R E S T I T U T I O

I. C. VISSARION

SCRIERI ALESE

II

Ediție îngrijită de
VIORICA FLOREA
Antologie, prefață, note de
VICTOR CRĂCIUN

EDITURA MINERVA* BUCUREŞTI — 1985

PREFAȚA

în anul 1899, la o cunoscută în acea vreme editură bucureșteană, apărea o mică broșură, de 64 de pagini, intitulată *Draci și strigoi,* cu subtitlul *Legendele fantasmelor populare.* Autorul cărții era o apariție proaspătă în scrisul românesc, înscriindu-și numele, fără să treacă prin paginile presei, direct pe această cărțulie : I. C. Vissarion. Se născuse la 2 februarie 1879, în comuna Costești, plasa Bolintin, și avea deci 20 de ani. Fără îndoială, pînă aici nu era nimic surprinzător. Cîți scriitori nu debutaseră înainte de împlinirea acestei vîrste publicînd cărți mult mai voluminoase. Nici ideea cărții nu era nouă. La acea vreme culegerea, prelucrarea și cercetarea folclorului național ajunsese la apogeu, începuturile acestei acțiuni împlinind peste șase decenii de cînd Alecu Russo și V. Alecsandri își asumaseră și această nobilă menire. Erau, înainte de începerea noului secol, publicate marile colecții sau prelucrări precum și studii de bază semnate de Alecsandri, Ispirescu, Odobescu, Gh. Dem. Teodorescu, B. P. Hasdeu și atîția alții. Ceea ce poate mira de la început este faptul că noul scriitor nu avea decît cinci clase primare și că, în afară de cele cîteva drumuri făcute la București și la Titu sau Găești, localitățile cele mai apropiate de satul natal, rămăsese un lucrător al gliei, singura care putea asigura existența unui copil orfan, nevoit să-și întrețină și bunica, destul de vîrstnică și neputincioasă.

Este neîndoios pentru noi astăzi că I. C. Vissarion a ajuns la. editorul Steinberg, trimis de Barbu Delavrancea sau de Al. Vlahuță cărora le citise, încă de cînd avea 15 ani : primului — pagini din romanul mimetic-melodramatic *Copii din flori* ; celui de al doilea — versuri elegiace, în ton eminescian : „Cînd în pămîntul rece voi putrezi și eu..." Editura publica scrieri socia-

liste şi era specializată şi în tipărirea unor „Scrieri populare — episoade istorice", aici apărînd romanele cu haiduci ale lui **N. D.** Popescu, naraţiunile despre Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Avram Iancu, despre Peneş Curcanul sau Războiul de Independenţă, alte prelucrări de P. Ispirescu sau Th. M. Stoenescu etc., etc.

Impresionat de legendele cu caracter fantastic din satul natal, tînărul publicist nu operează o culegere propriu-zisă a lor, astfel încît să transcrie acţiunea brută a „fantasmelor" : iele, strigoi, ovidinioase, draci, spiriduşi, şoimane, nagode, pricolici, ciapcîni, joimăriţe etc. care formează capitolele cărţii ci, de fapt, face o operă originală de la început, voitorul se află cel mai ades în ipostaza unui descriptiv al acestor creaţii ale spiritualităţii populare, creionîndu-le în cîteva rînduri, şi doar în povestiri ca *Miaza-Nopţii* sau *Ielele,* făptuind literatură propriu-zisă.

Aşadar, oricare din majoritatea „legendelor" prezentate sînt creionate precum acest început despre *Ovidinioasa sau Chata:* „e monstrul întunericului. în nopţile înnorate, cînd fulgerele brăzdează cerul, şi luna şi stelele sînt ascunse în nori, ea iese la răspîntii şi la hotarele moşiilor. Cînd trecătorii se rătăcesc pe acolo, Ovidinioasa se ascunde după hotar şi începe a scrîşni din dinţi şi a ofta. Capul ei e mare cît un hoboroc şi încununat cu nişte plete lungi şi încîlcite mai mari ca ale leului. în frunte are nouă guri, cu dinţii ca colţii de lup. Are un ochi în barbă, iar nasul îi e în obraz." Şi descrierea continuă, după care urmează legenda propriu-zisă : Chata „a fost o fată frumoasă cum nu era alta pe lume", locuia în palate de marmură şi era zilnic peţită dar toţi tinerii aveau acelaşi destin, după ce petreceau o zi-două cu ea, îşi găseau moartea. Ajungînd-o blestemele părinţilor, ea s-a schimbat „în pocitania arătată mai sus".

De obicei istorioarele au şi o morală, în cazul *Chatei,* în versuri :

Va veni o vreme bună,
Cînd, sub razele de lună,
Nu vor fi strigoi şi chate,
Şi nagode bosumflate ;
Ci vor fi aşa cum este :
Numai nume din poveste.

Iată cum sînt înfăţişaţi *Strigoii :* „oameni care au făcut rele pe pămînt. împăraţi care şi-au tiranisit supuşii şi poporul, criminali care au ucis. Dînşii sînt foarte blestemaţi."

Pe acelaşi calapod sînt prezentate toate celelalte „fantasme". Printre „excepţii", cea mai interesantă prin interferarea legendei cu basmul este *Miaza-Nopţii.* Naraţiunea, după descrierea înfăţişării ei, „o femeie înaltă cît plopii", cu faţa albă ca zăpada, dar cu haine cernite, „cu părul negru şi împletit frumos", care plînge pe crucile ţintirimelor, evocă întâmplarea care a adus-o în această stare. Ea a fost o fată frumoasă, de pe alt tărîm, care, visînd dragostea se trezeşte aievea alături cu un Făt-Frumos, se potrivesc pentru că el era ca Soarele iar împărătiţa Umbra părea Luna, fac un copil năzdrăvan care este atras de lumina altor tărîmuri la care ajunge purtat de un nor, dar acolo se prăbuşeşte şi este înmormîntat. Mama lui, aflînd adevărul de la meşterul *Horoscob,* reuşeşte să ajungă şi ea pe tărîmul nostru şi de atunci nopţile îşi caută feciorul din cimitir în cimitir.

Ceea ce caracterizează aceste dintîi povestiri este exactitatea descrierii, stilul sec, arar înzorzonat, dar şi atribuirea unor elemente ale civilizatorului, inexistente în povestirile epocii. Astfel, în chiar *Miaza-Nopţii,* nunta frumoasei fete este adusă la cunoştinţa părinţilor printr-un „anunţ tipărit cu litere roşii că duminica viitoare are loc la Curtea imperială nunta împărătiţei Umbra cu Făt-Frumos din poveşti".

Prefaţa, deşi alcătuită ca o joacă de copil, putîndu-se citi în diverse moduri, orizontal, vertical sau în diagonală :

Toate	*Astea sînt*	*Poveşti*
Sînt	*născociri*	*bătrîneşti*
Glume	*sau istorii*	*de demult*

marchează ideea de poveste, de născocire, de glumă, de demult, dar, în acelaşi timp, şi particularităţile întregului volumaş, întrucît tînărul scriitor se doreşte „năseocitor" sau povestitor al vechilor istorii, dar este în acelaşi timp conştient de caducitatea lor. O spune ades, răspicat, în încheierea naraţiunilor :

Nu-s strigoi şi nu-s stafii
Sînt fantasme, nu sînt vii ;
în deşert se-nfricoşează
Cine crede făr' să vază.

De drac multe se mai zic,
Dar el nu face nimic.
Nimenea nu 1-a zărit...
Mă mir cine 1-a scornit!

Spiriduş nu poate fi,
Nici nu se poate prăsi
Că nici nu e, nici n-a fost ;
Cine-o crede e cam prost.

O fi, nagode, n-o fi,
Da' poveste
Văd că este.

Vîrcolaci şi pricolici,
Nici n-au fost cîndva pe-aici ;
Astea sînt închipuiri,
Sau năluci din povestiri.

Acest mod de a privi, în final, întîmplările fantastice, dau un caracter tonic legendelor, anunţînd o caracteristică a basmelor care vor fi create de el mult mai tîrziu : biruinţa adevărului, a dreptăţii şi a inteligenţei ştiinţifice asupra răului, nedreptăţii şi prostiei.

Legendele fantasmelor populare reprezintă o etapă necesară în formarea scriitorului I. C. Vissarion, întărindu-i legătura atît cu tradiţia orală a satului cît şi cu realităţile sociale, la care participă direct întrucît întreaga viaţă singur s-a socotit un creator *ţăran.* Rînd pe rînd va publica, după acest volum, prozele sociale cuprinse în volumele *Mîrlanii* (1911), *Fără pîine* (1912), *Nevestele lui Moş Dorogan* (1916), *Florica şi alte nuvele* (1916), *Privighetoarea neagră* (1916), *Maria de altădată* (1920), *Corvin* (1928), *învietorul de morţi* (1935) şi altele, care au făcut obiectul primului volum din aceste *Scrieri alese* şi au fost analizate cu acel prilej.

Concomitent cu literatura obiectivă şi cu alte scrieri în domeniul teatrului, memorialisticii, publicisticii. I. C. Vissarion a îmbogăţit basmul romînesc cu cîteva capodopere care s-au bucurat de un succes încă mai mare în lumea copiilor, *Ber-Căciulă* şi *Ber-Căciulă-împărat,* ajungînd la numeroase ediţii *in* zeci de mii de exemplare, ceea ce reprezintă un tiraj foarte mare în perioada interbelică.

Pentru a ajunge la lumea basmelor sale, I. C. Vissarion a traversat însă o etapă foarte importantă a căutărilor, fără •explicarea căreia nu-i putem înţelege această latură a creaţiei.

Cînd răsărea I. C. Vissarion în literatura română, odată cu zorii ultimului veac al mileniului al doilea, basmul românesc nu *se* dezlipise de prototipurile sale tradiţionale. Nici marii clasici, M. Eminescu, Ion Creangă, I. Slavici, Al. OdobescU sau chiar I. L. Caragiale, autori de basme culte, nu au făcut decît să gloseze sau să folosească modelul popular pentru a repovesti, cu măiestria lor desăvîrşită, întîmplări cu feţi-frumoşi, Ilene Cosînzene şi zmei.

Şi iată, a venit tot un creator muntean, ca şi Petre Ispirescu, cel mai de seamă culegător şi popularizator al basmului românesc, pentru a schimba mai mult conţinutul decît înfăţişarea propriu-zisă a basmului. Pe lîngă provenienţa sa din lumea satului, I. C. Vissarion se vădise din tinereţe un spirit revoluţioonar, participînd activ la Răscoala din 1907, fiind condamnat la moarte dar apoi eliberat ; aderînd la mişcarea socialistă a vremii, ataşîndu-se de publicaţiile ei cu caracter ştiinţific-ateist (a colaborat intens la revista *Raţiunea),* inventînd numeroase maşini care să uşureze munca omului, precum şi cel dintîi elicopter românesc, brevetat oficial.

Pe lîngă acestea, I. C. Vissarion era un talent autentic, viguros, apreciat încă de la debut de I. Al. Brătescu-Voineşti, N. Iorga, N. D. Cocea, Tudor Arghezi şi caracterizat apoi elogios de Eugen Lovinescu sau G. Călinescu. „Vissarion este cel mai expresiv povestitor de astăzi — scria E. Lovinescu în 1927 — înzestrat cu o rară putere verbală de a reproduce realitatea şi de a însufleţi printr-un joc inimitabil toate amănuntele unei memorii inepuizabile."

Oscilînd întreaga viaţă între activitatea literară şi invenţia ştiinţifică, naratorul era firesc să fie atras de problematica ştiinţific^, iar inventatorul a fost tentat să aştearnă pe hîrtie ceea ce nu putea realiza practic : aparate de zburat, de captat energie din natură sau de produs hrană sintetică.

Sub pana lui, toate acestea devin literatură, schimbînd fața basmului românesc cult din acest veac, aşa cum vom încerca să demonstrăm prin acest volum de scrieri. -

! Deşi din punct de vedere cronologie, alta este aşezarea în timp a basmelor realizate de I. C. Vissarion, vom întreprinde analiza noastră ținînd seama de evoluția conceptului, proprie **acestui** scriitor.

Cea dintîi creație, datînd din 1912 dar apărînd în volum în 1920, este *Ber-Căciulă,* care s^ar putea înscrie în clasificarea lui Aarne-Thompson în categoria basmelor fantastice, privind pe cei trei fii care păzesc pe rînd mărul cu fructele de aur, bineînțeles, Prîslea reuşind să-1 descopere pe hoț. în folclorul românesc prototipul acestui basm este *Prîslea cel voinic şi merele de aur* din colecția lui Petre Ispirescu.

Dar I. C. Vissarion preia de aici *doar motivul tematic. Ber-Căciulă* nu e fiu de împărat ci dimpotrivă de „rumân sărac" care avea şi el trei fii, acesta fiind cel mai mic, gospodărind prin bătătură şi prin cuhne, iar porecla venindu-i de la băşica de porc pe care taică-su i-a dat-o s-o poarte pe cap în loc de căciulă. Dar iată că in grădina bordeiului lor, exact ca în bogata grădină a împăratului, tatăl lui Prîslea, a rodit un măr de toată frumusețea, singura avere a sărăciei, şi aceea furată în fiecare an, căci nu dădeau bine fructele în pîrg şi dispăreau miraculos. Pînă aici, liniile principale sînt urmărite cu această diferență fundamentală : condiția socială a părinților lui Ber-Căciulă. începînd cu modul de a-1 pîndi pe fur, basmul se diferențiază, devenind altceva. Paza întreprinsă de Ber-Căciulă nu este cu țepuşe şi arc cu săgeți, ci aşezat pe un maldăr de nuiele cu ghimpi ; hoțul nu este săgetat, ci pur şi simplu încălecat, pentru că nu este zmeu sau pasăre ci un cal năzdrăvan venit de pe alt tărîm dar care se supune pînă la urmă să-i facă voile lui Ber-Căciulă.

Desigur, în secvențele basmului pot fi descoperite asemănări cu zeci de povestiri populare, dar întregul urmează o idee clară şi scumpă lui Vissarion : *încrederea* între oameni sau între oameni şi animalele fantastice, *pe baza cuvîntului dat.*

Cum este firesc, în poveste apare şi fata cea frumoasă, şi iată că, în țara în care trăia Ber-Căciulă, împăratul avea trei fete, din care primele două s-au măritat cu nişte prinți iar a treia **a** dat zvon de căutare a unui mire pe care să-1 aleagă ea. Apare Ber-Căciulă, îmbrăcat ca un Fâ^t-Frumos pe. calul cu şase aripi, i se aruncă mărul dar eroul dispare, pentru „a constata caracterul fetei de împărat". Intră astfel grădinar la palat, o pune la încercare, iair fata de unde la început nu-1 suferea din cauza tichiei sale, văzînd cine este îl acceptă şi se mărită cu acest sărăntoc spre supărarea împăratului care însă nu-şi poate călca sub nici o formă cuvîntul dat.

Sigur, povestea ar fi rămas bearcă oprită aici, dar ea parcă abia acum începe. Principii care concuraseră la mîna fetei, jigniți de alegerea făcută, declară război lui Alb-împărat şi de fiecare dată armatele acestuia sînt salvate de Ber-Căciulă ajutat de nişte duhuri de pe alt tărîm cu care vine calul său năzdrăvan, bineînțeles, fără ca să bănuie cineva că el a săvîrşit aceasta.

Astfel are loc război după război, Vissarion luînd atitudine foarte clară împotriva barbariei, a nebuniei ucigaşe, în apărarea liniştei țării în care s-a născut. Dar, nici măcar odată cu înfrîngerea duşmanilor, basmul nu se încheie, urmînd o ultimă încercare la care de asemenea Ber-Căciulă îi concurează pe cumnații săi : căutarea leacului care să vindece orbirea împăratului. Acuma abia biruința este decisivă şi Ber-Căciulă apare în adevărata lumină : el a fost Făt-Frumosul care a cîştigat războaiele învingîndu-i pe cei ce nimiceau oameni nevinovați.

Scriitorul face astfel *dovada* calităților morale ale omului din popor, care tocmai prin iscusință, inteligență, învățătură, dragostea de adevăr şi dreptate ajunge biruitor împotriva tuturor forțelor răului şi întunericului.

Umorul țărănesc, oralitatea stilului, cu micile inadvertențe gramaticale, specifice vorbirii curente, concepția limpede despre bine, adevăr şi frumos, farmecul prezentării întîmplărilor adeveresc de la acest dintîi basm calitățile naratorului, dincolo de specificul „de şezătoare" al povestirilor inspirate din viața reală a satului muntenesc.

Intr-o *Vorbă către cetitorii mei* aşezată ca prefață la ediția a IV-a din *Ber-Căciulă,* din 1937, I.C. Vissarion îşi informează lectorii : *„Ber-Căciulă* s-a epuizat, ceea ce mi-a arătat că a fost bine primită de copii, s-a tipărit a treia ediție. Copiii şi tinerii aşteaptă de la mine însă ceva mai mult şi le voi da pe *Ber-Căciulă-lmpărat..."*

Şi într-adevăr, în 1928 apare continuarea acestui basm dar, între timp, scriitorul realizase şi alte povestiri. .

Ber-Căciulă-împărat preia întîmplările de la nunta fetei lui Alb-împărat cu Ber-Căciulă, din momentul în care acesta își propune zidirea unei alte lumi : „Ai înțeles — îi spune el soției, întrucît cel dintîi gînd a fost consolidarea familiei — că vreau să pun temeliile unei lumi noi. Am crezut că numai din familie se poate face începutul. Trebuie să începem dar din familia noastră, care va sluji model și celorlalte familii. Eu, tu, coconul nostru ce spui că are să vie, vrînd-nevrînd vom sluji de modele supușilor noștri. Și cît de fără cusururi se cere să fie modelați și ce mari calități se pretind să le aibă cei ce vor să schimbe lumea, să fie zidarii unei lumi noi !"

în concepția lui Vissarion această lume nu mai era de domeniul fantasmagoriilor ci al adevărului și consecvent acestei credințe, exprimată în publicistică, în celelalte scrieri literare și în activitatea cotidiană, scriitorul revoluționează basmul românesc inventînd, după opinia noastră, cea de a patra dimensiune a lui, *tărîmul științific.*

De aceea în *Ber-Căciulă-lmpărat* scriitorul însuși, prin narațiune, se debarasează de miraculosul basmic, pe care-1 înlocuiește cu fantezia științifică devenită adevăr palpabil și mod de existență.

După ce calul cu șase aripi sau cel cu douăsprezece sau cel cu douăzecișipatru îl ajută să-și construiască palate utile muncii de cercetare, Ber-Căciulă îi dezleagă de Vechea tovărășie care i-a legat pe baza cuvîntului dat inițial : „Hei, calul meu năzdrăvan !... Ți-ai împlinit solia. Fiindcă nu pot toți să aibă cai năzdrăvani și fiindcă eu vreau să fie toți ca mine, te-nlocuiesc prin gîndul și prin priceperea mea... Acestea fiecare le poate avea. Ești liber, calul meu ! Du-te pe tărîmul tău. Odată, cînd ședeam în cenușa de pe vatra tatei și fierbeam bureți, n-aveam pe cap decît o bășică de porc, dar în cap aveam cerul plin de speranțe... Ai venit, m-ai ajutat ca pe un frate drag, ca să pot s-arăt soției mele cele nevăzute din mine. îți mulțumesc, îți mulțumesc, și ești liber să pleci. Te dezleg de cuvîntul dat și pe care niciodată nu ți l-aii călcat."

Tot acum se dezleagă și misterul calului, de fapt un tînăr frumos „care avea în cap un coif cu aripi, în picioare niște pantofi cu aripi, pe corp haine albe, strînse bine și o manta, asemenea- cu aripi".

Aceasta este prima imagine a unui extraterestru cu înfățișare de om din literatura română. Și el vorbește astfel :

„Tot ceea ce îți închipuiești este pe vreun tărîm, undeva. Dacă n-ar fi, nu s-ar putea închipui, dar fiindcă este se închipuiește, ba se și povestește !

Tot ce este : corp mort, corp viu, răspîndește-n juru-i raze, care fie că se văd, ori nu se văd, ele se duc mereu în haosul fără de fund. în drumul lor, acele raze, izbind capetele viețuitoarelor, întrupează ca închipuire în minte corpul de la care au plecat. A-ți închipui este, dar, a primi și a privi în tine icoanele celor ce sînt undeva, Dacă icoana făpturii mele ai văzut-o de multe ori, deși ai socotit că asta a fost o simplă închipuire... Sînt un locuitor de pe alt tărîm, venit să te sprijin în misiunea ta."

Menirea lui nobilă merge însă mai departe : „noi vrem să legăm prietenie între oamenii de pe tărîmul tău și oamenii de pe tărîmul meu. Pentru ce ? Pentru a trăi și noi o tinerețe fără bătrînețe, o viață fără de moarte, colindînd tărîmurile, liberi ca și gîndurile !... Acum, cînd te socotesc în stare să mergi-nainte prin mintea și puterea ta, te las și mă duc pe tărîmul meu."

Bazat pe știință, cu ajutorul mulțimilor de meșteri pe care îi mobilizează, împărăția își schimbă înfățișarea, împrumutînd, să zicem, în atmosferă de basm, nu numai tot ceea ce pe pămînt exista la ora scrierii operei : drumul de fier, vorbirea la distanță pe calea undelor hertziene, zborul, dar încă atîtea elemente pe care omenirea nu le visa la începutul deceniului trei. „Vreți să fiți oameni noi — îndeamnă Ber-Căciulă — cum eu vă vreau, feriți-vă de-a vă-ncurca în trupurile vechi ale ideilor."

Și astfel, împreună cu meșterii săi, realizează palate plutitoare, sticla incasabilă și plasticul, mîncarea sintetică și concentrată, arme cu fulger (- laser) și de altă natură care „ucid cel puțin cinci mii de oameni dintr-o lovitură", mașini care să producă îndestularea oamenilor, aceștia mărginindu-se numai să le conducă, pentru „a scăpa de grija foamei și de groaza muncii peste puteri", întrucît, științificește, *totul este posibil în anumite condiții.*

Fața acestei țări devine cu adevărat de basm, schimbîndu-se legile, învățămîntul, modul de muncă și de viață, o prosperitate nevisată așezîndu-se pe pămînt.

„Ce să mai facem cu banii ?" întreabă vistiernicul, la care Ber-Căciulă răspunde : „Zidește-i în visterie și scrie deasupra ușii : «Aici odihnește. Lumea veche»".

„Poliția s-a desființat, judecătorii spun că n-au mai judecat pe nimeni de şase luni !... Ce e de făcut ?" întreabă şi vornicul, dîndu-i-se sfatul ca administrația să fie trimisă la muncă iar hîrțoagele să fie strînse într-o piramidă de aur sub emblema : „Aici odihneşte conducerea lumii vechi !"

Suprema invenție este desigur a prelungirii vieții prin descoperirea razelor, în contrapondere cu cele destinate uciderii, a „razelor care să învieze".

Atmosferă de basm pînă la un punct, narațiunea devine, pe această temelie tradițională, o povestire ştiințifică în accepția modernă a cuvîntului, prelungind, cum precizam, acțiunea din *Ber-Căciulă* într-o a patra dimensiune, necunoscută basmului popular şi neluată în seamă de cercetătorii folclorului nostru şi nici în sinteza *Estetica basmului* pe care o propunea G. Călinescu în 1957 —1958.

Această dimensiune apăruse deja încă din 1914, în alt basm al lui I. C. Vissarion, *Zapis-împărat.*

Istoriceşte sîntem aşadar între încheierea conflagrației balcanice şi începerea dură a celui dintîi război mondial, cînd nori negri amenințau destinul României. Precizăm acest lucru, întrucît, după opinia noastră el are o profundă legătură cu întregul conținut al basmului cel mai întins din creația scriitorului.

Şi aici, ca în toate basmele sale ne întîmpină povestea unui om sărac : „A trăit odată, într-un sat, un român sărac, atît de sărac, că după gheață ai fi avut ce lua dar după el ba". Sărăcia îl mînă pe Neacşu şi pe Maria lui să-şi lepede bordeiul şi să pornească în lume, pentru a-şi schimba norocul. Şi într-adevăr şi-1 schimbă, dîndu-şi. în neştiința lor, *nădejdea* în schimbul averilor boierului Topală. Dar nădejdea lor era pruncul Zapis. care creşte şi devine învățat, conform tuturor procedeelor basmice ajungînd chiar preceptor la curtea împăratului. Cînd vine însă sorocul, spre mîhnirea tuturor, este nevoit să respecte învoiala, aidoma ca în *Ber-Căciulă,* potrivit gîndirii populare că : „v-ați dat cuvîntul şi cuvîntul e cel mai mare legămînt : aşa am învățat eu şi aşa mi se pare că e drept".

Cuvîntul nu e Dumnezeu, aşadar, ci cuvîntul e o înțelegere între oameni, „cuvîntul e Zapis" — de aceea a şi primit acest nume, e un contract, numai că acum scriitorul năzuieşte să tragă spre basmul său conceptul fantastic asupra existenței. Şi aici, ca în alte încercări ale scriitorului, la care ne-am referit în alt loc contractul este făcut în spiritul cinstei şi considerației specifice moralei poporului nostru, dar nu *între oameni* ci *între om şi diavol.* Reuşind să-i păcălească pe cei doi săraci şi să le ofere aur şi bogății, dracul le răpeşte bucuria ochilor şi anume copilul care devenise mintea cea mai luminată a împărăției. Aşteptat de lumea drăcească, încă înainte de naştere — ca în atîtea alte basme — Zapis este luat în primire de Uted din satani şi începe un drum dantesc, cu vagi repercusiuni ale lecturilor dar cu destule piedici cunoscute din povestirile noastre populare : pădurea de mărăcini, munții prăspăstioşi, gura de peşteră care duce la Hades ş.a.m.d. Calvarul său este supus încercărilor drăceşti iar biruința unui suflet ales, demn şi curajos, este pusă pe seama credinței, dumnezeu reprezentînd, ca în toate basmele care îl evocă, forța binelui, denumit aici şi în alt mod : *Marele stăpîn al totului.*

Cu reminiscențe din Goethe, din Dante, din Gogol şi din multe basme şi poveşti populare, cu numeroase lecturi foarte diverse, de la Biblie la astronomie şi fizică. I. C. Vissarion construieşte calvarul drumului spre împărăția lui Tartor :

„Mirosul de pucioasă, de smoală, de păcură şi de cărbuni este înăbuşitor. Căldura acum ajunsese dogoare de care se pîriea părul şi se umfla carnea/' „Aici fumul şi flăcările îi intrau pe gît şi păreau că-i ard şi gîtul şi plămînii. Flăcările jucau pe el şi treceau arzătoare şi puternice căutînd să-1 scrumească."

Lumea din jur este descrisă însă în trecere, Zapis perindîndu-se printre cei din mahalaua proştilor, apoi a proştilor din vina altora a oamenilor desăvîrşiți prin ştiință, a bicisnicilor, a tîlharilor, a ucigaşilor. Ceea ce îl menține pe Zapis, fizic şi moral, este actul de voință : *Voiesc* îşi zice el mereu şi trece prin toate flăcările gheenei. Dumnezeu are rolul de pavăză şi de binecuvîntare, exact ca în credința populară la care Vissarion aderă prin moştenire şi obişnuință, evoeînd în acelaşi chip poporul dualitatea bine-rău : dumnezeu-dracul. Judecata lui este curat țărănească, pentru că ea reprezintă modul incipient de a privi această dualitate. De aici întregul lanț de superstiții, credințe, legende pe care le strecoară în acest basm. Totuşi, cel care se cultiva prin ştiință îşi pune un al doilea rînd de dubitări, întrucît, pe seama dracului scriitorul însuşi pune o întrebare ca aceasta într-o confruntare diavol-Zapis : „Cum încape în su-

Prefața la vol. I, din aceste *Scrieri alese.*

fletul tău *credința,* care este o stare sufletească oarbă căreia», nu-i poți pune temei, şi *ştiința* care e adevărul stabilit prin cele cinci simțuri omeneşti ?... A crede în ştiință şi a crede în dumnezeu conceput de Cristos, e ceva cu neputință. Ori eşti creştin şi rămîi un prost, ce crede totul fără nici o judecată făcută de sufletul lui, ori eşti un om de ştiință şi crezi numai ce se poate dovedi. Tu, care crezi şi în ştiință şi în credință, care voieşti şi pe una şi pe alta, şi care voieşti lucruri care nu se oot, eşti un nebun."

Fără îndoială, acest dualism, această încercare de *împăcare,* care, desigur nu este proprie numai lui I. C. Vissarion, ci mai multor cărturari ai veacurilor, nu a fost depăşită nici de scriitorul român. Ea nu are relevanță directă însă în operă în care dumnezeu şi dracul se confruntă în limitele binelui şi răului ca în întreaga noastră literatură populară.

Noi descifrăm, de fapt, în acest calvar al lui Zapis-împărat,. destinul istoric, eroic în dreptatea şi adevărul lui al poporului român. Pentru că, basmul continuă cu peregrinările lui Zapis. în țara lui Paloş-împărat care pregăteşte aparate grele de luptă,, de la avioane, la maşini terestre şi gaze otrăvitoare pentru a declanşa un cumplit război împotriva împărăției Soarelui. Totul este construit pînă acum pentru a se dovedi că urgia inventată de Paloş-împărat cu tot arsenalul lui, mai cumplit decît Hadesul Tartorului, nu va avea biruință. Sîntem în 1914, România este atacată, va pierde ca şi în acest basm teritorii întregi, vor muri oameni, dar în final va ieşi învingătoare. Este exprimată artistic, în acest basm, deplina convingere a scriitorului patriot în victorie.

Ca şi Ber-Căciulă, Zapis adună meşterii țării, îi pune la muncă şi într-o zi cît într-un an construieşte şoimi de zbor, bombe cu o capacitate mare şi putere fulgerătoare, maşini care să producă vîntul şi să împingă gazele otrăvitoare înapoi spre cei care le-au inventat şi trimis. Forța de război a oamenilor — demonstrează scriitorul — este mai cumplită decît născocirile drăceşti din infern, dar agresorul, cu întreaga lui capacitate izvorîtă din aviditatea acaparatorului va fi desființat pentru totdeauna. Furia războiului este apocaliptică, mai presus de tot ceea ce s-a petrecut în primul război mondial. Ea vine ca un avertisment, fără să aibă deloc acea nuanță biblică la care ne-am fi aşteptat : cel ce ridică sabia, de sabie va pieri. Dimpotrivă, dualitatea dumnezeu-dracul a rămas undeva în urmă, ca

un episod al basmului, finalul însemnînd o demonstrație : răuî va fi definitiv eliminat din viața omului modern. *Zapis-împărat* este o declarație de război — războiului. Scriitorul se adresează, în acest mod, celor care vor îndrăzni să atace România- Din păcate, războiul s-a declanşat iar Vissarion însuşi i-a simțit groaznica^ durere, dezvăluindu-i mai tîrziu ororile în volumul *Sub călcîi,* din 1921, şi în textul pregătit, dar rămas inedit, pentru cea de-a doua carte cu acelaşi titlu.

Că, într-adevăr, *Zapis-împărat* a reprezentat un avertisment dat celor care au atacat România în 1916 ne-o dovedeşte în şi mai mare măsură *Agerul Pămîntului.* Acest ultim basm apare în anul 1939, în momentul în care lumea trăia fierberea noului dezastru mondial. încă din 1933, I. C. Vissarion publicase în reviste ca *Steluța* cîteva articole categorice împotriva militaro-fasciştilor germani, chemînd omenirea la rațiune şi propunînd folosirea ştiinței în scopuri paşnice. Conştient că războiul bate la uşa țării sale, Vissarion se opune nu numai în publicistică, ci şi în această creație care, după opinia noastră, reprezintă singura operă literară din perioada interbelică dedicată pregătirilor şi desfăşurărilor de război germano-naziste.

Atitudinea scriitorului este limpede de la *Explicații pentru cititori* care deschide volumul *Agerul Pămîntului,* apărut la modesta editură şi tipografie „Muscelul" din Bucureşti :

„Vreme de criză ! adică vreme de frămîntare sufletească.. Şi pe o vreme aşa, să mai apară cărți ?...

în Orientul depărtat este război şi se varsă mult sînge omenesc. Trei ani aproape fu război în Spania, la capul apusean al Europei şi sute de mii de oameni au murit sfîrtecați de ghiulele* de gloanțe şi gaze.

în Europa, mai aproape acum şi de noi, este pericol de război !...

Cei tineri — în caz de război — se vor duce să omoare si să aştepte din clipă în clipă să fie omorîți... Bombele din aeroplane, gaze toxice, microbi, jafuri şi crime săvîrşite de soldați... în vremea războaielor de astăzi nimeni nu se poate socoti mai ferit de moarte."

Cuvintele sale se îndreaptă şi spre conducătorii omenirii,, pentru că : „Chiar conducătorii... dacă se vor ascunde în subterane aci în mulțimea fără glas şi fără nume cunoscut, tot vor împărtăşi şi ei aceeaşi soartă".

Previziunea lui I. C. Vissarion a fost adeverită de istorie iar acest basm este în ansamblul lui un mesaj al păcii şi înţelegerii între toate popoarele lumii.

începînd ca mai toate basmele cu „A fost un împărat", *Agerul Pămîntului* este mai întîi tributar atmosferei shakespeariene. Pentru că, moartea împăratului produce disensiuni între feciorii săi, dintre care, cel mare şi cel mijlociu încep să se urască din cauza moştenirii : cine să-1 urmeze pe împărat ? Cum să-şi împartă ţara ? Umbra stafică a împăratului, departe de a-i împăca are darul să-i înspăimînte şi să-i înrăiască.

Doar cel de-al treilea fiu, mezinul, este sfătuit de spiritul tatălui său să părăsească împărăţia şi să-şi caute alt destin pentru că fraţii lui îl vor pierde. Astfel încît Floreal porneşte în lume în căutarea adevărului, iar scriitorul nu se mai întoarce niciodată în decursul naraţiunii la această întîmplare de la început.

Făcîndu-şi un frate de cruce din Agerul Pămîntului, simbol al forţei anteice, dezmoştenit el însuşi din insula sa de nişte zmei, Floreal îl convinge să-şi recîştige de la aceştia aşezămîntul pierdut. Datorită inteligenţei lui Floreal şi a forţei Agerului Pămînului zmeii sînt ucişi sau prinşi, o nouă viaţă dezvoltîndu-se pe vechea insulă.

Numai că latura „ştiinţifică" a acestui basm abia acum se dezvăluieşte. Zmeii nu sînt cei cunoscuţi din basmele noastre, adică trăitori în nişte palate strălucitoare de pe alt tărîm, şi bazaţi pe forţa lor fizică. Aici zmeii sînt inteligenţe ştiinţifice, care au construit palatul după cele mai remarcabile descoperiri : de la folosirea forţei vulcanice, propulsoare de lumină şi căldură, la aparate de zburat şi de gazat, la laboratoare de cercetare a hranei sintetice dar şi la lagăre de exterminare în masă, Vissarion întrezărind drumul pe care Hitler îl va folosi în demenţa lui războinică.

Scăpînd de lumea zmeilor care spre deosebire de basmul tradiţional sînt înfăţişaţi cu remarcabile calităţi inventive, de savanţi fără precedent, Vissarion demonstrează că *omul* este deasupra altor forţe ale naturii, că Floreal are mai mare iscusinţă biruind feţele răului. Numai că, odată scăpaţi de zmei, oamenii insulei, pînă atunci folosiţi la cheremul acestora sau încremeniţi ca nişte pietre cînd deveneau neconvenabili, reuşesc să iăurească un loc al deplinei fericiri.

Cum se întîmplă în viaţa de toate zilele însă, bucuria nu a putut ţine prea mp.lt ; din partea continentală năvălesc inamici, dornici să-şi însuşească bunurile insularilor. începe un război crîncen, cîştigat de aceeaşi inteligenţă chibzuită a eroului Floreal.

Este evidentă aluzia la tendinţe de cucerire a lumii devenită teorie a nazismului, scriitorul descifrîndu-i finalitatea :

„Atacul aviaţiei voastre a fost înfrînt. Cînd vor sosi trupele celelalte vor fi arse la fel... E o încercare zadarnică războiul vostru. Aveţi în bombele voastre strînsă foarte multă putere. N-o mai risipiţi în aer, ca să ne omorîţi pe noi. Nu vă îngăduim gestul acesta de ucigaşi. Treceţi mările îndărăt şi puneţi forţele din ghiulele să lucreze în motoare, iar motoarele să lucreze pămîntul, ca să producă alimente... Miliarde de cai putere aţi strîns în bombele voastre. Lucraţi pămîntul cu aceşti cai putere..."

Finalul este apoteotic. Lumea de pace şi fericire a insulei este vizitată de savanţii ţării înfrînte pentru a lega o prietenie în scopul păcii şi cooperării, aşa cum îşi propusese scriitorul în prefaţa cărţii : „în povestirea aceasta pun iarăşi o dorinţă generală, un ideal înalt al tuturor : *pacea şi înfrăţirea între oameni,* pacea obţinută prin *îndestularea cu hrană şi cu de toate ale tuturor oamenilor.* Ideal vechi de cînd lumea, greu de îndeplinit, *foarte cu putinţă astăzi,* ţinînd seama de progresele ştiinţei."

în povestirea *Ion Cepeleac,* I. C. Vissarion pune problema căutării lui dumnezeu nu din punct de vedere spiritua' ci real. Personajul este un alt „român sărac", şi porecla i-a devenit renume, zicîndu-i-se :

Ion Cepeleac
ce-şi ţine copiii cu dovleac
fiindcă e om sărac.

Sătul de viaţa pe care o duce, se hotărăşte să dea ochii cu Dumnezeu, explicînd, tuturor celor cu care se întîlneşte în drumurile sale, cam în acelaşi mod :

„Am plecat după el, adică după dumnezeu să-1 caut, să-î găsesc şi să-1 văz la faţă. N-o vrea, mă iau de piept cu el şi-î spui : ori tu, ori eu... Şi dacă n-o vrea să facă cum l-oi ruga, ce-o fi o fi : mă iau la omoranie cu el căci mi se pare că eu am dreptate !"

Aidoma ca în toate basmele noastre cu această temă, dumnezeu este un ţăran care sade pe undeva dincolo de nişte dealuri şi livezi, de o bucată de arătură sau o pădure, în nişte acareturi mai dichisite. Şi iată că, după diverse peripeţii, între care o întîlnire chiar cu dracul, omul nostru îşi dovedeşte deplina cinste, mai presus de necazurile şi nevoile sale. în sfîrşit, întîlnirea cu dumnezeu este ca şi cu un anume cumătru, ca de la om la om. El are aici înfăţişarea unui flăcău care îi deschide lui Cepeleac altă înţelegere. Nici Dumnezeu nu-i vinovat de sărăcia şi nevoile lui, pentru că viaţa i-a fost hotărîtă de ursitoare, o femeie bogată şi hapsînă. Dialogul se poartă de la egal la egal, cu o undă de superioritate la personajul lui Vissarion.

I. C. Vissarion nu este partizanul conceptului biblic „crede şi nu cerceta" ci dimpotrivă, cercetează pentru a ajunge la credinţa în adevăr şi în ştiinţă. Ateu convins la începutul vieţii, scriitorul îşi pune problema dualităţii dumnezeu-satan, acceptînd latura benefică a credinţei : frumosul, binele, adevărul, încriminînd satanismul, şi adăugind moralei tradiţionale patosul cuceririi ştiinţifice.

în basmele sale, nu se pune problema, aidoma, ca în poezia lui T. Arghezi sau V. Voiculescu, situării între tăgadă şi credinţă. Aici, prin dumnezeu, scriitorul înţelege forţa supremă a naturii, o lege a legilor firii, întrucît omul trebuie să se dezbrace de vechile credinţe despre iad şi rai, pentru că : „acum, cînd ştim că pămîntul călătoreşte tîrît de soare, prin cerurile fără fund şi fără margini ; acum cînd ştim că şi în jos ca şi în sus, sînt stele şi sori ; că în laturi, desigur împrejur, sînt tărîmuri de noi încă necercetate, nu pricepem oare că sîntem în ceruri, că sîntem locuitori cereşti (= ai universului, am zice astăzi, n. n.), şi că dorul nostru de rai este dorul de a călători mai departe, dar cu o altă corabie, printr-un alt mijloc ?"

Scriitor nativ, deosebit de fecund, dar grăbit în realizarea operei, mereu concurînd timpul drămăluit. între agoniseala gospodărească necesară traiului, încercările tehnico-ştiinţifice pentru care era înzestrat dar nu avea putinţa cercetării sistematice şi mijloacele materiale să o susţină şi, în sfîrşit, creaţie, din tot ceea ce a înfăptuit I. C. Viissarion, iată, după peste 105 ani de la naştere şi aproape 35 de la moarte, rămîne o importantă moştenire literară manifestată îndeosebi în două laturi certe : povestirea obiectivă din şi despre viaţa satului muntenesc de la începutul acestui veac şi basmele sale, mixtură de fantastic

tradiţional şi anticipaţie ştiinţifică. Aceasta îi situează basmele între popular şi cultivat, între expresia aleasă şi graiul „de şezătoare", de o autentică oralitate presărată de dezacordurile curente ale vorbirii cotidiene, dar atît naivitatea conceptuală cît şi cea expresivă de cele mai multe ori fascinează. Toate acestea colorează atmosfera prezentată, fiind proprii basmului nostru tradiţional.

în *Estetica basmului,* G. Călinescu distinge în esenţă trei laturi specifice basmului românesc pe care noi le-am numi tărîmuri : tărîmul real, tărîmul fantastic-miraculos şi tărîmul mitic-istoric. Basmele lui I. C. Vissarion vin cu o particularitate nouă, oferind o specie nouă a acestui gen. Ele adaugă, pentru prima dată în literatura română, tărîmul ştiinţifico-fantastic.

în aceste condiţii, miraculosul şi neaşteptatul nu mai provin din piedicile puse de elementul care reprezintă răul şi din ingeniozitatea cu care eroul îl învinge, ci din născocirile extraordinare ale minţii omeneşti, capabilă să comunice la distanţe uluitoare, să producă maşini şi aparate pentru prosperitatea vieţii. Lumea basmelor clasice este o lume imaginară, insuficientă setei de cunoaştere a lui Vissarion, care propune o nouă realitate, aceea posibilă într-un viitor ce se apropie cu paşi uriaşi. Cînd îşi scria I. C. Vissarion basmele sale ştiinţifice, nici nu se bănuia bomba atomică sau cu neutroni, cu ravagiile pe care ar putea să le facă la o nedecisă încă Hiroshima, nici nava cosmică, naveta spaţială, modulul lunar, rachetele intercontinentale sau continentale şi cu atît mai puţin „războiul stelelor" — pentru a da doar cîteva exemple prea bine cunoscute astăzi. Toate acestea apar cu destulă exactitate vizionară în basmele lui Vissarion. Iar noi considerăm că I. C. Vissarion care a încercat la începutul veacului să intre în corespondenţă cu Edison propunîndu-i cîteva din invenţiiile sale şi apoi cu H. Ford pentru a fabrica o semănătoare automată, este cel dintîi scriitor al lumii care în anii 1912—1914 a descris un „război al stelelor".

La curent cu descoperirile şi biruinţele ştiinţei, Vissarion nu mai este un plăsmuitor ci uh vizionar pe aceste baze ştiinţifice, moderne. El vede cu ochii minţii minunatele invenţii ale secolului al XX-lea, le prevede însemnătatea şi rolul lor în societate. Nicăieri în basmele noastre populare nu se explică pro-

veniența palatelor de aur și de cleștar. De obicei ele apar în chip miraculos dintr-un măr sau din nimic, la atingerea cu bagheta fermecată. Vissarion le inventează din preparate chimice, care nu mai reprezintă nici o noutate astăzi. Sticla incasabilă pentru hublouri cosmice, plexiglasul, hrana sintetică etc., etc. Zmeii nu au aripi de pasăre cu care să zboare, ci aparate speciale pe care le folosesc cu ingeniozitate, ca să nu mai vorbim despre atîtea tehnici înaintate gîndite de scriitor în contextul literaturii sale, înainte de a fi realizate în laborator.

Ceea ce au comun basmele sale științifice cu creațiile folclorului nostru este mai întîi umanismul eroilor, încrederea lor într-o lume a înțelepciunii și păcii. Nu o dată scriitorul precizează că „fiecare om, fiecare popor, are calități ale lui, ascunse valori de viață, ce-i dă dreptul să trăiască și să fie viața respectată de toți ceilalți".

Să adăugăm că umanismul său este generos, bunele relații dintre oameni vizînd nu numai granițele unei țări (de altfel în acest gen de basme scriitorul se referă indirect la sentimentele patriotice, în apărarea țării, și din nou trebuie să subliniem că și în această direcție reprezintă o abordare nouă a problemei), ci raporturile dintre toți cetățenii lumii.

Poate că de aceea, cei mai de seamă eroi ai lui Vissarion contopesc în ființa lor morală căutările și gîndurile înalte ale lui Faust, cu bunătatea adînc umană și spiritul de dăruire al lui Don Quijotte și cu demnitatea și vitejia lui Făt-Frumos, Prîslea cel Voinic sau Harap Alb. Dincolo de coordonatele realului, ei cred într-o lume posibilă a înțelegerii, cîrmuită de înțelepciune și slujită de aparate științifice negîndite încă de cei mai avîntați inventatori pe vremea cînd Vissarion le plăsmuia în lucrările sale tehnice și în basme : puterea radiațiilor, alimentele sintetice, televiziunea, astronavele. Iată de ce, păstrînd desigur proporțiile, credem că nu greșim afirmînd că Vissarion este într-o mare măsură și primul mare scriitor de anticipație din literatura română deci, de fapt, un Jules Verne român. Mai exact, basmele sale, cum am încercat să dovedim, se situează între viața reală, plăsmuirea autohton-folclorică și literatura de anticipație științifică, într-o mixtură ce le este proprie, în planul literaturii naționale.

VICTOR CRĂCIUN

DIN VOLUME

DE CITIT NAINTEA BASMELOR

Pe lîngă celelalte feluri de literatură, basmele au oglindit epoci sociale din prezent şi din viitor — poate mai mult din viitor decît în prezent. Prin fantasticul lor, multe din ele au depăşit prevederile de progres ale vieţii prezente. Dacă raiul şi iadul n-ar fi fost afirmaţii ale religiilor, cu siguranţă ar fi fost afirmaţii ale basmelor. Sufletul omului liberat de îngrădirile logicii timpului — căci şi logica creşte sau îşi măreşte sfera potrivit cu timpul — porneşte într-o lume de închipuiri frumoasă şi minunată. Şi dacă omul e dintre cei de jos, dintre cei socotiţi simpli sau proşti, închipuirea lor e socotită copilărie şi bună pentru copii. Basmele sînt socotite literatura celor simpli, a celor care nu ştiu ce e ăla verosimil •ori logică. Dacă ai vrea să judeci basmele după articolele logicii — din vremea cînd se născocesc — le-ai găsi nelogice şi le-ai condamna poate la neexistenţă. Ingăduindu-le însă şi pe ele, ca pe nişte umilite flori ale sufletului simplu, dar tot omenesc, vei vedea mai tîrziu că ele au fost o descripţie frumoasă a vieţii din viitor. Şi dacă eşti om drept, care să recunoşti meritele ori la cine sau ori de unde le-ai vedea, te vei mira cum cei mai simpli, adică proştii, au văzut mai departe ca-nvăţaţii; cum •ei, cei mai din adîncul întunericului, au văzut aşa de sus luminile cerului... Numai noaptea se pot vedea stelele ! In lumina aceasta trebuiesc privite şi basmele. Cînd domnul profesor universitar Dumitrie Guşti mi-a spus: „să-mi scrii nişte basme care n-au mai fost tipărite şi n-au mai fost povestite", am înţeles să scriu nişte basme noi. Le-am scris. Cititorii le vor judeca. Dar oricum va ji judecata, ele vor dura mai mult ca ea.

I. C. VISSARION

BER-CĂCIULĂ

I

A fost odată ca niciodată,
Cînd era mama fată,
Iar tata flăcău ;
Dar se rugau lui dumnezeu
Să le trăiesc eu !

Dar mai nainte d-astă dată,
A fost odată ca nealtădată,
A fost ce-a fost, cum n-a mai fost,
Şi deci povestea-şi are rost.

A fost odată un rumân sărac care avea trei băieți. Nevastă-sa îi murise, aşa că treburile casei le făceau băieții. Toată greutatea cădea însă pe cel mai mic, pe bietul Ber-Căciulă.

Asta era poreclit aşa, fiindcă se brodise să fie cel mai mic şi fiindcă tată-isău, neavînd bani să-i cumpere şi lui căciulă, îi dăduse o băşică de porc s-o puie în cap ; aşa că, ceilalți doi frați îl porecliseră : Ber-Căciulă.

Ber-Căciulă era slab, trențuros, plin de bube şi mai întotdeauna bătut de frații lui ; căci multe din treburile ce erau puşi să le facă ei, îl puneau să le facă bietul Ber-Căciulă. Tatăl acestor trei frați era om priceput şi muncitor ; dar ori că nu pricepea îndeajuns să se folosească de munca lui, ori că n-avea noroc, nu se putea procopsi în nici un fel, aşa că îşi trăia zilele tot în sărăcie.

In grădina bordeiului lor crescuse de cîțiva ani, poate din vreo sămînță căzută la întîmplare, un măr de toată frumusețea.

Foile mărului acesta erau mai mari, mai catifelate la pipăit, iar florile erau de un roz atît de strălucitor, cum nu se mai găseau altele asemenea. De cînd mărul înflorise întîi, atrăsese luarea-aminte a rumânului şi, în nădejdea unor mere tot atît de frumoase ca şi florile, îi lua seama zi cu zi. Se întîmplase însă ceva ciudat de tot : bobocii roşii şi catifelaţi înfloriseră, florile se scuturaseră, nişte merişoare mici începură să crească ; crescuseră pînă la mărimea unei nuci, se rumeniseră prea puţin, dar într-o noapte nu se ştiu ce se făcuseră : mărul rămăsese gol, de parcă nu făcuse nici un fruct!

Bietul om a crezut şi el că cine ştie ce hoţ dibaci i-a furat merele, de n-a mai rămas nici unul.

.

Al doilea an, primăvara, mărul a înflorit iar. Iar i s-au scuturat florile, s-au ivit şi crescut merele, s-au rumenit puţin, dar într-o noapte, iar au pierit cu toatele.

Lucrul ăsta îl puse pe gînduri : cine să fie hoţul aşa de dibaci, de fură toate merele, nelăsîndu-i şi lui nici unul, barem să-i afle gustul ? Hotărî ca la anul viitor să păzească mărul şi să prindă hoţul.

în vremea asta băieţii creşteau. Ber-Căciulă robotea pentru toţi, iar tată-său muncea din greu ca şi pînă acum.

în primăvara următoare, de cum se iviră primele mere, românul îşi făcu un pat de scînduri dedesubtul mărului şi se aşeză să păzească.

Păzi o noapte, două... nouă... merele crescură, se rumeniră puţin, dar într-o dimineaţă se pomeni fără ele; îl prinsese somnul, şi ciudatul hoţ le furase pe toate.

Băiatul cel mai mare, hai să-i zicem Stan, că mi se pare aşa îl chema, îi zise lui tată-sâu :

Ai îmbătrînit, tată ! Te-a prins somnul şi hoţul a furat merele fără grije. Lasă-mă pe mine să păzesc la anul viitor, şi eu îţi prind hoţul.

— L-ăi prinde, îi răspunse tată-său. Hai că te-oi vedea şi pe tine.

în anul ce veni, băiatul cel mare se aşeză să păzească, îşi făcu şi el un pat de scînduri, tot ca tată-său, îşi aşternu o pătură, îşi mai luă şi alta, ca să se învelească — se îngrijea omul să nu răcească — şi se aşeză în pat liniştit şi învelit bine, tocmai cum e bine să aştepte, ca să poată prinde hoţul !... Crescură merele, se rumeniră puţin... „Acu e-acu", gîndi el şi se căzni să stea deştept toate nopţile pînă în zori : dar cum se făcu, nu putu să-şi dea seama, că într-o dimineaţă se pomeni fără de mere ; îl furase şi pe el somnul.

— Mă miram eu să faci tocmai tu vreo ispravă ! zise tat-său.

— N-aţi avut plan nici unul ! se lăudă cel mijlociu. Să mă fi lăsat pe mine... fără îndoială, eu vă prindeam hoţul !

— Dar pe mine ! răsuflă şi Ber-Căciulă.

— Mai cu seamă tu, puterea oamenilor, rîse acum şi tat-său.

— Ei, nu ştii de unde sare iepurele, răspunse Ber-Căciulă.

— Ştiu, ştiu, băiete, numai din biserică nu poate sări î

— La anul păzesc eu, hotărî cel mijlociu.

— Haide, aşa să fie, ăi păzi tu, îi răspunse şi tată-său !

Veni vremea să păzească şi cel mijlociu. Asta nu mai făcu pat de scînduri, nu mai luă pătură de învelit, ci îşi luă un trenţ de sac, să-1 aştearnă jos, pe iarbă verde, iar ca să-şi mai sperie somnul, îşi luă şi fluierul şi, lungit pe spate, cu faţa-n sus şi cu ochii la mere.

„Uite, mă, o fi ceva !" gîndi tat-său.

Trecu o noapte, trecu două, trecu nouă, merele creşteau văzînd cu ochii, se rumeneau din ce în ce mai mult şi erau gata să se coacă.

„Eu o să prind hoţul, se gîndea mijlociul. Eu o să dovedesc tatii si fratelui meu că sînt mai vrednic decît ei!..."

r

într-o dimineață, însă, cînd socotea merele aproape coapte, se pomeni fără ele ; îl furase somnul cu fluierul în gură, şi merele pieriseră.

— Ne-ai umplut de brînză şi tu, îi zise tat-său dimineața, cînd îl sculă din somn.

Mijlociul nu mai avu ce zice, dar se rugă ca la anul să fie lăsat să păzească tot el. Cel mare nu vru asta, ci da zor să fie lăsat el să păzească, ca mai mare. Ber-Căciulă însă sări şi el cu gura :

— După dreptate, rîndul e al meu, tată. Dumneata ai păzit, Stan a păzit, Niculae a păzit, acuşi e rîndul meu.

— Tu, mă, iazma oamenilor ? se răsti fratele cel mare. Nu a putut tata, nu am putut eu, n-a putut Niculae să prindă hoțul şi tocmai tu ? Nu ți-e ruşine ?...

— Nu, nu, nu se poate să păzească Ber-Căciulă. Mai om ca mine şi tot m-a furat somnul, zise mijlociul.

— Tată, e rîndul meu, stărui Ber-Căciulă. Socoteşte-mă şi pe mine tot al dumitale. Şi, dacă nu mă socoteşti mai cuminte decît ei, dar cel puțin socoteşte-mă tot aşa ca pe ei şi lasă-mă să păzesc şi eu !

— Tată, o să piară merele şi de rîndul ăsta !...

— O pieri, n-o pieri, e rîndul meu. Şi eu sîrît frate cu voi ! mai zise Ber-Căciulă.

— Ce răspunzi aşa ? zise fratele cel mare necăjit şi-i arse o palmă.

Ber-Căciulă se uită la el în sus, se văzu mic şi nevoiaş pe lîngă frate-său, dar zise :

— Bine, nene, ține minte : pentru una o să-ți dau două.

— Cînd, nevoiaşule ? îl întrebă, rîzînd, frate-său.

— La vremea mea, nene !

Tat-său, mai de milă, mai ca să facă inimă bună şi lui Ber-Căciulă, îi făgădui că la anul o să păzească el.

Trecu anu, si veni şi vremea de pază.

Ber-Căciulă îşi luă un cuțit, se duse într-o leasă, unde ştia mărăcini, tăie o grămadă Cît ,ai sumete-o zdravăn într-un țepoi şi o duse sub măr.

între eomănacii mărului îşi aşeză mărăcinii de jur împrejur, ca pe un cuib de barză, şi, de seara pînă dimineața, acolo, între ei, îşi făcea pocania. Merele creşteau, să făceau parcă şi mai frumoase şi se coceau din zi în zi. Dar şi Ber-Căciulă, în cuibul lui de mărăcini, aştepta ~~şi~~ şi făcea fel de fel de planuri cum o să prindă hoțul.

într-o noapte, merele începură să se clătească ca bătute de vînt. Frunzele păreau că şoptesc vorbe neînțelese. Un somn nemaipomenit de tare cădea peste ochii lui Ber-Căciulă. Se pomenea adormit fără să ştie, dar cînd da cu nasul de mărăcini ~~şi~~ 1 înțepa, se deştepta, ca să cadă adormit în partea cealaltă, să se înțepe şi să se deştepte iar. Hotărîrea lui, însă, de a se ține neadormit, creştea cu cît mai mult îi creştea şi somnul şi, deşi îi curgea sînge din obrajii înțepați de mărăcini, el sta pe loc şi aştepta cu inima bîcîind, simțind că somnul acesta e ceva vrăjit.

Chinuindu-se astfel cu somnul, auzi apropiindu-se un fîlfiit de aripi mari.

Cum era noapte cu lună plină, i se păru că zăreşte un fel de pasăre mare venind drept spre măr. El rămase nemişcat, aproape ținîndu-şi răsuflarea, ca să nu-1 simtă pasărea. Cînd pasărea ajunse deasupra mărului, văzu că era un cal cu aripi, care începuse de zor să rupă mere şi să le arunce într-una din urechi.

Ber-Căciulă pricepu că ăsta e hoțul care le fura merele de atîția ani şi, binişor, ascuns de frunzişul mărului, se sui pe un comanac, pînă cînd îi veni bine, şi, dodată — țuşti în spinarea calului !...

Calul scoase un nechezat puternic şi se repezi în slava cerului cu bietul Ber-Căciulă în spinare. Ber-Căciulă, şi de frică, dar şi de mînie, se încleşta zdravăn cu mîinile de gît şi, oricît se căzni calul să-1 trîntească, dîndu-se peste cap, fel şi chip, nu putu să se scape de el. Obosit şi plin de spume, calul se lăsă jos pe iarbă şi vorbi cu grai omenesc :

— Ai ajuns un Făt-Frumos, fiindcă eşti isteț, fiindcă eşti unul ce poți să mă stăpîneşti !... Cere ce vrei de la mine, dar dă-mi drumul mai înainte de răsăritul soare-

lui, că nu sînt gătit pentru arşiţe lui şi-mi face mare rău...

Ber-Căciulă îi răspunse :

— E lesne să 'şi descalec, să-ţi dau şi drumul mai înainte de răsăritul soarelui, dar eu vreau să fiu stăpînul tău, în schimbul merelor ce mi-ai furat de atîţia ani; altfel nu-ţi dau drumul cu nici un chip.

— Jur pe ce vrei că-mi vei fi stăpân ! Şi ca legămînt de supunere, îţi dau acest frîu, cu care vei sta întotdeauna încins şi pe care-1 vei scutura astfel ori de cîte ori vei avea nevoie ; o dată pentru frate-meu cel cu şapte aripi ; de două ori pentru frate-meu cu douăsprezece aripi şi de trei ori pentru mine, care am douăzeci şi patru.

Ber-Căciulă se încredinţa, primi frîul şi descăleca de pe cal.

Calul îi mulţumi, zbură şi pieri în văzduh.

Ber-Căciulă se încinse cu frîul pe dedesubtul cămăşei, veni la măr, se urcă în el şi adună toate merele ce mai rămăseseră, le ascunse, căută un trenţ de sac, îl aşternu pe iarbă şi se culcă să doarmă, după ce avu grijă să mănînce un măr.

.

Dimineaţa, fraţii lui alergară ca de obicei, să vadă dacă nu cumva găsesc pe Ber-Căciulă tot deştept şi merele tot frumoase în măr.

11 găsiră însă dormind cu faţa în sus pe sac, ziseră ei.

— Ha, ha, ha ! o păţi şi ăsta grozavul, tată ! şi merele nicăieri 1

lacăte venea şi tat-său :

— Au pierit merele ? !...

— S-au dus, tată, şi uite fii-tău cum le păzeşte \ Dacă ne lăsai pe noi...

Tat-său moţăi din cap şi atinse cu piciorul pe Bei-Căciulă, să-1 deştepte. Ber-Căciulă se deşteptă, se scarpină la ceafă, căscă şi întrebă ca zăpăcit, că unde se află.

— Sub măr, grozavule, sub măr ! îi răspunseră fraţii în batjocură.

——Aaaa ! zise el şi se făcu că rămîne cu gura căscată spre măr. Şi nici unul, mă, n-a mai rămas, nici unul? întrebă el.

— Nici unul, Ber-Căciulă, nici unul, iazma oamenilor !

Ber-Căciulă înghiţi batjocura fraţilor lui, îşi luă sacul d-un colţ şi plecă acasă. Fraţii rămaseră să se sfătuiască cu tat-său care să păzească la anul.

II

în ţara unde locuia Ber-Căciulă şi fraţii săi, stăpînea un împărat puternic şi viteaz.

împăratul acesta avea trei fete. Cum rămăsese văduv de mult şi cum grijile împărăţiei îi luau tot timpul, nu luase seama că fetele lui s-au făcut de măritat şi că ar fi trebuit să le găsească bărbat pentru fiecare. Fetele, ruşinoase, ca orice fete bine crescute, aşteptară în tăcere voia tatălui lor. Văzînd însă că numai la aşa ceva nu se gîndea împăratul, se chibzuiră între ele 'cum ar da să înţeleagă tatăl lor că le-a venit vremea de măritiş.

Cea mai mică găsi un plan pe care hotărî să-i împlinească toate. Se duseră la grădinarul împăratului şi cerură să le aleagă trei pepeni : unul copt-trecut, altul atunci copt-bine şi al treilea pîrguit. Grădinarul le alese pepenii aşa cum ceruseră. Ele îi luară, îşi scrise fiecare numele pe coaja lor şi plecară să-i ducă împăratului. Fata cea mare zise :

— Tată, îţi fac şi eu un dar. Din el o să înţelegi, ca un împărat înţelept ce eşti, ceea ce însemnează.

împăratul primi pepenele mirat. Atunci intră şi fata a doua şi îi dete şi ea pepenele ei zicînd :

— Primeşte şi darul meu, ca el să-ţi spuie singur ce înseamnă.

împăratul rămase şi mai mirat.

Fata cea mai mică intră şi ea cu un alt pepene şi-I dete tat-său spunîndu-i :

— Şi darul meu să-1 primeşti, că şi al meu vrea să-ţi spuie ceva.

— Dar ce înseamnă asta, fetele mele ?

— Vei înțelege singur...

Se închinară respectuos şi ieşiră cîtetrele pe uşe.

împăratul, neputînd pricepe dintr-o dată ce vor să-i spuie fetele prin asta, chemă sfatul împărătesc, povesti şi arătă darurile aduse de fete, cerînd părerea sfetnicilor.

— Să se taie pepenii, să vedem ce se găseşte în ei, zise un sfetnic bătrîn

Şi se tăiară pepenii... Al fetei celei mari, pepenele era'copt-trecut ; al celei mijlocii era copt-bine ; iar al celei mici, abia pîrguit.

— Ce ^semnează asta ?...

Un sfetnic răspunse :

— Viața îşi cere partea ei. Fetele măriei-tale vor să se mărite, şi prin aceşti pepeni vor să arate vîrsta lor. Trebuie, dar, £ă le căutăm gineri potriviți cu rangul şi să le mărităm.

Se hotări să se iacă aşa.

Şi se dete sfoară-n țară şi dîlg în tîrg, şi aci şi peste nouă țări, că Alb-împărat vrea să-şi mărite fetele.

Se duseră deci strigători şi spre soare-apune şi spre soare-răsare şi vestiră pretutindeni hotărîrea împărătească.

Curînd începură să sosească feciori de împărați, care de o*re mai frumoşi, îmbrăcați în haine scumpe şi călări pe cai ce păreau că se hrănesc cu jeratic.

Fata cea mai mare şi cea mijlocie îşi aleseră cîte unul; cea mai mică însă ceru că cel ce l-o alege ea să sară călare un şanț lat de nouă stînjeni şi adîne tot de nouă ; să sară apoi în fundul şanțului şi să ia de acolo un măr de aur.

Cererea asta a fetei celei mici nu veni la socoteală feciorilor de împărați ce o nădăjduiau, dar, în sfîrşit, primiră...

Pînă să se sape şanțul, se dete şi vestea asta în țară.

Se alese întrecerea şi sărirea şanțului într-o zi de duminecă.

Cum tatăl lui Ber-Căciulă locuia într-un sat aproape de capitală şi cum se ducea toată lumea la o întrecere aşa nemaipomenită, se hotări şi el să se ducă cu cei doi feciori mai mari.

De Ber-Căciulă nici nu era vorbă.

Ber-Căciulă stăruia însă să meargă şi el.

— Nu se poate, mă, îi răspundeau' frații ceilalți, la împărăție nu e ca la calicie, să meargă şi bun şi rău. Ş-apoi, cînd te-or vedea aşa slab şi nemernic, te pomeneşti că te-azvîrlă de rîpă şi cine ne mai fierbe nouă bureții î

Dar Ber-Căciulă nu se lăsa, îi da şi el cu gura să meargă, că ce, nu e frate cu ei?, ei de ce se duc?!

Fratele cel mijlociu, ca să-i potolească vrerea, îi trînteşte o palmă, să-1 sature de mers, şi-i spuse :

— Tu ai să stai acasă şi ai să fierbi bureții, ca atunci cînd om veni noi, diseară, să-i găsim nici reci, nici calzi, tocmai cum sînt buni de mîncat!

^ Ce era să mai facă bietul Ber-Căciulă ? Rămase cu lacrămile în ochi, dar îi spuse :

— Bine, frățioare, bine, pentru una, însă, o să-ți dau două, că nu este drept să mă bați.

Rîseră, şi frații plecară cu tat-său, să vadă şi ei întrecerea feciorilor de împărți.

.

Ber-Căciulă se gîndi nițel. Puterea mărului mîncat se arătă ca început de nezdrăvănie, îşi aduse aminte de frîul calului, îl scutură o dată şi se pomeni că venea vîjîind un cal cu şase aripi.

— Ce-mi porunceşti, stăpîne ? strigă calul cînd atinse pămîntul cu picioarele.

— Tata şi frații mei au plecat la sărbătoarea împărătească. Vreau să mă duc şi eu, ,dar sînt prea urît în hainele astea şi vreau altele mai frumoase.

— Du-te, mănîncă trei mere din cele făcute de mărul frumuseții şi istetimei ; ai să te faci mai frumos ca nimeni altul, ai să fii mai isteț ca pînă aci, şi vino la mine, că te voi îmbrăca în haine de prinț şi apoi vom merge.

Repede se duse Ber-Căciulă unde ştia că ascunsese merele, mîncă trei şi veni îndărăt la cal.

— Bagă acum mîna în urechea mea dreaptă şi scoate de acolo un rînd de haine frumoase.

Ber-Căciulă aşa făcu. Băgă mîna în urechea calului şi scoase un rînd de haine ce-i luase ochii. Le îmbrăcă, lepădă băşica de porc din cap, se miră cînd văzu că~i crescuse un păr lung şi frumos, puse în locu-i o chivără de prinț, încalecă pe cal şi zbură în slavă.

De departe zări şi pe cei doi frați cu tat-său, mergînd pe jos, obosiți de zăduf şi de cale lungă. îşi aminti de palmele ce le primise de la ei şi spuse calului :

— în dreptul celor de colo, care m-au nedreptățit, deşi sînt frații mei, să te laşi pe jos, să mergi mai domol, ca să pot să dau celor tineri cîte două palme.

Calul, care-i înțelesese gîndul pe deplin, fiindcă doar năzdrăvan era şi el, se repezi ca o vijelie drept asupra capetelor celor trei, aşa că ei, îngroziți, şi căzură în genunchi. Calul se opri şi Ber-Căciulă trase fratelui celui mare două palme şi celui mijlociu alte două. Apoi zbură în slavă.

Ei rămaseră ca trăsniți.

De unde să cunoască în fătul acesta frumos, îmbrăcat în haine aşa de scumpe şi pe cal aşa de puternic, pe nesocotitul de Ber-Căciulă, pe fratele lor? !...

*

Cînd ajunseră şi ei la locul de întrecere, văzură lume strînsă, cîte stele pe cer, şi văzură şi pe feciorii de împărați, veniți să sară şanțul.

Şi începu mărirea.

Mulți îl săreau o dată, de două ori, dar a treia oară se prăvăleau în el aşa de grozav, că trebuiau să-i scoată afară pe targa oamenii împărăteşti. Nimenea nu putea să sară de trei ori, cum era condiția, ba încă să sară şi în şanț, şi să iasă d-acolo cu mărul de aur. Doctorii obosiseră îngrijind de răniți.

Iată însă că se ivi, în ocoluri mari, prin slava albastră, un Făt-Frumos călare pe un cal negru, întraripat. Sabia lui de la cingătoare şi chivără din cap străluceau în soare de luau ochii tuturor. Lumea, cu capetele în sus, cu ochii țintiți spre el, îi urmărea zborurile mărețe şi aştepta din cînd în cînd să se scoboare şi să ia mărul de aur. Iată că necunoscutul Făt-Frumos scoborî ca o săgeată din văzduh, zbură peste şanț, nu de trei ori, ci de nouă ori, se lăsă ca un şoim în adîncul lui, luă mărul şi apoi zbură în slavă. ~r

— Ăsta, ăsta mi-e alesul !... strigă fata.

Alesul ei, însă, se şi pierduse din vedere.

Aşteaptă lumea întoarcerea lui pînă seara şi, văzînd că nu se mai întoarce, se risipiră fiecare pe la locurile lor. Plecară astfel şi .frații lui Ber-Căciulă spre satul lor.

Ce făcuse Ber-Căciulă ?... Venise repede acasă, se dezbrăcă de haine, îşi pusese iar băşica în cap, didese drumul calului şi pitise mărul luat. Apoi ațîțase focul şi pusese bureții să fiarbă. *

Cînd veniră frații lui, îl găsiră şezînd tot în cenuşe, suflînd tot în foc, umilit şi tot nemernic ca mai înainte.

— He-hei... ce-am văzut noi !... Ce-am văzut noi... începu fratele cel mare să povestească.

Şi spuse, spuse, dar ocoli că puternicul Făt-Frumos le-a dat lor cîte două palme.

Ber-Căciulă se făcu trist, ba se mai făcu că şi plînge de necaz şi nu le spuse nici un cuvînt de isprava lui...

După ce trecu cîteva zile, Ber-Căciulă, după povața calului şi după priceperea lui, plecă la oraş spre curtea împărătească, să se bage slugă la grădinarul împăratului. Voia el prin asta să cunoască firea fetei şi felul de trai la curtea împărătească.

După cum, îi spusese calul, găsi pe grădinar într-o circiumă, aproape de palat, unde venea şi se îmbăta regulat. Grădinarul tocmai prinsese chef de vorbă şi, cum văzu pe Ber-Căciulă, slab şi jigărit, cu hîrşia lui de căciulă pusă pe cap, începu să rîdă şi să-1 întrebe de unde este. Ber-Căciulă îi spuse dr ?pt al cui este, dar că, speriat de sărăcie, a plecat să se bage slugă la oricine, numai să-i dea mîncare şi povețe părinteşti, ca să mai prindă şi el minte.

— Bine, băiete, ți-ai găsit stăpînul, îi răspunse grădinarul, te bag eu argat. La mine p să ai şi mîncare bună, şi povață bună, şi bătaie bună. De-i fi om, o să ieşi cu spetele nedogite, cu fălcile neplesnite şi cu povețe bune

de ținut minte ; dar dacă n-ăi fi, şi spatele ți s-o dogi, şi fălcile ți-or plesni, şi tot prost te-i .călători !

— Mă bag, spuse şi Ber-Căciulă, care asta o şi aştepta.

După ce grădinarul îşi împlini măsura beției, plecă cu el în grădina împărătească. Acolo îi arătă ce bruma putu să-i arate şi se culcă să doarmă.

La trezire, îl puse să care apă cu hîrdăul, să sape la brazde şi să sădească la flori. Făcu Ber-Căciulă treabă, şi din ce putu şi din ce nu putu ; dar cu o înjurătură tot se alese. Hotărît însă să îndure orice, pentru ca să afle ce-şi pusese-n gînd, rabdă toate. Timpul trecea. Fata împăratului aştepta din zi în zi să sosească Fătul-Frumos, dar el nu mai sosea.

•

într-o zi Ber-Căciulă dormea întins cu fața în sus. Obrajii lui încălziți de soare se mai rumeniseră, şi poate că şi merele frumuseții îl făcuseră ceva mai mîndru la chip.

Băşica de porc, însă, ce o purta pe cap, era cu totul urîtă, şi fata, cînd îl văzu lungit între nişte răzoare de flori, i'se făcu scîrbă şi o rupse la fugă d-acolo, strigînd că ce pocitanie mai este şi acela care doarme între straturile ei de flori.

Grădinarul, cerîndu-i iertare, îi spuse că este un argat al lui, cam prostănac de fel, dar că de aci înainte n-o să-1 mai vadă, fiindcă o să-i dea ordin să iasă din grădină în timpul plimbărilor. Şi, se duse la Ber-Căciulă şi, cu o lovitură de picior, îl făcu să sară din somn, strigîndu-i :

— Ce te-ai culcat aici, nemernice, să te vadă împărătița şi să fugă din grădină, scîrbită de urîțenia ta ?

— Iartă-mă, stăpîne, începu Ber-Căciulă, că n-am să mai fac altă dată !

Dar în gîndul lui se hotărî să arate cît mai curînd împărătiței cine este el.

într-o zi îi veni prilejul.

împărătița se afla la fereastra palatului, cu coatele pe glaful ferestrei, cu capul sprijinit în mîni ; se gîndea, fără îndoială, la Fătul-Frumos ce întîrzia să sosească.

Ber-Căciulă o văzu, dar se făcu că n-o vede, scutură frîul în ascuns o dată, şi calul negru cel cu şase aripi sosi nechezând.

Nechezatul calului, de care se cutremură şi geamurile palatului, deşteptă din gînduri pe fată şi o făcu să vadă ceea ce Ber-Căciulă voia într-adevăr să vadă. Ea rămase mirată la vederea calului, căci îl cunoscu, şi țiindu-şi răsuflarea, se uită țintă la cal. Care nu-i fu mirarea, cînd văzu pe jigodiosul de argat al grădinarului că se repezi la cal îndrăzneț ; calul se lăsă în genunchi, cu capul întins pe pămînt, iar Ber-Căciulă, azvîrlind^ din cap tichia de piele, ronțăind un măr, începu să se dezbrace de trențele lui şi să se îmbrace în hainele frumoase : cîmpul cu florile, ale Fătului-Frumos ce luase mărul de aur din şanț si se făcuse nevăzut cu el.

Cînd Ber-Căciulă fu gata, încalecă pe cal şi porunci :

— Ia brazdele de flori la lung, că voi să le stricăm nițel.

Şi unde porni calul prin flori, de săreau brazdele în sus, şi făcu grădina în cîteva clipe un jaf, de credeai că toți porcii împărăteşti au scăpat în grădină şi au rîmat şi au prăpădit florile.

Ber-Căciulă, care trăgea cu coada ochiului, şi care văzuse mirarea şi uimirea fetei, şi mai văzuse şi'starea gradinei, opri calul, sări de pe el, se dezbrăcă de hainele cele frumoase, îşi îmbrăcă trențele lui, îşi puse tichia în cap şi dete drumul calului.

Apoi, făcîndu-se trist, plecă prin flori şi începu să .se căznească să mai îndrepte, pe ici şi pe colea, pămîntul scormonit de copitele calului.

Sosi grădinarul.

Cînd văzu jaful, se apucă cu mîinile de păr şi începu să ,strige : cum de a lăsat să intre în grădină herghelia împărătească ? ! ?

Ber-Căciulă se făcu că nu ştie nimic. Grădinarul însă puse mîna pe un par al hîrdăului şi începu să-1 fugărească, să-1 omoare. Fata începu să strige :

— Lasă-1, lasă-1, grădinar !... Trimite-1 cu flori încoaci.

Porunca era poruncă împărătească, şi grădinarul, scrişnind din dinţi, îi spuse :

— Nemernice... ia flori şi du-te la luminăţia-sa... dar apoi să pieri, să pieri din curte pentru totdeauna, că nu scapi cu spetele nedogite şi cu fălcile neplesnite.

Ber-Căciulă se rugă de iertare, adună o chită de flori şi plecă la fată cu capul în jos şi bleg.

Ajungînd în faţa ei, nu zise nimic, ci doar îi întinse florile. Fata le luă şi se uită lung la el. Apoi îl întrebă :

— Cine eşti ?

— Ber-Căciulă, îi răspunse el.

— Ce nume e ăsta ?

— Numele căciulei !

— Ce sînt părinţii tăi ?

— Oameni săraci.

— Minţi î îi zise fata.

— Nu mint.

— Ce-ai făcut pînă acum ?

— Am fiert bureţi pentru toţi fraţii...

— Ce bureţi ?

Atunci el îi desluşi cum oamenii săraci adună bureţi de prin păduri, cum îi fierb şi cum îi mănîncă în locul altor mîncări mai bune şi, cum el fiind mai mic, era bucătarul casei, fiindcă mă-sa murise.

Fata nu-l crezu, dar, cum era şi ea o isteaţă şi jumătate, se făcu că nu ştie nimic despre isprăvile lui, îi dădu un pumn de bani de aur, şi-i spuse zîmbind :

— Să-ţi cumperi căciulă !

Ber-Căciulă luă banii şi-i duse la grădinar.

— Ţi-i dau dumitale, zise el, să nu mă dai afară, că mor de foame.

Grădinarul primi banii, păru că se mai potoleşte, dar îi porunci să sădească toate florile şi să împlinească toate stricăciunile.

Ber-Căciulă se aşeză pe muncă.

Drese el grădina în vreo două săptămîni.

Fata acum nu mai simţea nici aşa scîrbă" de tichia lui... Ba, într-o zi, îl întrebă :

— De ce nu ţi-ai luat căciulă?

— Eram dator la grădinar, şi mi-am plătit datoria.

Fata vru să-l mai ispitească, dar el nu-i răspunse şi grădinarul, văzîndu-l că a stat în grădină în timpul plimbărilor, începu să-l certe în faţa fetei. Fata însă îi spuse :

— Lasă-l, nu mai mi-e scîrbă de el !

Grădinarul hotări însă tot să-l dea afară din slujbă.

Ber-Căciulă se rugă să-l mai îngăduie barem o zi, pînă şi-o putea face loc în altă parte. Grădinarul primi şi plecă iar la circiumă să se îmbete.

Fata se retrăsese iar în gînduri la fereastră, şi se întreba cam cine să fie sluga asta a grădinarului, de ce nu se face cunoscut ei, ce taine nepătrunse îl fac să se poarte astfel...

Ber-Căciulă, care înţelesese că nu mai e de stătut la grădinar, hotărî să mai prăpădească grădina barim o dată şi să plece — şi ce-o fi, o mai vedea.

Chemă dar calul, care sosi nechezînd, de tresăriră toate. Grădinarul auzi nechezatul, bănui că asta o fi semn rău pentru grădină, se lipsi de băutură şi plecă la curte.

Ber-Căciulă, pînă să sosească grădinarul, avusese timp să se îmbrace în hainele cele mîndre, încălicase şi şi încurca calul prin flori.

Fata împăratului deschisese geamul şi se uita şi bătea din palme bucurată. Tocmai atunci sosi şi grădinarul şi, văzînd paguba, începu să strige.

Calul, din îndemnul lui Ber-Căciulă, se repezi la grădinar, îl înşfacă de haină şi începu să fugă cu el printr-un cîmp de trandafiri. Cînd hainele grădinarului fură sfîşiate în fîşii, calul îl lăsă într-un bazin cu apă şi zbură cu Ber-Căciulă, pierind în zare.

Grădinarul, ieşind din apă, şi, înnebunit de spaimă, o luă la fugă, afară din grădină. Fugi pînă la marginea oraşului şi care nu-i fu mirarea, cînd văzu venind spre el sluga lui : Ber-Căciulă.

— Unde fugi, stăpîne ? îl întrebă Ber-Căciulă.

Grădinarul se opri mirat, şi revenindu-şi mai în fire, începu să-l întrebe :

— Tu cum ai ajuns aci, cum ?...

Ber-Căciulă începu să-i spuie :

— A venit, stăpîne, un Făt-Frumos năprasnic, s-a repezit călare să strice florile : eu am pus mina pe un par şi am vrut să-i stau în cale... Calul lui, însă, a înfipt dinții în mine şi m-a adus şi m-a azvîrlit tocmai colo. Apoi eu m-am sculat şi veneam la grădină, că nu ştiu ce o fi pățit biata noastră muncă.

— Nenorocitule, nenoroeitule ! spuse grădinarul, şi. eu am pățit tot ca tine. Grădina e jaf, şi acum pierd slujba... împăratul mă dă afară, ba mi-e că-mi taie şi capul.

— Hai stăpîne, îndărăt. Poate nu pățim nimic. Cu răbdare o să facem grădina la loc şi apoi, cînd te-o osîndi la tăiere împărăția, mă duc eu să mă taie în locu-ți.

Grădinarul, venindu-şi în fire, plecă îndărăt cu Ber-Căciulă. Cînd intrară în grădină, fata împăratului plîngea singură printre flori, poate nu atît de focul florilor, cît că o fi fugit viteazul ce slujea pe grădinar...

— Ne omoară, ne omoară, zise grădinarul, iată cum îşi plînge florile...

Dar Ber-Căciulă, cu capul în jos, adună cîteva flori şi se ivi înainte-i. Fata, cum îl văzu, se înveseli, îi luă florile din mînă şi începu să-1 întrebe :

— Cine eşti, cine eşti, Ber-Căciulă ?

— Păi, de, răspunse el prosteşte, cine vrei să fiu, decît eu, Ber-Căciulă ? Frații mei sînt acasă şi ăl mijlociu cu adevărat că acum fierbe bureții în locul meu.

— Spune, mai bine, spune, ce se ascunde sub hîrşia ta din cap şi cine se ascunde sub zdrențele tale ?

— Ei, făcu el... păi, sub bearca de căciulă îmi stă capul, iar sub haine... eu !

Fata îl măsură cu ochii şi iar :

— Tu pari un Făt-Frumos... tu ai capul unui năzdrăvan... Spune, cine eşti ?

— Păi eu sînt, luminată împărătiță, eu, Ber-Căciulă* argatul domnului grădinar î

Văzînd fata că nu vrea să-i spuie, luă şiragul de mărgele de la gît şi i-1 dete :

— Ia-1, ia-ți haine, ia-ți căciulă, şi fii frumos cum te vreau eu.

Grădinarul rămase cu gura căscată.

începu să se linguşească pe lîngă Ber-Căciulă să-i

™f 1:1 4. dete tot $ l se aPucă de muncă la "săditul florilor, tot umilit şi tot făcînd pe nepriceputul.

III

Trecu cîtva timp de la întîmplarea cu grădinarul. Fata aştepta din zi în zi ca Ber-Căciulă să i se facă cu totul cunoscut, dar el nici gînd nu avea. Dacă văzu fata, făcu un plan, se duse la tată-său şi-i spuse :

— Tată, fiindcă Fătul-Frumas întîrzie să sosească, vreau să-mi faci un foişor, iar pe dedesubtul lui să treacă feciorii de împărați şi lume multă din care să-mi aleg unul după plac, căci văd că Fătul-Frumos care a luat mărul nu mai soseşte.

împăratul îi împlini şi voia asta.

Vestea fu dată şi înspre soare-răsare şi înspre soare-apune ; se dete adică şi sfoară în țară şi dîlg în tîrg, că fata lui Alb-împărat vrea să facă o noua alegere.

Sosi ziua hotărîtă.

Şi veniră iar feciori de împărați şi dintr-o parte şi dintr-alta ; şi lume bună şi pe alese şi lume la întîmplare, şi se începu trecerea tutulor pe sub foişor.

Trecură întîi feciorii de împărați, îmbrăcați în zale şi în aur, pe cai ce-şi rumegau frînele în spume. Treceau încet, aşteptînd fiecare să se pomenească lovit cu un măr de aur, de către fata ce-i privea de sus din foişor. Dar toți feciorii de împărați trecură şi nici unul nu fu lovit de fată.

Şi începu să treacă lume bună şi aleasă şi nici acum nimeni nu fu lovit.

Şi trecu şi lume la întîmplare, pînă nu mai rămăsese decît doar slugile împărăteşti.

— Să treacă şi ele, zise cineva din sfetnicii împăratului.

—- Asta nu se cade, spuseră alții.

Dar o damă de onoare care venise fuga de sus din foişor, spuse '

— Porunca luminăției-sale e să treacă toată lumea, pînă și ar fi să treacă și curcani împărătești.

— Ce să fie asta ? zise unul, nu o fi avînd gînd împărătița să ia vreun curcan !?

Și începură și slugile să treacă : marele surugiu și micii surugii ; marele și micii bucătari ; marele paharnic și micii pivniceri ; marele păsărar și micii cotețari ; ciobanii și purcarii, și, în sfîrșit, toate slugile, pînă și bețivul de grădinar. Nici unul din aceștia nu fu lovit de fată.

— Curcile, curcile î... Să treacă curcanii !

Dar unul spuse :

— Mai e sluga grădinarului, care n-a trecut.

Atunci oamenii îi spuseră să treacă, dar el nu vru. Unul însă îl împinse, zicîndu-i :

— Du-te la dracu si tu, poate tu oi fi ăl cu norocul !...

Cînd ajunse în dreptul ferestrei, fata îl și izbi cu mărul după ceafă. El se făcu lovit tare, începu să se perpelească pe jos și să strige : „Aoleu, m-a omorît !"

— Nu se poate, nu se poate !... e greșeală, începură toți să strige, văzînd pe cine a nimerit fata cu mărul.

— Nu se poate, zise și împăratul. Și o nouă trecere fu poruncită.

Și trecură iar feciorii de împărați și lumea bună și lumea rea, și slugile după mărime și grad, și în urma tuturora fu împins și Ber-Căciulă.

Fata îl lovi tot pe el — el începu să se tăvălească și mai rău, că ce are cu el de vrea împărătița să-i spargă capul...

— Nu se poate ! Nu se poate î se ridicară iar feciorii de împărați, e greșeală î

Fata însă strigă de sus :

— Nu e nici o greșeală, am ales pe cine îmi place.

— Pe cine îi place ?! se mirară toți.

Atunci Alb-împărat se urcă în foișor și o întrebă ce e, de a lovit pe sluga grădinarului ?

— Fiindcă pe el l-am ales de bărbat, tată.

• — Pe el !?!

— Pe el !... îmi place și l-am ales.

— Cum se poate, copilul meu, să faci tu o alegere așa de nepotrivită?... Glumești ? O fată de împărat să ia pe o slugă, nu s-a mai pomenit.. Ar fi cea mai mare rușine.

— Orice-ar fi, îi răspunse fata, pe el îl iau. Mi se pare om cumsecade și nu vreau să știu de unde vine, cine este, ori ce-a fost.

împăratul se căzni fel și chip s-o încredințeze cu vorba că o alegere așa este cea mai mare rușine ; dar nu putu face nimic, și fu nevoit să se scoboare jos și să spuie tutulor că fata și-a ales soțul, după cum a vrut ea și după cum i-a dat el cuvîntul, cuvînt împărătesc, că o va lăsa să ia de bărbat pe oricine o vrea.

Plecară atunci feciorii de împărați pe la împărățiile lor și lumea bună și lumea rea pe la locurile ei, iar fata se dete jos și luă de mînă pe Ber-Căciulă.

— Fiindcă tu nu puteai să mă alegi pe mine din pricina căciulii tale, te-am ales eu pe tine și acum haide, sînt a ta și du-mă unde vrei.

împăratul, văzînd că fata lui tot își ține cuvîntul, că ea singură își ia pe Ber-Căciulă de soț, le porunci să locuiască în cotețul împărătesc, iar ea să lepede toate hainele scumpe, toate podoabele de preț, și să se poarte după îmbrăcămintea și starea soțului ei.

Ber-Căciulă spuse însă fetei :

— N-ai nici o grijă de ce este astăzi. O să vie o vreme cînd și palatul o să fie socotit mai prejos decît cinstea noastră. Eu sînt Fătul-Frumos ce am luat mărul și am mai multă putere decît toți. Ce ne pasă nouă că sîntem umiliți azi, cînd avem puterea de a-i umili pe toți mîine, ori atunci cînd vom vrea.

Fata, văzînd acum pe cine a luat ea, îi trase o sărutare de răsună cotețul.

Nu mai e nevoie să spui că păsările au fost mutate în altă parte și locul lor dat noilor căsătoriți.

Ber-Căciulă chemă calul pe ascuns de toți și-i porunci :

— Să-mi faci cotețul să strălucească de aur și de pietre scumpe pe dinăuntru, dar pe dinafară, dacă poți, să-l faci și mai urît. Să mi-l gătești cu tot ce este fru-

mos şi folositor, că voiesc să nu i se urască soţiei mele cît o sta în el.

Şi calul bătu din copite. Duhurile, supuse lui, veniră cu stolul şi toate se făcură întocmai după poruncă. Ber-Căciulă îşi mută în coteţ nevasta, şi-o îmbrăcă în zivelcă şi-n. ie, o lăsă cu picioarele goale, iar el, cu hîrşia de căciulă în cap, umbla de colo pînă colo, primind cu răbdare batjocura tuturor slugilor împărăteşti.

împăratul nu mai voia să audă de ei şi dăduse chiar ordin să nu i se mai vorbească despre el şi sta trist în palat. De nuntă nici vorbă nu fu, iar Ber-Căciulă se prefăcu trist din pricina asta.

Feciorii de împăraţi, care veniseră să fie aleşi de fată, cercetară dacă într-adevăr fata Împăratului-Alb stă cu sluga grădinarului şi, cînd le spuseră toţi că într-adevăr cu el stă, se supărară şi începură să zică :

— Cum adică ?... Dacă Alb-împărat îşi avea ginerele găsit în sluga grădinarului, de ce ne mai chema pe noi, să ne potrivească cu sluga si s-o aleagă mai de pret pe ea ?

— Asta e batjocură ! striga cîte unul. între noi, feciorii de împăraţi, numai frumuseţea trebuie să ne deosebească. Dar păcătosul acela, sluga aceea ?... cum ar fi putut să fie m!ai de valoare decît noi ?...

— Nu merită Alb-împărat să mai stăpînească o ţară, ziceau alţii, a îmbătrînit şi s-a prostit.

— Şi-a dat cuvîntul împărătesc, mai încercau alţii să-1 apere, că are voie de la el să-şi aleagă soţ pe cine vrea.

— Să nu-şi fi ţinut cuvîntul faţă de aşa alegere ! strigau alţii.

în sfîrşit, feciorii de împăraţi sfătuiră între ei să ceară lui Alb-împărat să nu-şi ţie cuvîntul şi să desfacă pe fii-sa de nemernicul ce şi 1-a ales ea de soţ, că altfel, îi fac război.

Trimiseră dar soli la Alb-împărat, să-i spuie voia lor.

Solii so&iră şi spuseră toţi vorbele împăraţilor lor.

Alb-împărat ţinu sfatul. Toţi sfetnicii ziseră că aşa e... Nu e drept, ca din pricina unui copil răsfăţat, să cadă o

ţară întreagă în urgia unui război, purtat cu atîţia vecini mulţi şi puternici ; că s-o desfacă de Ber-Căciulă şi, ca să nu-1 mai dorească, să4 spînzure !...

Alb-împărat le spufee :

— Nu e vorba de fata mea, ori de nemernicul ei, este vorba de cuvîntul meu.

Cuvîntul de împărat,
Odată ce-a fost dat,
Să nu fie călcat.

Un împărat însă, să nu scoată cuvîntul, pînă nu 1-c cîntări bine în minte. Cuvîntul lui, nu-i cuvîntul numai al lui, este şi al ţărei, pentru că îl prinde o ţară, îl ascultă mai multe ţări şi crede în el şi mai mulţi. Cînd împăratul nu împlineşte ce-a făgăduit, se face de ocară şi el şi ţara !... Am dat cuvîntul fetei mele, cuvîntul de împărat : că e liberă să ia pe cine-i place. A luat un nemernic,' am pedepsit-o să se poarte ca el, dar nemernicul îl las în pace !... Mi-am dat cuvîntul, dat rămîne.

Sfetnicii nu mai avură ce zice, şi solii primiră cuvîntul : că Alb-împărat nu-şi calcă cuvîntul odată cu capul.

Plecară solii şi spuseră cuvîntul.

Atunci, fiindcă şi aceia îşi dăduseră cuvîntul lor, că-i vor face război, dacă Alb-împărat nu-şi retrage cuvîntul, strînseră ostile lor şi porniră cu război în contra lui.

IV

Alb-împărat vesti pe cei doi gineri să vie cu ostile lor în ajutor, strînse şi oastea lui şi porniră la bătaie.

în ziua cînd porniră armatele, sub conducerea ginerelui cel mare, plecă şi Ber-Căciulă de la coteţul lui. El făcuse rost de o iapă bătrînă, atît de slabă de-i numărai coastele, chioară de un ochi şi după astea toate şi slabă moartă. După ce puse o traistă cu mîncare la spinare, încaltea şi se puse în rînd cu ginerii împăratului.

— Cine e săracul acesta, întrebă unul din gineri, de îndrăzneşte să călătorească pe lîngă noi ?

Un general le şopti cu ciudă mare :

— Este... este cel din pricina căruia cade nenorocirea războiului pe capul țării noastre.
— Ăsta e Ber-Căciulă ?
— Ăsta este.
II priviră amîndoi ginerii, mirați.
Ber-Căciulă însă, donca-tronca, honea-tronca, pe iapa lui, călărea țanțoș, şi da călcîie iepei şi bice să se poată ține barim numai la pas.
Ei văzură că iapa lui Ber-Căciulă arş un ochi închis. Il întrebară în batjocură :
— Prietene, de ce n-ai găsit un cal cu doi ochi şi mai zdravăn, şi ai luat mortăciunea asta ?
— Pentru că atît mi-a stat în putere să cumpăr, sînt rumân sărac. Că are numai un ochi, e mai bine : spre duşmani o țiu cu orbul, ca să nu se sperie ; iar spre oastea noastră, o țiu cu cel ce vede, să ,se îmbărbăteze şi să meargă înainte.
— Bun e răspunsul, dar sec e călărețul ! zise omul în batjocură.
— După cum e omul e tot la fel şi lauda.
Ginerii împăratului se uitară unul la altul şi înțelegînd că Ber-Căciulă răspunde, ca şi cum se socoteşte deopotrivă cu ei, nu mai vrură să zică nimic, deteră pinteni cailor şi lăsară în urmă pe Ber-Căciulă cu mîrțoaga lui.

Ajunseră ostile la o apă mare, peste care era un pod. Drumul făcea un ocol. Ber-Căciulă o luă însă d-a dreptul prin prundişul rîului, ca să ajungă odată cu ei. Oastea trecea pe pod şi, cînd ginerii împăratului ajunseră, şi Ber-Căciulă împotmolise iapa în nisip ce se clătina ca piftia. Ber-Căciulă sări jos şi încercă să scoată iapa din nisip. Sumese izmenele şi, desculț, cum se purta, începu să strige tare :
— Măi cumnaților, mă î... Mă, hăia, ginerii Imparatului-Alb, ai lu socru-meu, veniți de puneți mîna să scot pe bălana din noroi, să merg şi eu la război !
Dar ginerii împăratului se făcură a nu-1 vedea şi de ruşine minară caii şi mai tare. Trecu toată oastea, arătîndu-1 cu degetele şi rîzînd de nemernicia lui.

Cînd trecură şi carele cu provizii şi rămase podul singur, Ber-Căciulă săltă cît putu, scoase iapa din nisip şi o băgă în zăvoi să pască slobodă. Scutură frîul o dată şi calul cel cu şase aripi veni numaidecît.
— Ce-mi porunceşti, stăpîne ?
— Ştii ce vreau... Vreau să apăr țara de duşmani. Feciorii de împărați se socotesc grozavi de tot. Pentru ambițiile lor, de multe ori deşarte, ei vor să se omoare zeci de mii de oameni harnici şi de treabă. Asta nu mai trebuie să se întîmple, căci viața e scumpă orişicui.
— Vorbă puțină şi treabă multă, stăpîne, îi răspunse calul. Ia hainele ce le am în ureche, foleseşte-te de armele ce ți le aduc duhurile supuse mie şi toate le-om face. »
Ber-Căciulă scoase hainele : eîmpul cu florile şi le îmbracă, şi pe dată ce încalecă, umbre nevăzute îi încinse o sabie la şold * îi puseră o chivără de oțel în cap, un pieptar asemenea de oțel şi un scut în mînă. Ber-Căciulă era acum de nerecunoscut.
— Cum vrei, stăpîne, să te duc ? Ca vîntul ori ca gîndul ?
— E frumos cum merge vîntul, căci în calea lui se pleacă pînă parcă şi pămîntul. Florile se-nclină-n cale-i, toate frunzele şoptesc, chiar şi valurile apei se ridică şi-i vorbesc. Să mă duci cum merge vîntul, cînd de goana lui grozavă geme cerul şi pămîntul !
Calul necheză o dată de răsunară zăvoaiele şi luncile şi se ridică încet în slava albastră, tocmai sus, pe unde mergeau norii. Ajuns acolo, zbură fără să mişte din aripi, drept spre ostile duşmanilor, care veneau ucigînd lumea şi arzînd satele.
Oastea socrului său şi a cumnaților lui rămăsese în urmă şi abia se vedea venind.
Ber-Căciulă făcu pe dasupra duşmanilor cîteva ocoluri şi căută să vadă încotro sînt comandanții oştirilor ce năvăliseră în țară pe toate părțile.
Frontul era larg, cît marginile împărăției, dar ginerii împăratului plănuiseră să meargă la marginea cea mai apropiată de capitală, să izbească duşmanii cu toată puterea, să le spargă cercul de fier, să-i bată pe coaste şi să despresoare țara.

După ce Ber-Căciulă văzu duşmanii cum înaintau, ucigînd lumea şi prădînd satele, se retrase pe vîrful unui munte şi se puse să aştepte. Armata cumnaţilor lui şi a socru-său sosi şi se începu bătaia. Ber-Căciulă întrebă calul : ^

— îi va răzbi ei sau ba ?

— Nu, pentru că sînt mult mai mulţi duşmanii.

— Dar noi îi vom răzbi ?

— Cînd vrei, îi facem praf !

— Cum?

— O mie de duhuri, supuse mie, le poate face de petrecanie la toţi.

— Să mai aşteptăm dar ?...

— Să mai aşteptăm.

Ostile se băteau grozav. Călăreţii se repezeau unii la alţii răcnind, cu lăncile întinse, cu săbiile sclipind în soare şi se izbeau de moarte. Caii se ridicau în picioare unii împotriva altora, lăncile şi scuturile scăpărau, soldaţii loviţi se rostogoleau în praful stropit cu sînge, mormanele de morţi împiedecau mersul şi năvala oştirilor...

Spre soare-seapătă, oştenii lui Alb-împărat fură înfrînţi, puşi pe fugă, iar duşmanii îi urmăreau şi îi tăiau ca pe fîn.

— Voi cei o mie de viteji ai mei !... începeţi ! strigă Ber-Căciulă.

Şi o mie de călăreţi. îmbrăcaţi în alb, izvorîră din sînul norilor argintii, unde păreau că au stat ascunşi, şi năvăliră peste oastea duşmană pe sus, în zbor. Cînd ajunseră, fu prăpăd... Lăncile lor înşirau cîte şapte-opt deodată, îi azvîrleau pe sus ca pe nişte turci, pînă ce ostile vrăjmaşe, îngrozite cu totul, o rupseră la fugă, iar alţii, cete întregi, se culcară la pămînt. Ginerii împăratului văzură în fruntea călăreţilor albi pe cel ce luase mărul de aur din şanţ şi, suspinînd, vorbiră :

— Uite, uite cine merita să fie cumnat al nostru, cine să fie ginere al lui Alb-împărat... nu păcătosul cela de Ber-Căciulă !... Fără îndoială că el nu ştie de isprava nenorocitei ce i-o fi dragă, că altfel nu ne-ar fi dat aşa de mare ajutor, tocmai cînd eram înfrînţi.

După ce armata duşmanilor fu pusă pe goană, ţara cucerită îndărăt, Ber-Căciulă pieri cu cei o mie ai lui în tăriile cerului, dinspre capitală.

— Se duce, se duce s-o ia !... Ce-o simţi nenorocitul,, cînd o găsi-o în braţele unui nerod !... ziseră ginerii împăratului. Şi socotind ţara scăpată de vrăjmaşi, se-ntoarseră şi ei îndărăt.

Ber-Căciulă merse cu oastea lui pînă la rîul cel mare, descălică de pe cal, se dezbrăcă, dete hainele şi rămase singur cu iapa cea chioară. Adună apoi lemne şi făcu la focuri multe pe prund, şi le stinse cu apă. Simţind că vin şi cumnaţii lui, băgă iapa iar în potmol, făcu foc ; la nasu-i şi, cînd oastea trecu, în fruntea ei cu ginerii împăratului, el le strigă :

— Măi cumnaţilor, măi, veniţi de la bătaie ?... Aţi răzbitu-i, ori răzbitu-v-a ?... N-auziţi, măi ?... Veniţi barim de-mi ajutaţi să-mi scot pe bălana din noroi, că nu vreau să fiţi singuri la petrecerea de izbîndă !

Cumnaţii lui îl auziră şi unul zise :

— Mă duc să-i tai capul.

— Un împărat nu-şi pune nici mintea şi nici puterea cu un nemernic ! îi răspunse celalt.

— îl fac nobil, îl fac prinţ şi apoi îl ucid.

— Un aşa nemernic necinsteşte şi sabia ce i-ar tăia gîtul, nu numai nobleţea ce i-ai dărui-o cu sinete.

Şi ei trecură podul fără să-i răspunză. Ber-Căciulă îi mai strigă şi apoi îi lăsă în pace.

După ce trecu oastea, despotmoli iapa, încălică pe ea şi plecă acasă.

Ginerii împăratului întrebară dacă n-a venit cumva Fătul-Frumos cu mărul de aur p-aci şi toţi le spuseră că nu s-a pomenit aşa ceva. Atunci ei spuseră şirul bătăliei şi împăratul plînse de întristare.

— Ce să fac, le spuse el... Văd că ăla ar fi fost un ginere de mare preţ... Vestea lui s-ar fi dus peste nouă ţări şi nouă mări... Dar dacă... mi-am dat cuvîntul, mi l-am dat...

— Era să-i tai capul azi lui Ber-Căciulă... spuse un ginere. De cînd am plecat la război, a mers şi el, dar a-nnămolit o mîrţoagă de iapă chioară într-un prund şi a rămas acolo... Trăgea de iapă, ba de coadă, ba de cap„

şi ne striga să-i ajutăm ! Cînd ne-am întors, el tot acolo. Umpluse prundul de vetre de foc, căci şezuse tot timpul acolo. Cînd trecurăm podul iar, el se-ncălzea la foc şi biata iapă în potmol !... Mi-a venit jsă-1 tai.

— Nu ! îi zise împăratul, e bărbatul fetei mele ! Şi dacă n-are drept la respect, are drept la viaţă. N-a făcut nici un alt rău decît că e prost — şi cîţi proşti oare n-avem în ţară ?...

— Prostia e cel mai mare rău, răspunse un sfetnic.

— Pe proşti să-i luminezi, dar nu să-i omori î — răspunse împăratul. .Să-1 considerăm ca pe un prost şi sărac oarecare şi să-1 lăsăm în ştirea lui dumnezeu.

Ginerii împăratului trebuiră să tacă şi se aşezară la masă, veseli că duşmanii au fost înfrînţi şi ţara scăpată. Ber-Căciulă tocmai atunci sosi cu iapa, şi strigă tare nevasta :

— Săi, nevastă, ţine iapa, ia şi traista cu ceapa... că-i bătui d-o ţine minte şapte ani d-aci nainte. Ai făcut turtă să păpăm, ori n-ai avut mălai şi răbdăm ?...

Toţi ascultară, zîmbiră, şi apoi se-ntristară, cînd văzură cum fata împăratului alergă desculţă la el, îi ţinu mîrţoaga de căpăstru şi el descălica. Apoi o văzură cum îl scutură de noroi şi cum plecară amîndoi veseli şi trenţuroşi.

— Nu vă mai uitaţi, zise împăratul, şi porunci muzicanţilor să cînte.

Feciorii de împăraţi, ştiind că în războaie ei scapă de regulă neucişi, oricît ar fi de înfrînţi, şi mai gîndind că Fătul-Frumos ducîndu-se să ia fata, o fi găsit-o în braţele lui Ber-Căciulă şi acum o fi supărat, strînseră oştiri şi mai numeroase şi, fără să declare război, năvăliră din nou în ţară.

Alb-împărat, luat fără veste, abia încropi jumătate de oaste şi plecă, bătrîn cum era, să oprească duşmanii în loc, pînă i-or veni ginerii în ajutor. Trimise la ei gonaci repezi, cu vorba să vie cît mai grabnic, că e în primejdie mare.

Ber-Căciulă, cum plecă socru-său, plecă şi el pe bălana lui.

— Tu unde mergi, ticălosule ? îl întrebă împăratul.

— La război, tată-socrule, doar nu-ţi sînt ginere şi dator să te ajut ?...

— Ticălosule, ticălosule... stai mai bine lîngă aceea ce şi-a bătut joc de cuvîntul meu. Unul ca tine nu mă poate ajuta pe mine.

— Luminate stăpîne şi tată-socrule, de multe ori dumnezeu în cei slabi îşi pune puterea... Cine ştie dacă vreo scînteie n-o fi pus-o şi-n mine !

— S-ar cunoaşte, băiatule, scînteia lui dumnezeu în tine !

— Dar dacă nu toţi pot s-o cunoască ?...

— Şi totuşi trebuie să fie ceva nebunesc în tine, de ai plăcut nebunei mele de fată !...

— Deşi mărilor şi lacurilor turburi nu li se pot vedea fundul, tot e o mare deosebire între adîncimea lor !...

împăratul, mirat de aşa vorbe, tăcu şi-1 lăsă să plece. Merse şi el astfel alături cu împăratul şi trecu pe pod, ca toată lumea. Printr-o pădure însă dete de-a dreptul, se făcu că se rătăceşte şi nu se mai văzu. împăratul ţinu drumul şi dincolo de pădure Ber-Căciulă rămase rătăcit.

— S-a rătăcit ! zise împăratul şi-şi văzu de drum.

Ber-Căciulă însă chemă calul cel cu douăsprezece aripi, ce nu-1 chemase niciodată, şi calul sosi lepădînd scîntei după nări.

— Ce-mi porunceşti, stăpîne ?

—• Oastea socrului meu e mică, a duşmanilor e însutită... Vreau să-i batem..

— Fii pe pace ! îi vom învinge !

— Atunci să mergem.

— Să mergem, dar îmbracă-te.

Ber-Căciulă scoase din nişte trăişti de piele ce atîrnau de şeaua calului nişte haine : norii cu cerul, le îmbrăcă, şi duhurile îmbrăcate în albastru sosiră călări şi înarmate. Ber-Căciulă primi şi el o sabie, un scut, un coif şi o pavăză, şi acum era aşa de frumos de, cînd se văzu

în apa limpede a unei fîntîni, rămase singur cu gura căscată de mirare.

„Cît de mîndru face pe om haina croită cu gust şi cît de înţelept mintea lui ! dar cît de puternic poate să-1 facă dragostea lui dumnezeu!..." gîndi Ber-Căciulă.

După ce se mai privi o toană, încălică şi plecă pe sus, încet, cum zboară vîntul primăverei.

Aripele calului lui nu mişcau, ci stau întinse ; două la urechi, două la cap, patru la spate „şi patru la picioare, şi alunecau prin slavă ca şi ceaţa norilor, ca şi săgeata scăpată din arc.

Ostile duşmane veneau pe rînd şi oastea lui Alb-împărat era atît de mică, că nu era vorbă de împotrivire.

— Să isprăvim cu ei, zise Ber-Căciulă, nu trebuie să mai moară nimeni din ai noştri. Ajutorul nostru tot va fi preţuit !

Şi oştile-duhuri se izbiră groaznic. Duşmanii o luară la fugă.

Duhurile nu puteau fi omorîte cu nici un chip.

Suliţele ostaşilor treceau prin ele ca prin fum, dar ale lor ucideau mereu.

Caii lor înfigeau dinţii în greabănul cailor cestorlalţi, îi ridicau în sus şi le dau drumul, de, cînd cădeau, plesneau ca nişte ouă căzute de sus.

— îndărăt, turme nemernice, că eu sînt ginerele cel mic al lui Alb-împăriat ! striga Ber-Căciulă. Fata lui cea mică a mea va fi, şi nu a vreunui împărat d-ai voştri.

Alb-împărat auzi strigătele, văzu pe Fătul-Frumos şi începu să plîngă de necaz şi de ciudă.

„Ce-o să mă fac eu ? Ce-o să mă fac, cînd puternicul ăsta o vedea după cine mi-am dat fata ?... O înţelege el legea nestrămutată că împăratul trebuie să nu-şi calce cuvîntul niciodată, ori o veni şi m-o prăpădi cu totul ! ?"

Duşmanii pieiră în zare, şi împăratul se pomeni cu vestitori că să sară cu oastea, că ginerii lui sînt ca şi bătuţi şi le ia ţara duşmanii.

Ce să le fac eu, eu, slabul ?... zise împăratul şi plînse mai tare, văzînd cîte pătesc toţi din pricina greşelei fetei lui celei mici.

Ber-Căciulă nu se mai vedea însă.

Vreme de pierdut nu mai era. Plecă dar împăratul cu oastea spre ţările ginerilor lui.

Ber-Căciulă ştia însă de la cal ce pătesc cumnaţii lui şi hotărî să-i ajute. Porni dar spre ţările lor.

Şi merse în zbor, dar într-un zbor ca vîntul vijeliei şi ajunse cînd unul din gineri, cel mare, era închis în capitală şi ostaşii lui se apărau pe crestele zidurilor.

Ostaşii înconjuraţi văzură pe sus un stol albastru ce se coboară peste ei. O muzică războinică spintecă cerul şi, cînd tăcu muzica, se auzi un glas :

— Eu sînt ginerele cel mic al lui Alb-împărat : eu trebuie să-mi ajut cumnatul !

Şi oastea lui se repezi asupra oastei duşmane ! Şi aici fu grozăvie şi omor nemaipomenit. Ostile fură puse pe goană şi el striga către toţi :

— Voi m-aţi mai văzut... Aveţi încredere-n mine. Ascultaţi-mă ! Dumnezeu mi-a dat în mînă trăsnetul, în cap soarele, şi dasupra capului binecuvîntarea. Trebuie să cucerim ţările acestor împăraţi ce nu v-au lăsat în pace. Nainte !...

Şi oastea ieşi din cetate cu eumnată-său şi Ber-Căciulă îi zise :

— Urmăreşte-i, bate-i, nu-i lăsa să-şi vie în fire. Nu-le da timp să se adune la un loc, şi pentru că sînt rănit,, dă-mi batista aceea a ta, să piă leg la deget.

Cumnatu-său, fără să-1 cunoască, îi dădu batista cu numele lui cusut pe ea, de către soţia lui, şi Ber-Căciulă îi mai spuse :

— Urmăreşte-i întruna, prinde-i şi să-i duci la tata-socru, să-i mai învăţăm minte, acolo poate ne întîlnim iar... Eu mă duc s-ajut pe celalt.

Şi zbură la împărăţia cumnatului mijlociu.

Alb-împărat pornise cu oastea la ginerele cel mare,, iar cu ce mai adunase ,un general al lui, îl pornise în ajutorul celui mijlociu.

Ber-Căciulă ajunse însă şi la cel mijlociu, ce era aproape pierdut. Soldaţii lui se băteau cu soldaţii vrăjmaşi pe stradele capitalei şi de la casă la casă. Ber-Căciulă porunci muzicilor să cînte, şi cînd tăcură, el vorbi :

— Eu sînt ginerele cel mic al lui Alb-împărat. Am sosit să vă păstrez vouă viaţa şi să dau duşmanilor noştri moartea 1 Ridicaţi-vă şi-i loviţi î

Şi el se năpusti de sus peste vrăjmaşi, cu oastea lui de duhuri.

Aci războiul fu parcă mai îngrozitor, căci stradele se umplură de morţi pînă la străşinele caselor.

Soldaţii duşmani azvîrliră armele şi ridicară mîinile în sus să-i ierte, că se predau.

Ber-Căciulă porunci încetarea şi uciderea încetă. Trei împăraţi se pomeniră prinşi. Ber-Căciulă veni la cumnată-său cel mijlociu, şi-i zise :

— Dă-mi, cumnate, batista ta, năframa ta de ginere, să mă leg la deget.

Şi cumnată-său, fără să-1 cunoască, scoase năframa şi i-o dete.

Ber-Căciulă îi spuse :

— Pe acei trei încăpăţînaţi să-i aduceţi la curtea socrului nostru, să-i învăţăm minte. Ţările lor le declar ale tale. Să le stăpîneşti fără frică, dar dreptatea s-o dai tuturor şi bun să fii, cum e un părinte pentru toţi.

Dete mîna şi zbură în slavă.

Pe drum se întîlni cu generalul ce venea cu oastea de ajutor.

,— Du-te, generale, îi porunci Ber-Căciulă, de cucereşte ţările celor înfrînţi şi declară ţările lor supuse. Uită-te la mine şi ia seama cine sînt. îţi poruncesc să faci aşa, că altfel, unde îţi stau picioarele îţi va sta capul !... Mă cunoşti ! Sînt ginerele cel mic al lui Alb-împărat, sînt moştenitorul împărăţiei lui şi trebuie să te supui cu toată inima. Du-te şi cucereşte ţările celor învinşi în numele meu, al ginerelui celui mic.

Generalul nici nu clipi de frică, căci cunoscu că e Făt-Frumos, se înclină şi răspunse :

— Fac totul după poruncă î

 Ber-Căciulă îi dete un duh pe lîngă el, să-1 conducă, şi plecă spre cumnată-său cel mare.

,îl găsi şi pe acela urmărind de zor pe cei bătuţi. Prinsese doi împăraţi şi mai avea unul. Socrul lor, Alb-împărat, sosea şi el, tăie calea celui ce fugea, şi-1 prinseră. Ber-Căciulă se ivi şi el şi-i spuse :

— Tată-socrule, luaţi-o acasă, că va trebui să faceţi nunta acum şi cu mine... Dă-mi năframa înălţimei-tale, să mă leg la cot, că sînt rănit.

Şi scoase împăratul năframa, i-o dete şi se puse în ascuns să ofteze.

Ber-Căciulă zbură cu oastea lui.

— Vezi, vezi ce ginere aş fi avut în viteazul acesta ? se jelui împăratul. Ce-o să ne facem cînd o veni pentru nuntă şi o da de Ber-Căciulă ? ! Ce greşeală că mi-am dat cuvîntul şi nu pot să-1 iau !... Nu pot, pentru că nu vreau să spurc cu minciuni uşa pe care-mi va ieşi sufletul ! în lume trebuie să-ţi ţii cuvîntul dat, chiar cînd nu eşti împărat.

Ber-Căciulă merse înaintea lor, liberă calul şi oastea, îşi căută pe bălana şi plecă înaintea socrului său.

Cînd îl ajunse împăratul şi îl văzu, cu tichia lui de piele în cap, cu iapa lui chioară, îi veni necaz şi trase sabia să-i taie capul.

— Da ce faci, taică ? zise el rupînd-o la fugă. Ai uitat oare că sînt ginere de vrei să mă înţepi ?

împăratul îşi reveni la gîndurile lui şi, judecind răspunsul lui hazliu şi faţa lui caraghioasă, îl făcu să rîdă şi să-şi bage sabia în teacă, zicînd :

— Mai cinste ar fi să tai un castravete cu sabia, decît un biet om ca tine î

— Păi vezi, tot asta eram să ţi-o spui şi eu, zise şi Ber-Căciulă. Taie, taică, un castravete, dar nu un viteaz ca mine !

împăratul îşi întoarse capul şi-şi văzu de drum. Ber-Căciulă se alinie şi el pe lîngă oaste şi începu să cînte :

Bine e să ai ostaşi
Să-ţi scapi ţara de vrăjmaşi ;
Bine e să fii puternic,
Nu becisnic şi nemernic !

Bine e să fii isteț,
Să ai nevastă de preț,
Chiar de stai într-un coteț !

Ajunse îndărăt acasă. Şi iaci făcu, cum îşi făcuse obiceiul :

— Hei, nevestică, ieşi înainte-mi cu pîine şi cu sare, că scăpat-am țara de pierzare. I-am bătut de i-am dat gata, eu, cumnații şi cu tata.

Nevasta lui îi ieşi înainte cu sare pe o azimă de pîine, iar el o luă fudul şi plecă la coteț, strigînd :

— Să am iertăciune, tată-socrule, mă duc să îmbuc pîinea mea, dacă nu mă pofteşti şi pe mine la cheful împărătesc ce ştiu c-ai să-1 faci.

împăratul nu-i răspunse nimic.

Ber-Căciulă intră în cotețul lui, care avea pe dinăuntru pereți de table de aur, candele de pietre scumpe ce furau lumina soarelui şi o răspîndeau pe de rînd ; se lungi pe aşternuturile de purpură şi de mătase şi povesti din fir în păr toate izbînzile ce le făcuse în războiul acesta. Nevasta lui îl ascultă şi, cînd sfîrşi de povestit, îi mai trase o sărutare de răsună cotețul !

Tîrziu veniră şi cei doi gineri ai împăratului, cu cei şase împărați prizonieri, şi întrebară dacă a venit Fătul-Frumos.

— N-a venit, copiii mei, n-^a venit, se vaită împăratul, dar în schimb pe Ber-Căciulă nu l-au omorît nici duşmanii, nu l-au mîncat nici lupii, nu l-au luat nici dracii, ci stă tare-mare şi se laudă că el e ginerele meu cel mic !...

— Dă-ne voie să-1 tăiem ! ziseră amîndoi ginerii.

— Cuvîntul de-mpărat,

Odată ce s-a dat,

Nu trebuie călcat!

— Dar cînd o veni viteazul, ce ne facem noi ?

— I-om spune tot adevărul, fără ocol... şi poate ne-o crede, că ne-am purtat împărăteşte, iar nu caliceşte ! Omul prost şi ne-nsemnat nu-şi ține cuvîntul dat şi asta este semn că el e nemernic şi mişel. Om de treabă, om de cinste, nici cu fapta, nici cu vorba nu te minte !

Omul omi cu-adevărat îşi ține cuvîntul dat. El chiar moare de ruşine, dar cuvîntul dat şi-1 ține !

Cei şease împărați prinşi fură băgați la închisoare şi țările lor fură declarate ca făeînd parte din împărățiile ginerilor împăratului.

Peste cîtăva vreme sosi şi generalul trimes, cu alți şase împărați prizonieri, şi întrebă de ginerele împăratului cel mic.

Ber-Căciulă sări :

— Eu sînt!

Generalul făcu un gest de scîrbă şi povesti totul, cum a primit ordinul şi cum el răspunde cu capul. Vrea să predea prizonierii şi să închine şase țări ce le-a cucerit pentru ginerele cel mic.

— Ei vezi, eu sînt ginerele cel mic, sări iar Ber-Căciulă cu gura. Țările ale mele sînt si prizonierii ai mei sînt!...

— Taci, nemernice, nu ne ațîța mînia mai mult, îi răspunseră cumnații lui.

Dar nevasta lui sări şi ea :

— E dreptul lui. El e ginerile cel mic şi, de-ai primit ordinul, pentru ce nu-1 împlineşti acum ?

— Imparătiță, răspunse generalul, pine mi-a poruncit ştia să poruncească şi merită să poruncească împăraților ; cine încearcă să poruncească acum nu ştie să poruncească decît unei turme frumoasă de oi !...

Ber-Căciulă făcu pe supăratul şi intră în coteț urmat de nevastă-sa. Lucrurile se rînduiră cam încurcat, căci toți aşteptau pe Făt-Frumos.

.

A doua zi, Ber-Căciulă încălică pe bălana, se depărta pînă la o pădure, chemă calul şi-i ceru sfatul.

— Ce-i vrea, îți împlinesc.

— Uite ce vreau, răspunse Ber-Căciulă, să-mi construieşti departe, în munții vreuneia din țările cucerite, **Mii** castel fermecat de frumos. Acolo duhurile voastre să fie ostaşi văzuți ca şi oamenii, şi să fie gata la porunci «şi la orice aş dori !... Vreau să am toate bunătățile fstrînse acolo, iar pe cei şase împărați, prizonieri ai mei,

să-i țineți pînă la venirea mea, în camere frumoase, luminoase, şi hrăniți bine.

— Aşa se va face, îi răspunse calul.

— Şi mai vreau să vie o solie de douăsprezece duhuri, ca din partea mea, să ceară prizonierii, îndată ce locul va fi gătit.

— Şi asta se va face.

— Cu bine dar, iubitul meu, şi dumnezeu cu tine î

Calul zbură si Ber-Căciulă veni îndărăt pe bălana lui.

A doua zi, împăratul se pomeni cu o solie de doisprezece inşi, oşteni îmbrăcați, patru în alb, patru în albastru şi patru în roşu, care cerură pe cei şase împărați prizonieri pentru stăpînul lor, ginerele cel mic al împăratului.

Toți se supuseră şi nu cîrtiră. Ber-Căciulă tăcu şi el,, ascuns în cotețul lui.

— Hî hi !... Nu zici nimic, Ber-Căciulă, îi zise unul din cumnați, apropiindu-se de o fereastră.

— Ce vreți să zic, dacă e dreptul meu.?...

Solii adăogară :

— De azi într-un timp ce l-o alege stăpînul meu, vrea să fie nuntă. Vă roagă să vă pregătiți toți.

— Prea bine... prea bine... spuneți stăpînului dumneavoastră că-i mulțumim şi că ne face mare cinste,, mare cinste !... Dar să vă mai trimeață pe la noi !...

Solii plecară cu cei şase împărați prizonieri, iar împăratul se puse acum pe plîns. Ce va face el, cînd o veni viteazul ?... Cum o să fie pierdută frumoasa lui țară pentru care vrea să-şi dea şi sufletul !... Cum o să fie batjocorită, că s-a supus lui, un împărat ce a dus-o la pierzare cu nenorocirile lui !... Vai de el, vai de țară, vai decuvîntul dat de el cu atîta uşurință !...

Ber-Căciulă tăcea, dar într-o zi spuse spre uimirea celor ce înțeleseră :

— Inima rabdă mai mult ca pietrele, şi dacă pe ea o* sfărîmă moartea într-un suflet mare, rămîne sufletul cel tare. Iar dumnezeu iubeşte şi vrea să cunoască numai suflete tari !...

VI

In vremea asta, Alb-împărat, ori de grijele războiului, ce-1 frămîntaseră pînă aci, ori de supărarea adîncă ce-i pricinuise fata lui cea mică, i se slăbise vederea atît de mult, încît într-o dimineață ,se pomeni orb. Toți doctorii, care veniseră să-1 îngrijească, spuseră că nu mai pot să-1 lecuiască şi împăratul să-şi ție curajul şi să lase scaunul împărăției unuia dintre gineri, că aşa o fi fost să fie...

— Vedeți, vedeți ce mi-a făcut cuvîntul dat cu atîta uşurință... lată-mă şi orb !

Ginerii lui îi aduseră doctori de prin țările lor, dar nici aceia nu putură face nimic.

In vremea asta se împlini o lună, şi solii, de la cel *ce* se pretindea ginerile cel mic, sosoră la curte.

Solii întrebară acum dacă Alb-împărat s-a gătit de nuntă şi dacă fata îşi mai ține cuvîntul.

— Auziți acum nevoia ?... Acuma soseşte nenorocirea cea mare... El nici nu ştie că nenorocita este măritată.

Sfatul împărătesc îşi dete părerea că trebuie s-o cheme ,şi s-o întrebe pe ea, ce răspuns să dea solilor.

împăratul, cu barba albă şi orb, fu dus la scaun, un ginere se aşeză la dreapta şi altul la stînga ; nevestele lor, cu coroanele pe cap, se aşezară şi ele, şi fata cea mai mică fu chemată să-şi spuie cuvîntul.

Ea veni numaidecît, desculță, cu zuvelca pe lîngă ea, cu ie cu flori, cu basma în cap şi de mînă cu Ber-Căciulă al ei, tot desculț şi el, tot trențuros şi tot cu beşica în cap.

Surorile ei şi bărbații lor întoarseră spatele scîrbiți. Alb-împărat îi spuse cît e de nenorocit din pricina ei şi adaogă :

— Eu nu*mai am ochi să văz frumusețea celui ce te-a ales ,şi care ne-a scăpat de războaie cucerind pentru noi aproape tot pămîntul. Acela nu ştie isprava proastă ce ai făcut-o în urmă. Tte socoate fată curată şi te cere din nou. Azi e termenul. Te întrebăm dacă îți mai ții cuvîntul dat, adică dacă îl mai iei. Solii lui aşteaptă şi trebuie să spui ce răspuns să-i dăm. Gîndeşte-te de zece ori şi răspunde o dată !

Ea se-ntoarse cu fața spre Ber-Căciulă şi-i spuse :

— îți cer sfatul, bărbate al meu... Fata împăratului-Alb cea mai mică, şi care a luat pe un oarecare Ber-Căciulă, şi-a dat mai nainte cuvîntul împărătesc că va lua pe oricare va sări un şanț adînc de nouă stînjeni şi lat tot de nouă. Să-1 saie de trei ori, să se lase în şanț, să ia mărul şi ea îl va lua, oricine o fi. Pe vremea d-atunci s-a ivit un necunoscut Făt-Frumos, răsărit din lumea pămîntului ca un brad din colțul stâncilor, a sărit şanțul de nouă ori, a luat mărul şi a pierit în slavă. Prin fapta asta el a răspuns împărăteşte că mă vrea de soție !

Tata, bunul şi puternicul Alb-împărat, şi-a dat cuvîntul ^atunci, să fac ce oi voi, să iau pe cin mi-o place... şi eu am făcut în vremea din urmă tot ce am vrut, luînd pe cin mi-a plăcut. Fătul cel frumos a ajutat pe tata la războaie... 1-a necăjit grozav, 1-a pus la încercare şi mai grozavă, după ce s-a încredințat de sufletul tare al tatălui meu, vine şi azi cere din nou cuvîntul meu, dacă îmi țiu cuvîntul dat atunci şi-1 iau de soț, ori îl calc şi nu îl mai iau... Te-ntreb pe tine, care eşti stăpînul şi soțul meu, ce trebuie să răspunz ?

Ber-Căciulă duse mîna la tichia lui, se încruntă şi-i răspunse :

— Eu nu ştiu multe ; dar ştiu cîteva bune. Tată-meu e un biet văcar la sat î... Frații mei fierb bureți să mănînce. Eu am crescut cu proştii la un loc şi am suferit cu ei. Pielea mea e înnegrită de cenuşe şi trupul meu e chinuit de sărăcie. Eu sînt unul din proşti... Dar aici sub coastă stă o inimă de om, şi aici în cap, un suflet drept şi cumsecade. Prin aceste două vreau să stau alături cu împărații... Tata spunea în mintea lui astfel :

Fătul meu, cuvîntul ce l-ai dat
Nu trebuie călcat,
Căci dacă-ți calci cuvîntul,
Te scuipă şi pămîntul !...

Tu eşti fată de împărat, trebuie să-ți ții cuvîntuL Eu, ieşit din proşti, şi tot mi-i țiu, dar tu ? Răspunde deci că eşti gata să iei de bărbat pe cel căruia i-ai dat cuvîntul. Nu uita că puterea cuvîntului dat e puterea dumnezeiască în lucru, şi nu trebuie să fie nesocotită !

Fata se-ntoarse şi spuse :

— îmi țiu cuvîntul ! Vestiți pe cel ce mă doreşte că îl aştept cu bucurie 1

— Asemenea cuvinte ! ziseră ginerii şi sfetnifcii. Dar tu ce te faci, tu, Ber-Căciulă ?

— Eu, dragii mei cumnați, îmi voi ține cuvîntul dat, •cuvînt de rumân sărac, pe care poți zidi mînăstire, fiindcă îl socotim un zapis iscălit : voi fi şi eu ginerile cel mic al lui Alb-împărat !... Haide, rievestică.

Amîndoi se înclinară înaintea Sfatului şi porniră afară de mînă, lăsînd pe sfetnici în cea mai mare mirare.

— Ea îşi ține cuvîntul, el îşi ține cuvîntul, ce să însemne asta ? se întrebau toți.

împăratul se hotărî, chemă solii şi le spuse astfel :

— Duceți-vă la stăpînul vostru, preaslăvitul şi viteazul Făt-Frumos, şi spuneți-i că fata lui Alb-împărat cea mică îşi ține cuvîntul şi-1 aşteaptă cu bucurie ; că eu, Alb-împărat, îmi țiu cuvîntul dat, şi că fata mea cea mică are voie să facă orice vrea cu viața ei, că de aceea am socotit-o a ei şi i-am dat voie să ia pe oricine o vrea, pe unul ori pe o sută, să trăiască, ori să se omoare, fiind libera şi-n voia ei cu totul.

• Mai spuneți însă că fata mea mai mică n-a avut răbdare să aştepte pe slăvitul vostru stăpîn, şi că, pînă una alta, a mai luat de soț pe un sărac din împărăție, pe un oarecare Ber-Căciulă !... Băgați de seamă, trebuie să-i spuneți şi asta... Dacă îi place, s-o ia şi aşa, fata îl aşteaptă, eu îl aştept, şi dumnezeu să fie cu toți.

Mai spuneți stăpînului vostru, că de jale mare sînt orb şi plîng lumina soarelui ce nu ştiam s-o prețuiesc cînd aveam vederea. Poate că vestea asta i-o mai domoli gîndul !...

Solii ascultară tot, se înclinară, primiră darurile şi plecară.

Grija acum devenea şi mai mare. Ce va face puternicul Făt-Frumos cînd o auzi că fata e măritată ?

În vremea asta, Alb-împărat visă un vis : Se făcea că o femeie bătrînă îi spunea astfel : „De vrei să vezi iar cu ochii, trimite-ţi ginerii să-ţi aducă lapte ^de căprioară sălbatică, pe care mînă de om n-a pipăit-o şi cîini de vînători n-au gonit-o. Cum vei da cu laptele ei la ochi, cum vei vedea ; dar să nu dai cu altfel de lăpturi, că leacul numai aşa îl ai. Lăpturile le vei cunoaşte că te va ustura îngrozitor, cînd n-o fi lapte de căprioară !"

Împăratul, cum se trezi, cum chemă toată curtea şi spuse visul.

— Poi dacă e aşa, noi ne ducem, ziseră ginerii împăratului. Datoria noastră este să-ţi aducem lapte de căprioară.

— Plec şi eu ! strigă Ber-Căciulă, doar şi eu sînt ginerele împăratului şi, şi a mea este datoria î

Cumnaţii îl priviră cu dispreţ şi porniră prin munţi să prinză căprioare.

Ber-Căciulă chemă însă calul şi-i spuse că el trebuie să aducă adevăratul lapte.

Calul îi spuse :

— Fratele cel mare, cel cu douăzeci şi patru de aripi, care e stăpînul şi al nostru şi al multor sălbătăciuni, poate să facă numaidecît ce vrei.

Atunci Ber-Căciulă se duse într-o pădure, scutură frîul de trei ori şi calul sosi vîjîind şi nechezînd de urlau munţii. Urşii şi cerbii începură să fugă şi să urle ; lupii se strînseră în haite, vulpile intrară în vizuini vulturii se strînseră în stoluri şi el sosi vărsînd flăcări după nări.

— Ce-mi porunceşti, stăpîne ?

— Să-mi faci un castel în munţi : să-mi siringi în grădina lui din toate sălbătăciunile ; să-mi mulgi lapte de căprioare sălbatice, neatinse de mînă de om şi negonite de cîini de vînătoare, şi să mi-1 dai mie.

Să mai mulgi apoi lapte de purcele mistreţe şi să faci aşa ca cei doi cumnaţi ai mei să nemerească la castel şi în schimbul laptelui de mistreţe, să primească să-mi fie robi „şi să-i înfierez.

— Aşa va fi !... încalecă şi hai cu mine.

Ber-Căciulă încălică pe cal şi pieri cu calul dasupra norilor.

Cînd se lăsă jos, se lăsă într-o pustietate adîncă. Acolo, duhuri îmbrăcate în haine roşii se iviră pe de rînd şi castelul fu zidit, din marmoră albă, numaidecît. Blocurile de marmură păreau a veni singure, prin aer, ca nişte frunze suflate de vînt, şi castelul creştea ca un fum gros dasupra unui foc mare. împrejurul lui se făcu o ogradă întinsă de sîrmă, de oţel şi zinc, iar în ea fură închise şi despărţite toate jigăniile, pe neamuri.

Ber-Căciulă se miră şi el de puterea calului, dar tăcu.

După ce toate se făcură, calul trimise duhuri nevăzute să sufle la urechea celor doi gineri încotro e drumul, şi Ber-Căciulă, îmbrăcat în nişte haine : cerul cu stelele, încins cu sabie cu mîner de pietre scumpe, aşteptă stînd pe un jeţ de aur. împrejurul lui, curtenii îmbrăcaţi în purpură de aur stau ca nişte statui nemişcate.

Nu trecu mult şi cei doi gineri împăraţi sosiră la castel, mirîndu-se şi ei cum de au nimerit într-o pustietate aşa, în care umblaseră rătăciţi şi-n care descopereau abia acum un palat aşa de mîndru.

Urşii mormăiau în coteţele lor, lupii urlau, mistreţii guiceau, vulpile lătrau, cerbii săreau încoace şi-ncolo ţipînd, iar palatul strălucea în bătaia soarelui ca un munte de argint.

Cum celor doi gineri li se făcuse foame, merseră înainte. Slujbaşii castelului necunoscut îi întîmpină şi-i aduseră înaintea lui Ber-Căciulă. Ei se închină respectuoşi şi vorbiră :

— Sîntem doi călăreţi streini, ce ne-am rătăcit p-aci căutînd un leac. Avem un biet tată sărac, ce-a orbit. Într-un vis i s-a spus că dacă o da la ochi cu lapte de căprioare sălbatice îi vin vederile. Aşa, noi am plecat să-i căutăm şi leacul ăsta. Prin munţi ne-am rătăcit şi iat-ne

în textul de bază greşit: *vizuni.*

aici, cu merindele sfîrşite, cu trupurile ostenite şi cu nădejdile risipite, că lapte de căprioare nu o să putem duce...

Ber Căciulă îi privi şi le vorbi :

— Mi şe pare că vă cunosc.

— N-aveţi de unde, strălucite crai, că noi sîntem oameni săraci.

— Se poate... dar eu tot parcă vă cunosc... Aţi fost oşteni d-ai lui Alb-împărat... Eu sînt cel ce vreau să fiu ginerele cel mic al lui Alb-împărat. Primii mai deunăzi solii, prin care fui vestit că fata îşi ţine cuvîntul, că socru-meu îşi ţine cuvîntul, deşi fata a mai luat, pînă una alta, pe un rumân sărac, pe un oarecare Ber-Căciulă. Nu mi-a părut bine, dar fiindcă i-am dat cuvîntul, mi-1 ţiu şi am să viu s-o iau !... Ce vă priveşte însă pe dumneavoastră necazurile mele. Orişicine aţi fi, fiindcă sînteţi din întâmplare oaspeţii mei, veţi mînea la mine, veţi primi provizii de drum şi veţi pleca la treaba dumneavoastră.

— Dar pe cînd o să porniţi la curtea lui Alb-împărat ? înldrăzni să-ntrebe unul din ei.

— Cine ştie... Ba am auzit că e şi orb... şi n-aş vrea să fac nuntă, iar el să n-o vază...

— Tot aşa şi noi umblăm după leac, pentru tatăl nostru. Trebuie să fie grozavă noaptea cea lungă şi fără de vise a celui orb.

Ei se-nclinară respectoşi şi tăcură.

Ber-Căciulă îi pofti apoi la masă cu el, duhurile îi slujiră, iar ginerii împăratului rămaseră uimiţi de bogăţia mesei, de gusturile mîncărurilor, de curăţenia şi sprinteneala slugilor, de hotărîrea acestui Făt-Frumos de a-şi ţine cuvîntul.

După-masă se plimbă cu ei prin parc, şi ei văzură toate jigăniile.

— Uite purcele mistreţe, nepipăite de mînă omenească şi negonite de cîini vînătoreşti, le spuse Ber-Căciulă, arătîndu-le mistreţii... Uite aici lupi şi urşi, neatinşi de mînă de om, negoniţi de cîini î... Uite aici cerbi sălbateci şi căprioare sălbatice, neatinse de mînă omenească, şi nelătrate de cîini vînătoreşti.

Ginerii împăratului nu mai ştiau ce să zică. Mai tîfzior unul îndrăzni :

— De ne-ai da nouă lapte de la căprioarele dumitale, am da la ochii tatălui nostru şi poate că ar mai vedea şi el frumosul soare...

— Ooo !... asta e lucru scump! Laptele căprioarelor mele se dă numai pentru ochi împărăteşti, iar nu pentru ochii oricui. Asta mi-e greu.

— Luminate crai, ziseră ei, ai fost aşa de bun în toată vremea ! Noi sîntem săraci chiar din ţara lui Alb-împărat, şi am auzit şi noi ce ai făcut pentru ţara noastră ! Te-ai luptat cu toţi duşmanii, i-ai înfrînt! Le-ai robit împăraţii... Om rău n-ai fost şi nu poţi să fii. Ai auzit că fata împăratului nostru a luat un sărac şi totuşi îţi ţii cuvîntul : vrei s-o iei... şi aşa, cînd e nevasta altuia... Nu ne îndepărta rugăciunea, dă-ne lapte de căprioară pentru tatăl nostru.

Şi ei căzură în genunchi.

— Se vede că ţineţi mult la tatăl vostru...

— Da, ţinem mult,

— îmi place dragostea ce i-o purtaţi... dar nu ştiu dacă aţi lăpăda pentru viaţa lui mîndria voastră...

— O lepădăm !...

— Ei bine, le răspunse atunci Ber-Căciulă, nu pot să vă dau lapte decît cu o condiţie : să primiţi a fi robi în împărăţia socrului meu, adică, lăpădaţi mîndria voastră !...

— Vai de noi, începură ei să se vaite, ce o să folosim lurninăţiei-tale nişte păcătoşi ca noi ?... Sîntem oameni săraci şi ori cu noi, ori fără noi, măria-voastră tot mare şi puternic sînteţi...

— Aşadar e mai presus mîndria voastră decît ochii tatălui vostru. V-am înţeles !... Mare lucru nu e ce v-am cerut, dar am, apucat de am zis şi nu voi să-mi calc cuvîntul : nu vă dau lapte decît în condiţia asta, şi vă dau un ceas de gîndire, ca să vă daţi mîndria, sau s-o purtaţi.

— Vai! Vai !... S-ajungem robi!... Poate vreţi a vă fi robi toată viaţa ?

— Nu... o zi, două... ori numai o lună... în sfîrşit, nu o viaţă !...

Ber-Căciulă îi lăsă singuri şi se duse de se aşeză în scaunul lui.

Ginerii rămaşi singuri se sfătuiră şi ziseră în, cele din urmă :

— El o să vie... O să vază pe Ber-Căciulă cît e de urît, poate i-6 fi atîta scîrbă de el, că o scîrbi-o şi pe ea şi... o să plece... Cine o să ştie că noi sîntem robii lui, cînd noi nu i-om mai ieşi nainte îmbrăcaţi în haine de săraci ?... Dîndu-ne laptele, facem şi noi un bine socrului nostru...

La împlinirea ceasului fură duşi în sala tronului :

— Ce-aţi hotărît ? îi întrebă Ber-Căciulă.

— Primim să fim robi ai măriei-tale, cu condiţie să te slujim cel mult o lună...

— Prea bine, primesc şi eu. Mare lucru nu e, dar fiindcă am zis...

Ber-Căciulă porunci şi marele armaş veni cil pecetia de robi înroşită gata.

— Ce e asta ? întrebară ei.

— Pecetia mea, în formă de potcoavă. N-aveţi frică, v-o pune pe ţîţa dreaptă şi atît... Ascunsă sub cămaşă nu se vede.

Ei se desfăcură la sînuri şi pecetia sfîrîi niţel şi fură înfieraţi.

Ber-Căciulă porunci pe furiş şi li se aduse într-o sticlă mare lapte de purcele mistreţe şi li se dete.

Ginerii împăratului luară laptele bucuraţi, sărutară poalele stăpînului lor, primiră daruri cît abia să le ducă, primiră călăuze să-i conducă şi porniră spre ţara lor.

Cum plecară ei, Ber-Căciulă chemă calul.

— Haide de mă du şi pe mine, cu lapte de la căprioare.

— Sînt gata.

Ber-Căciulă încalecă şi calul zbură cu el, după ce jigăniile fură lăsate libere, iar în voia lor.

•

Calul îl duse pînă în grădina palatului. Acolo el se dezbrăcă, îşi îmbrăcă trenţele lui, luă laptele, iapa cea chioară şi veni la coteţ, strigînd :

— Şi cu laptele-am venit... Tata-socru-i lecuit !

Peste cîteva zile sosiră şi cei doi gineri ai împăratului, odată cu solii Fătului-Frumos, ce aduceau răspun-? sul şi daruri, că şi el îşi ţine cuvîntul şi că va sosi, cînd cu gîndul n-or gîndi, să ia fata, adică pe soţia lui Ber-Căciulă.

Fu şi nelinişte şi bucurie. Fătul-Frumos primea de nevastă şi nevasta altuia şi nu părea supărat. Toţi se mirau de aşa om, ce vrea să-şi ţie cuvîntul şi într-o împrejurare aşa de grea.

Ber-Căciulă sfătui pe nevasta lui să ia şi ea lapte într-o sticlă, s-o pitească în sîn şi să se ducă în palat. Să lase apoi pe gineri să dea cu laptele lor la ochi, şi cînd el de durere i-o opri, să vie ea, legată la cap cu năframa tat-său, cusută de mama ei pentru el, cînd fusese mireasă, şi să-i azvîrle lapte chiar cu sila. In sfîrşit, povăţui el nevasta şi aşteptă.

Ginerii veniră cu nevestele lor şi începură să toarne lapte în ochii împăratului, dar el începu să răcnească de usturime, să se scuture şi să se şteargă, că de cuvintele şi de mila lui se opriră.

— Mai bine orb decît cu aşa usturimi. Mă lipsesc d-a mai vedea.

Atunci fata cea mică se legă pe furiş la cap, scoase sticla din sîn şi veni lîngă pat.

— Tată, eu sînt fata ta cea mică !... Păcătosul ăla al meu, cum îi ziceţi toţi, nu ştiu de unde a adus şi el nişte lapte... zice că e de căprioară... negonită de cîini şi neatinsă de mînă de om. M-a trimis să-ţi fac ochii la loc !...

— Fugi, fugi, nemernice, că ,dm pricina ta sînt toate astea.

— Nu, tată, aşa au fost să fie. Încercările cele mari pentru cei mari se fac...

Şi-i azvîrli cu lapte în ochi...

— Fugi, fugi !...

Dar ea îi azvîrli iar şi împăratul văzu că nu-1 ustură, ba dimpotrivă, îi potoleşte usturimea.

— Ciudat ! zise el, laptele ăsta nu ustură !

Fata îi turnă în ochi şi împăratul spuse mirat că a-nceputf să zărească ca prin sită. Ea îi turnă mereu, îl spălă, şi cînd îl lăsă, el văzu năframa lui încinsă pe fruntea ,ei. Se uită bine, o pipăi şi o^ntrebă mirat :

— *De* unde ai tu asta ? Cum de-a ajuns în mîna ta?...

•— Nu ştiu de unde a găsit-o păcătosul ăla al meu... El găseşte năframe d^astea î...

— A găsit-o el ?

— Aşa spune... poate că pe un stuf de mărăcini!...

— Dar laptele tot el 1-a adus?

— El a venit şi cu laptele !...

împăratul se bucură şi zise :

<— Vedeți voi, copiii mei, cum şi un prost e lăsat pe pămînt pentru vreun bine oarecare. Nimeni nu se naşte p-aici să facă mai mult rău decît bine. Cînd răul ar întrece binele, atunci omul acela trebuie să piară. Vederea, care e cel mai/mare bun, el mi-a dat-o !...

Ginerii împăratului se cam strîmbară de necaz, dar tăcură, căci Ber-Căciulă, cu tot răul făcut pînă-aci, începuse să plătească cu bine şi cîte ceva.

— Ce bine e cu ochi L. Ce bine e cu ochi !...

Şi împăratul se plimbă pe de rînd. Ba se apropie „şi de coteț...

— Ce ne facem cu Fătul-Frumos ? întrebară ginerii, ca să nu-1 lase să schimbe soarta lui Ber-Căciulă.

— Ce-o vrea d-zeu ! Noi să ne încredem lui ! Avem ochi, e prea mult ! Vom vedea ce va fi de făcut atunci... Acum să dăm o petrecere, la care... să chemăm şi pe Ber-Căciulă !...

— El?!...

— Da, mi-a dat ochii !

Ginerii nu mai avură ce zice, şi împăratul rămase să hotărască ziua.

VII

,ăi^î^a de petrecere împărătească sosi şi fusese vestită în toată împărăția. Venise lume, din toate părțile să se uite la o aşa petrecere, cînd marele stăpînitor, Alb-împărsrt^^sta la masă cu fosta, slugă, cu ginerele lui eel săraC§c^mBerer®ciulăi ; • • • . • - -

h.Tatăluşl frații lui Ber-Căciulă auziseră şi ei vestea şi nu le venea a crede. Ei ştiau cine poate fi Ber-Căciulă; auziseră de norocul şi de nenorocirile țărei, suferite din pricina lui, căci fuseseră şi ei la război, dar că împăratul o să ajungă să stea la masă cu el nu puteau crede. în ziua hotărîtă alergară dar şi ei să vadă minunea.

Petrecerea se începea afară, în grădina palatului, într-o masă la care să ia parte ginerii împăratului, sfetnicii țării, generalii oştirei şi marii boieri.

Muzicile şi toți cîntăreții din țară veniră la palat să cînte şi să mulțumească pe stăpînitori.

Se întinse o masă mare în capul căreia se aşeză împăratul, cu un ginere la dreapta şi cu altul la stînga. După ei veneau soțiile lor, fetele împăratului, apoi sfetnicii .împăratului, după vîrstă ; apoi generalii, apoi marii boieri şi cam la coada mesei, printre căpitani, fu aşezat şi Ber-Căciulă, cu nevasta lîngă el.

Ea luase nişte papuci în picioare, un tulpan alb pe cap, o ie cu fluturi de argint pe sîni, un vîlnic cu fire de aur pe un cîmp roşu, şi un inel în formă de potcoavă pe deget. Ber-Căciulă era îmbrăcat cam gros, cu straiele curate, dar tot ițari, cămaşă cu mînică largă şi cu bearca lui de căciulă în cap.

Ber-Căciulă începu să facă gură că de ce nu-1 lasă să se aşeze şi el lîngă ginerii ceilalți. Toți însă făcură gălăgie să se mulțumească şi cu atît!... Şi el păru că se mulțumeşte. <

Cînd fură aşezați toți la masă, împăratul se sculă*/fim* sus şi vorbi : , < ^ .

— Iubiții mei gineri : împăratul Verde şi .împăratul Roşu; iubiții mei sfetnici şi generali, mari boieri, şi ginerele meu cel fără voie, Ber-Căciulă,. dați-mi puțină ascultare... , ;

în viața mea de pînă acum, am fost socotit ca împărat vrednic, priceput şi viteaz. Dumnezeu rru--a dat, trei fete, vrînd astfel să se şfîrşească. numele neamului meu cu mine. Fetele mele cele două m-au ascultat. Cea mai mică, cea care era răsfățată în dragostea mea, nu m-a ascultat! Mă doare inima să mai vorbesc de un întreg şir de ani, îri care, atît eu cît şi țara am'fost zbuciumați de neascultarea ei. Trec peste trecut, cum arn trecut şi trăind şi zic : omtdei, un biet rumân sărac din împărăția mea, s-a arătat vrednic în a face: • şi el un bine mare,

după un rău şi mai mare! Cum datoria unui împărat este să recunoască meritele fiecărui, să le laude cînd trebuie, ca .să îndemne şi pe alţii la asemenea fapte de laudă, nu mă pot opri să nu laud binele făcut de Ber-Căciulă. Mi-a făcut un rău şi mie şi /ţărei, dar poate nu din vina lui... cineva, mai presus de vina lui... Cineva, mai presus de noi, o fi hotărît aşa...

Orbisem şi era îngrozitor trăind şi azi şi mîine şi mereu în mijlocul unui întuneric aşa de adînc, aşa de nepătruns, de mi se părea gros de s-ar fi putut tăia cu săcurea ! Nu mai ştiam cînd răsare soarele ; cînd răsar stelile ; cînd e bine, cînd e rău ; era un haos adînc, înfiorător de adînc şi de întunecos de jur împrejurul meu ! Omul acela, Ber-Căciulă, prin norocul lui, prin darul ce i-o fi făcut dumnezeu, prin isteţimea lui, poate neînţeleasă de noi, a adus leacul şi m-a făcut să văd. Pentru asta îi aduc, aici de faţă cu toţi, mulţumirile şi laudele mele ! Poruncesc ca mulţumirile mele să fie vestite pe de rînd.

Pentru asta l-am îngăduit să stea la masă cu noi toţi ; şi, dacă cineva dintr-ai noştri se simte umilit că stă la masă cu el, să se mândrească că mai stă şi cu trei împăraţi puternici şi că asta e destulă cinste.

Mai dau voie fetei mele să plece, de vrea, cu bărbatul ei, oriunde ; ori să-1 lase oricînd o vrea, căci... vă amintiţi de puternicul Făt-Frumos, care ne-a spus că va sosi cînd cu gîndul n-om gîndi...

Pentru vremea aceea ne-o lumina dumnezeu. Ridic paharul şi zic să trăiţi toţi, să trăiască şi fata mea cea mică, cu Ber-Căciulă al ei !

Toţi mesenii izbucniră în urale..,

Tocmai cînd un ginere al împăratului se ridicase să vorbească, se auzi pe sus o muzică nemaipomenit de frumoasă şi se iviră de sus nişte călăreţi in alb.

Un ofiţer ce o conducea strigă cu glas tare :

— Făt-Frumos soseşte !

— Vedeţi! zise împăratul... Haide, ce-a fi să fie! Curaj şi gînd bun nainte... !

Muzica veni şi se înşirui pe sus cîntînd încet. Ber-Căciulă bătu cu furculiţa într-o farfurie şi vorbi tare :

— Vine Făt-Frumos ! Vie, că şi eu sînt gătit să-1 primesc ! Tichia mea o am pe cap şi nevestica mea, adică a lui, lîngă mine ! Nu vă speriaţi, nimeni, orice o fi, dar staţi pe loc şi aseultaţi-mă. Muzica să tacă !...

Eu, de cînd am intrat aici în curtea celui mai puternic împărat, m-am făcut mai cuminte şi mai cumsecade.

Am fost un sărac, neam de neam, dar acum nu mai sînt. Un lucru cer socrului meu mai nainte de a sosi Fătul-Frumos... Cum de porunceşte ca eu, Ber-Căciulă, să sufer ruşinea ca să stau cu robii mei la masă ?

— Tu, cu robii tăi ? îl întrebă împăratul.

— Da ! căci după toată sărăcia, am agonisit şi eu doi robi, pe care însă i-aţi pus la masă cu mine !

— Care sînt robii tăi la masa asta ? Numeşte-i, şi eu le poruncesc să te slujească îndată, după cum vrei...

„Făt-Frumos soseşte !" strigă cineva pe sus.

Ber-Căciulă strigă, arătînd cu mînie prefăcută spre cei doi gineri :

— împăratul Verde şi împăratul Roşu, cei care-ţi stau unul la dreapta şi altul la stînga, sînt robii mei !... Pe piepturile lor sînt urma armelor mele, pe care eu le-am pus mai deunăzi în munte !

Cei doi gineri îngălbeniră, se sculară în sus şi veniră, umiliţi, la spatele lui.

— Ce-nseamnă asta ?... întrebă împăratul.

— Dar astea ? întrebă şi nevasta lui Ber-Căciulă, arătînd cele trei năframe.

— Aşa !... Acum mă cunoaşteţi? întrebă el pe cumnaţii lui.

— Cine eşti tu ? întrebă împăratul.

— Eu sînt... cel care a sosit cînd cu gîndul nu gîndeaţi !... Eu sînt cel ce am luat mărul de aur din şanţ ! Eu sînt cel care am curăţat ţara de vrăjmaşi ! Eu sînt cel care am năframele voastre de gineri. Eu sînt puternicul Făt-Frumos, care-am sosit acum, ca să mă * cunoaşteţi !... Şi acum, muzica să cînte !...

Toată lumea se sculă în sus.

Pe sus se auziră nechezaturi grozave, şi trei cai, unul negru, altul roşu şi altul alb, veniră numaidecît şi-i lin-

seră mîinile. Văzduhul se umplu de oaste zburătoare, care începu să strige : „Ura, trăiască Ber-Căciulă, Fătul-Frumos !"

Nişte slujitori îi aduseră hainele purtate pînă aci şi mărul de aur luat din şanț. Ber-Căciulă sfîşie trențele lui, îmbrăcă hainele : cerul cu stelele, încălică pe calul alb, cel cu douăzeci şi patru de aripi, zbură în slavă cu el, şi apoi, cînd se dădu jos, spuse :

— D-acuma începem nunta, tată-socrule !...

— Meriți, fiule, preaiubitul meu fiu ! şi împăratul îl luă de gît şi-1 sărută.

— Nu vă temeți, robii mei, îmi veți sluji la nuntă şi apoi vă duceți la împărățiile voastre şi le cîrmuiți în pace !

Şi petrecerile se începură.

Nevasta lui fu îmbrăcată ca o zînă. Muzicile începură să sune de umpea tot văzduhul. Cei doisprezece împănați prizonieri fură aduşi şi ei, iar mesele fură întinse pe de rînd tuturor oamenilor. Şedeau toți, beau şi mîncau urînd tinerilor viață lungă. Nu mai trebuie să spui că tatăl lui Ber-Căciulă a ciocnit şi el paharul cu cuscrul său, Alb-împărat.

Brodindu-mă şi eu p-acolo, am stat şi-am mîncat. Povestea vieții lor am aflat, la dumneavoastră venii şi pînă acuşi v-o povestii ! /C-or fi fost ori n-or fi fost, eu vă povestii c-au fost ! De mă credeți pe cuvînt : ei n-or fi, dar eu mai sînt î...

BER-CACIUIA-1MPARAT

După ce nunta ținu şapte zile în şir, Ber-Căciulă spuse calului :

— Acum, că toată lumea ştie cine sînt, vreau să-mi faci un palat de aur, cum o fi pe tărîmul tău, cu odăi misterioase, cu încăperi secrete, în care eu să pot totul. Asemenea vreau ca în fundul lacului să-mi faci odăi de sticlă limpede şi groasă, ca să pot vedea peştii şi toate lighioanele de apă cum trăiesc.

— Din merele istețimii cîte mai păstrezi ? îl întrebă calul.

— Poate zece... căci am dat şi Steluții mele din ele. Ştii, Eva ne-a dat în rai un măr cu bucluc... am vrut să dau şi eu Evii mele trei mere cu cîntec !...

— Să mai mănînci cinci mere, iar cinci să le păstrezi pentru coconul tău. La vîrsta de şapte ani, să i le dai să le mănînce odată. Şi, dacă vei face asta, tu însuți te vei pune în acord cu lumea cea mai desăvîrşită pe care o vei înțelege şi pe care te vei apuca s-o zideşti aici pe tărîmul tău. După ce vei mînca cele cinci mere, şi de ajutorul meu te poți lipsi, căci prin închipuire şi prin judecată vei putea aproape totul î Lucrînd cele închipuite şi judecate, vei face adevărate minuni.

— Mulțumesc de sfat, zise Ber-Căciulă, şi plecă la cotețul lui, care pe dinăuntru avea pereții căptuşiți cu aur, şi căută la mere. Le numără şi găsi douăsprezece. Chemă, pe Steluța, cşre acum nu mai vrea să lapede portul țărănesc, şi-i mai dete încă două mere. . . .

— Pentru ce ? zise ea.

— Ca să fii şi mai frumoasă şi mai isteață decît eşti.

— O, dacă-i vorba să-ți plac ție, apoi sînt în stare să mă-mbrac şi cu strălucirea soarelui...

Şi ea mîncă cele două mere, iar el mîncă alte cinci la repezeală.

— Astea ? întrebă ea.

— Nu pricepi ? o întrebă el.

— Ba da, să le păstrăm coconului nostru !

— întocmai. Pune-le în sipet şi-ncuie-le bine.

Apoi ei căzură pe gînduri.

— O fac, zise el.

— Fă-o ! îi răspunse ea.

— Trebuie să zidesc şi aici pe pămînt o lume a lui dumnezeu. Pentru asta am îmbrăcat trupul, haina aceasta de lucrător ceresc... Ce lumi frumoase sînt de jur împrejurul nostru... Mă duc.

— Du-te.

El ieşi în grădină şi iar chemă calul.

— Ce mai vrei ?

— Numai de acelea ce trebuiesc făcute. Vreau întîi să mă duc să-mi văd pe tata şi frații. Se cade să-mi aduc aminte de ei şi cînd sînt fericit, nu numai cînd aş fi nenorocit.

— Mergem.

•— Mai vreau să-mi aduci de pe tărîmul tău trei zîne înțelepte şi frumoase, cum sînt florile ce cresc primăvara, -ca să le dau de tovarăşe soțiii mele, care poartă un prunc în sîn. Vreau să fac numaidecît împrejurul ei o lume plină de frumusețe şi de cumințenie, ca pruncul să iasă cu o fire la fel.

— îți voi aduce.

— înțeleg că pentru a zidi o lume nouă, plină de dragoste şi de ştiință adevărată şi frumoasă, trebuie să încep zidirea ei din familie.

— Fă-o, cine te opreşte, ?...

— Haide acasă să iau bani şi du-mă la tata.

El încălică şi calul se opri la uşa cotețului. Steluța lui îi ieşi înainte veselă...

— Vrei bani mulți ? îl întrebă ea.

• •— Ca pentru tata... A trăit toată viața, vorba ceea, o viață de cioară, hai să trăiască şi el o zi o viață de şoim !

Ea intră în coteț şi se întoarse abia aducînd trei pungi cu bani.

Ber-Căciulă le luă şi calul zbură spre satul lui tatsău şi se opri sub mărul frumuseții şi al istețimii şi acolo necheză o dată, de fu cît p-aci să dărîme cocioaba părintească.

— Hait ! ne-am dus ! strigară frații lui Ber-Căciulă, înțelegînd nechezatul calului. A venit Ber-Căciulă să se răzbune de palmele şi bătăile ce i le dam cînd uita bureții nesărați.

Tat-său lăpădă luleaua lîngă sobă şi ieşi şi el sfios, gîndind : „Dacă l-am bătut, apoi l-am bătut ca să-1 învăț minte, nu să-1 prostesc. Şi apoi bătaia e ruptă din rai. Ce stric eu, că mi se părea prost şi el ca şi ceilalți".

Ber-Căciulă descălică şi porni spre ei vesel.

— Bine v-am găsit sănătoşi tată si fraților ! zise el.

— Bine ai venit sănătos fiule ! îi răspunse tat-său.

— Mi se făcuse dor de voi şi am venit să vă văd...

— Bine ai făcut, că şi nouă ne era dor.

— Şi, ca să vă scap de fiertul bureților, v-am adus şi bani de cheltuială, ca să vă luați haine de primeneală, lucruri de mîncat şi casă bună de stat.

— Să trăieşti, fiule.

El sărută mîna lui tat-său şi cu frații se sărută pe obraz.

— E tot al nostru ! zise Nicolae.

— S-ar putea ca tocmai eu să fiu numai al meu ?! răspunse Ber-Căciulă.

— Cum o duci cu noru-mea ? îl întrebă tat-său.

— Nu ne-am ciondănit niciodată !...

—Bine, taică, bine... casa e raiul ce şi-1 poate clădi omul pe pămînt, întrebuințînd înțelepciune, iertare şi dragoste !... Măăă...dar eşti aşa de frumos, că aproape n-ai mai fi tu Ber-Căciulă al nostru !...

— Ei, traiul ! zise Stan.

Tat-său îl căută la mîna> dreaptă şi zise :

— Tot Ber-Căciulă eşti... uite semnul în palmă cînd te-ai fript cu cărbunele ce-1 cerusem să-1 pui în lulea !... Of î... dar unde să mai pitim noi atîta bănet î...

— Şi n-avem nici încuietori la uşi î... răspunse Stan. Noi pîn-aci ne culcam cu uşile descuiate !...

— Nici afară nu ne mai putem culca. Vine hoţul, te ia din aşternut şi-ţi spune : banii, că te tai !...

Ber-Căciulă rîse şi le spuse :

— Nu vă temeţi de hoţi. Făceţi-vă o £asă bună şi căutaţi să faceţi şi voi ceva de seamă. Căutaţi de nu vă-mbătaţi... căci nu vreau ca banii să vă slujească de scări de scoborît, ci de scări de înălţat.

Intrară în mica căsuţă unde crescuse şi merse la pătuţul lui de lîngă sobă.

— Aici puneam capul şi aici picioarele... Şi ce bine era cînd îmi dezgheţam picioarele învineţite de frig şi degerime !... Cîte schimbări se pot întîmpla în viaţa unui om, dar cîte şi cîte în viaţa unui suflet 1

Pe blănile patului, la perete şi sub salteaua umplută cu paie, îşi găsi din cărţile lui, cu care îşi ţinea de urît.

— Iată-mi şi cărţişoarele !... Cum, Nicolae, le-ai lăsat să stea atîta timp unde le-am lăsat eu ?

— Apăi ce-aveam cu ele ?...

Tat-său începu apoi să-1 întrebe despre cîte şi mai cîte, aşa că el trebui să se-ntoarcă acasă tocmai pe seară, cînd tocmai atunci se-ntorsese şi calul să-1 aducă îndărăt.

— Palatul cerut ţi—1 fac într-o săptămînă, îi vorbi calul. Am ales dealul din pădurea parcului împărătesc. Acolo o să ai destulă linişte pentru a gîndi şi a lucra.

— Iţi mulţumesc, îţi mulţumesc, bunul meu prieten... Tocmai la dealul acela mă gîndisem şi eu.

— Ştiu, fiindcă ţi-am tălmăcit gîndul... Aşa că ţi-1 voi face cu toate camerile secrete pe care le plănuiai alaltăieri noapte.

— Cum ? dar cum ai putut să pricepi gîndul meu, cînd eu nu l-am spus nici chiar nevestii ?

— Oare n-ai înţeles ce e gîndul ? Nu pricepi ce se petrece în jurul nostru cînd gîndim ? Cum se răspîndeşte gîndul, cum se bat gîndurile ? Cum se mişcă în talazuri pe tot oceanul cerurilor ?

— O... o... o... ! ajunge î... Mi-e ruşine de credinţa ta că eu n-am înţeles ce sînt gîndurile...

Descălică şi intră la Steluţa lui. Calul se făcu nevăzut în slavă.

II

După cîteva zile, Alb-împărat chemă în sala tronului pe Ber-Căciulă şi, faţă cu marii boieri şi cu marii sfetnici, îi zise :

— Strălucitorule Făt-Frumos, ai dat pînă acum destule probe de vitejia, de isteţimea şi de înţelepciunea ta. Lumea, de la un cap la altul, a aflat ce-ai făcut şi cine eşti. Nimeni, din cei născuţi în puf şi 111 mătase, locuind în palate şi trăind în răsfăţul bogăţiei, nu va mai avea drept să spuie că nu meriţi locul la care te-ai urcat. Şi, dacă s-au găsit nouă împăraţi care să spuie aşa, apoi cu puterea ta i-ai zdrobit şi i-ai desfiinţat, dovedindu-le că ridicarea ta s-a făcut prin minte şi prin inimă, iar nu prin avere ori prin naştere... După o gîndire temeinică, am hotărît că, deşi ai trei ţări cucerite şi întrunite într-una, în care eşti împărat, să-ţi mai las în păstrare şi ţara mea iubită, adică ţara în care te-ai născut şi ai luptat. Sînt obosit de lupte, de necazuri şi de ani, şi vreau linişte. Ştiu că vei fi cel mai bun pastor de oameni şi că, la adăpostul tău, neamul nostru omenesc va ajunge să trăiască în pace şi mulţumire.

Ber-Căciulă, apucînd mîinele împăratului între ale sale, îi răspunse cu obişnuitul lui glas blînd :

— Măria-ta... deşi sînt stăpînul a trei împărăţii, pe care le conduc trei credincioşi generali, primesc şi noua sarcină de a conduce şi ţara mea, fixîndu-mi capitala aici. Pricep că dragostea de ţară şi dreapta judecată v-a îndemnat să faceţi aceasta. Mă-nchin hotărîrei ce aţi luat-o şi n-aveţi decît să fixaţi încoronarea.

— Peste zece zile, zise împăratul.

— Vă rog, ca cel puţin peste douăzeci de zile, răspunse Ber-Căciulă.

— De ce atît de departe ?

— Am şi eu de lucru.

— Fie-ţi în voie !... Aşadar, mari boieri, vorbi Alb-împărat, peste douăzeci de zile de azi serbăm încoro-

narea şi ungerea ca împărat al nostru tuturor, a lui Făt-Frumos Ber-Căciulă.

— Ura î Ura ! începură să strige toţi... Trăiască Fătul-Frumos Ber-Căciulă, viitorul nostru împărat.

După ce data ridicării ca împărat a lui Ber-Căciulă se fixă astfel, Ber-Căciulă rămase la masă cu împăratul, unde veni, chemată, şi soţia lui şi stătură apoi de vorbă pînă seara.

— Ar fi bine să-ţi faci un palat nou, zise Alb-împărat.

— Este aproape zidit.

— Unde ?

— Pe dealul din pădurea parcului...

— Bine ai făcut... Coteţul, nu face !...

— A făcut multe coteţul meu...

— Da, da, ţi-a ascuns isteţimea...

Seara se despărţiră, Ber-Căciulă plecînd să se culce cu soţia lui iar în iubitul lor coteţ, cu toate rugăciunile împăratului de a rămîne în palat...

— Nu, tată, îi spuse ea, ca orice rumîn, ne ducem şi noi seara la coteţul nostru...

III

într-o zi, după ce Ber-Căciulă văzuse cu de-amănuntul minunatul palat de aur ce i se clădise pe dealul din pădurea parcului, porunci şi i se aduse mesele, paturile şi scaunele de care avea nevoie, şi se mută cu nevasta în el.

Orîndui la porţi gărzi de soldaţi, la uşi uşieri şi pe săli femei frumoase şi tinere pentru serviciu zilnic. Marele secretar, ce şi-l alese el dintre învăţaţii neamului, primi porunca să-i aducă toate cărţile din lume, ca el să le aibă la îndemînă pentru cercetările ce voia să le facă. Apoi îi mai spuse să întocmească o adunare de învăţaţi care să alcătuiască o carte de toate cuvintele ce se vorbeau în ţara lui şi cum se zice la fiecare din cuvinte pe limbele tuturor celorlalte ţări de pe pămînt.

— O să fie foile prea late, măria-ta, zise secretarul.

— Şi de-ai întoarce foia cu ţăpoiul, de lată ce-ar fi,, tot să-mi faceţi cartea zicerilor de pe pămînt... Iei cuvîntul, de pildă : pîine, şi-mi treci în dreptul lui cum îi spune în fiecare limbă acestui cuvînt...

— Am înţeles ! şi aşa rămase hotărît.

*

După ce Ber-Căciulă puse asta la cale, într-o după-masă, stînd lungiţi în paturi, Ber-Căciulă începu să vorbească către nevastă-sa cam astfel :

— Steluţa mea... ai înţeles că vreau să pun temeliele unei lumi noi. Am crezut că numai din familie se poate face începutul. Trebuie să începem dar din familia noastră, care va sluji model şi celorlalte familii. Eu, tu, coconul nostru ce spui că are să vie, vrînd-nevrînd vom sluji de modele supuşilor noştri. Şi cît de fără cusururi se cere să fie modelele şi ce mari calităţi se pretind să le aibă cei ce vor să schimbe lumea, să fie zidari unei lumi noi !

înţelegi, dar, ce mare datorie ne-am luat şi ce mari calităţi sufleteşti ni se cer !

Uite ce-am hotărît eu pentru tine. Să-ţi fac o viaţă fericită... Ochii tăi să se răsfeţe în frumuseţi. Sufletul tău să se răsfeţe în plăceri alese de o judecată desăvîrşită... Am rugat calul să aducă, de pe tărîmul lui, trei zîne, care să-ţi ţie şi de urît şi care poate ţi-ar da şi sfaturi. Am zis să vie o zînă cu ochi căprii, aşa ca ai tăi, adică o zînă a frumuseţei veşnic tînără ; alta cu ochii negri, care să-şi poată închipui toate frumuseţile, şi o zînă cu ochii albaştri şi cu capul plin de cuminţenie. Şi mi-a făgăduit. Ca tine, femei cu prunci în sîn, sînt multe, şi vreau să le fie şi ochii lor încîntaţi şi sufletul lor povăţuit, şi voi trimete zînele şi pe la ele, să le vadă şi să le spuie cele ce trebuie să ştie şi să facă mamele pentru pruncii lor.

— Şi cînd vor sosi zînele ? întrebă soţia lui bucurată...

— Calul e dus de trei zile... Dar tărîmul lui e departe d-aici, şi-ncotro este, numai el ştie. Cînd or sosi zînele, caută să le arăţi inimă plină de dragoste, să vadă

şi ele că pe tărîmul nostru poate să crească şi floarea' -asta sfîntă.

Un nechezat puternic zgudui ferestrele. Calul sosise cu cele trei zîne.

Ber-Căciulă se repezi afară, în fugă, să le primească. Soţia lui făcu la fel.

Cele trei zîne, una îmbrăcată în haine subţiri ca de văl, din care se răspândea o lumină ca galbenul zorilor de dimineaţă, păşi pe scări, cu picioarele ei albe, ale căror tălpi erau ferite doar de cîte o talpă galbenă de piele, legată cu o înerucişătură de curele. După ochii ei eăprii, Ber-Căciulă şi soţia lui înţeleseră că asta e zîna frumuseţe!.

A doua zînă, îmbrăcată în roşul zorilor, cu o coroană de stele care-i sclipeau în părul revărsat pe umeri, urma pe scări după întîia.

— Ea închipuirei ! şopti soţia lui Ber-Căciulă.

A treia zînă, îmbrăcată în voaluri albastre, i se mişcau mîinele şi picioarele în ele ca un corp în apele mării... Ochii ei senini, păreau două picături de cer albastru, plini de taină şi de măreţie.

— Bine aţi venit !... Bine aţi venit !... pe tărîmul nostru, le zise Ber-Căciulă.

Soţia lui vorbi :

— Să ne iertaţi că nu putem să vă primim în locaşuri mai potrivite frumuseţii şi măreţiii voastre... Acest pămînt îşi are noroiul lui în care noi semănăm florile speranţii... Vedem cîte îi trebuie, pentru ca să fie şi el frumos şi strălucitor... Cu sprijinul şi cu dragostea voastră, bunelor zîne ale altor tărîmuri, credem că vom face şi tărîmul nostru mai vrednic de voi.

Zîna frumuseţii o apucă de o mînă, îi puse pe cealaltă pe umeri şi, privind-o în ochi, îi răspunse :

— Eşti frumoasă, draga mea soră !... Dragostea ta de ce e măreţ şi plin de gînduri e semnul ascunsei tale frumuseţi. Acum şi aici, nici soţul tău şi nici tu nu-ţi poţi pricepe frumuseţea. Dacă el ţi-a bănuit-o, mîndră să te simţi. Acest trup este o haină de lucrătoare!... Să nu te-ntristeze că-ţi acoperă strălucitoarea frumuseţe ce ai dobîndit-o... Acest trup, cu carne şi piele albă, este o

haină din care să faci scutec celui ce vine să rimul ăsta...

Revarsă-ţi frumuseţea, draga mea soră... Ei stau cu tine multă vreme.

Zîna închipuirei îi vorbi :

— Tot ce socoteşti că-i rău
Să goneşti din gîndul tău,
Ăsta este sfatul meu.
Nici să-1 zici, nici să-1 vorbeşti,
Nici să ţi-1 închipuieşti,
Şi-atunci răul chiar născut
în nimic s-a prefăcut !...
Vrei să porţi în ochi o floare,
Vrei să porţi în gînd un soare,
Vrei în sîn un suflet mare ;
Vrei şi-aici lume măiastră,
Ca-n tăria cea albastră,
Să sădeşti acestea-n tine,
Să le-nchipui cît mai bine,
Căci atunci prin gînd şi faptă,
Toate-toate se îndreaptă.
Şi se fac cum tu le vrei,
Lume mîndră, mîndri zei !...
Să-ţi închipui, draga mea, /
Orice bine ce l-ai vrea ;
Să-1 închipui zi cu zi
Şi-acel bine va sosi,
Căci cu gîndu l-ai născut
Şi cu trupul l-ai crescut !...

Zîna cuminţeniii îi vorbi :

— Soro, soro, închipuirea
Creşte-o cît nemărginirea...
Creşte-o mare, mare, mare
încît să n-aibă hotare !
Iar cu gîndul urmăreşte
Tot ce-n minte-ţi se iveşte ;
Cată cum s-ar putea face
Lucruri, fapte ce ţi-ar place.

Că ce-n minte-ţi s-a născut
E pe undeva făcut,
Şi dacă-i pe undeva,
Fă-1 a fi şi-n lumea ta !
Cercetînd necunoscutul,
Ai să vezi şi nevăzutul,
Ai să ştii, cum ştim şi noi,
Ce-o să fie mai apoi...
Iar ca mamă eşti datoare
Să fii cîmpu-n plină floare,
Să fii cerul plin cu soare,
Să fii zînă zburătoare,
Că ce-nchipui, ce gîndeşti,
în copilul tău sădeşti !...
Iar în el cresc ca porniri
Ale bunei sale firi !

Soţia lui Ber-Căciulă, cu braţele deschise spre ele, aproape strigă bucurată :

^ — Surioare, mîndre zîne... fiindcă aţi venit să legaţi pămîntul cu cerul prin înţelepciune şi prin dragoste, îmi voi face şi eu corpul biserică sfîntă, iar sufletul altar, unde să primesc pe dumnezeu, cum am primit în sîn coconul meu !...

Vă primesc în braţe, ca pe surori, în inimă ca pe dragoste, şi-n suflet, ca pe minunile lui dumnezeu ! Fiţi binevenite î...

Ea le îmbrăţişa pe rînd, le sărută părul ce le îmbrăca umerii şi spatele şi le mai vorbi :

— Pentru el, soţul meu drag, voi să fiu frumoasă ca *zorile* răsăritului, ca să nu i se urască cu mine ; pentru mine, care sînt mamă şi deci lucrătoare sfîntă, voi să fiu închipuire şi gînd fără de hotar ; pentru copilul nostru vreau să fiu înţelepciune şi dragoste desăvîrşită, locaş sfînt de întrupare al sufletelor, adică o putere mereu în lucru şi o dragoste fără de margini !

— Şi astfel fiind mereu, draga mea, complectă şi Ber-Căciulă, lumea nouă va izvorî prin tine şi prin cele care vor face ca tine !

Hei, calul meu năzdrăvan !... Ţi-ai împlinit solia. Fiindcă nu pot toţi să aibă cai năzdrăvani şi fiindcă eu

vreau să fie toţi ca mine, te-nlocdiesc prin gîndul şi prin priceperea mea... Acestea fiecare le poate avea. Eşti liber, calul meu ! Du-te pe tărîmul tău. Odată, cînd şedeam în cenuşa de pe vatra tatii şi fierbeam bureţi,, n-aveam pe cap decît o băşică de porc, dar în cap aveam cerul plin de speranţe... Ai venit, m-ai ajutat ca pe un frate drag, ca să pot s-arăt soţiii mele cele nevăzute' din mine şi făcînd-o să le vadă, am cucerit-o, şi cu ea şi dreptul de a merge ca întîiul între oameni. îţi mulţumesc, îţi mulţumesc şi eşti liber să pleci. Te dezleg de cuvîntul ce mi-ai dat şi pe care niciodată nu ţi l-ai călcat. Dumnezeu cu toţi şi deci şi cu tine, dragul meu frate !.

Calul scoase un nechezat puternic şi apoi vorbi :

— E cel din urmă chiot de bucurie al meu. Eşti vrednic să cunoşti misterul. Iată cine am fost eu !

Şi calul se întrupa în chipul unui tînăr frumos, care avea în cap un coif cu aripi, la picioare nişte pantofi cu aripi, pe corp haine albe, strînse bine, şi o manta, asemenea cu aripi.

Ber-Căciulă cu adevărat rămase cu gura căscată de mirare !

— Mă cunoşti ? îl întrebă acest tînăr.

— Nu ! răspunse Ber-Căciulă.

— Dar niciodată nu m-ai făurit în capul tău ca pe o fiinţă închipuită ?

— Asta da, de multe ori îmi închipuiam un Făt-Frumos aşa şi doream să fiu şi eu ca el... Dar închipuirea asta o socoteam năzbîtie, şi mi-era ruşine s-o povestesc cuiva.

— Şi acum cînd mă vezi, mai crezi că sînt năzbîtie ?

— O, nu !...

— Iacă misterul... tot ceea ce îţi închipuieşti este pe vreun tărîm undeva. Dacă n-ar fi, nu s-ar putea închipui, dar fiindcă este, se închipuieşte, ba se şi povesteşte î

Tot ce este : corp mort, corp viu, răspîndeşte-n juru-i raze, care fie că se văd, ori nu se văd, ele se duc mereu în hausul fără de fund. în drumul lor, acele raze, izbind capetele vieţuitoarelor, întrupează ca închipuire în minte corpul de la care au plecat. A-ţi închipui este dar a primi şi a privi în tine icoanele celor ce sînt undeva.

Deci icoana făpturii mele ai văzut-o de multe ori, deşi ai socotit că asta a fost o simplă închipuire.

—• Şi cine eşti, fratele meu ?

— Sînt un locuitor de pe alt tărîm, venit să te sprijin în misiunea ta. M-am făcut cal, căci numai aşa puteam să te port prin naltul norilor, pe dasupra florilor, ca să străluceşti tu prin fapte şi isteţie mai mult ca toţi. Soţia ta a ghicit că noi vrem să legăm prietenie între oamenii după tărîmul tău şi oamenii după tărîmul meu. Pentru ce ? Pentru a trăi şi voi o tinereţe fără bătrîneţe, o viaţă fără de moarte, colindînd tărîmurile, liberi ca şi gîndurile !... Acum, cînd te socotesc în stare să mergi nainte prin mintea şi puterea ta, te las şi mă duc pe tărîmul meu. Mergi nainte, dar niciodată să nu te lipseşti de sprijinul celor din... cer, adică din alte tărîmuri. Fetele mele, cele trei zîne, rămîn aci ca suită a nevestii tale... Să ne mai vedem sub binecuvîntarea lui dumnezeu, iubite frate !... Şi tînărul, ca o săgeată pieri în slava albastră î

Ber-Căciulă iar rămase mirat şi de asta.

Nevasta lui ehemîndu-1, îi spuse :

— Haide în palat... haide... că nu sîntem singuri niciodată... Avem prieterri pretutindeni şi văzuţi şi nevăzuţi... Slavă ţie Doamne, că avem atîţia fraţi !...

Intrară în palat şi zînele, tinere ca nişte copilite de 15 ani, umplură de veselie şi de larmă copilărească toate încăperile. Ca să mănînee şi ele din bunătăţile tărîmului nostru, Steluţa lui Ber-Căciulă aşeză o masă cu toate bunătăţile şi cu toate fructele şi începură să mănînce.

După-masă zînele începură să cînte din gură şi din chitare încît Ber-Căciulă întrebă în şoapte pe Steluţa lui :

— Oare n-om fi în rai, scumpa mea soţie ?

— Poate î îi răspunde ea şi, atîrnîndu-se cu o mînă de umerul lui, adormi uşor...

• IV .

Ber-Căciulă, după ce tăinui cu nevasta toţipalatului primiră poruncă, chiar si Steluţa, ca

timp de zece zile nimeni-nimeni nu va mai fi primit de Ber-Căciulă, orişicine ar fi şi orice s-ar întîmpla — şi el se ascunse în încăperile secrete ale palatului şi nimeni nu mai putu să afle ce face, ori de este ori nu este acolo.

Alb-împărat, care se obişnuise cu el şi care avea parcă o trebuinţă de el întotdeauna, se intrigă de porunca asta şi trimitea mereu vorbă că vrea să vadă pe Ber-Căciulă. Toţi trimişii spuneau însă că n-au fost primiţi de nimeni. Marea vorniceasa, însă, şoptise împăratului că la palatul de aur se petrec fapte ciudate. Nu se ştie de unde au sosit trei fete, ca de şaisprezece ani, ce poartă părul lung şi despletit, încinse pe frunte cu nişte coroane în care sclipesc stele viorii şi rubinii, care se văd alergînd mereu prin grădina palatului. Că aceste fete, de o frumuseţe ameţitoare, trebuie să fi ameţit şi mintea lui Ber-Căciulă şi l-au priponit împrejul lor.

— Dar fata mea ce face ? a-ntrebat împăratul, intrat la grijă şi la bănuială.

— Se vede, chipurile, jucîndu-se cu ele, cum s-ar juca o copilită de vîrsta lor ; dar sub veselia ei, cine ştie ce chin grozav se ascunde.

împăratul trimise atunci pe marea vorniceasa să cheme la el pe prinţesă.

Marea vorniceasa veni însă şi spuse că nici ea n-a fost primită, ci a fost rugată de marea secretară a prinţesei să vină peste cincisprezece zile, adică la două zile după încoronare î...

— Şi fetele acelea frumoase mai erau ? întrebă împăratul.

— Azvîrleau cu flori în prinţul nostru Ber-Căciulă !

— Fata mea ?

— Azvîrlea şi ea tot în el cu flori !

— Ciudat ! zise împăratul şi porni el la Ber-Căciulă.

Cînd marele secretar al împăratului spuse marelui secretar al lui Ber-Căciulă că împăratul a venit să vorbească, marele secretar al prinţului începu să tremure... şi jeşi în faţa împăratului.

— Maria-ta, vorbi secretarul, prinţul nostru s-a închis într-o cameră cu cărţi şi a dat poruncă tuturor că zece zile nu are voie nimeni să-1 vadă... Ieri s-au îm-

plinit zece zile dar azi a dat poruncă de i-am chemat cinci meşteri, cei mai mari din împărăţie, şi după ce i-am ,dus la măria-sa, mi-a poruncit iar: „Pentru nimeni nu sînt acasă nici astăzi !..." Ce să fac ?...

— Spune-i numai că eu vreau să-i vorbesc acum.

Secretarul se duse să spuie şi se-ntoarse apoi însoţit de Ber-Căciulă, care veni cu braţele întinse ,să primească pe împărat.

— Deschideţi de perete uşile, cum eu îmi deschid inima şi braţele să primesc pe tata-socru... strigă Ber-Căciulă.

Slujitorii aşa făcură, şi razele soarelui, năvălind în săli pe uşile date de pereţi, aprinseră de străluciri galbene pereţii de aur ai palatului.

împăratul rămase uimit de acest joc de lumini, cio--căni peretele, îl văzu că e de aur lustruit ca oglinda şi ,spuse :

— Frumos e aici la tine, fiule !...

— Cum m-am priceput şi eu, taică...

Porniră pe săli spre camera de prjmire.

— Unde ai fost timp de zece zile ? îl întrebă împăratul în şoaptă.

— Am lucrat... Cred că ştii că am dat libertate calului meu, care mă slujise cu fraţii lui... Am vrut să rămîi numai în puterea mea, ca orice cetăţean. Şi fiindcă mă obişnuisem să privesc lumea de la înălţimea drumurilor pe unde călătoresc norii, am plănuit un palat cu •care să călătoresc prin nori tot aşa, ba şi mai bine de cum călătoream cu calul.

— Cum, cum ? întrebă împăratul.

, — Da... să fac un palat cu care să plutesc în slava albastră, cum plutesc fulgii cei mai uşori... Am chemat aci cinci mari meşteri, care îl vor lucra după planurile mele.

împăratul se uită mirat la Ber-Căciulă, şi iar îl întrebă :

— Dar bine, cine o să-1 ţie atîrnat de toarte; cine <o să-1 mîne încoace şi-ncolo ?

.....— Acel ce mînă norii, grindina, ploaia, trăsnetele....

V, — Cine ,e acela ?

Soarele !...

— Nu-nţeleg ! Nu pricep ! Nu se poate !

— Şi totuşi este aşa de cu putinţă î Totul se poate, mărite împărate, dar în anumite condiţii. Ce ni se cere nouă este să căutăm condiţiile care fac ca şi palatul acesta plutitorul prin aer, ca şi orice altceva, să se poată. Eu am căutat condiţiile ca palatul plutitor ,să se poată construi, le-am găsit şi acum vreau să-1 construiesc.

— Şi pui în el cărămidă, fier ?

— Gîndurile mele fiind cu totul noi, n-am avut nevoie de aceste materiale vechi de zidărie, grele şi bune pentru pămînt, dar nu şi pentru aer... Dar haideţi în camera mea de lucru, unde vorbind meşterilor, veţi asculta şi măria-voastră.

El deschise o uşă şi intrară într-o cameră de sticlă albăstrie, unde cinci oameni, cu privirile serioase, dar cam despreţuitoare, şedeau băţoşi pe scaunele de piele. Camera de lucru a lui Ber-Căciulă avea jumătatea de jos a pereţilor plină cu rafturi de cărţi. O masă mare, în formă de cerc, avea pe ea fel de fel de unelte mici şi mari, cu care el lucra planurile ciudatului palat.

Meşterii, la vederea împăratului, se ridicară repede şi îşi plecară apoi capetele spre salutare.

— Aşezaţi-vă, dragii mei, vorbi Ber-Căciulă, căci explicaţiele mele vrea să le asculte şi împăratul.

Meşterii se aşezară pe locurile lor. împăratul şezu şi el pe un scaun tăcînd ca un şcolar cuminte. Ber-Căciulă îşi urmă vorba de unde o lăsase...

— V-am spus că întîi şi întîi, ca şi la-nceputul-începuturilor, se naşte ideea. Ideea e simplă şi măreaţă. E fiica sufletului nostru, ori este prinsă pe drumul razelor şi tălmăcită de noi, fiind în cazul acesta fiica altui suflet. Ideea puternică cere trup din materie, cum şi sufletul nostru a cerut şi şi-a făcut trup din pămînt. Deci lucrurile, toate lucrurile înfăptuite, sînt idei întrupate : lumea lucrurilor e lumea ideilor întrupate.

Un mic exemplu :

A verîit unui om ideea de a mărunţi o bucată de lemn. Asta e ideea cea simplă : *a mărunţi lucrurile.*

Să vedem acum diferitele întrupări ale acestei idei. Ciocan — dacă lucrul e sticlă sau obiect ce se sparge.

Baros... daltă, fierăstrău, topor, bardă, tîrnăcop, cazma, sapă, cuțit, briceag, foarfece şi altele, şi altele...

Se deosebesc aceste lucruri unele de altele, dar fiecare din ele întrupează într-un fel *ideea* de a mărunți sau de a tăia un lucru. Iată dar că o idee se poate întrupa în multe lucruri, poate avea multe forme, se poate deci face în mai multe feluri.

Ideea de a zbura omul este ideea cea simplă sau ideea-scop.

în cîte feluri de trupuri s-a-ntrupat această idee ?

în calul năzdrăvan, căruia eu i-am dat drumul,

în baloane rotunde şi lunguiețe. în maşini de zburat... Ei, dar nu numai astea pot să fie trupurile acestei idei-scop... Eu vreau Palatul plutitor şi Mantaua de zbor, care să fie trupuri mai desăvîrşite ale acestei idei. Şi, dacă se ridică întrebarea *cum ?* caut prin închipuire şi judecată : cum se pot face palatul şi mantaua^ găsesc, judec şi pui mîna şi fac... Am dat astfel trup ideilor mele închipuite şi judecate.

Am luat mai de mult seama că cei mai mulți oameni se încurcă în ideile întrupate, mai straşnic de cum se încurcă muştele în plasa păianjenilor. Eu vreau să vă dau o idee, care să fie ca un fel de foarfece, cu care să tăiați şi să vă descurcați drumurile gîndurilor, ca să puteți merge mai departe.

Un exemplu, ca să înțelegeți mai uşor. Cînd unui om i-a venit *ideea* de a face drum-de-fier, toți oamenii au spus că asta nu se poate.

Ei îşi închipuiau drumul-de-fier, ca pe podurile de peste ape, cu piloți şi blăni de fier, pe care, cărutele de fier să meargă hodorogind îngrozitor. De unde atîția piloți de fier, atîtea blăni de fier, atîta fier?... Nu se poate î... Vor muri vacile, se vor stîrpi femeile, va înnebuni lumea, dacă ideea nebunului cu drumul-de-fier s-ar putea împlini.

Ce însemnau aceste judecăți omeneşti ?... •

însemnau că cei ce judecau astfel aveau în cap o imagine' a trupului acelei idei, şi nu mâi puteau să-şi închipuiască că acea idee s^ mai poate întrupa şi în altfel ele trup. Erau oameni săraci du închipuirea. Nu puteau să-şi înctiipuiască decît cele văzute de ei. Nu puteau să tîlmăcească razele venite din alte lumi. Trenul rămînea în capul lor ca o simplă căruță de fier, cum ei văzuseră; iar şinele drumului-de-fier, un pod de fier, lung-lung, ca cel de peste ape. Ideile acestor oameni erau vechi ca şi ei ; stau încurcați în ele, n-aveau ideea-foarfece care le-ar fi spus că *un lucru se poate face în foarte multe feluri,* sau un scop se poate atinge prin mai multe mijloace î

k

Vreți să fiți oameni noi, cum eu vă vreau, feriți-vă de a vă-ncurca în trupurile vechi ale ideilor. Ideea de adineauri a măriei-voastre, că voi pune cărămidă şi fier la palatul meu plutitor, este la fel o idee veche, iar nu a mea, care e de altă formă.

Un alt exemplu :

Unui om i-a venit ideea să facă un lucru ca să vorbească cu altul aflat la sute de .postii depărtare.

El şi-a-ntrupat ideea asta într-o maşină.

Cînd a pornit însă s-o explice, oamenii au spus că nu se poate.

De ce ?...

Fiindcă ei se încurcaseră de trupul acestei idei, înfăptuită într-un fel, şi altfel de trup al acestei idei ei nu mai puteau să-şi închipuiască.

Se vorbea dintr-o odaie peste alte două-trei prin mijlocul țevilor. Vocea călătoreşte bine pe țevi.

Cînd omul, nou le-a spus că el poate vorbi p-o sîrmă, lungă-lungă, ei şi-au închipuit-o găurită ca o țeava, şi au zis că nu se poate asta, fiindcă sîrma s-ar îndoi, s-ar rupe, .şi e cu neputință să găurim o sîrmă pe lungul ei. Omul nou, însă, nici nu se gîndise să găurească sîrma, dar ce era el să facă, fată de oamenii care n-aveau ideea-foarfece că : *un lucru se poate face în foarte multe feluri ?...*

Cred că, v-am dovedit, dragii mei, că stînd cu mine «de vorbă, trebuie să nu vă încurcați în trupurile vechi ale ideii de zbor, ci să mă credeți, să,, mă urmați cu toată dragostea şi cu tot sufletul vostru. ,

— Te vom urma, strălucitorule prinț, strigă un meşter, sculîndu-se în sus.

— Îmi pare bine, dragul meu, că unul e gata să mă urmeze.

— Dar şi noi sîntem gata! îi răspunseră ceilalţi.

— Şi mai mult îmi pare bine că sînteţi toţi gata. Aşadar, materialul din care veţi construi palatul plutitor nu este nici cărămida, nici fierul, ci materialul acela uşor, străveziu ca geamul, şi făcut din brînză şi formol...

— Palat plutitor din brînză !... strigă împăratul. "Fiule, fiule, să nu'care cumva să fii un mare nebun !

— Lasă, măria ta, ideea că eu voi pune felie de brînză peste altă felie de brînză, cum pui cărămizele în zid, şi că aşa vor fi pereţii palatului!... Materia e una, măria ta, ea se poate transforma în formă, în proprietăţi, în tot părutul ei fundament stabil, aşa că şi din aur poţi face brînză, şi din brînză sticlă, din sticlă fier ori friptură !...

— Asta e nebunie, nebunie !... strigă împăratul. Eşti nebun, fiule !... Sticlă friptă, brînză de fier, friptură de aur !... Mă duc să nu-nnebunească şi eu. Şi împăratul se sculă înspăimîntat de aşa idei prăpăstioase.

— Stai, măria ta !... Cînd am spus că *totul se poate, dar în anumite condiţii,* eu cred că am pus temelia tuturor explicărilor ce trebuie să fac. Deci, cînd totul se poate, de ce nu s-ar putea şi astea în anumite condiţii ?...

— Friptură de sticlă?... Palat de brînză?... Nu !... Lasă-mă !... şi se sculă să plece.

— Nu vei pleca ! se resti Ber-Căciulă, ci vei asculta ! Eu sînt gata să-mi dau sufletul pentru izbînda celor mai mari idei din viaţă, şi voi, cu toţii, nu vreţi să vă daţi nici încăpăţînarea ideilor voastre vechi !... In morală aţi restignit pe dumnezeu ; în ştiinţă vreţi să ucideţi pe oamenii noi !... Dar Ber-Căciulă vă va pune la colţ, ca pe nişte şcolari repetenţi şi leneşi !...

— La mine garda ! strigă împăratul.

Ber-Căciulă apăsă însă de un buton, şi scaunele cu cei cinci meşteri se lăsară în jos, iar pardoseala se ridică la loc, fără să se *cunoască,* nimic ascuns în alcătuirea ei. Nişte uşi se ridicară în faţa uşei de aur, şi Ber-Căciulă vorbi :

— Zadarnic strigi, tată-socrule ! Ber-Căciulă e silit să te puie la colţ, ca să nu faci vreo greşală mare.

Camera asta e făcută să nu primească zgomotele, decît cînd anumiţi butoni se apasă, şi să nu se audă nimic din ea, cînd anumit buton e apăsat... Nu-ţi mai răguşi gîtul degeaba. Văd că nu poţi să-ţi asumi într-un ceas de vorbă ştiinţa a zeci de ani ce-am urmărit-o eu. Te voi ţine închis aici, mă voi ridica împărat în locu-ţi, după cum ţi-a fost voia, şi, cînd te voi sui cu mine în palatul fermecat, te voi arăta poporului, rugîndu-te să mă-nvinuieşti de nebunie, dacă te-o mai lăsa simţămîntul de cinste şi de adevăr dovedit.

Vei fi slujit împărăteşte, afară de porunca de a scăpa de aici.

El apăsă un buton şi scaunul cu el se lăsă în jos, împreună cu masa cu planuri şi cu butoanele ciudate.

Împăratul se pomeni singur, închis în odaie.

— încă sînt împăratul ! şi împăratul se repezi la geamuri. Dar geamurile se văzură că sînt moi ea nişte pînze, dar erau puternice ca nişte table de fier. împăratul apucă un scaun şi-ncepu să izbească în ele cu toată puterea. Geamurile însă nici nu sunau, nici nu se crăpau, ci numai se lăsau ca nişte pînze.

— Ce fel de geamuri să fie astea ? zise împăratul.

— Geamuri d-ale lui Ber-Căciulă, din brînză, formol şi camfor ! îi răspunse vocea nevăzută a lui Ber-Căciulă.

— Brînză ?! geamuri de brînză ?!

— De lapte dulce dacă vrei ! îi răspunse vocea. Materia e una ; transmutarea ei, maşina care să umble veşnic, apa de tinereţe fără bătrîneţe sînt lucruri care se pot !

— Nebun ! strigă împăratul.

— La colţ, taică, mă duc să mă fac împărat, ca să pot conduce lumea oamenilor la viaţa desăvîrşită.

împăratul izbi cu scaunul în geamuri pînă osteni, şi apoi se lungi pe un pat, înăduşit leoarcă.

Stînd aşa, se gîndi : „Acest om nu a fost ridicat aici numai de calul năzdrăvan, ci şi de năzdrăvănia minţii lui !... Dacă în loc să fie el nebunul, sînt eu, fiindcă nu-l cred ?..."

Şi împăratul adormi.

Ber-Căciulă se coborî în odaia unde fuseseră închişi cei cinci meşteri. El le vorbi astfel :

— Un ţăran suit în căruţă, îşi mînă boii strigîndu-le „häis, cea", dar nădejdea lui că ei vor apuca spre häis sau spre cea este biciul sau tufa cu care îi izbeşte şi cu care îi face să-nţeleagă aceste comande scurte şi simple. Dacă le-ar ţine cuvîntări lungi şi frumoase, ca : bouleţ frumos, ia-o la dreapta, că p-acolo mergi mai uşor şi etc., bouleţul frumos n-ar înţelege. Dar aşa, odată cu lovitura, izbucneşte şi scurtul strigăt *cea !* şi boul apucă în partea care n-a fost lovit. Deci baţi partea stingă ca să apuce în partea dreaptă şi baţi dreapta ca s-o ia în stînga. Dumnezeu, înţelegînd că oamenii, adică boii lui, nu-i pricepeau discursurile, loveşte şi el la fel ca ţăranul pe boi. Deci nu trebuiesc multe discursuri, ci straşnice tufe !

Vreau să lucraţi după planurile mele, şi din materialele acolo spuse, palatul plutitor. Pentru că aţi fost de faţă cînd am arestat pe socru-meu şi pentru că aţi spune asta cine ştie cui, vă ţin arestaţi pînă construiţi palatul. Aici sala e destul ,de mare, materialele sînt însemnate, mîncare, cărţi şi unelte de lucru veţi avea din destul, apucaţi-vă de lucru. Unde nu pricepeţi, chemaţi numele meu, eu voi auzi şi voi veni să vă deslușesc !... Cereţi şi veţi fi slujiţi.

Zicînd acestea,Ber-Căciulă ieşi din sala lor, şi meşterii rămaseră şi miraţi şi înfricoşaţi ; dar după trecerea ca unui ceas, se uitară pe planuri, începură să citească explicaţiele, se înveseliră şi se apucară să lucreze palatul fermecat.

·

Ber-Căciulă ieşi din încăperile secrete ale palatului lui de aur şi porunci marelui vornic să facă vestiri că împăratul, fiind bolnav, a poruncit ca el, Ber-Căciulă, să se ridice împărat în cel mult trei zile.

Cum auzi şi Steluţa vorba asta, se-ntristă şi cît p-aci fu gata să plîngă. Dar Ber-Căciulă îi spuse :

— Cîrmuieşte-ţi purtarea, draga mea, şi după inimă, dar şi după judecată. Tu porţi ,un prunc în sîn şi nu trebuie să fii tristă, ca să nu-i dai lui, fără vrerea ta, o fire tristă. Dimpotrivă, fii veselă, păstrîndu-ţi sufletul o harpă minunată pe care să poată cînta dumnezeu cîntece de bucurie pentru toţi !

— Aşa e !... Aşa e !... dar e rău bolnav ?

—• Mai mult cred că se face, ca să mă hotărască să-i iau locul... Iartă-mă, Doamne, că-ncep politica, cu ce se-ncepe de obicei !...

— Mă duc să-1 văd pe tata...

— Nu !... înţelege că tu trebuie să rămîi laoparte de valurile mării... Fii liniştită şi veselă... Uită-ţi firea ispititoare, că eu ispitesc şi pentru tine.

El bătu din palme şi cele trei zîne năvăliră în odaie vesele şi pline de zgomot.

Ber-Căciulă le privi în ochi.

— întocmai după cum doreşti, îi răspunse zîna cuminţeniii. Apoi uitîndu-se în ochii Steluţei, îi vorbi :

— Dumnezeu poartă de grija orişicărei vietăţi. E destul ca prin gîndire vrerea ta să i-o arăţi. El şi gîndul ţi-1 aude şi, de-i drept, ti-l împlineşte ; de-i greşit, chiar şi atuncea mintea ţi-o povăţuieşte. Te încrede în bunătate-i şi-n puterea lui cea sfîntă... Lasă-ţi grijile în seamă-i şi fii veselă şi cîntă !...

Zînele ocoliră pe Steluţa şi o duseră afară, prin grădina palatului.

*

Marele vornic, ca toţi ceilalţi vornici începură lucrările de jncoronarea lui Ber-Căciulă ca împărat. Cumnaţii lui Ber-Căciulă fură vestiţi şi porniră de la casele lor la împărăţia lui Alb-împărat. Ostile primiră haine noi şi frecară armele să lucească, ca să treacă mîndri şi falnici pe dinaintea noului împărat.

Marele vlădică fu vestit să facă şi el pregătirile trebuincioase, ca să ceară de la dumnezeu binecuvîntarea ca împărat a lui Ber-Căciulă.

în vremea asta, Ber-Căciulă strînsese douăzeci de meşteri şi-i dusese în sălile secrete ale palatului şi, îm-

preimă cu cei cinci meşteri mari, îi pusese să lucreze ciudatul lui palat fermecat.

Palatul, numit de el aşa, era în forma unui chioşc circular, cu acoperişul ţuguiat, ca un vîrf de căpiţă de fîn şi părea mai mult o jucărie decît a ceva trainic. Pereţii erau făcuţi din sticla aceea albă şi moale, care nu se spărgea, iar stîlpii ce susţineau pereţii erau din nişte ţevi albe şi uşoare, de parcă ar fi fost de lemn. Erau trei pereţi, sau mai degrabă trei geamuri cilindrice, cu un spaţiu între ele de cîteva degete, iar, în vîrful ţuguiat al acoperişului, era ca un fel de vîrtelniţă mare, ciudat făcută, care nu se prea pricepea ce are să facă. Palatul tot era dar din felul acela de sticlă, şi numai pardoseala era compusă dintr-o tablă din metal de acela uşorul şi tare tot ca oţelul.

Spre seara zilei a treia, palatul fermecat fu gata, semănînd unei mari site străvezie de cernut, cu acoperiş ţuguiat şi cu ciudata vîrtelniţă la vîrf.

Pe stîlpul din mijloc erau aşezate o masă rotundă, în cerc, care se putea ridica şi lăsa în jos pe stîlp; trei scaune, ce se roteau după voie împrejurul acelui stîlp ce le susţinea, şi de el mai spînzura şi o oglindă cu trei planuri. Un pat de plasă atîrna de marginele pereţilor. Pe el Ber-Căciulă aşezase o saltea de puf de fulgi, un aşternut alb ca zăpada şi o pernă plină cu puf de fulgi.

în cutiele mesei avea scule, hîrtie, cărţi şi ce mai chibzuise el că-i trebuie. Un ochean asemenea sta pe masă, la îndemînă. Pe partea dinăuntru a pereţilor se puteau întinde nişte perdele moi, dar negre ca păcura. De prisos să mai spui că acoperişul, străveziu, se putea deschide şi închide, fiind şi el compus din trei rînduri de geamuri. De la pereţi, într-o lăture şi în alta, ca o mare săgeată, se-ntindeau nişte geamuri aşezate în picioare, care se puteau şi ele mişca într-o parte şi în alta. Nişte roate, ce semănau aproape a butoaie, erau aşezate pe marea cercevea a acelor geamuri. în sfîrşit, era ceva aşa de ciudat, că numai văzut cu ochii putea să fie priceput.

Seara, marele vornic aduse vestea că împăratul Roşu şi împăratul Verde sosesc dis-de-dimineaţă, că pregătirile sînt făcute, dar că poporul ar vrea să vadă şi pe Alb-împărat, cel puţin ieşit la fereastră...

— De ce ? întrebă Ber-Căciulă.

— Nu se ştie cine a răspîndit vestea că măritul Alb-împărat ar fi arestat de măria voastră.

— Să veseşti, mare vornic, pretutindeni, că marele Alb-împărat va fi de faţă la încoronare şi va vorbi tutulor.

Marele vornic ieşi, şi Ber-Căciulă se duse să vadă dacă Steluţa lui este gata...

A doua zi, Ber-Căciulă se sculă foarte de dimineaţă, îşi sculă nevasta, se-mbrăcă în hainele scumpe, hotărîte pentru a se încorona cu ele, şi vorbi secretarului :

— Să se facă lucrurile după cum s-au plănuit. Marele vlădică să aştepte în mînăstire sosirea noastră. Oastea să fie înşiruită de la palat pînă acolo. Marele vornic, vornicii şi marii generali să aştepte înăuntru mînăstirei. Cumnaţii şi cumnatele să aştepte tot acolo. Noi, adică eu, marele Alb-împărat şi Steluţa, vom sosi cînd soarele va fi ridicat de zece suliţi pe cer ! Pleacă acum şi împlineşte poruncile.

Secretarul ieşi numaidecît.

Ber-Căciulă duse pe Steluţa într-o cameră, apăsă un buton, şi duşumeaua începu să se lase în jos. Porniră apoi pe un coridor luminat pe sus şi ajunseră într-o sală cu pereţii de aur, în care lumina soarelui venea de sus. Acolo Alb-împărat, lungit pe un pat, citea o carte.

— Bine te-am găsit, taică ! strigă Ber-Căciulă, aproape de el.

— Tăticule!, zise şi Steluţa, aici ai fost?!

Alb-împărat tresări, se uită la ei şi-ntrebă :

— Ei, te-ai făcut împărat fără voia mea ?... De cînd m-ai arestat pe mine, ascultatu-te-a oastea ?...

— N-am avut nevoie să poruncesc oastei, ca să vedem de mă ascultă, îi răspunse Ber-Căciulă, dar am poruncit la douăzeci şi cinci de meşteri să-mi facă palatul fermecat, ei m-au ascultat şi mi l-au făcut... Maşina care să umble singură şi mereu, care şă nu-mi ceară decît unsoare şi înlocuirea pieselor tocite, am aşezat-o aseară în el, şi e gata, prin apăsarea unui buton, s-o fac să umble cît oi vrea : o zi, o lună, un an, ori un

veac. Am venit să te iau, să ne urcăm în palatul fermecat cîteşitrei şi să mergem să mă faci împărat, cum ne-a fost vorba, căci toţi ne aşteaptă la mînăstire !

— Fata mea, ce spune ăsta, tu-l crezi ?

— Eu îl cred, de mult, tată !

— Aşa e !... Şi numai tu ai avut dreptate pînă acum. Haideţi, să văd şi minunea ,asta.

Ber-Căciulă apăsă pe un buton, nebăgător de seamă şi în sala asta, şi o uşă se deschise într-o sală întunecoasă.

— Unde vrei să mergem pe întuneric ? întrebă împăratul.

— Ieşim din camerile de sub pămînt pe scări, dar uite şi lumină...

Şi o scară ce mergea în sus se lumină de o lumină de zi.

— Nu-nţeleg... spui că sîntem sub pămînt ?...

— Da, sîntem încă la douăzeci de urme sub pămînt.

— Dar în sala mea veneau de sus raze de soare...

— Pentru că le făcusem eu să vie, dar tot la douăzeci şi cinci de urme te aflai sub pămînt... De aceea, oricît ai fi strigat sau ai fi încercat să găureşti aurul pereţilor, tot n-ai fi putut. Sînt cam grele de priceput ideile şi lucrurile în care mi-am întrupat acele idei...

— Dacă voi vedea palatul fermecat, am să crez în toate !

— E mai bine ca să crezi, mărite împărate... A crede că se poate face un lucru este a fi gata să te apuci să-l şi faci. A te îndoi de el că se poate face este a-i amîna înfăptuirea ; iar a nu crede este a nu-l face niciodată. Credinţa e sufletul faptelor. Eu cred că *totul se poate în anumite condiţii* şi deci am putut să fac ca pe sîrme, ori chiar şi fără ele, să pot trimete o făşie de raze din soare şi în fundul pimniţelor şi în fundul oceanelor. Să mergi într-o zi să vezi camerile de sticlă din fundul lacului, luminate de soare ! Se poate dar trimite căldură şi lumină la depărtări şi-n locuri după voie.

, — Cum adică, întrebă împăratul, ziua plină de căldură din ţara lui Faraon-împărat, s-ar putea trimite în ţara lui Gerilă-împărat ?

— Se va'putea, Căci totul se poate în anumite condiţii. Fenomenele naturei se pot produce întocmai, bunînţeles în anumite condiţii.

— Hai, hai să văd palatul, că iar încep să cred că eşti nebun !...

O uşă de geamuri luminată se vedea înainte. Glasul unui om ce cînta făcu pe Alb-împărat să tragă de mînecă pe Ber-Căciulă şi să-i şoptească :

— Stai, să ascultăm un cîntec din popor.

Statură şi vocea cînta :

„Doamne,, Doamne, cît mi-e dor ! de argintul norilor, de cîmpia florilor, de zborul cocorilor, de căldura verilor ! Vine iarna, Doamne mare, cu ger, viscol şi ninsoare, cu cer trist şi fără soare, cu neguri întinse-n zare, cu plînsul celor ce moare !... Doamne, tu putere ai, dă-mi mie că poţi să-mi dai, să-mi fac aripe să zbor, în stolul cocorilor, ca să plec după verdeaţă, după caldul plin de viaţă, şi să zburd mereu la soare, încîntat de orice floare, şi să cînt cu veselie, Doamne sfinte, slavă ţie !..."

Ber-Căciulă moţăi din cap şi porni nainte. Deschise uşa de sticlă şi vorbi tare către meşteri :

— Ce faceţi, dragii mei ?

— Fiindcă mai avem material pentru două palate, ne-am apucat să ne facem şi nouă unul !...

— Vă rog să-l lăsaţi mai apoi, căci vreau să fiţi garda mea de onoare de la încoronare. Ieşiţi repede şi fugiţi la mînăstire să mă primiţi. După asta, veniţi şi lucraţi, nu un palat, ci pentru fiecare din voi cîte unul.

— Trăiască împăratul Ber-Căciulă ! strigară ei.

— Să le ziceţi astea după ce mă voi încorona... Ieşiţi !

Meşterii văzură uşile deschise şi năvăliră afară.

Soarele răsărise şi se ridicase de trei suliţi pe cer.

Ber-Căciulă rămase Steluţa şi cu Alb-împărat. împăratul se şi dusese lîngă colivia aceea de sticlă, şi văzînd încotro e uşa, intră înăuntru. Salteaua era din pînză cu fire străvezii, dar ţesute des, că fulgii nu ieşeau prin ea, oricît erau de mici. Masa, scăunele şi tot ce mai era acolea eraţi străvezii, de parcă erau făcute din aripi

de libelule, sau din o minunată țesătură de pînze de păianjeni.

Ber-Căciulă apăsă cu piciorul într-un loc, şi tavanul sălii începu să se dea la o parte, cu acoperiş cu tot, iar marea sală rămase ca o curte cu zidurile de aur, sub ploaia piezişă a razelor de soare.

împăratul rămase uimit.

Ber-Căciulă luă pe Steluța de mînă şi intrară în palatul străveziu.

— Acum, aşezați-vă pe scaune, sau priviți, că palatul meu va începe să se înalțe.

El apăsă pe un buton aşezat pe masă, şi nişte vine negre începură să crească printre pereții de sticlă ai palatului. O cutie, din care ieşea afară o roată, începu să se hîțîne, roata începu să se-nvîrtească, iar odată cu ea începu şi vîrtelniță ciudată de dasupra acoperişului să se învîrtească din ce în ce mai repede, pînă ce palatul se ridică din zidurile de aur, drept în sus, fără nici o zguduire şi fără nici un zgomot decît o fîşîială lungă şi nentreruptă.

— Se ridică, se ridică pavilionul !... strigă împăratul.

— Şi va merge încotro voim, şi va pluti şi în loc, ca o ciocîrlie în timpul primăverei ! îi răspunse Ber-Căciulă.

— Cine eşti, cine eşti ? îl întrebă împăratul.

— Cine vreți să fiu decît Ber-Căciulă?...

— Cum se poate asta ?... Cine învîrteşte aripele de sus ?

— Maşina d-aici...

— Dar ea n-are foc ?!... N-are fum ?!...

— Are căldură, are mişcarea ei 1...

— Dar pe ce se-ntemeiază mersul ei ?!

— Vezi asta, deşi e simplu, e greu însă de explicat, răspunse Ber-Căciulă, e acelaşi mijloc ce 1-a întrebuințat şi-1 întrebuințează şi dumnezeu la mişcarea tărîmurilor prin hausul cerurilor... E acelaşi mijloc cu care el întreține focul din globul pămînturilor, focul din soare, mişcările de pretutindeni... E acelaşi mijloc cu care el întreține viața, care, dacă e călcat sau modificat, se naşte răul şi moartea...

— Şi spune-1 odată ! zise împăratul nerăbdător.

— Dumnezeu întreține mişcarea prin mijlocul distanțelor neegale, prin neegalitatea drumurilor ce le fac mişcările, prin neegalitatea de a prinde razele diferitele corpuri.

— Deloc nu-nțeleg !

— Priveşte o maşină din alt tărîm, adică închipuieşte-ți-o, dar mai bine ia seama la desemnul ăsta.

O pîrghie ce joacă într-un cui.

în lungul ei se mişcă o greutate şi un arc.

Pîrghia poate apăsa pe altă pîrghie, cu greutate mai mare ca cea de pe întîia şi cu arc ceva mai puternic,

Pîrghia a doua mai are un piston ce joacă îAtr-un cilindru, ce se desparte în două tuburi de secțiuni egale. Un tub ajunge deasupra unei a treia pîrghii, care are greutatea şi arcul şi mai mare. Tubul se termină în formă de cilindru cu piston, care piston trebuie să lovească în pîrghia a treia. Al doilea tub este aşa de lung, cît trebuie ca pistonul din capul celalt al lui să izbească mai tîrziu în prima pîrghie. Se naşte fenomenul de rezonanță... Se pun masele în joc... Nu se pot opri din mişcare, pentru că mişcările n-ajung în acelaşi timp şi ..ele rămîn a se influența reciproc şi veşnic ! Acesta e principiul de mişcare al veşniciei şi deci şi al maşinei mele !..,

— Nu-nțeleg deloc !

— Ce să-ți fac ?... Din două raze de acelaşi pas, se naşte una de două ori mai puternică ; din două raze ce se ciocnesc se naşte căldură ; din raze ce ne ciocnesc corpul altfel de cum vibrează cărnurile noastre, se naşte durerea şi moartea ; din raze, care sînt în acelaşi pas ca mişcările noastre, se naşte plăcerea ; din raze ce persistă mereu, fie chiar din cele ce nasc plăcerea, se naşte oboseală şi celelalte... Dacă n-ai înțeles trebuința şi a întunericului, cum vei putea înțelege mijloacele veşnicei mişcări ! întunericul e mijlocul de repaos, este universalul regulator al mişcărilor de rezonanță.

— Şi tu le-ai înțeles ?

— Cred că le-ami înțeles...

Ciocnirea razelor încălzeşte sorii, aprinde pămînturile, naşte şi întreține viața. E o maşină foarte minunată toată lumea !... Şi ca lumea e şi maşina mea !...

— Nu-nțeleg !

— Să mergem şi într-o parte, că destul ne-am ridicat... Uitați-vă colo...

— Ce spume albe sînt acelea?... întrebă Steluța.

— Sînt spinările norilor sărutați de soare !

— Şi cum fierb !... Cum se mişcă, ca nişte capete cu părul alb şi eîrlionțat... Ba, uite, au şi ochi... uite şi aripi!...

— Dar uite stelele, zise împăratul, haideți jos, că se face noapte !

— încă nu, dar sus cerul e posomorit, stelele se văd mereu şi soarele se face roşu... Iar mai sus de tot, cerul rămîne ca o manta neagră, stelele nu se mai văd, iar soarele pare dispărut cu totul... Astea toate ne spune că noi jos primim nişte raze transformate, altfel de cum sînt acolo de unde au plecat. Zicem că în soare arde focul veşnic, că de la el ne vin razele luminoase aşa cum le primim jos, p£ coaja tărîmului nostru. Poate însă ca soarele să fie tărîm plin de verdeață, de lumină, dar ai cărui locuitori trimit la noi nişte raze nevăzute, care se transformă în lumină, căldură şi celelalte. Cînd vom face ^ocheanul întemeiat pe adaosul celor ce o rază a pierdut în drumul ei, atunci ne vom uita în soare, în lună'şi în orice stea, ca într-o carte deschisă în fața noastră. Iar cînd maşina de prins şi tîlmăcit gîndurile o Voi desăvirşi eu sau alții, atunci vom şti nu numai ce gîndesc vecinii noştri, împărați, regi sau oameni de ştiință, ci şi ce gîndeso şi alți locuitori din alte tărîmuri. Războaiele nu vor mai fi cu putință, căci ideile vor fi tîlmăcite îndată, surprinderile înlăturate, iar o altă maşină a mea le va pulveriza tunurile, gloanțele şi orice aş voi. Dacă vor încerca vecinii să ne ucidă prin raze, noi prin alte raze ne vom apăra, transformînd razele lor cu ale noastre în mare de foc, ori numai într-o vijelie, care să sufle peste ei şi să le radă tot de pe fața pămîntului.

— Trebuie să te cred, deşi nu te-nțeleg. Haide, fă-te împărat şi lasă-mi mie palatul, să mă plimb cu el în voie.

— Să mergem dar şi în jos, că soarele s-a ridicat de nouă suliți pe cer !

Palatul începu să se scoboare, căci vîr+*i™+a o Vlrtelmta aceea ciudată se-nvîrtea mai încet.

VI

Scoborîră în dreptul mînăstirei de pe deal şi dasupra unor stejari din față. Palatul se opri pe loc, în aer, iar Ber-Căciulă se ivi cu Steluța şi cu Alb-împărat, cu capetele pe ferestrele deschise.

Cei douăzeci şi cinci de meşteri strigară din vale :

— Trăiască împărații Alb şi Ber-Căciulă !

După ei începu tot poporul să strige şi să azvîrle cu flori în sus. Florile însă n-ajungeau la ei şi le cădeau îndărăt pe capete.

— Popor iubit! începu Alb-împărat, din ce am putut învăța acum la bătrînețe, este asta, că pămîntul nostru e în plinul cerurilor, că mergem cu el prin cer, mai straşnic de cum am merge cu o corabie pe ocean; că sîntem locuitori cereşti, că toate-toate .sînt cu, putință şi deci putem fi prin învățătură şi bunătate" iei,, după cum prin prostie şi răutate putem, fi diavoli.

Ce să vă mai spui?,.. Sînt mirat, sînt -fermecat, sînt fericit!... Iată-mă la bătrînețe zburînd pe dasupra norilor... Trăiască Ber-Căciulă, năzdrăvanul, care vrea să facă tărîmul nostru un locaş de ferictiți. Primiți-1 qa împărat, adică păstor al trupurilor şi sufletelor voastre.

Aide, fiule, să scoborîm pentru păstrarea legei şi a obiceiului.

— Meşterii mei să urce dealul ! strigă' Ber-Căciulă.

— Nu ne-au lăsat, măria-ta, strigară cîțiva din vale — spuneau că sîntem murdari pe haine, pe mîini şi pe fețe şi-i murdărim şi pe dînşii.

— Suiți-vă ! voi sînteți cei mai curați dintre oameni.

Palatul se scobori încet, lumea se feri şi el se lăsă pe pămînt ca un fulg.

Ostaşii abia țineau poporul să nu năvălească, iar printre ei, pe locul lăsat liber, veneau pe fuga cei douăzeci şi cinci de meşteri.

Marele vornic, vornicii, generalii şi marele .vlădică aşteptau în uşa mînăstirei.

Ber-Căciulă, Alb-împărat şi Steluța ieşiră din palatul lor străveziu şi zburător şi intrară în mînăstire.. Cele trei zîne şi femeile cele mai frumoase se înşiruiră după ei. în strane aşteptau împărații Roşu şi Verde cu soțiile lor. Marele vlădică îi întinse evanghelia.

Ber-Căciulă se-nchină şi sărutînd crucea de pe scoarțele ei, zise :

— Te-nțeleg, *Doamne,* şi vreau să te urmez cu toată inima î

Se opriră în fața altarului.

Vlădicii începură să slujească rugăciuni lui dumnezeu.

Toate luminările şi toate candelele erau aprinse.

Cînd se citi evanghelia slugei credincioase, toți o ascultară în genuchi.

După asta, marele vlădică împărtăşi pe Ber-Căciulă şi-apoi îl mirui cu mir sfințit pe frunte, piept, umeri şi spate.

Alb-împărat pe descinse de sabie şi i-o întinse, zicînd :

— Spre apărarea țărei şi a dreptății între oameni s-o porți.

Ber-Căciulă o primi, spunînd :

— Amin.

" Alb-împărat luă de pe o tavă de aur o coroană albă şi uşoară, însemnată c-o cruce roşie în mijloc, şi punîndu-i-o pe cap, zise iar :

— Spre lauda ta şi a țării s-o porți sub binecuvîntarea lui dumnezeu.

— Amin ! zise iar Ber-Căciulă.

Apoi Alb-împărat luă altă coroană albastră, tot aşa de uşoară, pe care strălucea o floare de pietre scumpe, şi punînd-o pe fruntea Steluții, îi spuse şi ei :

— *încoronez* în tine cinstea casei şi marea dragoste de bărbat şi de prunci !... Să te binecuvînteze dumnezeu !...

— Amin ! zise Steluța.

Marele vlădică, mai binecuvîntîndu-i, începu să vorbească :

Cea mai mare dintre ispitele cu care dumnezeu încearcă pe om este să-1 facă împărat, stăpîn pe viața şi moartea a milioane de oameni. Omul, suit în vîrful acesta, dacă este slab, ameţeşte şi se îmbată de mărire, ba uneori şi de băuturi tari şi face păcate cu duiumul. Văzînd că în jurul lui oamenii se pleacă, voințele ^e-ndoaie, împotrivirile se sfărîmă, omul se socoteşte atotputernic, dă drum poftelor de tot felul şi ajunge o plagă pe bieții oameni.

Văzînd că soarele lui dumnezeu răsare şi-nvăluie în raze calde deopotrivă şi pe cei buni şi pe cei răi, el gîndeşte că mai sus de soare pe cer nu e nimeni, şi mai sus decît el pe pămînt iar nimeni nu mai este !...

„Iată ce de rele fac şi nimeni nu mă poate pedepsi", gîndeşte el în sinea lui.

„Iată loan cum stă în puț la un loc cu broaştele, şi soarele lui dumnezeu nu se scoboară să-1 încălzească în acel adînc !...

„Iată-i capul pe tipsie, iar Salomeea jucînd cu el, şi trăsnetele rămîn pe loc ! Nimeni nu se află mai sus de om !"...

Ispita s-a împlinit. Omul acela şi-a arătat firea... Dumnezeu ştie unde să-1 puie de aci încolo!...

Mărite împărate...

Nu ştiu ce-o fi gîndit David împărat, cînd a zis : „Hotare ai pus, care trecute, nimeni riu le-o mai trece înapoi !..." S-o fi gîndit la moarte, la vremea aceea grozavă care vine pentru fiecare din noi, căci nimeni-nimeni nu va scăpa de moarte !...

Şi Saul, şi David şi Solomon au murit, s-au dus şi duşi au rămas pentru totdeauna.

Şi puternicul Nabugadnesar şi neînvinsul Gengishan şi marii faraoni, şi Darius şi Alexandru şi toate popoarele lor s-au dus şi nici unul, nici unul n-a mai venit îndărăt !...

Unde sînt ?... în ceruri, ori cenuşe sub picioarele noastre ?

Şi dacă întrebăm pămîntul : pămîntule, pămîntule, unde-ți sînt copiii tăi cei mai mari ?... Unde sînt copiii tăi cei numeroşi, ca frunza codrilor şi nisipul mărilor, nici el nu ne răspunde nimic !... Tot noi rostogolim cu

piciorul oase albe, pe măduva cărora umblă furnicile : pulbere neagră, amestecată cu fire de păr neputrezite bine!...

De le mai strălucesc *ochii* pe undeva, de le mai arde inima de căldura vieței, de le mai gîndeşte mintea potopită de raze, nimeni-nimeni n-a putut să ne dovedească !... Veşnic rămîne fără răspuns întrebarea noastră : unde sînt, unde sînt cei ce-au fost odată numeroşi ca nisipul mărilor şi nu s-au mai întors niciodată !...

Zadarnic că omul o fi mîncat din pomul cunoştinţelor, că tot nimic nu ştie !... O fi fost un măr viermănos ori clocit de la poale, iar nu din vîrf cu totul !...

Şi dacă asta e întrebarea ce ne-o punem fiecare, apoi răspunsurile sînt multe, dar de dovezi temeinice sînt lipsite toate. Fericit o fi omul care-si dă un răspuns ce-i *îndeamnă* să fie cinstit, blînd *şi* bun cu toţi. Dar mai fericit acel care nu-şi dă nici un răspuns, şi totuşi rămîne blînd şi bun cu toţi !...

Văd pămîntul nostru fugind ca o părere neagră prin haosul plin de întuneric, ducînd cu el gîndurile noastre, dorurile noastre, păcatele noastre, speranţele noastre^ cenuşa şi oasele noastre !.. Unde o duce, unde ne duce, cînd se va opri şi-n faţa cui ?...

O speranţă nedesluşită şi pusă departe-departe spune că cei morţi sînt numai adormiţi, că dorm ; dar că odată se vor trezi din nou la viaţă !...

Ce fum, ce umbră albă azvîrlită peste negura morţei !... Ce slabă mîngîiere !...

Şi cînd acestea sînt gîndurile ce parcă izvorăsc din cenuşa celor morţi, ispita răului e îngrozitor de puternică. Poate că a fost destul lui Lucifer să vadă îngeri căzuţi în leşin, ca să se îndoiască de atotputernicia şi veşnicia lui dumnezeu !...

Mărite împărate !

Credinţa în nemurirea sufletelor este un mare cîştig în viaţa oamenilor. Au trebuit mii de ani de observări, ca ideea aceasta să intre în capete. Ideea aceasta a crescut potrivit cu creşterea puterei noastre de a gîndi. [...]

Prea mare dibăcie se vede în toate lucrurile, prea mult meşteşug în construcţia lor, prea durată lungă în fiinţarea lor !... De cînd există steaua corăbierilor ?... De cînd Cloşca-cu-pui ? De cînd Calea laptelui ?... Toate sînt de mult, de mult şi numai noi să nu fim ?... Dar murim?! Ce-i cu asta?... Sufletul se dezbracă de haina lui numită trup, ca s-o ia poate, alta ; sau trupul e o sarcină pe care o poartă şi o lapădă atunci cînd moare ! Dar astea nu sînt dovezi, ci numai presupuneri ! [...]

După cum un hipnotizor ia anumite cunoştinţi şi simţiri hipnotizatului său, făcîndu-1 să simtă înţepăturile din călcîi în barbă, ori plăcerea limbei la subsiori ; ori luîndu-i personaitatea şi anumite lucruri de el ştiute bine, tot aşa şi dumnezeu ia -unora din oameni credinţa în el, şi-i lasă să vadă cum se poartă ei, cînd se vor socoti muritori, fără nici un stăpîn şi fără nici un dumnezeu !... Dacă şi atunci, sufletul întrupat în om, şi cu credinţa luată cu desăvîrşire, se poartă tot blînd şi plin de milă, rămîne tot bun în mijlocul relelor şi răilor ; caută desăvîrşirea minţii în mijlocul proştilor în care ar putea fi azvîrlit, el se mîntuie, el a dat marea dovadă că e suflet bun şi vrednic a i se da puteri nemărginite !... Şi cînd unul din aceştia ajunge şi împărat, fericit va fi, cînd va rămîne tot drept, tot bun şi blînd, tot plin de milă şi de dragoste către toţi !

Dacă măria voastră aveţi ascunsă în inimă credinţa în dumnezeu, bine veţi face poporului nostru. Dacă n-aveţi ascunsă în inimă acea credinţă, şi totuşi sînteţi bun, iarăşi bine veţi face poporului şi vă veţi mîntui ! Dacă n-aveţi credinţă şi veţi fi ipocrit şi rău, va fi vai de noi şi vai de măria voastră !... Crezînd însă că dumnezeu ne iubeşte, v-a ştiut bun şi de aceea v-a trimes stăpînitor şi povăţuitor nouă. în numele sfintei treimi vă binecuvîntez şi din inimă urez să trăiţi mulţi ani !...

— Trăiască împăratul Ber-Căciulă ! strigară toţi.

— Trăiască Ber-Căciulă-împărat! strigară cei mai de seamă oameni din împărăţie.

Ber-Căciulă, cînd se mai potoli zgomotul, zise :

— Doamne, şă mă-nveţi şi să m-ajuţi să fac voia ta.

Părinţe, îţi mulţumesc de sfaturi şi-ţi spui din inimă : bun am să fiu.

Poporul meu, fratele vostru mai mare, cu drept de povaţă, mă ^voi socoti întotdeauna.

Cereţi pentru mine de la dumnezeu dragoste !...

— Şi poveţe ! zise marele vlădică.

— Cînd i-oi fi drag, îmi va da de toate !

— Trăişscă ! Trăiască Ber-Căciulă-împărat ! începu poporul iar să strige. Clopotele începură să bată mereu, soldaţii pă descarce armele, şi toţi să sară în sus de bucurie.

Ieşiră din mînăstire.

VII

Vornicul războiului se-nfăţişă înaintea lui Ber-Căciulă şi-i vorbi :

— Măria-ta... după obiceiuri şi după regulele împărăteşti, se cade să inspectaţi oastea ca să-i vedeţi şi puterea şi ce-i mai trebuie adăogat, ca puterea ei să crească şi ,mai mult. De înzestrarea oastei îngrijea pînă acum bunul nostru Alb-împărat; d-acum încolo însă treaba asta e în sarcina mării-tale. Oastea e trupul plin de putere al ţării şi se cade a fi îngrijit mai mult ca orice. Vă rugăm să mergeţi acum la marginea oraşului, unde va trece prin faţa măriii-tale cîte o părticică din fiecare corp...

Ber-Căciulă privi în ochi pe vornicul războiului, zîmbi şi-i spuse :

— Deşi eu doresc o altfel de armată, pe care o voi înfiinţa, merg să fac şi inspecţia obişnuită.

Apoi cu întreaga suită porni afară din oraş. Gonaci fură trimişi să vestească că vine împăratul cel nou, Bef-Căciulă.

Steluţa şi Alb-împărat se suiră însă în palatul plutitor şi porniră în zbor, iar Ber-Căciulă pe un cal alb, din cei mai frumoşi, pe care chiar vornicul războiului îl alesese.

Oastea era atît de numeroasă că nu i se vedea marginile. Umplusese tot cîmpul,-<de părea că nu se va mai sfîrşi.

— Ei bine, vornice, cînd să mai treacă aceştia toţi pe dinaintea noastră ? Aide mai bine să trecem noi pe dinaintea lor.

Ostaşii, cînd văzură că pe calul alb e chiar Fătul-Frumos, cunoscut de ei din războaiele trecute, dar călare atunci pe cai negri, începură să strige :

— Trăiască împăratul Ber-Căciulă, împăratul păcii şi înfrăţirii între oameni !... Albul înseamnă gînduri de pace şi de dragoste... Trăiască împăratul!

Trompeţii şi buciumarii sunară însă tăcerea, căci împăratul vrea să meargă liniştit, ca să observe şi să vorbească cu cine i-o place.

Liniştea se făcu într-o clipă.

împăratul se opri în faţa unui flăcău voinic.

— Ştii carte ?

— Ştiu puţină, măria ta.

— îţi sînt dragi fetele ?

— îmi sînt, măria ta.

— Toate ?

— Ba una mai mult ca toate.

— Ai vrea să fii acum, în satul tău şi să ţi-o iei de nevastă ?

— Aş vrea.

— De ce nu vrei, dar ?

— Păi... după termenul oastei...

— Bine, flăcăule... Ai speranţe, că dorul tău se va împlini curînd.

Porni înainte şi văzu unul cu mustăţile mari.

— De ce ţi-au crescut mustăţile ?

— De griji, măria-ta.

— Ce griji ?...

— Am copii... Am fugit din oaste o dată, că mi-era frică că Maria mea va lua pe altul pînă la liberare... Am luat-o pe Maria şi am fugit cu ea în lume. Am făcut doi copii, dar m-au prins şi m-au adus să fac oastea cu un an mai mult pedeapsă.

— Cît ai făcut din ea ?

— Un an.

— Du-te acasă... Să nu-i luaţi hainele... Să plece cu tot ce i s-a dat ca ostaş.

— Şi puşca ? întrebă vornicul.

— Şi puşca.

Soldatul căzu în genunchi şi începu să plîngă.

împăratul merse mai departe. Maşinile de luptă şi de azvîrlit omor stăteau cu ţevile negre şi fioroase.

— Astea sînt nişte născociri ale unui ofiţer fugit la noi dintr-o ţară streină. Sînt arme ce ucid cel puţin cinci mii de oameni dintr-o lovitură... Azvîrle o bombă cu aer otrăvit, de care mor toţi ca muştele...

— Şi pentru ce să ucidem atîţia oameni ? întrebă Ber-Căciulă.

— Negreşit, ca să nu ne răzbească duşmanii pe noi.

— Dar de ce să nu fim prieteni cu toţi ?

— Dacă nu vor ei...

— Le voi spune eu să vrea. Şi porni mai departe. Se opri în faţa altor maşini mai negre.

— Dar astea ?

— Astea abat gloanţele într-un paner de fier... Nu le lasă să meargă înainte... Dar în timpul ăsta, ai noştri merg şi trimet ploaie de gloanţe în duşmani...

— Şi dacă ne-om face duşmanii prieteni ?!

— Măria ta, vă bateţi joc de mine !

Merseră înainte. Ber-Căciulă spuse :

— Am ostenit...

— Călare ?! întrebă vornicul mirat,

— Călare !... Să ne oprim... Vreau să te-ntreb, vornice... pentru ce atîtea arme de omor, pentru ce atîta oaste cu destinaţia de a ucide sau a fi ucisă ?... Să-mi spui cum îţi vine să-mi răspunzi... nu căta cuvinte demne de urechile împăratului, ci cuvinte izvorîte din necazul dumitale, cînd vezi nepriceperea mea în acestea toate... Aide, iute...

— Măria ta...

— Zi, zi !... Nu căta cuvinte... Pentru ce astea toate ?

— Pentru o prăjitură mai mult. Pentru un pui fripî: Pentru nişte haine mai luxoase. Pentru un palat mai măreţ. Pentru o ladă cu bani de aur... Pentru o femeie frumoasă care ne va iubi mai mult îneeînd-o în lux, în hrană, în plimbări, în tot ce ar dori ea.

— Şi pentru toate acestea să ucidem lumea, iubite vornice ?

— Eu nu zic s-o ucidem... Dar de unde ,să aibă ai noştri toate astea ? Că *oameni* sînt, pofte au, şi vor şi ei bani, lux, petreceri, ,femei, lipsă de grije...

— Bine, vornice, toate astea eu cred că se pot dobîndi pentru toţi, absolut pentru toţi oamenii, numai prin născocirile ştiinţei, iar nicidecum prin război. Eu nu osîndesc poftele, dorinţele, fie de lux, fie de petreceri, fie de lungă lenevire... Au făcut asta alţii, fără să facă mare ispravă. Eu zic că prin pace şi înfrăţire între oameni, toate, dar toate se vor putea face pentru toţi. Altfel însă trebuie puse temeliile vieţei...

— Nu-nţeleg.

— Nici aşa nevoie nu este să înţelegi... Priveşte marea aceasta de capete de oameni !... Să le punem să gîndească şi apoi să lucreze după povaţa celor mai frumoase şi mai adevărate gînduri... Vei vedea cum le vom avea toate cu prisos... îndărăt la legea legilor : Evanghelia... în ea ,este doctoria vieţii şi învierii !

Apoi către ostaşi :

— M-aţi numit împărat al păcii. Aşa voi căuta să fiu. Speranţe şi răbdare, ostaşi, căci voi lucra ca viaţa oricui să fie a lui, el să fie proprietarul lui. Rămîneţi sănătoşi.

— Trăiască împăratul păcii ! Ura !...

„Trăiască împăratul păcii !" strigară cei ce-l auziră şi apoi şi ceilalţi. Ber-Căciulă dădu pinteni calului şi-o porni într-o fugă de vijelie, de abia se mai putea ţine după el suita de ofiţeri ce căutase să-l însoţească.

VIII

Steluţa-împărăteasa şi Alb-împărat se întoarseră la palatul de aur, în palatul lor zburător, unde luaseră loc şi cele trei zîne. Ajunşi la palatul de aur, Ber-Căciulă porunci că trei zile să nu fie supărat de nimeni cu nici o plîngere, iar poporului să i se dea mîncare şi băutură, în contul lui, iar vornicul palatului să ţie socoteala şi şă vie la plată după cele trei zile.

Alb-împărat primi în dar palatul fermecat, ca să se plimbe cu el, iar meşterii primiră poruncă ca în trei zile să aibă construit un al doilea palat. Apoi el se retrase

cu Steluța în încăperile misterioase ale palatului de aur şi timp de trei zile nu mai fură văzuți de nimeni.

După trei zile Ber-Căciulă-împărat chemă pe marele vornic şi-i spuse :

— Trebuie să scăpăm poporul de grijea foametei şi de groaza muneei peste puteri. Nici o morală şi nici o credință religioasă nu se poate altoi pe sufletul omenesc, cît timp foamea şi chinul muneei peste puteri n-or fi înlăturate din viața oamenilor. Am hotărît dar, mare vornice, să-mi chemi numaidecît în capitală toți meşterii mari şi mici, ca să le dau planul unor maşini noi, care să lucreze pămîntul şi să facă toate muncile în locul oamenilor — oamenii mărginindu-se numai să le conducă.

Apoi, îndată ce ieşi d-aiei, să dai poruncă să se strîngă în fiecare sat materialele însemnate pe aceste foi, ca meşterii, la sosirea lor în sate, să găsească materialele adunate şi să-nceapă lucrul maşinelor numaidecît. Vei mai da poruncă ca toți sătenii, mari şi mici, să fie siliți, dacă ,s-ar codi, să ajute cu munca lor la facerea cît mai repede a acelor maşini, şi la punerea maşinelor în lucru. Vei avea grijă de aci nainte ca în fiecare sîmbătă seara să-mi aduci veste de mersul lucrărilor.

Trimete-mi pe vornicul trebilor dinăuntru, iar dumneata să faci ce ți-am zis.

Marele vornic ieşi fără să mai zică nimic.

Peste un ceas, vornicul trebilor dinlăuntru sosi şi el la palat.

— în trei zile să-mi strîngi în capitală pe toți oamenii de seamă din împărăție, adică dascăli mari şi dascăli mici, meşteri mari şi meşteri mici, legiuitori şi lecuitori, făcători de cîntece şi de poveşti, căci am hotărît să le dau de lucru, potrivit cu firea şi cu ştiința lor.
întreținerea lor va fi în seama visteriii. Să duci porunca asta marelui vistiernic, ca s-o împlinească întocmai. Orînduieşte dar vestitori, dă porunci şi adu-i pe toți. Vreau ca aceşti oameni să mă-nțeleagă, să mă asculte şi să lucreze, avînd la-ndemînă tot ce le trebuie.

Eşti liber... în trei zile să am floarea neamului omenesc în sala marilor adunări I

— întocmai, măria ta.

Vornicul ieşi, iar Ber-Căciulă se retrase în odăile lui şi apoi ieşi cu Steluța, se sui într-un palat plutitor, cu mult mai mare ca cel construit întîi, se urcară sus şi se pierdură în puful argintiu al unor nori...

IX

Vestitorii şi pristavii, din poruncile vornicilor, legară tobele de gît unii, alții apucară buciumele, împănară târgurile şi satele, văile şi munții şi vestiră porunca împărătească.

— Dar ce e, ce e ? întrebau unii, de ce sună bucemele, de ce bat tobele, de ce pîrcălabii întăririlor au făcut caii albi de spume alergînd ?... Ori e rezbel ?

— Nu e război între oameni, ci e începutul luptei cu sărăcia, cu chinul, cu prostia, cu relele şi cu toate păcatele, răspundeau alții, care auziseră şi mai înțeleseseră din planurile lui Ber-Căciulă.

— Ce să-nsemne asta ?... Război cu prostia nu s-a mai pomenit. Război cu sărăcia şi cu chinul, iar nu s-a auzit... Iar război cu relele şi cu păcatele e ceva ce nu putem înțelege.

— Păi tocmai ca să-nțelegeți se string cei mai de seamă oameni în jurul împăratului... Ei, cînd se vor revărsa iarăşi în sate şi tîrguri, vă vor lămuri !

— Țara întreagă, cît era de întinsă, că în patru ani de mers pe jos abia ai fi străbătut-o, părea un cazan cu apă intrat în fierbere. Maşinile cele mai repezi fugeau pe drumuri ca nişte păreri aducînd în capitală pe toți fruntaşii neamului. Care mari, minate cu foc, cărau materiale şi le lăsau prin sate, în paza slujbaşilor, pînă or veni meşterii să le lucreze. Pîrcălabii trimeteau mereu dascăli şi didascăli, meşteri mici şi meşteri mari, de acei care fac maşini, poduri şi case ; lecuitori de boale» scriitori de cărți şi oameni făcători de legi, şi cu voia ori fără voia lor, soseau în capitală.

In trei zile capitala gemea astfel de mulțimea oamenilor de seamă ce se strîrisese. Toate casele erau pline de ei, iar stradele păreau că fierb. Vedeai oameni tineri, şi bătrîni cocoşați, cu ochelari la ochi, mergînd încet şi duşi pe gînduri. Vedeai alții, cu fețele veştejite, cu cărnurile arse de para gîndurilor. Ber-Căciulă, travestit în haine de sărac, umbla amestecat prin ei, şi asculta la vorbele lor şi le lua seama.

Spre seară, vornicul trebilor dinlăuntru veni la palat şi spuse lui Ber-Căciulă că oamenii de seamă ai împărățiii sînt strînşi în capitală.

— Sînt găzduiți bine ? îl întrebă Ber-Căciulă.

— Da, măria ta, aproape cîte unul se găseşte dat în seama unui bogătaş din oraş. Fiecărui găzduitor i-am dat cîte un *drept* asupra visteriii, de cîte un *măgar* pe ziua de întreținere... Ca bani de buzunar, pentru haine şi cărți le-am dat la fiecare învățat cîte patru... cred că suma asta de bani le ajunge... Dacă-mi dați voie să-ntreb...

— întreabă.

— Ce aveți de gînd să faceți în capitală cu atîția învățați, cînd numărul de nebuni era şi aşa, fără ei, destul de mare ? Oare n-or sări din balamale mai multe minți şi nu s-or sminti mai mulți la cap, locuind fiecare biet om cu cîte unul din aceştia ?

— Nu te-ngriji vornice de asta... Nu vor zăbovi aici decît pînă le voi da de lucru, potrivit cu firea ,şi cu ştiința lor, îi răspunse Ber-Căciulă.

Dar vornicul, strîngînd din buze în semn de necredință, vorbi iar :

— Acest fel de oameni nu prea sînt în stare să facă vreo muncă temeinică... Sînt unii prea slabi, alții prea bătrîni, alții par curate haimanale...

— Într-Jadevăr, vornice, acuma văd şi eu că oamenii aceştia nu trebuie să fie puşi nicidecum sub puterea unui vornic.

— Cum se poate asta, măria ta ? întrebă vornicul aproape supărat.

— Da, pentru că nici un vornic de pe tărîmul nostru nu poate înțelege munca şi sufletul deosebit al acestor oameni. Pe vreunul din aceştia cu cine să-1 cîntăreşti,

cu cine să-1 asemeni din oamenii de rînd ?... Nici munca lor şi nici sufletul lor nu se aseamănă cu munca şi sufletul celor mulți. Munca lor însă, dragă vornice, este uriaşe ca şi gîndurile lor, chiar cînd ochii noştri nu o poate vedea şi mîinile noastre n-o poate pipăi !

Tocmai oamenii aceştia sînt marii muncitori ai pămîntului, care au dreptul să poarte acest nume. Viața lor ne este tuturor de folos ; viața lor nu este numai a lor, ci este mai mult a noastră ; de aceea, cînd moare vreunul din aceştia, paguba o-ndurăm toți. Pentru asta eu am hotărît să le fac o viață bună. Să-i pui să facă o muncă, nici silnică, adică peste puteri, că le-ar slăbi dragostea de viață, şi nici viața să nu le fie rea, că le-ar slăbi puterea de muncă!... Ei fiind nişte' ostaşi intrați în războiul cu nepriceperea, cu relele, cu sărăcia şi chiar cu moartea — noi cei de rînd — pentru o viață mai bună ce o va trăi copiii noştri, tocmai că ei, aceştia le-a făcut-o, sîntem datori să-i ținem noi, țara. Deci ei vor fi, ca şi soldații ceilalți, în seama visteriii !

— Adică nu numai aste trei-patru zile ? întrebă vornicul aproape îngrozit.

— Fără îndoială că nu !

Vornicului îi căzu ghiozdanu cu hîrtii jos, îngălbeni şi spuse.

— în cazul acesta, eu trebuie să plec din vornicie !

— De ce, vornice ? îl întrebă Ber-Căciulă blînd.

— Pentru că roiul acesta de trîntori — iertați-mi vorba — nu vor face nimic, şi numai vor mînca măgarii visteriii de pomană !... Ba silit ca să cheltuiesc din visterie cu zilele astea de întreținere a lor, a trebuit să mai măresc dările, şi cînd dăjdiele au crescut aşa de mari, să mai cadă pe capul visteriii şi aceşti oameni, care, după mine — să mă ierte dumnezeu de greşesc —, nu fac nimic, sau aproape nimic !...

Ber-Căciulă, zîmbind, îl bătu uşor cu mîna peste umeri şi-i răspunse :

— Să-ți dau un exemplu de un muncitor din aceştia, despre care toată lumea şi chiar soția şi copiii lui ar fi jurat că el n-a făcut nici o muncă şi că toate zilele lui a stat leneş şi doar a cheltuit averea moştenită...

Omul acesta umbla cu capul spre pămînt, cu ochii mai mult închişi, izbea în mers orice i se brodea în cale, de parcă era orb, cădea în gropi, uita gura căscată, nu auzea uneori nici cînd i se vorbea tare, şi-1 numeau toţi căscăund. Odată 1-a auzit cineva din apropiere zicînd : „Ah, ce frumos e aci !..." tocmai cînd intrase cu picioarele într-un lac şi se umplea de noroi.

„Cum e frumos acolo, în noroi ?" îl întrebă cel ce-1 auzise.

„Ah, ce frumos, zise el. Partea de deasupra norilor pare lînă de argint scărmănată, deşi partea dedesupt e neagră şi plină de fulgere fioroase !..."

„Eşti în lac !... nu în nori dasupra..."

„Aa ?", întreabă el mirat.

„Aşa e, uită-te !..."

„Eh ! zise el, ce-mi pasă de asta, nu e nimic." Şi porni mai departe îmbătat de frumuseţea lui închipuită care totuşi aşa era, căci norii, răzbătuţi de soare, dasupra sînt albi şi luminoşi ca o lînă de argint î

— Mă iertaţi măria voastră, îl întrebă vornicul, şi credeţi că acest căscăund muncea aiurind şi mergînd prin noroi ?...

— Da, vornice, da, acest om muncea, făcea o lucrare uriaşe ca şi sufletul lui. Nu numai că îşi scria cele ce vedea el în cap, ori undeva pe alt tărîm, dar mintea lui era ca un fel de soare, care zvîrlea împrejuru-i săgeţi de raze, ce se duceau pretutindeni în haus, cu frumoasa lui lume din cap. Lumea lui purtată de acele raze care se răspândeau pe de rînd, alte minţi de oameni prindeau acele raze, o vedeau la fel, o închipuiau la fel, ba, complectînd-o, născocea unul o maşină de alerga pe uscat mai iute ca ogarul; altul o maşină de mers pe apă, mai iute cum ar fi mers c-o plută ; altul un balaor, care mînca foc, dar trăgea după el zeci de care încărcate... altul cine ştie ce lucru nou !... Astfel că, din capul socotitului leneş care nu vedea noroiul de la picioarele lui, şi numai strălucirea norilor aprinşi de soare, izvora lumea cea mai frumoasă, care se răspândea pe de rînd, năştea puterea măiastră ce găurea munţii, colinda pămîntul şi mările şi întrecea în zbor vulturii albastrelor zări ! Iată munca lui uriaşă, munca nevăzută de nimeni,

care se răspîndea pretutindeni ca s-o prindă şi s-o folosească alţi oameni, tot asa de mari si de muncitori ca el!

Lumina zilelor noastre, lumina nopţilor noastre este un ocean de raze în care sîntem cu totul cufundaţi. în acest ocean de raze plutesc chipul celor mai minunate lumi şi tărîmuri, pe care atotputernicul şi atotştiutorul dumnezeu le-a făcut. Ei bine, vornice, oamenii aceştia ce te-am pus să mi-i chemi şi să-i întreţii din măgarii visteriii au darul de a. tălmăci razele oceanului de lumină şi lucrează la zidirea şi pe tărîmul nostru a lumei minunate ce ei o văd. Iată felul lor de muncă, iată cine sînt ei şi iată şi dreptul lor, mai mare decît al oricăruia dintre noi !... .

Ce zici de un lecuitor care cu un vaccin omoară o boală ?

Ce zici de un meşter care face o maşină oarecare?

Ce zici de un altul care povăţuieşte o lege mai dreaptă şi deci mai plivită de iesmele morţii ?... Ei bine, toate astea, în gînd se nasc, ca raze se răspîndesc şi minţi omeneşti le prind, şi alte mîini le lucrează şi le dă ea fapte.

— Da, măria ta, ai dreptate... Eu nu pricepeam felul lor de muncă... Mă duc să le pui şi muzicile să le cînte după masă !

— Fără-ndoială tot cîntece făcute de careva din ei !

— Aşa e ! Tot unii din ei fac şi cîntecele !...

— Du-te vornice, du-te şi mîine să fie toţi în sala marilor adunări, căci le voi vorbi !... Aceşti oameni, cinstite vornice, trebuiesc iubiţi de noi toţi.

Vornicul se-nclină respectos şi ieşi din palat, dar tot neîncredinţat de valoarea şi munca acestui soi de oameni !

A doua zi, după porunca vornicului, toţi aleşii neamului se strînseseră în marea sală a marilor adunări.

Clădirea marilor adunări, zidită pe un deal într-o lăture a oraşului, se vedea de departe strălucind în soare, ca un glob de lumină, care îţi lua ochii. Acoperişul fusese făcut din groase oglinzi de sticlă, care răs-

frîngeau în toate părţile lumina soarelui şi cerul albastru.

Cînd marele secretar al vornicului sosi cu vestea că învăţaţii de toate felurile sînt adunaţi în sală, Ber-Căciulă-împărat, însoţit şi de bătrînul Alb-împărat şi de suita împărătească, porni acolo. Ber-Căciulă-împărat era îmbrăcat acum într-un costum minunat : cerul cu stelele, iar nevasta lui într-altul : cîmpul cu florile, de semănau amîndoi feţilor-frumoşi din basme.

Stradele pe unde mergea alaiul împărătesc erau înţesate de lume care striga ura şi azvîrlea cu flori în ei şi-n toţi oamenii alaiului.

Cînd ajunseră, Ber-Căciulă-împărat se aşeză pe un tron de argint, căptuşit cu mătase de purpură, iar Steluţa, împărăteasa, se aşeză la dreapta. Fostul împărat Alb-împărat se aşeză pe un tron de aur. Curtenii, marii generali şi vornicii se aşezară în jumătate de cerc de laturile scaunului împărătesc. Deşi sala, cît era de mare, era plină de oameni, căci încăpea în ea peste o sută de mii, era o linişte de s-ar fi auzit şi musca zbîrnîind. învăţaţii, deşi erau numai ei vreo zece mii, nu strigaseră ura, nu azvîrliseră cu flori, ci rămăseseră liniştiţi şi tăcuţi. Ber-Căciulă îi înţelese cam ce gîndeau ei despre el, îşi muşcă uşor buza de jos, strînse pumnii, suflă cu zgomot şi se aşeză pe scaun. Alb-împărat, care înţelese şi el purtarea asta, înălbi puţin, se sculă în sus şi începu să vorbească : •

— Iubiţi cetăţeni, de adevărat preţ şi de mare folos pentru ţară... V-a adunat aici preaiubitul meu ginere şi împărat în locu-mi ca să vă vadă şi să vă spuie din planul lui de cîrmuire. După cum eu am putut să vă prăvăluiese munca însemnată ce o faceţi pentru ţară, adică pentru noi toţi; după cum eu v-am socotit cei mai de seamă ridicaţi din neamul omenesc, cu atît mai mult ginerele meu va şti să vă preţuiască munca şi valoarea. După înălţime şi grosime se văd arborii cei mai de seamă dintr-o pădure, şi după gînduri şi după fapte, ce-ntrupează gînduri, se văd cei mai de seamă oameni din lume. Ştiu cine sînteţi şi ce-nsemnaţi. Fiecare din dumneavoastră aveţi un suflet, ce pare deosebit de al celorlalţi, prin felul gîndurilor ce le are şi prin faptele în care

le-ntrupează. Dar deosebirea nu e mare, căci calităţile sufletelor mari se găsesc în fiecare din dumneavoastră. Progres înseamnă cunoştinţe din ce în ce mai multe; progres desăvîrşit înseamnă cunoştinţe complecte asupra totului... dar totul n-are margini şi deci nici progresul. Dumneavoastră, de orice categorie aţi fi, sînteţi înaintemergătorii progresului şi deci meritaţi laude, ascultare şi întreţinere. întocmai ca spiţele unei roate ce ies din butuc şi se resfiră împrejur, dar se adună în obadă, ca să formeze roată puternică, tot aşa vă răsfiraţi în lucrurile ce le gîndiţi şi vă adunaţi în scopul cel mare ce-1 urmăriţi toţi : viaţa desăvîrşită pentru toţi oamenii prin cunoştinţe din ce în ce mai complecte. Aşa înţelegîndu-vă eu, am privit ideile opuse ale unora din dumneavoastră, ca pe două spiţe ce porneau opuse una într-o parte şi alta în alta. într-o roată spiţele sînt egale, dar în totalitatea cercetărilor ce le faceţi şi rezultatele la care ajungeţi nu sînteţi egali. Dacă puterea de cîrmuire lumească n-ar şti să egaleze aceste rezultate, roata progresului ar fi ea o roată cu spiţe ieşite prin obadă, şi care s-ar înfige în loc şi numai cu mari sforţări ar putea să fie rostogolită mai departe. Dar chestia aceasta de ocîrmuire lumească nu mă mai preocupă pe mine, pentru că am lăsat totul în seama ginerelui meu. Ştim dar să preţuim şi ideile opuse, trebuinţa lor pe lume şi aşezarea lor într-un fel care să însemne spor de cunoştinţe, de bine şi de viaţă.

încredinţîndu-vă pe toţi, că pentru punerea Ia cale a unui mai mare bine pentru orice om, aţi fost adunaţi aici, ascultaţi acum şi la ginerele meu, că gînduri de seamă vrea să vă spuie.

împăratul se înclină în faţa lor, iar acum învăţaţii strigară ura şi bătură din palme, în semn că le-a plăcut cuvîntul.

Bătrînul împărat se aşeză pe scaun, iar Ber-Căciulă-împărat se ridică şi începu şi el :

— Mari muncitori şi iubiţi fraţi... Cînd vrem să facem într-o sală multă lumină, aprindem multe luminări. Cînd vrem să facem multă şi însemnată muncă, punem să muncească mulţi lucrători, ajunşi de seamă prin meşteşugul lor. Cînd vrem să zidim o lume nouă, nouă prin

aşezămintele noi de viaţă, oameni noi, prin gîndurile şi faptele lor, trebuie să punem la zidit. Aveţi sufletele rupte din soare şi deci luminoase... în lumina voastră vreau să zidesc lumea nouă ; noi cu toţii, eu şi voi, să fim luminătorii şi ziditorii ei. V-am chemat ca să începem zidirea după planul meu. Şi iată acum planul meu, a căruia împlinire trebuie s-o urmăm cu toţii.

1 Să ne împărţim lucrul ce-1 avem de făcut fiecare ' şi să-1 facem cu toată băgarea noastră de seamă, cu toată puterea noastră de pricepere şi cu toată ştiinţa noastră.

2 Toate lucrurile noastre, toate faptele noastre, toate gîndurile noastre vădite şi ascunse să fie pline de cinste, de adevăr şi dreptate, de milă şi dragoste pentru toţi oamenii. Să frămîntăm în tot ce izvorăşte din firea noastră părţi nemuritoare din sufletul nostru nemuritor, căci numai aşa, constructiunile noastre, fie fapte, fie gînduri, pot să aibă trăinicie şi să ne fie de folos.

3 Să stăruim în îndeplinirea gândurilor noastre cele mai mari, pînă cînd le-om întrupa în fapte, nu o zi, nu o lună, nu un an, ci ani, zeci de ani, viaţa noastră toată.

Iubiţi fraţi, pricep clocotul de gînduri ce vă frămîntă minţile. Nu vreau să vă potolesc acel clocot şi nici să vă micşorez focul din suflete.

Vreau să vă-nteţesc focul, vreau să pornim pe anumite cărări bune pentru viaţă.

închipuiţi-vă că aţi vedea trecînd prin albastrul cerului o corabie, ori o maşină zburătoare, care ar trece de pămîntul nostru, de alte tărîmuri, de soare şi de alţi sori, şi ar călători aşa pe oceanul cerurilor ani şi zeci de ani, sute şi mii de ani, veci de veci.

Ce aţi zice de acea corabie, şi de cei care ar pluti în ea ?...

Că sînt nişte călători cereşti.

Dar ei ce ar zice, cînd ar vedea în susul lor stele, în josul lor stele, în toate laturile lor tărîmuri şi sori ?... Că ei călătoresc prin ceruri cu corabia lor, spre un ţărm încă necunoscut.

Şi acum, dacă vă dezbrăcaţi de vechea credinţă, că pămîntul e jos, că dedesuptul lui e josul cel mai de jos, iadul.cu dracii, iar sus e cerul cu raiul şi sfinţii, şi vă

formaţi o nouă credinţă ; acum cînd ştim că pămîntul călătoreşte tîrît de soare, prin cerurile fără fund şi fără margini ; acum cînd ştim că şi în jos, ca şi în sus, sînt stele şi sori ; că în laturi, de jur-împrejur, sînt tărîmuri de noi încă necercetate, nu pricepem oare să sîntem în ceruri, că sîntem locuitori cereşti şi că dorul nostru de rai, este dorul de a călători mai departe, dar cu o altă corabie, sau printr-un alt mijloc ?

Dacă sîntem locuitori cereşti, dacă dorim raiul şi dacă vrem s'â fim zei mari şi buni, nu-nţelegem oare că n-avem decît să zidim raiul pe tărîmul nostru, iar prin ştiinţă şi bunătate, să ne facem zei mari şi puternici ?... Pentru ca omul să devie însă zeu mare şi puternic, dumnezeu îi cere să fie ştiutor şi să fie bun cu tot ce e viaţă...

Ştiinţa e putere, dar dumnezeu ne dă ştiinţa şi deci puterea, pe măsura bunătăţii noastre. Omul cu ştiinţă dar fără să fie bun, piere ; poporul ce-a dobîndit ştiinţa, dar rămîne rău, iarăşi piere. Dumnezeu umileşte pe zeii cei răi !...

Pretind fruntaşilor neamului omenesc să fie întîi buni, blînzi şi miloşi faţă de orice om născut, şi apoi să se desăvârşească prin ştiinţă, prin gînduri şi fapte, căci numai aşa tărîmul nostru nu va fi corabie de nebuni ce rătăceşte prin cer.

Soarele nostru, cu toate pămînturile ce se rotesc împrejurul lui, este în plinul cerurilor cu totul. Alţi sori, cu alte pămînturi, sînt şi în jos şi în sus, şi în toate laturile soarelui şi pămînturilor sale. Sîntem în cer, călătorim cu soarele şi cu pămîntul prin cer; sîntem şi noi copii ai cerului !

Din ştiinţa asta, se-ncheagă însă o nouă credinţă despre menirea noastră, despre marele nostru rang, despre obligaţiile ce izvorăsc de aci. Şi dacă astăzi vedem corabia noastră, dragul nostru pămînt, ud de lacrimi şi de sînge, înţelegem, că nu ne purtăm noi faţă de noi, aşa cum gîndirea desăvîrşită ne-ar povăţui să ne purtăm. Vedem că într-o stea a cerului, tărîmul nostru, locuitorii ei plîng ; că se duşmănesc şi nu-şi înţeleg rostul! Iar locuitorii cerului care sînt în stare să se duşmănească, să-şi facă rele, să se ucidă, nu pot şi nu li se-n-

găduieşte să ajungă zei; iar dacă au smuls ştinţei multe taine, acele taine îi slujesc pentru a-şi grăbi pieirea.

întîia condiţie a nemuririi noastre este dar bunătatea.

Credinţa noastră cea nouă ne sfătuieşte şi ne pretinde o altfel de purtare ca cea de pînă acum.

Munca ce ni se cere şi pe care trebuie s-o facem, să fie făcută cu toată cinstea, cu toată priceperea şi cu toată dragostea de care sîntem în stare. Nici o muncă, fie faptă, ori simplu gînd, nu trebuie făcută altfel.

Trebuie să ne facem altfel de legi.

Legile sînt asemenea unor vase în care trupurile şi sufletele sînt turnate şi silite să ia forma lor. Ca ele să nu-nchircească, ori să înăbuşească, ori chiar să ucidă, trebuie să fie făcute cu toată puterea noastră de a înţelege şi a reprezintă adevărul şi dreptatea.

Dumneavoastră oameni de bun-simţ şi cu înaltă pricepere, gîndiţi-vă ce anume legi ne sînt trebuincioase şi în două luni de azi înainte să-mi veniţi cu propuneri, ce legi să desfiinţăm, ce legi să-nfiinţăm.

Legile să stabilească ce e bine şi ce e rău, ce e vrednic de laudă şi ce de defăimare ; ce trebuie răspîndit şi ce/trebuie nimicit.

Trebuie ca orice om să fie liber prin lege de a-şi dezvolta toate calităţile cele bune ale trupului şi ale sufletului. Iar pentru, a cunoaşte mai uşor ce idee sau ce faptă este bună, şi care este rea, aveţi ideea aceasta ca îndreptar : dacă ideea sau fapta ce vrei s-o faci, răspîn*âmd-o* pe de rînd şi făcînd-o toţi la fel, ar produce bine pentru toţi, atunci ideea sau fapta aceea bună este; dacă însă prin răspîndirea ei, rău ar face oamenilor, rea este. Rău veţi socoti tot ce păgubeşte vieţii oamenilor şi bine tot ce foloseşte.

Veţi căuta ca legile să fie cît mai desluşite, ca să nu mai fie trebuinţă de a face alte legi cu scop de a desluşi alte legi făcute mai nainte. Cei cu minţile încîlcite, care nu pot spune pe înţelesul tutulor cele ce vor, n-au ce căuta în alcătuirea legilor.

Cei mai mulţi oameni şi cele mai multe popoare sînt rezultat şi produs, al legilor sub care s-au dezvoltat, ori numai au trăit. Legile hoaţe produc oameni hoţi; legile tîlhăreşti produc oameni tîlhari; legile blînde şi drepte, oameni ^blînzi şi drepţi. Eu voiesc legi drepte, blînde, cinstite şi cu mare ştiinţă alcătuite, ca oamenii/ ce vor trăi sub îndreptarea lor, ca ele să facă... Deci, dumneavoastră, oamenii de legi, aşezaţi-vă pe lucru cu străşnicie, să alcătuim legile cele drepte.

Dumneavoastră, slujbaşi mari şi slujbaşi mici, care veţi fi puşi să statorniciţi legile pe de rînd, veţi căuta să fiţi asemenea fraţilor mai mari puşi să îngrijească de fraţii lor mai mici. Purtarea vă va fi : lege, ştiinţă şi dragoste.

Dumneavoastră, cercetătorii boalelor şi lecuitorii de ele, veţi căuta mereu leacuri noi, mijloace noi, pînă cînd veţi ajunge să ne descoperiţi legile tinereţei fără bătrîneţe şi a vieţei fără de moarte.

Dumneavoastră, meşterii cei mari şi meşterii cei mici, căutaţi de născociţi maşini noi de muncă, care să muncească în locul oamenilor şi dobitoacelor : căci numai în vremea cînd oamenii nu se vor mai înfricoşa de foame şi de munca peste puteri, numai atunci oamenii vor fi blînzi şi buni, drepţi şi cu dragoste pentru tot ce s-a născut. Aproape în toate credinţele religioase se găsesc poruncile de a îngădui şi pe alţii să trăiască, spuind că orice om, din clipa ce s-a născut, are drept de a trăi : dar groaza de foamete şi de muncă peste puteri au făcut pe oameni să se poarte asemenea furilor şi ucigaşilor fără nici o credinţă. Ba unii, socotindu-se păcăliţi de poruncile din credinţele religioase, le-au azvîrlit la o parte, şi au zis că dreptul de a trăi izvorăşte din puterea de a lua orice de la alţii mai slabi, sau mai îngăduitori ca tine. Dreptul de a trăi este socotit de aceştia ca o urmare firească a puterii ce fiecare individ o poate desfăşura în atingerea lui cu ceilalţi indivizi. Acest drept,

produs al forței, tăgăduiește dreptul de a trăi al celor mai slabi, mai încrezători, mai omenești, mai buni și mai blînzL Dreptul acesta e război victorios, iar nu pace frățească. Dreptul acesta, care trăiește în cei mai mulți dintre oameni ca idee ascunsă și după care jse poartă în viață, *înseamnă,* hoție, amăgeală, viclenie, tâlhărie, hrăpire, răutate, lipsă de milă, ucidere, crimă, păcătoșenie grozavă. Dreptul .acesta spune omului că el este fiara cea mai cuminte din toate fiarele pămîntului, că în toată nemărginirea cerurilor nu există nici un dumnezeu conducător, nici o lege bună a vieții, nici un suflet nemuritor, nici o dreptate sfîntă, ci numai întresfîșiere, jaf, hoție, ucidere pe de rînd.

Cei mai cinstiți din acești tîlhari strigă tutulor : cine poate judeca dreptul uliului că sfîșie păsărele ; dreptul lupului că sfîșie oile ; dreptul tigrului că sfîșie pe celelalte animale, dreptul stejarului că umbrește și usucă iarba și micile verdețuri de sub poala lui, și cine poate judeca dreptul omului care înjugă sau mănînеă pe omul cel rnai slab, ori al poporului care ucide și ține în robie pe alte popoare mai proaste, ori mai blînde ?... Nu există alt drept decît dreptul născut și susținut de forță !...

Această idee de drept spune lecuitorilor mici și mari : nu lecuiți fără măgari mulți pe cei ce suferă de boli... lăsați-i să moară, căci ne facem prea mulți pe pămînt și... de unde prăjituri pentru toți ?...

Această idee de drept le spune : nu căutați tinerețea fără bătrînețe și viața fără moarte, căci cea mai grozavă dintre grozăvii ar fi viața fără de moarte — deși tot ei spun că este ceva cu neputință, căci ne-am înmulți pînă tot am muri cu toții de foame !...

Această idee de drept vă spune și dumneavoastră năseocitorilor și făuritorilor de mașini : nu faceți mașini ca să scutiți pe oameni de munca peste puteri, căci ei n-ar mai muri, produsele pămîntului s-ar înmii și... tot odată și odată am muri de foame !...

Această idee de drept povățuiește pe legiuitori și pe slujbași să facă legi în care să fie îngăduite furtul cu dibăcie, jaful cu meșteșug, tâlhăria cu legea în mînă, crima săvîrșită chiar cu crucea făcută buzdugan î

Slujbașul mare și mic, ce se conduce după această idee, va căuta să tragă pe sfoară pe toți în folosul lui, slujba socotind-o un drept de a jefui la adăpostul legei.

Această idee de drept spune celor ce cred în ea : fiți vicleni, furați, jefuiți, ucideți, luați, trăiți, beți, mîncați, chefuiți, pînă cînd v-o lua dracul de istov — individ care nici el nu există, deci n-aveți de ce vă teme !... adaogă tot ei.

Așadar, dreptul ce se întemeiază pe forța de a lua, preschimbă pămîntul într-un locaș de ucigași, a cărui locuitori vor trebui să piară ei prin răutatea lor !

Eu vă spun însă să credeți în altfel de drept : în dreptul că *orice om are drept să trăiască din clipa ce există.* Eu văd că în fiecare om este închis un suflet plin de taine, plin de mistere, plin de ceva aparte. într-unui e-nchis-o idee, în altul un leac, în altul o lege dreaptă, în altul o mașină nouă, în altul cine știe ce lucru de folos pentru toți.

Fiecare om, fiecare popor are calități ale lui, ascunse valori de viață, ce-i dă dreptul să trăiască și să-i fie viața respectată de toți ceilalți.

Viața are cerinți mari, numeroase și încă necunoscute în numărul lor, și ea poate dura și crește numai folosindu-se de puterile tainice ale fiecărui om și ale fiecărui popor ce există.

Trăinicia vieței, durata ei, este cu putință numai prin unirea vieților, — puterile de viață complectîndu-le unii cu ce lipsește altora. Deci, respect vieții oricui și deci vieții tutulor.

Forța pe care oamenii sînt în stare s-o puie în lucru trebuie să susție această idee de drept; căci numai ideea aceasta ajută și creează la rîndul ei o forță atotputernică și de nimeni învinsă.

Dar, dacă respectăm viața oricui, dacă așezăm mașini în calea vînturilor ce bat, mașini în calea apelor ce curg, mașini în calea razelor de soare, și, dacă lecuitorii și oamenii de știință ne cresc cunoștințele și nimeni nu mai moare, ce ne facem ?... Oare nu vom muri de foame înmulțindu-ne ca nisipul mărilor ?...

Nu, și nu !... Nimeni nu va muri de foame î

Cînd pămîntul nu ne va încăpea, vom găsi alte tărîmuri pe care să debarcăm în pace !...

Sîntem în cer, călătorim prin cer ; sîntem cufundaţi în oceanul de puteri şi de forţe cereşti... Maşinile noastre, întemeiate pe noi forţe ce ne-mpresoară, ne vor face toate muncile, toate gusturile ; ne vor lumina şi-ncălzi şi ne vor îngădui să punem împrejurul pămîntului nostru o fotosferă de lumină, ca şi pămîntul nostru să răsaie ca un nou soare aprins pe cerul altor tărîmuri !...

Pămîntenii, ridicaţi prin ştiinţa şi bunătatea lor la rangul de zei puternici, vor găsi destule locuinţe în casa tatălui ceresc !... Aşa ne-a spus Isus, şi aşa ne spune acum şi gîndul nostru !...

Iată fruntaşi ai neamului omenesc ce am avut eu de spus.

Dumneavoastră, aleşii neamului omenesc, aleşi prin mintea, prin ştiinţa, ocupaţia şi gîndurile ce vă frămîntă, veţi fi puşi la adăpost de griji, veţi fi întreţinuţi de visterie, fiind socotiţi soldaţii care se luptă pentru binele tuturor.

Căutaţi să meritaţi numele de soldaţi ai binelui.

Mergeţi în pace, şi dragostea lui dumnezeu peste voi toţi !...

învăţaţii, mulţumiţi de această cuvîntare cam lungă dar trebuincioasă, fiindcă spunea ce vrea să facă Ber-Căciulă-împărat, începură să strige ura şi să bată din palme. Strigătele de : trăiască Ber-Căciulă-împărat nu se mai opreau şi Ber-Căciulă acum bucurat, începu iar :

— Cu voi vreau să mă amestic ca o picătură de apă căzută în mare !... Socotesc mulţi învăţaţi dintre dumneavoastră că omenirea pămîntului nu se poate ridica la rangul de zei, fiindcă celula primă este celula fiarii de la-nceput. Dacă prin încrucişări în lumea plantelor s-au prăsit soiuri bune, şi prin altoiri altele şi mai bune ; dacă în lumea păsărilor şi a animalelor prin încrucişări felurite s-au prăsit soiuri alese şi mai bune ca strămoşii lor, oamenii nu mai au cu cine se curci, ci rămîn să se scoboare cu încetul, să decadă şi să se stingă ; că, dacă ar veni alţi locuitori cereşti, din alte tărîmuri, atunci poate,

prin aceste încrucişări, s-ar naşte curcituri mai bune, oameni cu puteri de viaţă mai curate şi mai nobile. Dacă învăţătura noastră o punem numai în slujba instinctelor de fiară ; că mai bun rămîne prostul decît învăţatul şi deci e mai de folos unul decît celălalt, eu unul nu cred în părerile astea, ci socotesc că totul se poate, deci şi înnobilarea omului prin învăţătură şi credinţă în dumnezeu, adică prin ştiinţă şi religie.

Eu socotesc pe om vrednic de ridicare !

Fraţi oameni, să ne ridicăm la o viaţă nouă !
Adevăr şi dreptate pentru toţi.
Cinste şi dragoste pentru toţi.
Ştiinţă desăvîrsită si credinţă în dumnezeu fără condiţii !

Nu vă rătăciţi şi nu vă încurcaţi în idei.

Ideile noastre, oricît s-ar părea de întemeiate, totuşi sînt relative, pentru că sînt ideile ale unor pămînteni oarecare.

Pămîntul e o părticică, care nu poate pricepe întregul fără de margini în care e cufundat şi pe care încă nu-l cunoaşte !

Orice idee care nu duce spre dumnezeu este o rătăcire, este o minciună.

Orice idee care nu duce spre dumnezeu duce spre moarte.

Tutulor vă spun că vi s-a gătit locul în noua întocmire omenească.

Dumneavoastră, meşteri mici şi meşteri mari, veţi pleca în sate şi, după planurile mele şi după planurile dumneavoastră, veţi aşeza maşini de muncă prin toate satele, făcînd ca ele să muncească cu puteri înmiite în locul oamenilor şi dobitoacelor. Sătenii vă vor asculta şi-i veţi învăţa să conducă maşinile. Materialele ce sînt strînse prin sate vă aşteaptă ca să faceţi din ele toate maşinele ce trebuie. La muncă cinstită, fraţilor.

Legiuitorii, slujbaşii, lecuitorii, toţi cu toţi, la muncă pentru ţară, adică pentru noi toţi !

Acum strigătele izbucniră furioase. „Trăiască împăratul" nu mai conţinea. Lumea voia să trăiască mai bine.

şi voia să muncească sub o conducere cinstită şi luminată.

Ber-Căciulă-împărat, ca să puie capăt entuziasmului, se-nchină în faţa lor şi porni pe uşile din spatele tronului, urmat de Alb-împărat, de Steluţa lui şi de toţi curtenii.

Pe săli el mai porunci vornicilor care îl ocoleau mergînd pe lîngă el :

— îi veţi întreţine pe toţi aceşti oameni de seamă din măgarii visteriii.

— Măria-ta, vorbi marele visternic, n-ar fi bine să schimbam numele banilor ?...

— Poate că da, şi care ţi-e numele nou ?

— Să le zicem... dau... dai, sau... daci... Daci... Un dac, doi daci şi aşa mai departe...

— Foarte bine, vornice !... Măgari în împărăţie n-avem decît de cei cu două picioare, care îi fură... Numele nu e îndreptăţit. Pune să bată bani cu un ţăran cu căciulă moţată, şi gata *dacul.*

— Aşa am să fac.

— Fă-o, şi pe oamenii mei de seamă îi vei întreţine din dacii visteriei !

Cu aceste vorbe, Ber-Căciulă ieşi din sala marilor adunări, se sui în palatul plutitor cu împărăteasa şi cu Alb-împărat şi zburară spre capitală.

Marele vornic, vornicii şi vorniceii, pîrcălabii şi postelnicii începură munca poruncită după planurile împăratului.

Meşterii mari şi meşterii mici începură alcătuirea noilor maşini de muncă, aşezîndu-le să muncească prin toate satele şi oraşele. Cu-ncetul, cu-ncetul, oamenii cei mai simpli se obişnuiau cu mînuirea lor, aşa că orice muncă, ce pînă aci o făceau oamenii, acum o făceau maşinele.

După puţin timp faţa ţării începu să se schimbe.

Vîrfurile dealurilor şi întinsul cîmpiilor fură semănate cu maşini puse în calea vînturilor ce bat.

Alte maşini fură: aşezate în calea apelor ce curg. Alte maşini fură aşezate pe malul mărilor, în calea valurilor ce se zbat; iar alte maşini, şi mai ciudate, se-nvîrteau mereu sub puterea nevăzută a razelor şi a atracţiei cereşti. Sîrme de aramă şi ţevi de fier se-ntinseră pe de rînd ca nişte fire de păianjeni. în sate se ridicară nişte turnuri pline de lumină, care luminau toate satele. Alte maşini mai mici, de încălzit şi de fiert bucatele, se aşezară prin case, şi numai la apăsarea unor nasturi, maşina se aprindea fără să consume nimica, se-ncălzea încălzind odaia şi fierbea orice. Maşinele acestea nu cheltuiau decît unsoare. Oamenii nu mai aveau nevoie de lemne pentru ars, şi nici de petrol pentru pus în lămpi.

în fiecare sîmbătă vornicii se-nghesuiau la palat să spuie şi să strige către împărat :

— Maşinele merg, merg maşinele, împărate !... Sînt minuni !

Lumea s-a zăpăcit d-atîtea minuni cu putinţă î Acum cu adevărat simţim că sîntem în cer, că sîntem locuitori cereşti, strigau unii.

Mari pluguri, minate de focul trăsnetelor, arau pămîntul la adîncimi, de făceau brazdele pînă la brîu.

Ţevi găurite se aşezau în pămînt, la adîncimi de patru urme de picior, şi pe acele ţevi se trimetea cînd apă caldă, cînd aer, ca să ruginească şi să adape pămîntul. Astfel udat, încălzit şi aerisit pămîntul, holdele creşteau năprasnice şi nemaipomenit de bogate în rod. Ţăranii, aşezaţi sus pe maşini, semănau cîmpiile — din care ieşeau aburi calzi, veniţi pe ţevile de jos, de la marile cazane ce încălzeau apa şi o trimeteau unde se simţea nevoie —, sau adunau bucatele.

Clădiri mari se ridicau în marginea satelor şi oraşelor, şi acolo pietrele se topeau, se făceau table groase de sticlă şi se-mpărţeau la toţi, ca să-şi facă case şi acareturi luminoase şi curate. Pe drumuri se turnau paste de sticlă groasă, care se-ntăreau şi făceau drumurile tari şi fără pic de praf pe ele. Huma galbenă a pămîntului se topea cu focul trăsnetului şi se scotea din ea un metal roşu, care, amestecat cu alte metale, da un metal uşor şi mai tare ca oţelul. Din acest metal se fă-

ceau căruțele şi carele de transport, acoperişul caselor şi chiar se acopereau drumurile de la oraş.

— Minuni ! Minuni ! strigau 'toți... Se-mplinese şi cele ce nici n-am fost în stare să visăm !

împăratul surîdea vesel, şi călătorind într-un palat zburător, se oprea pe oriunde i se părea că munca nu se prea face, şi acolo da sfaturi, îndrepta lucrurile şi pornea mai departe.

Dascăli şi didascăli mari şi mici conduceau prin fabrici lucrarea metalelor, ocoliți de mii de copii, care se numeau toți şcolari în şcoala cea nouă a muncii.

Şcoalele de pînă aci, care îndopau mintea copiilor cu istoria popoarelor vechi şi cu alte cunoştinţe nefolositoare vieţei, Ber-Căciulă le socotise fabrici de tîmpeală şi le desfiinţase. Copiii învăţau carte în ateliere, în fabrici, în fel de fel de locuri unde lucrau învăţaţii neamului. „Noi vrem să trăim ca oameni învăţaţi, iar nu să miirim învăţaţi. Şcoala care oboseşte minţile e fabrică de tîmpeală." Aşa spuneau toţi.

Ziua şi noaptea munceau maşinele ; holdele creşteau nemaipomenit de bogate, iar oamenii spuneau : „Ce să facem cu atîtea bucate... trebuie acarete noi pentru păstratul lor...

XI

în lunaa florilor, împărăteasa Steluța născu un cocon, cu ochii strălucitori şi frumos ca un boboc de trandafir deschis la soare în prima lui dimineață de înflorire.

Fu mare bucurie pe tot poporul; dar mai cu seamă pe Steluța şi pe Ber-Căciulă al ei.

Poporul ceru atunci ca dar de la împărat, să le dea voie să facă şi ei palate de aur !

— Aveți voie să faceți orice pentru bunul trai şi pentru buna mulțumire a voastră ; numai voia de a face rele, necazuri sau nenorociri altora n-aveți. Făceți-vă, dar, palate de aur, împodobite cu flori de pietre scumpe ; făceți-vă palate plutitoare prin aer, călătoriți, cunoaşteți pămîntul şi dați slavă lui dumnezeu că ne-a lăsat la

îndemînă atîtea puteri, de nu mai stim ce să facem cu ele !

Şi se porniră oamenii şi fabricară aur, şi îşi făcură şi palate de aur ; iar unii pardosiră cu aur şi bătăturile caselor !

— Lăsați pomii şi iarba prin bătături, dragii mei, îi povățui Ber-Căciulă, căci verdeţurile primenesc aerul şi-1 fac bun pentru viață.

Vistiernicul veni şi spuse :

— Ce să fac cu *dacii* ?... Aduc oamenii cu carele şi mă-ntreabă dacă mai vreau !... Slujbaşii spun că au de toate şi nu le mai trebuie bani ! Ce să mai facem cu banii, că nimeni nu-i mai cere, nimic nu mai cumpărăm cu ei, că toate le avem de-a gata, şi orice ne-ar lipsi, ni se dă degeaba de cei care au... Iar maşinele fabrică aur, sticlă, nestimate şi orice mereu, mereu...

— Dacă banii nu mai trebuiesc, nu-i mai cere, îi răspunse Ber-Căciulă.

— Dar cu cei strînşi ce mai fac ?

— Zideşte-i în visterie şi scrie dasupra uşei : „Aici odihneşte lumea vieche".

Vornicul slujbaşilor veni şi el şi spuse :

— Slujbaşii se plîng că nu mai fac nimic...

— Cum nimic ? întrebă împăratul.

— Da. Nimeni nu se mai ceartă pe stăpînirea pămîntului ; nimeni nu se mai bate ; nimeni nu se mai judecă... Poliția s-a desfiinţat, judecătorii spun că n-au mai judecat pe nimeni de şase luni !... Ce e de făcut ? Ce să mai facă aceşti oameni ?

— Să muncească !

— Cum?

— Să se ducă în fabrici, să cerceteze aflarea de noi metale, de noi lucruri... Să conducă maşinile de muncă pe cîmp, să citească cărțile din biblioteci, scrisele învăţaţilor ; să-şi facă palate aeriene, să se plimbe dînd slavă lui dumnezeu!

Şi vorba asta a împăratului fu auzită pe de rînd.

— Dar dosarele, registrele, hîrtoagele care au tîmpit milioane de oameni, ce să le facă ?

— Să le strîngi într-o piramidă de aur, să le închizi acolo, şi să scrii cu litere săpate : „Aici odihneşte conducerea lumei vechi !"

Marele vornic veni şi el şi spuse :

— Să-mi primiți dimisia.

— Pentru ce ? îl întrebă împăratul mirat.

— Nu mai am nici un rost... Toți directorii temnițelor au dimisionat, că nu mai aveau nici un hoț, nici un ucigaş ca să păzească. Toți judecătorii mi-au venit azi cu jalbă, să-i consider plecați din slujbe, fiindcă nu-nțeleg ei să ia dacii visteriii, şi să nu mai facă nimic. Şi... le-am primit jalba... Toți slujbaşii de conducere spun că nu mai au pe cine conduce. Nu le cere nimeni-nimeni nici un sfat, nici o dreptate... Cu dacii ce li se dă leafă n-au pe ce-i da, şi nu-i cere nimeni...

— Cum, dar nu le trebuie pîine, carne, zarzavaturi, haine, ghete, lemne ? întrebă împăratul, prefăcîndu-se mirat.

— Ostaşii împărățiii spun că ei au poruncă să coacă pîine pentru toți slujbaşii țării; să cultive cu maşinele toate felurile de zarzavaturi ; să crească vite şi păsări pentru hrană şi să dea oricărui slujbaş, ba chiar oricărui om tot ce îi cere, ca hrană.

— Dar altfel cum trăiesc ei ?

— Şi-au făcut toți case de aur, şi-au închis grădini cu ziduri groase de metal de acela tare şi uşorul şi spun că vreau să conducă şi ei maşini pe cîmp, ca să ia toate de la vornicul îndestulării tutulor, pe care l-ați înființat măria-voastră...

— Dar hainele ?

— Toate le iau de acolo, de la casele de îndestulare pe care le conduce vornicul îndestulării !

— Ei bine, dacă vor asta, trebuie să-i lăsăm stăpîni pe voința lor, întrucît nu vatămă pe nimeni.

— Şi dacă şi aceştia se duc, eu ce să mai fac ?... îmi petrecui tinerețea într-o slujbă mare, şi acum... ce să fac, trebuie să rămîi un simplu om !

— Dacă nu te poți obişnui cu simplitatea de-a fi zeu, iacă, fii vornicul strînsoarei sau al adunării produselor pămîntului... Uşurezi munca vornicului îndestulării... îngrijeşti de strînsul bucatelor, de păstrarea lor, întocmai după sfaturile specialiştilor ; le împărți după cererile vornicului îndestulării... şi munceşti astfel. De pildă, îți cere vornicul zece mii de care de grîu pentru moara numărul 135672... Liberezi carele cu grîul cerut... Cere vornicul îndestulării optzeci de mii de care cînepă topită, pentru fabrica de țesătorie numărul şapte sute de mii cinci... îi încarci optzeci de mii de care !... Şi aşa cu toate produsele ce le strîngi.

— Primesc slujba!... Of!... nu vreau să mor simplu om !

împăratul zîmbi şi-i spuse :

— întrucît deşertăciunea^dumitale nu vatămă, păstreaz-o ; dar să ții în seamă de porunca ce o dau... Fiecare om, care munceşte cu maşinele lui sau ale țării, va avea dreptul să-şi ia toate produsele pămîntului muncit şi să facă cu ele ce va voi. Poate omul nu vrea să-şi hrănească familia de la casele de îndestulare. Cei care varsă produsele lor la acele case, aceia vor fi îndestulați de case ; cei care nu varsă produsele, dar vin apoi să ceară, li se va da numai dacă sînt prisoase ; altfel casele îi vor lăsa să-şi procure ce le trebuie de la cei care le-o da din strînsoarea lor. Vei ține cont de ce a dat fiecare şi de ce a luat, ca să se ştie cine sînt vrednici şi cine leneşi care vor să trăiască pe spinarea altora. Lucrurile astea le-am mai spus eu şi vornicului îndestulării.

Orice om va fi declarat şi lăsat liber, robia omului de către stat nefiind îngăduită decît în vreme de război, cînd atunci omul va trebui să se facă soldat şi să lupte sub conducerea şefilor aleşi de mine. Starea aceasta va dura pînă în ziua cînd, ori toate țările vor adopta sistemul nostru de muncă, ori declarîndu-ne război, vom fi siliți să le cucerim iar pe toate şi să le închegăm într-o împărăție, împărăția pămîntească, care să se conducă după aceleaşi legi ca şi noi.

— Măria ta, îi mai zise marele vornic... Noi, oamenii practici, nu prea ne-am lăsat furați de lumea visurilor... Eu, de pildă, socotesc că maşinele acestea multe pot să distrugă omenirea mai repede de cum în trecut s-au încercat s-o distrugă holera, ciuma, lepra şi altele ; că adică maşinismul va da de cap civilizațiii şi omenirii.

Parcă n-ar strica mai puţine maşini, mai puţină forţă omenirei !....

— Eu nu cred aşa, îi răspunse împăratul. Mîntuirea tutulora o văd în credinţa în dumnezeu şi în ştiinţa aplicată... Că au fost în trecut popoare civilizate care s-au stins şi da la care ne-au rămas ziduri în ruine ori piramizi, au fost; dar stingerea lor n-au pricinuit-o maşinele, ci numai desconsiderarea zeilor în care crezuseră. Că erau zeii lor adevăraţi ori nu erau, asta nu era principala lor tărie, principala lor tărie era credinţa în zei.

Vom fi gata dar să primim şi marele război !.

Marele vornic se arătă mulţumit şi dete fuga la secretarul împăratului, scrise porunca de numire în noua slujbă şi „veni cu porunca s-o iscălească împăratul.

împăratul, după ce iscăli porunca, îi dete o carte, îl puse să iscălească de primirea ei, şi-i spuse :

— E legea după care să te conduci, pînă ce societatea legiştilor va întocmi legile definitive.

Vornicul strînsorii mulţumi şi plecă vesel să-mplinească noua lui slujbă.

XII

La trei luni după naşterea coconului, cele trei zîne spuseră :

— Ne cheamă tata... Primim gîndurile lui de chemare mereu... Ne spune că amîndoi sînteţi în stare să vă faceţi viaţa cea mai frumoasă. Fiecare vă trudiţi ca să plăceţi unul celuilalt prin calităţi, adică prin simţire, prin gîndire, prin fapte frumoase. în tot momentul, dragostea ce o aveţi unul de altul vă face să vă pliviţi din fire toate, apucăturile pe care gîndul desăvîrşit le-ar socoti ca scăderi sufleteşti. Dintr-o privire vă-nţelegeţi tot aşa cum v-aţi înţelege în urma unei lungi cuvîntări... Nu mai aveţi nevoie de noi şi deci plecăm pe tărîmul nostru !...

— Oh, surioarele mele, le zise Steluţa, ce rău îmi pare că ne părăsiţi ! Ne-am învăţat cu voi, iar eu citeam sfaturile în strălucirea ochilor voştri frumoşi ! Nu puteţi să mai zăboviţi ?

— Pentru ?...

— Aşa e !... Aveţi drept la libertate, la dragoste, la nesfîrşitele comori ale vieţei !... Oh î Oh !... simt că mi-e dor de tărîmul vostru, pe care nu l-am văzut!... Aş vrea să-mi împodobesc cosiţele cu trandafiri din lumea voastră....

— P-acolo, e adevărat, nici trandafirii nu mor!...

— Vedeţi?!... Şi cîmpurile voastre, şi munţii voştri, şi apele voastre, şi* păsările voastre ce cîntă cu glasuri de femei, eu le doresc şi tare aş vrea să trăiesc pe tărîmul vostru !...

— Ai răbdare, sora noastră dragă, îi spuse zîna cuminţenii, va veni o zi cînd vei isprăvi de muncă p-aici; vei lepăda haina asta şi uşurică, sprintenă şi veselă vei veni la noi... Vei lua haine sau trup din lutul nostru şi vei fi şi tu cum sîntem noi. Vei zbura dusă de gînd, atmosfera şi toate puterile nevăzute slujindu-ţi după voie.

— După moartea mea toate astea ?...•

— Ce cuvînt copilăresc !... Moartea e un nume ce cu*-prinde marea voastră neştiinţă în cuprinsul vieţei... Ne ducem !... ....

— Zîne mîndre, le spuse şi Ber-Căciulă, spuneţi fraţilor mei, care m-au slujit în formă de cai, multă sănătate şi toate gîndurile mele de bine pentru ei...

— Ei le simt şi le-nţeleg, căci ne spun că sînt mulţumiţi de felul cum te gîndeşti la ei.

Zînele se sărutară cu Steluţa, cu Ber-Căciulă chiar, şi zburară.

Ber Căciulă oftă, iar Steluţa, privindu-l lung, îl întrebă :

— Ori ?...

— Inima, Steluţe, inima !... Nu se satură de frumuseţe niciodată !... Ah !... Cîntă-mi tu, zîna mea mîndră şi dragă !...

Steluţa îl cuprinse pe după gît, îl privi în ochi şi-ncepu să-i cînte încet...

— Aşa !... Aşa... Aşa... Le-am uitat jumătate !...

— Şi acum, le uiţi de tot !... şi îl sărută.

XIII

Se-mpliniseră nouă luni, de cînd Ber-Căciulă-împărat poruncise formarea unei adunări de învățați, pentru alcătuirea legilor de dat oamenilor.

Vornicul dreptății se înfățișă la palat și vorbi astfel împăratului :

— Măria ta, iacă s-au împlinit și nouă luni, de cînd comisia învățaților lucrează la legi... Ar fi statornicit ei ceva, dar vremea de azi le-a răsturnat și le răstoarnă toate prevederile, așa că legile noi, tot vechi se văd că ar fi, oricît le-ar schimba...

— Cum asta ?

— Pentru că toate ideile aesupra proprietății par a nu mai avea nici un rost... Ce nevoie mai au moștenitorii să facă atîta caz de ce rămîne de pe urma unuia care moare ?... Nainte moștenirea era o bucată de viață ce se da moștenitorilor... Ei moșteneau de pildă, bani, case, vite sau pămînturi, care le ajutau viețuirea. Și pentru că unii apucau aceste rămasuri mai mult decît alții, ori care nu erau neamuri, legile regula cui să fie date acestea. Dar pană să statornicească legea cui se cuvine moștenirea, de multe ori o mîncau avocații, de era bani, ori cumpărau moștenirea de la ei, de era pămînt. Un văr al meu a-nceput un proces de moștenire cînd era sub epitropie, 1-a dus o viață, a îmbătrînit, a murit, și abia un fecior al lui 1-a cîștigat. Acum însă ce să mai facă moștenitorii cu magazia plină cu *daci,* cu palatele de aur, cu vitele, cu pămîntul, cînd banii nu mai trebuiesc, cînd palate de aur îți poți clădi numai punînd mașinele în lucru, cînd vitele sînt pentru frumusețe, iar pămîntul muncit de mașini conduse de oameni dă hrană tuturor cu prisos ?... Așa că nimeni nu se mai judecă. Avocații au uitat legile. Judecătorii se gîndesc la mașini de prins țînțarii — așa face un prieten al meu —, poliția se plimbă, părăsind uniforma, iar ceilalți slujbași întreabă că adică : o mai fi avînd nevoie statul de ei?!... Viața d-acum este așezată cu totul pe alte temelii, iar legiuirile multe și mărunte nu mai au nici un rost. Ceva mai mult, nu se mai înjură, nu se mai bate și nu se mai omoară nimeni !... Haimanalele, dacă sînt, s-au făcut de treabă : cîntă, își face fiecare ceasul de muncă pe o mașină oarecare, și apoi petrece, citește, sare, joacă, se plimbă prin aer. Oamenii sînt blînzi, potoliți, darnici, iertători ! Dacă unul fuge și izbește pe altul de-1 dă jos, cel căzut îi zice : „Ei, măi frate, apoi ia seama, că nu te afli singur, prin pustie, ca să fugi cu ochii închiși !..." în sfîrșit, sutele de mii și milioanele de slujbași, ce-și pierdeau vremea, vrriii să prinză hoții, ba să-i scape ca să aibă iar ce prinde ; alții să-i apere, alții să-i condamne, și alții să-i păzească, au rămas liberi, căci toate astea s-au desființat fără nici un ordin. Temnițele sînt goale, căci de la *iertarea dată la încoronare* nici unul n-a mai făcut vreo prostie, ca să fie condamnat... Și vedeți, măria-voastră, în fața acestor rezultate, legiuitorii au rămas cu legile baltă... Ce ziceți să mai facă ei, să mai piarză timpul gîndind la legi noi, ori să lase evanghelia ca unică lege ?

— Domnia-ta, ce crezi, vornice ?

— Eu ?... eu ce să cred ?... Legile noi, oricît or fi de noi, dacă vorbim despre apucăturile vechi ale oamenilor, tot legi vechi vor fi. Oamenii sătui sînt mult mai buni ca cei flămînzi.

— Băuturi tari mai beau ?

— Cred că nu... toate băuturile fiind vărsate pe gîrle, lor le-a fost frică să fabrice altele ; iar locuitorii au spus că pe care om l-o vedea cu nasul roșu de beție, îl spânzură... Așa că și beția a pierit. Ce om și pentru ce ar mai sta unul la tejghea, să piardă timpul, ca să dea de băut altora?... Banii nu mai au valoare ! Viața bună și îmbelșugată se găsește pretutindeni și pentru toți.

— Dar cu tutunul cum stăm ?...

— Dacă statul nu 1-a cultivat, nici un om nu-1 mai cultivă... Ce să facă cu el ? Mai trag unii cite-un fum... dar toți miros flori, verdeață, aer de pădure... Și cultura tutunului va muri.

— Cum petrec oamenii timpul liber ?

— Fiecare cum îi place... Toți însă se gîndesc să facă mașini, pînă și de prins țînțari !... Le-a intrat în cap că în cer nu trebuiesc țînțari, purici, furnici, muște!... Se duc în ateliere și lucrează fel de fel de nascraconii, în rînd cu școlarii...

— Şi dacă acesta ne e poporul, cam ce legi mai trebuie să-i dăm, vornice ?

— Am zis : doar evanghelia.

— Ei bine, evanghelia să fie. Liberează învăţaţii şi spune că le mulţumesc de toată osteneala lor.

Vornicul dreptăţii ieşi din palat.

XIV

într-o zi, Ber-Căciulă-împărat, însoţit de împărăteasă, travestiţi, ca să nu-i cunoască nimeni, porniră pe jos prin oraş. Stradele drepte, pardosite cu sticlă groasă în table, erau curate ca oglinda ştearsă de praf şi netedă şi fără cute, tot ca ea. Marginile stradelor erau făcute din metal, care se putea încălzi pe dedesubt cu focul trăsnetelor şi zăpada s-ar fi topit numai îndată.

Curţile caselor erau de sticlă groasă, făcute oglinzi, care însă se puteau acoperi cu paravane de metal, ce ieşeau din jos, la o simplă apăsare.

Prin faţa zidului de oglinzi ce formau curţile caselor se găseau cîte zece scaune, îndată ce se aşeza cineva pe unul, scaunul pornea înainte cu iuţeala ce o voiai, pînă ajungeai lîngă alt scaun, pe care sta altul, şi atunci scaunul tău mergea cu iuţeala celui dinainte, la distanţă de zece paşi.

— Să ne aşezăm şi noi pe două scaune, zise împăratul.

Se aşezară pe două scaune, ce tocmai erau libere, şi porniră cu ele încet.

— Oare nu se va dezvăţa lumea cu mersul pe jos ? întrebă împărăteasa.

— Nu cred ; sînt atît de pricepuţi oamenii, încît să ştie că mai iute piere de rugină cuţitul neîntrebuinţat, decît cel folosit mereu !... Şi apoi, vezi ce am pus să se scrie : „Folosiţi-vă de scaune, dar folosiţi şi sănătosul mers pe piqioare".

împărăteasa se uită în sus şi spuse :

— Iată un stol de palate plutitoare... Ah, am citit în „Vestea" sînt cei care pleacă spre izvoarele Nilului acum în pragul iernei !

Un scaun repede veni şi, cînd ajunse în dreptul lor, domnul ce mergea pe el îl opri şi zise mirat :

— împăratul !... Să trăiţi, împărate.

— Ştii !, făcu Ber-Căciulă, nu arăta cine sînt.

— îmi daţi voie... Vreau să merg mai repede... învăţatul Vicenţiu vorbeşte despre pregătirile de a călători în lună prin mijlocul curenţilor ce l-ar împinge într-acolo...

— Liber vornice... dar tocmai voiam să te chem... Am făcut altfel de regulă în privinţa muneei datorată de orice om... Un om e dator să conducă vreo maşină un ceas pe zi. Dacă el face şaisprezece ceasuri pe zi, are drept la şaisprezece zile de a face în voia lui altceva... Dacă face 365 de ceasuri, în 37 de zile, el să fie liber tot anul... Deci vei aduce la cunoştinţă regula asta...

— Am, înţeles, măria ta.

— Acum, liber, vornice... zboară de ascultă.

Vornicul se închină, apoi văzînd un car cu mulţi oameni că se oprise la o staţie, sări de pe scaun, se sui în car şi dispăru cu carul la un colţ.

— Să mergem acum şi noi în sala patruzeci şi opt, a învăţaţilor luminii, zise Ber-Căciulă.

Scoborîră de pe scaune şi suiră nişte trepte pînă la uşa unui palat de sticlă.

— Acest palat nu e de aur, spuse Steluţa, de ce nu e de aur ?

— Aşa l-au voit învăţaţii care se ocupă cu al patruzecişioptulea capitol al ştiinţii : Lumina... Cei care sînt în palatul treizecişipatru, se ocupă cu capitolul 34 şi au palatul din var!... Varul nostru alb de odinioară.

— în palatul lor trebuie să fie întuneric.

— Da de unde... E o lumină albă, de-ţi ia ochii. Ei primesc lumina sub formă de raze nevăzute, dar care raze, cînd ating pereţii, îi fac strălucitori, de dau ei lumină !

Intrară într-o sală mare, în care era lumină ca şi afară. Acolo, la şirurile de mese, încărcate cu fel de fel de aparate şi de cărţi, oameni îmbrăcaţi în halate albe

lucrau tăcînd. Zgomotul însă era mare, căci unele aparate sfîrîiau, altele pocneau, altele urlau sau chiar fluierau.

— Ura î strigă unul, a sosit între noi marele meşter» împăratul !... Toţi se uitară şi apoi strigară :

— Trăiască împăratul î

— Eu am ceva de seamă să vă spui, strigă unul.

— Şi eu ! Şi eu i ziseră alţii.

Ber-Căciulă merse la unul, îi întinse mîna zîmbind şi-1 întrebă :

— înaintăm ceva ?

— Cu paşi de uriaşi, măria ta. în spaţiul dintre aceste aparate, producînd raze nevăzute şi din partea unuia şi din partea altuia, ele se ciocnesc, aerul se-ncălzeşte, se face un vînt de jos în sus, un vînt cald şi-apoi lumină ce la-ntuneric se vede. Dacă pui un paravan de fier, paravanul se roşeşte. Dacă pui un vas cu apă, apa se fierbe şi nori de aburi se ridică în tavan. Dacă vafiez distanţele sau pasul razelor, am alte fenomene ciudate, în sfîrşit, părerea mea este, ca şi a măriei tale, că vom putea face pămîntul soare strălucitor, care să trimeată şi el în haos lumină şi căldură, fără să fie nevoie de flăcări sau de materii încinse.

Ber-Căciulă merse la altul şi îi întinse şi acestuia mîna zîmbind.

— Mergem, frate, mergem ?

— Ne este peste putinţă a sta pe loc ! răspunse învăţatul... Produc aici nişte raze, care ucid şoarecii şi orice vieţuitoare. Dacă însă trimet din aparatul acestălalt alte raze cu paşii de una şi jumătate, se-ntîmplă o ciocnire, se naşte puţină căldură, dar şoarecii sînt apăraţi de razele dintîi ! Apărarea prin raze de alte raze e ceva cu putinţă.

Ber-Căciulă merse la altul, dete mîna şi cu el şi-î întrebă :

— în direcţia dată dumitale, avem speranţe de izbîndă în curînd ?

— Cred că şi în direcţia dată mie putem înainta... Dacă razele ce ucid sînt cu putinţă, sînt cu putinţă şi razele ce înviază... Am ucis trei mii de şoareci, bunînţeles, cu raze, şi i-am supus la acţiunea altor raze de diferite păsuri, ca să le provoc învierea... încă n-am reuşit... Medicii sînt rămaşi în urmă cu cercetările. Ei nu ştiu să ne spuie numărul precis de vibraţii cu care se mişcă molecula însufleţită de viaţă... Totuşi numerele de vibraţii ale vieţii trebuie să fie numere cu soţ, numere armonice, şi am să le încerc pe toate. De altfel, am dat problema la încă o sută de confraţi, care caută.

— Am găsit eu ceva ! strigă unul.

— Ce?

— Am înviat o muscă pe care o ucisesem prin lipsă de aer... Organele ei s-au pus în lucru după o moarte de trei zile.

— Bravo !... Prima înviere, a unei muşte !... Vom învia şi un elefant ! zise Ber-Căciulă.

Luptaţi-vă, fraţi oameni, luptaţi-vă cu moartea, cu spaima asta care ne-a stăpînit de veacuri. Moartea trebuie învinsă chiar dacă dovedim că nu e decît o transformare cerută de însăşi durata noastră veşnică. Trebuie să ştim precis ce se ascunde în dosul ei : neantul, ori durata veşnică a eului nostru conştient de sine şi nedistructibil. Ori una, ori alta, lupta trebuie dusă pînă ce avem siguranţa că eul nostru va dura în veşnicie. Şi, dacă e moartea aidoma transformării nimfei în fluture, să ştim, să-i poruncim, să ne-o impunem după voie, cum ne impunem somnul noaptea, ori ziua după-masă. Nu mai vrem speranţe nedovedite pentru unii, îndoieli grozave pentru alţii, idei de credinţă sau de necredinţă, care toate se clatină în faţa judecăţii ca foile de plopi în faţa vîntului. Voim experienţe, voim; şi o ştiinţă asupra morţei, nu numai o credinţă.

...Totul se poate în anumite condiţiuni, deci şi înfrîngerea definitivă a morţei se poate în anumite condiţiuni. Căutaţi condiţiile, ca s-o învingem. Cîţi lucraţi în direcţia asta ?

— Zece mii cinci sute opt inşi...

— Lucraţi şi mai mulţi, şi rupeţi odată vălul acestei spaime, disecaţi-o, cunoaşteţi-o, învingeţi-o !... Ne tre-

buie nemurirea absolută, sau dacă o avem de la dumnezeu, tot ne trebuie dovezile absolute că o avem !...

— Ne vom face datoria, împărate.

Ber-Căciulă porni în altă sală.

Trecu la alt şir de mese, şi dete mîna cu altuL

— în direcţia dată dumitale am înaintat ceva ?

— Puţin, măria ta, dar parcă, parcă stăm pe loc... în faţa unui corp trimet raze, în dosul lui îngrijesc să nu se întîmple nimic. Razele împing corpul pe masa alunecoasă. Mă gîndesc însă cum vom putea împinge încet pămîntul nostru spre o stea oarecare, cînd el se învîrteşte ca o sfîrlează şi cînd soarele parcă îl suge spre el... O să ne fie greu să cîrmuim pămîntul ca pe o corabie.

— Totul se poate, deci şi asta... înainte, frate l

Merg, merg, dar aşa de-ncet...

— La cîţi ai dat dezlegarea asta ?

— Cum mi-aţi poruncit, la trei mii de fraţi... în localul acesta lucrăm însă numai cincizeci î

— Speranţe, frate.

Şi trecu mai departe, la un alt şir de mese.

— Dumneata ?

— Eu ridic în aer, prin ajutorul curenţilor de acelaşi semn, corpuri uşoare pînă la zece ocale... în gol însă nu răuşesc...

— De ce ?

— Nu ştiu !... Colivia aceea cu ciocîrlia de colo o ridic pînă în tavan ; dar, dacă în tubul acela de sticlă, pui colivia goală, nu se ridică, îndată ce nu mai e aer...

— Trimete pe lungul tubului raze cu pasul de patru din zece mii din milimetru, şi-apoi încearcă.

— Patru din zece mii din melimetru ?

— Da...

— încerc.

Ber-Căciulă salută şi ieşi pe partea cealaltă.

Un palat plutitor era scoborît pe terasă. El se uită la numărul lui, scoase din buzunar un aparat, făcu pe aparatul lui numărul palatului şi spuse în aparatul lui :

— Cinci milioane optsprezece !... Eu, împăratul. Ţi-am împrumutat palatul să mă duc acasă.. Mă vesteşti unde să ţi-1 trimit...

— La casa cu numărul cinci milioane optsprezece, Cartierul luminei, îi răspunse învăţatul de undeva.

Ber-Căciulă se sui cu Steluţa lui, puse maşina în mişcare şi palatul se înălţă cu ei în albastrul cerului !

XV

Cum ţi se pare lumea nouă, Steluţa mea ? întrebă într-o zi Ber-Căciulă pe soţia lui.

— Frumoasă ! îi răspunse ea. Dar un lucru mi se pare cam răsturnat din ordinea lui firească...

— Care ?

— Ce deosebire mai este între mine, împărăteasa ţării, şi între femeile celelalte ale învăţaţilor, care strălucesc în aur şi în pietre scumpe ?...

— Nu mai este nici o deosebire ; dar oare îţi pare rău ?

— Nu-mi pare rău, dar mi se pare că din mărirea mea şi din mărirea ta ne-au. rămas numai numele ! Tu, împărat, întru cît te mai deosebeşti de supuşii tăi ?

— Fără-ndoială că întru nimic : om eu, oameni ei, adică oameni cuminţi şi aleşi toţi.

— Şi ?... Dar nu, poate că n-am dreptate... Nu trebuie să seoborîm pe alţii ca să rămînem noi mai sus ca ei... Dacă putem să ne-nălţăm mereu, da...

— Şi să-i înălţăm şi pe ei, îi răspunse el...

— Priveşte, toţi au acum aur, nestemate... palate de aur, grădini cu flori şi pomi, palate plutitoare prin aer, palate plutitoare pe mări, palate ascunse pe fundul apelor şi mărilor... Cum avem noi, au asemenea toţi...

— Şi nu e bine asta ?

— E bine, dar prea nu ne deosebim întru nimic de alţii !

— Steluţa mea, ia seama că din mîndria asta a căzut şi Lucifer în iad !... Văzînd că dumnezeu îşi făcuse toate creaturile egale cu el, o parte din ele au încercat să se crează mai sus ca el... Şi fie că le-a-mbrîncit el mai

jos — asta după ideea oamenilor —, fie că s-a urcat eî mai sus decît toți — şi asta după ideea mea —, au trebuit să vadă toți că între creator şi cei creați este şi va fi totdeauna o distanță. Dacă eu sînt mare de la dumnezeu, iar ei au devenit prin mine, între mine şi între ei tot va rămîne o distanță. Dar, Steluța mea, nu te mîhni de egalitatea oamenilor, mai bine bucură-te !... Prin mintea mea, prin închipuirea mea, prin bunătatea mea, eu tot voi fi mai sus ca ei !... Dacă şi-au pardosit curțile cu aur, dacă şi-au aşternut drumurile cu aur,, dacă nu mai au frică de foamete şi de muncă şi dacă lor nu le mai pasă de noi, simți pă nici nouă nu ne mai pasă de ei... Pămîntul e şi al nostru cum e şi al lor... Vom trăi toți în pace, luptînd de acum încolo pentru înfăptuirea altor idealuri şi mai înainte, cum ar fi nemurirea, călătoria prin stele şi altele...

Tu fii veselă, fii veselă, Steluța mea !'...

— Dar ştii că azi a fugit şi doica mea ? Nici ea n-a mai vrut să ne servească ?...

— Şi dacă ne-a părăsit şi ea, crezi c-a făcut rău ?

— Trebuia să se libereze şi ea de orice griji... A avut dreptatea ei, dar nu a mai rămas nimeni împrejurul nostru... Fiecare acum trăieşte pentru el, iar tu, care-ai trăit pentru toți, nici unul nu vrea să trăiască şi pentru tine ! Şi cum în copilărie fierbeai bureții pentru frați, iar ei niciodată pentru tine, aşa şi acum îți vei fierbe ciorba singur, iar eu voi legăna şi-mi voi scălda copilul !...

— Şi vom cînta amândoi, Steluța mea, tu legănînd copilul, iar eu fierbînd ciorba !... Aşa cîntam odată de dragul fetii popii din sat...

— N-ar fi mai bine să ne suim în palatul plutitor şi să plecăm peste nouă mări şi nouă țări şi să ne scoborîm într-o pustie unde nu sînt palate cu acoperişurile de argint strălucitor ?... Să fie pădure deasă şi singuri oameni numai noi ?

— Şi asta se poate, Steluța mea... Vom pleca pentru o lună, două, ori un an... Vom dormi în palatul nostru plutitor, oprit în loc dasupra norilor. D-acolo ne vom scoborî unde ne-o plăcea... Goneşte întristarea asta din pricina dbicei tale !...

— Ea mă crescuse !... Zînele noastre s-au dus, curtenii nu țin de cald, curtencile nu mai vor decît să fie mai presus de mine !... Aide să plecăm !...

— Să plecăm, dacă zici tu.

.

într-adevăr, în marele palat de aur al lui Ber-Căciulă-împărat nu mai rămăsese nici un servitor şi nici o servitoare. Ber-Căciulă înlocuise totul cu maşini care se puneau în mişcare prin undele gîndului ; dar erau lucruri care tot nu puteau fi făcute de maşini. De pildă, dacă o pisică se urca pe masă, trebuia ca însuşi împăratul să-i zică „zît!", ori să apese pe un nasture care să strige de sub masă : „hăis !" Şi una şi alta cereau o mică sforțare, pentru că pisica se obişnuise cu asta şi uneori sta nemişcată, pe cînd o servitoare ar fi lovit-o cu ceva, fără să cheltuiască atenție împărăteasa şi pentru aşa lucru mic. Şi-apoi doica ei, ce-i îngrijea copilul, de cîte neplăceri de mamă săracă o scutise pînă acum... scutice pline, scăldat, jucării...

— Să mă gătesc de drum, dar ? întrebă Steluța.

— Găteşte-te.

în timp ce Ber-Căciulă strîngea d-ale mîneării, Steluța lua învelişuri groase, rochii şi... cărți de citit !...

— Pe cine laşi în loc ? îl mai întrebă ea.

— Marele vornic va vorbi cu mine în toate zilele, îmi va cere sfaturi şi i le voi da. De altfel nu-i voi spune că plecăm departe şi că vom zăbovi mai mult.

— Arme, ce arme iei ? Cine ştie ce fel de împotriviri vom întîlni prin ținuturile sălbatice...

— Tocmai vreau să încerc o armă fără zgomot cu care pot să trăsnesc pe cineva la oriice distanță ce pot s-o văd cu ochii. într-o clipă trimit fulgerul şi-1 omoară.

— Dacă ne-ar ataca o armată ce ar veni spre noi, în palate plutitoare şi cu fel de fel de arme ucigaşe, am putea să ne apărăm ?...

— Ar pica trăsnite ca nişte muşte !

— Să plecăm ! Să plecăm !

— Să plecăm.

Ber-Căciulă puse guronul la gură şi strigă :

— Marele vornic numărul 1...

— La ordine, măria ta, îi răspunse o voce în guron.

— Plec în plimbare prin atmosfera pămîntului. Mă vei înlocui în acest timp, spunîndu-mi în fiecare seară ce ți s-o părea ca fapte mai de seamă... Ca să mă găseşti, vei lucra cu unde de 5 pe 5 pe 5.

— Cu undele astea lucrează învățatul numărul *400538*...

— Atunci 5 pe 5 pe 5 pe 5...

— Am înțeles.

— N-ai să vesteşti pe nimeni de plecarea mea.

— Şi asta o voi îndeplini.

— Să ne vedem sănătoşi, mare vornice.

— Amin, mărite împărate.

Ber-Căciulă luă guronul de la gură, îl lăsă să atîrne de şiretul ce era pus pe după gît şi luă arma lui nouă, ce era în formă de cutie cubică, şi o sui în palatul plutitor.

Apoi îşi cără şi celelalte trebuincioase, iar Steluța p-ale ei, se suiră în palat, dădură drumul maşinii şi se înălțară în slavă.

Se ridicară mult în sus, pînă cînd aparatul ce arăta gerul şi căldura spuse că afară apa ar îngheța într-o clipă, iar mereuriul în zece secunde.

Aci cerul se arăta sus în negru, stelele şi soarele roşii, iar în jos, pămîntul pierdut într-o ceață luminoasă.

— Destul... Mă-njunghie urechile şi nu mă mai satur de aer.

Ber-Căciulă apăsă un nasture şi palatul se scoborî într-o înclinare ce-1 făcea să urle !

Cînd aparatul arăta că apa ar fi aproape să înghețe, porniră în linie dreaptă.

De la ei, în jos, mult, se vedeau ciori negre formînd un stol destul de mare.

— Vreau să-mi încerc arma cea nouă.

El deschise fereastra, aşeză cutia pe glaful ei, puse nişte sîrme în atingere cu maşina care umbla mereu, o lampă albastră se aprinse, o fişie albastră se-ntinse într-o clipă în stolul ciorilor, el ochi, apăsă cu degetul pe un nasture şi nişte raze roşii porniră ca un fel de măduvă

a razelor albastre, şi ciorile se văzură căzînd ca nişte simple eîrpe ,sau ca nişte bolovani de pămînt. Nici un zgomot nu se auzea, nici un gărăit, ci numai se vedeau căzînd.

— Şi cad moarte ele acum, ? îl întrebă împărăteasa.

— Ca şi trăsnite.

Coconul lor, într-un leagăn uşor, de pînză, se juca bîstîcîind din picioruşe, ori jucîndu-se cu cîte un picior.

— Destul !, zise el, n-am venit să ucid la ciori.

Luă arma de pe glaf, a aşeză la locul ei, după ce întrerupse atingerea sîrmelor, închise fereastra şi se aşeză pe pat lîngă Steluța.

— Ce om grozav eşti ! zise ea.

— Grozav ! ? î se miră el. Fiindcă am ucis cîteva baraoni ?

— Nu pentru asta, ci pentru cîți ai putea ucide..

— Şi totuşi, cred că nu voi ucide pe nimeni. Nu pentru a ucide oamenii mi-a dat dumnezeu puterea asta.

— Cred, dar cîți ai putea ucide ! Uite, se lasă soarele... şi în răsărit se ridică luna.

— Să mînem prima noapte în slavă, la trei mii de urme departe de pămînt. Dar o să crească gerul...

— Ne vom înveli mai bine, ori vom încălzi palatul...

— Să încălzim palatul.

Ber-Căciulă puse nişte sîrme în atingere cu maşina şi nişte bulgări albi de var, în care erau ascunse sîrme răsucite, se înroşiră pe o vatră asemenea albă ca o coală de hîrtie.

— Iată şi jărăgai, care nu scoate fum, nu scoate miros, nu strică aerul !...

— Să fac cîte o cafeluță cu lapte !

Şi împărăteasa puse ibricul cu lapte pe bulgării aceia care nu se topeau deloc, laptele începu să fiarbă şi, în cinci minute, cafelele fură gata.

Soarele coborî de tot şi nu se mai văizu.

Luna deveni mai luminoasă, şi părea o fată cu obrajii ciuguliți de vărsat şi cu falca stingă umflată de vreo durere de măsea.

— S-a dus soarele !

— Vrei să-1 vedem iară ?

— Vreau.

El apăsă un nasture şi soarele păru că răsare din apus, dar aparatul de ger arăta că afară se face ger straşnic.

— Să ne coboram, căci soarele ăsta ce se-ntoarce îndărăt are dinți de gheață ! spuse împărăteasa zîmbind. Dacă noi ne ridicăm în sus, gerul creşte, cu tot soarele ce ni se pare că răsare... Dar iată luna, iar e palidă.

— Asta arată ce relative sînt părerile noastre asupra luminei.

Se scoborîră pînă unde se făcu un întuneric plăcut. Ei se lungiră în pat, unul lîngă altul, cu fața în sus, privind luna plină de lumină şi stelele ce păreau că le clipesc din depărtări vinete-albastre.

— Să oprim palatul la înălțimea asta, ca să dormim în pace, spuse împărăteasa.

— Ba nu, să-1 lăsăm să meargă mereu la înălțimea asta, îi răspunse el, şi noi vom dormi tot fără grijă.

— Dacă nu ni se poate întîmpla nimic rău, atunci fixează-1 şi aşa, şi hai să dormim... Ştiu că nici țințarii şi nici lupii nu ne-ar putea vătăma.

— N-au decît să poftească, dacă le dă mîna.

Mai vorbiră ei ce mai vorbiră, şi se pomeniră adormiți.

•

Se deşteptară de o zguduitură. Săriră amîndoi din pat şi se văzură învăluiți în ceva alb...

Palatul se văzu oprit.

— Ce e ? ! întrebă Steluța lui, oarecum îngrijorată.

— Vom vedea.

El împinse fereastra, dar văzu că nu se deschide. O deschise înăuntru, scoase mîna şi o cufundă în acea albeață.

— Zăpadă.

— Zăpadă?!... Cum zăpadă, am căzut într-o țară friguroasă ?...

•— Să vedem.

El ieşi afară, se uită, dar o ceață groasă îi împiedica vederea. Merse nițel şi se pomeni că se rostogoleşte în vale.

împărăteasa dete un țipăt de spaimă.

— Taci ! taci !... strigă el... că m-am sprijinit... Am căzut pe un munte, ce palatul 1-a-ntîlnit în drum.

începu să se urce de-a buşelea, dar ajuns aproape, iar alunecă în jos.

Iar țipă împărăteasa.

— Nu te speria ! strigă el iar, că iar m-am oprit... Voi fi mai băgător de seamă...

începu iar să se urce, şi de data asta ajunse la palat, şi intră năuntru şi-nchise uşa.

— Ce ne facem ?

— Aşteptăm ziua. Facem căldură bună şi ne culcăm iarăşi. Mîine, vom deznămeți palatul şi vom porni...

— Ne-o găsi urşii ?

— Pe piscurile înalte nu umblă ei, şi-apoi, pe ger, dorm amorțiți prin peşteri.

Prin apăsarea unui nasture, bulgării de var albiră de se făcură luminoşi, căldura se făcu plăcută, şi ei se culcară din nou.

Cînd se treziră, se pomeniră în spațiu, dasupra unor nori... Se făcuse ziuă.

— Cum ? Dar ce s-a-ntîmplat ? ... De ce s-a ridicat palatul ? Ce-nseamnă asta ?...

— Uite, uite, ai pus ocheanul pe butonul ce zice „sus" şi palatul a făcut sforțare şi a ieşit în sus... Hai în jos.

Se lăsară în jos pînă în rasul norilor, şi o luară pe dasupra lor.

Apoi norii se sfîrşiră, şi-n timp ce împărăteasa aranjase gustarea de dimineață, Ber-Căciulă spuse :

— Sîntgm deasupra unei mări !...

— E mare, ori e lac ?

— E mare, căci nu-i văd marginele... Să plutim ma* jos, să vedem jocul valurilor.

Palatul începu să se scoboare.

Guronul zbîrnîi în buzunar.

Ber-Căciulă îl puse la ureche... ascultă şi spuse :

— Vornicul sănătății a atins o sîrmă şi o fost trăsnit...

— Vai !...

— învățatul numărul cinci milioane patru vrea să-ncerce a-1 învia... îmi spune marele vornic dacă vreau să văd şi eu experiența...

— Nul ... O să-1 învieze ca pe şoarecii cei înăbuşiţi... Să mergem nainte.

Ber-Căciulă răspunse marelui vornic :

— Nu pot să viu la experienţe...

— Măria ta, răspunse un învăţat. Eu am susţinut ideea ce mi-aţi dat-o alaltăieri, în privinţa răririi absolute a unui gaz... Ceream să se puie la vot construcţia tubului de zece kilometri, ca să se observe rărirea unui centimetru cub de gaz, într-un volum de zece mii metri cubi.

Cîţiva fraţi strigau că ideea e absurdă şi fără importanţă. Alţii strigau că prin experienţe trebuie încercat şi absurdul. Fratele A 501 a spus că pentru globul satelit ce-1 construim nu e nevoie absolută de a cunoaşte rărirea absolută a unui gaz... De părerea lui au trecut A 400, C 200 şi Z 18, cel care pretinde să reformeze alimentaţia, producînd-o în fabrică... *

— Şi cum a rămas ? întrebă Ber-Căciulă.

— Nehotărît, vă aşteptăm pe măria voastră.

— Iată cum hotărăsc eu : să se construiască tubul pentru experienţe. Să încercaţi prin experienţe şi absurdul. In anumite condiţii totul se poate. In cer sîntem, cerul nemărginit este şi nemărginite sînt cele ce se pot în anumite condiţii...

Fratele I 309 e pe aci ? întrebă împăratul.

— A plecat.

— Fratele M 700 este ?

— S-a dus cu palatul plutitor la 30 kilometri înălţime, să facă nişte experienţe... E-nsotit de M 604, M 609, M 15 şi M 22...

— Dar fratele S 41 ?

— E dus cu alt palat, să studieze undele venite de la soare... E la înălţimea de 40 kilometri. E dus de 8 zile...

— N-a spus nimic ?

— De cîte ori l-am întrebat la fonoguron, ne-a răspuns : „Daţi-mi linişte, fraţilor, că ce ne vine din haos e ceva minunat 1" ... Şi d-atunci tot aşa răspunde...

Ber-Căciulă scoase fonoguronul din buzunar şi strigă :

— Fratele S 41, îl strig eu, împăratul !

Un zgomot şi apoi se auzi un glas ieşind din fonoguron :

— Sînt la 45 de kilometri de suprafaţa mării...

— Ce ai aflat ?

— Undele venite se izbesc cu cele ce pămîntul le trimite, se naşte o temperatură mai caldă, dar sondele trimise la 60 de kilometri spun că moartea pîndeşte mai sus... Undele par a ucide... Cincizeci şi doi de şoareci,, trei pisici şi o vrabie, trimise acolo, au murit de unde... Hotarul pus de creator mi se pare că e mai straşnic de cum ni-1 închipuim...

— îl vom sparge ! spuse Ber-Căciulă... Vom împinge cu undele făcute de noi undele morţei şi mai departe... Cînd te scobori ?

— Peste zece zile !

— Să vii sănătos...

Puse guronul în buzunar şi începură să privească faţa albastră a mării, ce sticlea într-o parte, ca o mare de flăcări şi de jăratic aprins.

Merseră pînă seara pe dasupra mărei, privind de la o înălţime de cîteva sute de stînjeni corăbiile ce treceau într-o parte şi-ntr-alta. După apusul soarelui, aparatul fu oprit în loc, şi ei se culcară fără grijă, după ce priviră mult o lună pe cer şi alta pe suprafaţa mărei.

A doua zi soarele păru că*iese din adîncul mărei şi se înalţă încet în albastrul cerului. Albastrul mărei, deosebit de albastrul cerului printr-o linie subţire, se pierdea în depărtări parcă dincolo de soare.

Ber-Căciulă porni palatul să meargă înspre soare„ şi pe seară ajunseră la marea de nisip fierbinte.

— Să ne scoborîm puţin ! îl rugă Steluţa.

El scoborî palatul şi atinseră pămîntul, adică nisipul.

— Arde...

— La nămiez ardea şi mai tare ! îi spuse el. Acum,, spre seară, se răceşte...

împărăteasa şezu jos pe nisip şi-ncepu să se joace în el, cum fac copiii, făcînd muşuroaie şi fel de fel de figuri. Cu toată atenţia la jocul ei, ea auzi pe Ber-Căciulă exclamînd :

— Te dădui gata !
— Ce e ? întrebă ea.
— Uite, muşuroiul de colo... venea tîrîndu-se...
— Şarpele ? !...
— Ceva mai grozav... Vrea să se apropie prin dosul măgurei de nisip... Am priceput că e leul, m-am făcut că riu-1 observ, am luat arma şi l-am fulgerat!...
— Ne sfîşia !...
— Ba bine că nu ; prea puţin îi păsa lui de Ber-Căciulă-împărat.
— Haide, haide în palat... Şi să mergem cu el la două staturi de om, ca să vedem...
— Să mergem.
Se urcară în palat, se înălţară ca doi stînjeni de la pămînt, şi porniră aşa încet, ca să observe orice. în dreptul leului opriră palatul, el azvîrli o frînghie, se căzni să-1 prindă de gît, dar văzînd că nu izbuteşte, îl lăsă în pace, şi porniră mai departe.
— Ai văzut că muştele se şi puseseră pe limba lui terfelită în nisip ?
— închide fereastra, să nu vie vreuna la noi... ne poate -da boala somnului, sau cine ştie ce boală.
Se plimbară pînă asfinţi soarele. Un leu trecea în fugă printre nişte dune de nisip.
— Uite-1 !... îl ucid.
îndreptă maşina, apăsă bufonii, şi leul se rostogoli în nisip, cu coada nainte.
— Vai, săracul !... Ce avuseşi cu el!...
— Aceea ce avea şi el cu noi dacă ne-ar fi întîlnit pe jos.
— Haide în sus.
Porniră în sus şi ca la cincizeci de stînjeni deasupra nisipului, porniră palatul în linie dreaptă.
— Mai întîlnim munţi ?
— Da, dar mai departe.
— Să ne ridicăm mai sus şi să ne oprim.
— Ba şi aici e destul...
— Musca-4eţe ?•••
— Nu se urcă pînă aici...

— Viperile, scorpionii, leoparzii ?
— N-au aripe !...

Palatul fu oprit în loc. Ei mîncară, se jucară cu copilul şi apoi se culcară să doarmă...

în ziua următoare porniră tot înainte. Căldura însă devenea înăbuşitoare. Copilul începu să plîngă...
— Ce e de făcut ? întrebă Steluţa.
— Să ne ridicăm sus de tot...
Se ridicară sus...
— Dar aici nu e tocmai bine de plimbat! zise tot ea.
— Fireşte... ziua cald, noaptea frig... şerpi, lei... negrii sălbatici...
— Ştii ce ?... îl întrebă ea. Mergem îndărăt... Mai vedem ce e pe la noi şi apoi prin alte părţi... Mi s-a urît tot pe sus, pe sus...
— Ne-ntoarcem ?
— întoarce.
Palatul începu să lase în urmă dunele de nisip spre care mergeau. Copilul, care parcă simţea că merge la grădina lui cu pomi, bătea din pălmuţe şi rîdea vesel...
în trei zile debarcară pe terasa palatului de aur.
— Iată-ne şi acasă !... zise ea.
— Şi ce bine este !... Nu sînt lei, şerpi, ţînţari... Chem vornicul dreptăţei, să vedem dacă prietenul lui, judecătorul, a pus la punct cursa de prins^ţînţari...
Guronul sună şi marele vornic vorbi :
— Măria ta, învăţatul trei mii şase a înnemerit luna cu tunul ! Vă rog, veniţi, că vrea să repete experienţa.
— Dar ce are nebunul ăla cu luna ? întrebă împărăteasa.
— Vrea să facă un drum! acolo şi... pipăie terenul !...
împărăteasa nu mai zise nimic, dar strigă bucurată ©înd văzu că se iveşte în faţă-i doica.
— Marina ? !... tu ?
— Eu, împărătiţă ! ... Mi s-a făcut dor... am venit să stau tot aici, pînă la moarte... Mi-ai supt sînul... rnieşti ca fată... mi-este dor...
împărătiţă o sărută de bucurie, doica îi sărută mîinele şi ceru copilul, să i-1 dea ei în braţe...

ZAPIS-ÎMPĂRAT

A trăit, odată, într-un sat, un român sărac, aşa de sărac, că după gheaţă ai fi avut ce lua, dar după el ba ! Trăind el astfel, sărăcie azi, lipsă mîine, neavere poimîine, se luase de gînduri. Şi azi gîndeşte, mîine rabdă de foame, poimîine clănţăne de frig, s-a hotărît să părăsească satul.

Atît el cît şi nevasta — căci avea şi nevastă — erau streini în sat. N-aveau nici neamuri să-i ajute, nici copii să le mai poarte de grijă. Aşa că ce şi-au zis ei într-una din zile :

— Făi nevastă !

— Ce-i, mă bărbate ?

— Da pentru ce am păzi noi sărăcia în satul ăsta ?... Nu e mai bine s-o pornim în lumea largă, cum pornesc berzele şi rîndunelele şi atîtea vieţuitoare ale lui dumnezeu ?

— Ba ca-i zice, bărbate, ce să păzim aici ?...

— Mi-adusei aminte şi de-o zicală bătrînească — urmă el :

într-un loc cinci ani de stai
Şi vezi că nu e de trai,
Mai te mută şi-ntr-alt loc,
Că-ţi dai poate de noroc !...

— Aşa e bărbate !... Haide să fugim !

Şi au hotărît să fugă.

într-o dimineaţă, şi-au strîns în nişte trenţi de dăsagi ce brumă aveau şi ei, şi au pus dasupra turta, ce-o

făcuseră din cel din urmă praf de mălai, au închis uşa bordeiului bine, au sărutat pragul de sus şi au plecat. Nevasta, însă, mai ciudată, începu cam cu părere de rău :

— Şi ne ducem, mă Neacşule ? !...

— Păi ce să facem, neică Mario ?...

— Şi bordeiul nostru drag, în care-am plîns ? !...

— Facem altul...

— Şi bietul şoricel !... ce-o să ne mai caute !...

— Lasă-1, că ne era tovarăş mai mult la mălai !...

Şi au plecat; femeia însă lăcrima, căci aşa e inima femeii : duioasă şi plină de milă, iar, dacă n-are copii să-i Iubească, apoi tot iubeşte pisoii, căţeii şi chiar şoar'ecii 1...

Era primăvară, cam prin aprilie, cînd frunzele cresc mari şi dese.

Au mers ei şi pînă cînd da soarele în deseară. în marginea unei păduri s-au oprit să se mai odihnească. Şezînd acolea, au început a vorbi :

— Şi mult o să mai mergem, mă Neacşule ?

— Ştiu eu, Mario... Pînă-om da poate de noroc !... Dar acum lasă-mă să-nchid ochii oleacă, că la noapte trebuie să stăm de pază... doar fără adăpost sîntem.

Şi femeia îl lăsă să doarmă.

în marginea acelei păduri era un cîmp plin de flori şi de verdeaţă. Fiindcă ei nu-i era somn, porni prin livadă, aruncîndu-şi din cînd în cînd ochii spre satul care-1 părăsise. Coprinsă de un dor, dorul gîndului, cînd ştii că părăseşti un lucru, începuse să cînte încetişor şi să rupă flori. Cît o fi adunat ea, n-a ştiut cît timp a trecut, că nutoai a auzit un glas văitîndu-se : „Aoleu ! Aoleu !... Ce să mă mai fac eu, m-aş spînzura şi n-am frînghie 1"

Femeia ascultă, înţelese bine vorbele şi o prinse mirarea. Văicărelile veneau dintr-o cărare a pădurii, ce ieşea tocmai unde dormea bărbatul ei. Nu mai stătu la gînduri şi porni îndărăt, unde se vedea Neacşu culcat. Cum ajunse lîngă el, cum zări şi pe un boier cu giubea şi cu caftan, frîngîndu-şi mîinile şi cu lacrimi pe obraji, care zicea : „Aoleu ! Aoleu !... Ce să mă mai fac eu, m-aş spînzura şi n-am frînghie !"

Ea rămase în picioare şi cu chita de flori în mîinL Boierul îşi aruncă ochii lui plînşi asupra ei, o văzu şi începu să-i vorbească :

— Femeie, femeie, fă-ţi o pomană cu mine...

— Ce pomană, boierule ? îl întrebă ea.

— Te văd încinsă... Dă-mi cingătoarea ta să mă spînzur!

— Să te spânzuri ? ! îi răspunse ea mirată.

— Să mă spînzur, bună femeie. Eu sînt un om nenorocit şi fără nădejde. Pădurea asta este a mea. Cîmpiile ce încep din marginea ei de dincolo sînt ale mele. Am un palat cu totul şi cu totul de marmură... Am mori de apă, am cirezi de vite, am turme de oi şi herghelii de cai... Dă-mi cingătoarea ta să mă spânzur !

Femeia rămase şi mai mult cu gura căscată. Cum era să nu rămîie, cînd un om aşa de bogat se socotea nenorocit şi vrea să se spânzure.

— Dar bine, boierule, îi răspunse ea, cînd ai holde şi moşii, palate şi herghelii, cînd eşti aşa de bogat, pe ce mai eşti supărat, de vrei să-ţi pui capăt zilelor ?

— Femeie» femeie, îi răspunse el, am moşiii şi am palate, şi în ele am, de toate ; dar în palatele mele zbor şi cîntă cucuvele !... soţioara mi-a murit, şi-am rămas nenorocit î...

Femeia se gîndi şi-1 privi acum cu milă. „Sărmanul, i-o fi fost tare dragă !" gîndi ea. Boierul îi zise iar :

— De la moartea ei, vîntul urlă, cîinii latră, inima-mi se face piatră î... Nu-mi mai vine să trăiesc...

— Te cred ! îi răspunse ea ; dar cingătoarea mea nu ţi-o dau. Nu că ţiu la ea, căci cu o cingătoare mai mult sau mai puţin, tot săracă sînt; dar, ţiu la dumneata... Te văd boier tînăr şi mi se pare că ar fi păcat să mori * d-acuşi, şi încă în chipul lui Iuda : spînzurat !...

— Zici că ţii la mine ? o întrebă el.

— Fiindcă eşti tînăr şi nelumit. Ţi-a murit soţia... dar ce să faci ! Poartă ce ţi-a dat dumnezeu ! Ai palate şi moşii... crede-mă, ai putea găsi oricîte soţii ai vrea'!...-

— Ah ! pe cît eşti de bună !, îi răspunse boierul, pe atît eşti şi frumoasă !... Cum te cheamă... nu cumva Maria ? Că pe a mea aşa o chema...

— Maria mă cheamă !...

— Vezi ? Nu se putea să semănaţi şi să aveţi numele deosebit... Ai avut vreo soră ?

— N-am avut, după cîte ştiu...

— Mario, urmă boierul, te văd sărmănică. Să nu te superi ! Vino după mine, fii Maria mea, fii soţia mea şi eu nu mnoi mai spînzura !

— Vai de mine, boierule !... Eu sînt măritată şi ăsta care doarme e soţul meu.

— Soţul tău !... se *teâe* după faţă că e un sărman şi el. Multe suferinţe ăi fi îndurat cu el... Lasă-1 !

— Să-mi las bărbatul ? îl întrebă ea înciudată.

— De ce ai îndura nainte o viaţăl amărîtă, alături de el ?... N-ai tu drept să trăieşti şi pentru tine ?...

— Să trăiesc pentru mine !...

— Şi nu e nici frumos !...

— Nu e frumos !... Aşa e !... dar uite, îi răspunse ea în gînduri, simt ceva în mine ce nu e nici pismă, nici necaz... mi-e milă de el !... Cîtă sărăcie am dus amîndoi, numai noi ştim !... Mi-a crezut el mie şi eu lui !... Am înotat în amarul lumei, cutropiţi de rele şi ne-am găsit pe întuneric ; ne-am prins de mînă şi am rămas tovarăşi de chin !... Şi acum să-1 las ?... Dacă gîndul îmi spune : lasă-1 şi trăieşte şi pentru tine ; inima îmi spune : rămîi cu el şi muriţi tot aşa : pe întuneric, mînă-n mînă !... Nu primesc boierule !...

Boierul se şterse la ochi şi, cu glas blînd, vorbi iar :

— Te înţeleg. Nu zic să-1 laşi de tot... Nici eu nu sînt om rău. Mergeţi la palaturile mele, trăiesc eu cu tine, fără ştirea lui, dar în schimb, veţi avea de toate.

— Adică să-1 înşel ? întrebă ea.

— Nu e nici o înşelătorie, căci contracte de o aşa bună credinţă nimeni nu cere şi nici nu iscăleşte...

— Nici asta n-o fac boierule... Parcă n-ar fi nimic ; dar vezi, cînd eu nu i-am putut da lui Neacşu meu nimic, decît credinţa de soţie, nu pot să-1 înşel...

în sfîrşit, nu pot să gîndesc cum o fi drept, dar nici nu fac, cum mi se pare că e rău !...

Văzînd boierul că nu poate s-o facă să primească rugăminţile lui, se rugă să-i dea cingătoarea să se spînzure. Ea nu voi şi atunci boierul se puse pe jelete şi mai tare.

Femeia, dacă văzu aşa, mişcă cu piciorul pe Neacşu ei şi-1 sculă. Neacşu, sculat în văicărelile boierului, se frecă la ochi cam speriat şi sări în sus.

— Nu te speria, omule, nu te speria, îi zise boieruL Sînt un om nenorocit şi fără de nădejde... Vreau să mă spînzur acum pe dată şi am uitat să-mi iau frînghie...

— Auzi, mă Neacşule, începu Maria să spuie, vrea să se spînzure, că i-a murit nevasta, deşi are palate, moşii şi fel de fel de bogăţii... D-asta plînge...

Neacşu întrebă :

— Eşti bogat, boierule ?

— Putred de bogat, Neacşule î

Neacşu îl privi mult şi-i răspunse :

— Să nu te superi, boierule, că eu nu pot spune minciuni... Mi se pare că nu-ţi mai e sufletul tot !... Eu n-am nimic, decît repeaga asta de nevastă şi tot nu mai mă spînzur, iar dumneata care ai putea să iei şi-o suta de neveste, gata să mori ! ?...

— Mă omule, îi răspunse boierul, tu ai o nevastă care îţi place ; eu nu mai pot găsi una care să mă placă. Tu ai o nădejde, pe cînd mie nu mi-a mai rămas nici una...

— Nădejde î zise Neacşu. Ce nădejde ?

— Tu ştii !

— N-am nici o nădejde !... Ştii dumneata că eu am plecat haimana în lume, tocmai că n-am mai avut nici o nădejde de pricopseală?... N-am dar nici o nădejde!...

— Ai, omule ! începu boierul!

— N-am boierule ; sînt sărac lipit! N-avem nici o nădejde, şi cu toate astea tot nu vremi să murim...

— Nu vreţi să muriţi, că aveţi nădejde... O !... de-aş avea eu nădejdea voastră !

— Ai muri de foame cu ea ! răspunse Neacşu zîmbind.

— De-i aşa, daţi-mi mie nădejdea voastră şi eu vă dau vouă toate bogăţiile mele !, zise boierul.

Neacşu îl privi mirat şi văzînd că boierul nu zîmbeşte deloc, murmură :

— Da asta ce-o mai fi însemnînd ?

— Ce să-nsemne ? Înseamnă că voiesc să vă dau averile mele şi să iau sărăcia şi nădejdea voastră !... Să

plec haimana în lume cum pleacă cocorii şi mierlele, dar cu gust să trăiesc !...

— Zău, boierule, glumeşti, ori o zici cu tot dinadinsul ? întrebă Neacşu şi mai mirat.

— Nu glumesc deloc. Facem chiar şi contract... Vă dau toate averile mele... Palatul meu cu tot şi cu totul de marmură.Pădurea d-aci... Gîrla, cu cele şase mori de măcinat. Holdele semănate de astă-toamnă. Hergheliile de cai, cirezile de vite şi turmele de oi ; banii şi robii mei... Şi voi îmi daţi nădejdea voastră, ca să pot trăi şi eu !

— Ce zici tu, nevastă ? întrebă Neacşu pe Maria lui.

— Da ce crede boierul că e nădejdea noastră, cînd noi n-o avem deloc !...

— Ce aveţi, sau ce n-aveţi ca nădejde, daţi-mi !

— Dacă pleci de tot din preajma noastră îţi dăm nădejdea, zise Maria.

— Plec, răspunse boierul. Mă duc în lume. Nu îmi trebuiesc bogăţii ! Sînt sătul şi mi-e acru de ele !

— Auzi, mă Neacşule, i s-a acrit cu binele !

— Primesc boierule, numai de n-ar fi vreo păcăleală ! îi răspunse şi Neacşu.

— Primiţi ! ?... Ce bine îmi pare că scap de pacostea averei !... Of ! mă gîndeam zi şi noapte : cum să fiu sărac, cum să fiu ! Unii zevzeci spuneau : scara de suit are o sută de trepte ; iar cea de coborît numai una !... Şi eu n-am găsit treapta aia... Ah ! voi fi fericit că-mi daţi mijlocul să fiu şi eu om ca toţi oamenii, adică sărac lipit! Haideţi după mine să vă arăt bogăţiile, să vă dau actele şi să stăpâniţi sănătoţi.

— Visez; nevastă ? întrebă Neacşu.

— Ba eşti treaz, bărbate, dar poate visăm amîndoi !

— Cînd întoarce norocul nasul, n-aduce anul ce-aduce ceasul !... Hai ?... mai zise el.

Şi porniră prin pădure după boier, care o luase nainte trist şi amărît de moarte.

Mergînd ei prin pădure, boierul înainte, iar Neacşu si Mana lui în urmă, vorbiră despre bogăţie şi sărăcie.

Ajunşi în marginea pădurei, văzură înaintea lor un palat mare şi înalt, ce sticlea în apusul soarelui ca un bulgăre de aramă.

De la pădure pînă la palat era un drum aşternut cu piatră, pe marginele căruia erau puşi nurpai brazi. Cînd fură aproape de zidul curţii, o ceată de robi le ieşiră înainte. Văzînd că e boierul, toţi robii căzură cu feţele la pămînt, iar boierul trecu printre ei, urmat de Neacşu şi Maria, fără să le zică ceva.

După ce trecu, robii se ridicară în sus şi porniră sfioşi în urma lor.

Cum trecură poarta zidului, alţi robi le căzură în genunchi. Boierul îi privi crunt şi strigă :

— Unul din voi să plece degrabă şi să cheme aici pe marele logofăt cu grămăticul lui. Nu o veni logofătul numaidecît, vătaful vostru va fi spînzurat!

— Am înţeles porunca, luminate stăpîne ! răcniră robii, şi zece din ei porniră în fugă să aducă pe marele logofăt cu grămăticul lui.

Cînd ajunseră la scările palatului, care erau cu totul şi cu totul de marmoră albă, alţi robi erau căzuţi în gennunchi şi într-atît stau de nemişcaţi, că păreau nişte statui de oameni cioplişi în chipul îngenuncherei. Ba bietul Neacşu, care nu mai văzuse oameni îngenuncheaţi dinaintea lui, întrebă pe Maria încetişor :

— Or fi vii, ori or fi împietriţi aşa de vrun duh necurat ?

— Sînt vii, spuse Maria, că văzui eu unul că se strîmba la mine !

Intrară în palat după boier, dar Neacşu rămase cu gura căscată de strălucirea pereţilor. Pereţii erau pe dinăuntru suflaţi cu aur şi razele se răsfrîngeau în ei ca în nişte oglinzi de cleştar. Strălucirea îi luă ochii şi el rămase în loc. Maria însă îşi ţinu firea, îl împinse înainte şi-i şopti la ureche :

— închide gura şi mergi, să nu zică boierul că sîntem din neam prea de proşti !

Merseră după boier cu mare sfială, călcînd în vîrfurile degetelor pe covoarele groase, de lînă, ce erau aşternute pe jos.

într-o sală mare, în care lumina venea pe sus, boierul se opri, le arătă nişte scaune îmbrăcate în piele de căprioară şi moi ca. puful, şi le spuse :

— Mai odihniţi-vă pînă o veni logofătul.

Ei rămaseră în picioare, căci nu îndrăzneau să stea pe scaune aşa scumpe. Boierul strigă :

— Dulceţuri şi şerbeturi, numaidecît !

— îndată ! răspunseră zece glasuri, şi cît te-ai şterge la un ochi, nişte roabe frumoase, cu picioarele desculţe, cu feţele albe şi cosiţele negre, intrară pe diferite uşi : unele cu tăvi cu dulceaţă, altele cu garafele cu apă, iar altele cu şerbeturi şi băuturile cele mai bune.

— Slujiţi-vă pe noii stăpîni ! le zise boierul.

Roabele îngenuncheară dinaintea lui Neiacşu şi Maria şi statură cu tăvile nemişcate.

— Luaţi de vă răcoriţi ! îi mai îndemnă boierul.

Neacşu iar rămăsese ca înlemnit; dar Maria îi mai trase pe nevăzute un ghiont şi-1 deşteptă. Ea luă dulceaţa şi începu să mănînce din borcan cu lingur»a.

Neacşu văzînd ce face nevasta, făcu şi el la fel şi mîncară dulceaţă pînă goliră borcanele î Apoi băură apă şi, cînd veniră şi roabele cu băuturi, începură să bea unul după altul paharele ce le umpleau roabele. Băuturile erau dulci dar tari, şi Neacşu, văzînd cît de mari sînt garafele, întrebă :

—• N-aş. vrea să beau pînă aş sfîrşi şi garafele...

— De ce ? îl întrebă boierul, ce abia îşi ţinea rîsul.

— Păi, mi-e frică că mă îmbăt.

— Bei cît vrei, căci eşti stăpîn ! îi răspunse boierul zîmbind.

— Atunci opriţi-vă cu umplutul paharelor, fetiţelor ! zise el roabelor, şi fetele se opriră.

Boierul luase o lingură de dulceaţă, băuse un pahar de apă şi trimisese roaba la treaba ei ; dar Neacşu nu ştia aşa ceva şi roabele, oe aşteptau porunca, stau tot în genunchi.

— Ce mai vreţi voi ? le-ntrebă el.

— Poruncile luminăţiei voastre ! răspunseră roabele

— Eu n-am să vă dau nici o poruncă ! Plecaţi d-aci, că nu mai beau !

Roabele se sculară şi pieriră în alte odăi,

— Uite* începu boierul, palatul cu robii, moşia cu holdele şi cu vitele ; pădurea cu vînatul, apa cu morile, toate-toate vi le dau vouă ! Veniţi după mine să vă arăt odăile şi toate bogăţiile din palat.

In vremea asta, luminile se aprinseră singure pe de rînd şi lepădau atîta lumină şi strălucire, că bietul Neacşu iar rămase înlemnit locului.

— Veniţi de vedeţi î zise iar boierul.

Porniră prin nenumăratele odăi, care de care mai frumoase şi mai bogate. Uitîndu-se ici, uitîndu-se colo, un rob veni şi spuse :

— Luminăţi-sa, marele logofăt, cu grămăticul său, au venit şi aşteaptă în palat.

— Venim numaidecît î răspunse boierul; apoi către ei : Haideţi în pimniţă să vedeţi hasnaua cu bani.

Şi se scoborîră şi acolo. Acolo ce văzură, le luară ochii. în butoaie, aşezate la rînd — douăsprezece butoaie — erau numai galbeni de aur. într-alt butoi, aşezat la mijloc, erau mărgăritare şi diamante, ce străluceau ca un purcoi de steluţe albe, albastre şi roşii.

— Aici ce sînt ? întrebă Maria.

•— Sînt diamante, rubine şi mărgăritare !

— Şi toate astea ni le daţi nouă, cocoane, întrebă Neacşu, ori vă bateţi joc de noi ?

— Ce să fac, omule, cu ele, dacă n-am nici o nădejde pe lume ?... Vi le dau vouă pe nădejdea voastră !

— Mare zăpăceală, cocoane ! răspunse Neacşu, care nu se putu stăpîni.

Dar Maria îi dete iar un ghiont şi-i şopti :

— Nu fi mai prost decît el !... Tu nu-1 vezi că e nebun ! ?... Lasă-1 să ne dea, că aşa o fi vrînd dumnezeu.

— Să mergem, că ne aşteaptă logofătul, le spuse boierul.

Se suiră şi intrară în marea odaie, în care străluceau mii de lumini.

•

Marele logofăt se sculă în sus cu grămăticul şi întinse mîinile boierului.

— Bine v-am găsit sănătos, cucoane Topală î zise marele logofăt.

— Bine ai venit sănătos, jupîne logofăt, răspunse şi boierul. Apoi se trînti într-un scaun şi vorbi :

De la moartea nevestei mele nu mai am gust de trăit... Locurile pe care a trăit cinci ani soţia mea mă umpleau de jale. Vreau să plec în lume, să uit dorul şi jalea mea. Am întîlnit pe aceşti sărmani în pădurea mea. Vreau să le vînz lor toate averile *nele.

— Lor ! ? se miră logofătul.

— Lor.

— Şi ce pot da ei ?...

— Asta nu te priveşte ! răspunse boierul cam supărat. Nu vreau să-ţi vînz dumitale, degeaba te gîndeşti. Le vînz lor de veci toate averile mele : moşie, păduri, mori de apă, herghelii de vite, palate şi robi... Apucă-te şi scrie actul de vînzare, cum cere pravila ; eu plătesc dările orînduite.

Logofătul, înălţînd din umeri şi strîmbînd din gură, începu să scrie actul, dar mai apoi zise :

— Dar ca preţ, că trebuie să arăt preţul ?

— Trece aşa : „La vadea, nădejdea lor va fi numai a mea".

— Nădejdea ? ! Ce lucru de valoare poate fi şi ăsta ?

— Trece aşa, logofete, şi nu sta de vorbă lungă.

Treaba dumneavoastră, zise logofătul, dar nădejdea mi se pare un lucru de nimic...

Şi logofătul scrise actul. Apoi îl citi şi, cînd zise : „Iar ca preţ, la vadea, nădejdea lor va fi a mea !", îl întrebă :

— Aşa e, Neacşule ? îl întrebă logofătul.

— Aşa e, măria <a.

— Puneţi degetele şi iscăliţi.

— Aşa e, Mario ? ăsta e preţul ce-1 daţi ?

— Aşa e, logofete.

— Mai întîi eu, zise boierul. Apucă actul, îl iscăli şi apoi puseră degetele pe cîte o cruce făcută cu cerneală şi Neacşu şi Maria lui, cruci făcute în dreptul numelui lor.

— Acum sînteţi stăpîni pe toate. Pe palat şi robi, pe moşii şi holde, pe apă şi pe mori, pe pădure şi pe vînat ; pe hergheliile, cirezile şi turmele de oi şi de porci...

întocmi actul şi li—1 dete în mînă, un altul îl luă boierul, iar un altul îl băgă grămăticul în geanta lui, ca

să-1 trimeată la cănțălăria împărătească spre a fi trecut în condici şi a se păstra acolo^ ca să ştie şi împăratul care-i sînt boierii supuşi şi ce averi au.

Boierul scoase o pungă cu galbeni din buzunar şi o dete logofătului, întinzîndu-i mîna, în semn că trebuie să plece. Logofătul, urmat de grămătieuL lui,..plecă, gîndind că boierul Topală a înnebunit de focul-nevestei.

Boierul, cum rămase singur cu Neacşu şi cur Maria, bătu din palme şi toți robii se strînseră în bătătura palatului şi căzură în genunchi. El le vorbi răstit :

. 'Ştiți că ieri am spînzurat opt...nemernici din voi, ca să învăț pe ceilalți să fie supuşi şi ascultători !... Vă dau acum acestui mare boier spre stăpînire 'de^veci. îngrijiți de vaci, de boi, de viței, de cai, de iepe, de armăsari, de mînji, de oi, de berbeci, de mioare, de porci, de vieri, de purcele şi de codinaci, cu cea mai mare băgare de seamă.

Cei de la mori, să faceți treabă : să umble morile ca şi pînă aci.

.Cei ce muncesc cîmpul să vadă de grîne, de meiuri, de-cartofi, de toate... Altfel, cît de rău v-am părut eu, cu atît mai grozav o să fie boierul Neacşu î Ați înțeles ?

— Am înțeles.

— La cuvîntul stăpînilor voştri să intrați şi în foc, că focul v-o ierta să nu vă ardă, dar stăpînul nu v-o ierta de spînzurătoare cînd nu l-ați ascultat!... Acum marş, fiecare la treaba lui.

Robii se sculară şi o rupseră la fugă pierind pe drumurile gradinei palatului, drumuri luminate de lumini ca şi ziua de soare...

Rămas singur cu ei, boierul le vorbi :

— Cu robii să te porți totdeauna aspru. Să nu rîzi niciodată cu ei, şi nici să glumeşti ! Robii sînt oameni răi, care n-au cinste şi nici omenie. Ei nu se îngrozesc de ruşine, ci numai de bici şi de spînzurătoare ! Să spînzuri, la Paşti şi la Crăciun, cel puțin cîte unul ; dar spânzurații şa fie aleşi din cei mai neascultători. Dacă-i faceaşâ, vei fi ascultat; de nu-i face aşa, vei ajunge să te înjuri şi să te bați cu ei şi, cum sînt mai -mulți, te vor bate şi te vor ucide !

îngrijeşte-ți de avere, că eu mă duc.

— Unde conaşule ? întrebă Neacşu, coprins de milă.

— în lume ! Oare nu sînt acum fericit, adică sărac ?

— Mai bine ai sta aici, îi răspunse .Neacşu, căci^eu' sărăcia nu e deloc fericire ! Să mă crezi pe mine, carie o cunosc de cînd eram mic. Ce rău este să fii sărac !... Rămîi cu noi mai bine !...

— Nu, boier Neacşu, îi răspunse boierul Topală. Sînt sărac, sînt liber că rîndUnica !... Mă duc... Rămîneți sănătoşi !

Le întinsa mîinile sif plecă mai vesel de cum îl Văzii-~ seră pînă aci. ApoP pieri pe drumurile luminate ale gră^ dinei.

Cum ramaseră singuri, Neacşu zise :

— Ce mai fu şi asta, Mario?... Vis... nebunie..; viață !...

— Nici eu nu ştiu, Neacşule.

— O fi cu adevărat, ori om fi visînd ?

— Ştiți eu, dar parca nu visăm.

Şi Ca să" se încredințeze ,că. Sînt stăpîni, Maria strigă :

— Roâbele'de^îrjbăl../

Numaidecît cincisprezece roabe năvăliră în odaie:"

— Voi sînteți noaptea asta de slujbă ?

— Noi, lunjinată stăpînă.

— Ne-ați gătit culcuşurile ?

— Am_ pus. plăpumiie, am^. stropit cearceafurilş cu esență de 'micşunele şi mai sîntem gata să facem orice ne-ți porunci !

— Duceti-ne acolo.

Roabele'îi luară p^sîis şi-i duseră. într-6 odaie, cu'M-" mină albăstruieI

Cînd văzură 'ei' paturile" cu'cearceafurile de măfitse albe ca zăpada, puseră-"rnîinile la gură.

— Ducețr-vâ !""

Rbabele' pl^cârăr~Ei îh'cxiîafă uşile de fier şi,nrămaşi singuri," iar; se"îritrebâră^:

Neacşule !... Neacşule !... Ce să fie astea?...

— Norocul, Mario ! Intr-un loc cinci ani de stai, şi vezi că nu e de trai, mai te mută şi-ntr-alt loc, că-ţi dai poate de noroc !

— Aşa e !...

— Dar şi boierul a fost bun... Să-1 ducă dumnezeu pe bine...

Şi astfel Neacşu se pomeni ajuns boier d-a binele.

·

A doua zi, cînd Neacşu şi Maria se deşteptară din somn, se pomeniră boieri în lege. Se frecară la ochi amîndoi şi se uitară iar prin odaia suflată cu aur, aşternută cu covoare scumpe şi plină de fel de fel de lucruri de preţ. Neacşu tot nu putu să-şi ţie mirarea, că mai zise către Maria lui :

— Şi tot n-o fi vis, Mario ?

— Nu e vis, Neacşule î

El bătu din palme şi trei roabe intrară pe trei uşi şi se aşezară în genunchi.

— Ce vreţi voi ? le-ntrebă Neacşu.

— Poruncile măriei-tale.

— Vreau să ne spălăm pe ochi, le spuse Maria, care pricepea mai degrabă cum trebuie să se poarte boierii.

— Poftiţi la baie, le răspunse una din roabe, căci acolo aveţi apă caldă încropită cu esenţă de trandafir şi apă rece, îndoită cu esenţă de rozmarin. Vă dezbrăcaţi şi vă scăldaţi cît vă place !

— Cum adică, ne scăldăm cu totul ? întrebă Neacşu.

— Da!

Maria îl strînse de mînă şi-i şopti : „Fii boier în lege şi nu te mai mira aşa prosteşte î"

Urmară apoi roabele în sala de baie şi se scăldară cît avură gust. Apoi poruncîră să li se aducă haine boiereşti, se îmbrăcară şi cerură tainul de dimineaţă.

După ce mîncară şi băură straşnic, ieşiră din palat să vază mai bine împrejurimile. Amîndoi porniră pe la diferitele treburi unde lucrau robii şi pe la ziua jumătate se-mtoarseră îndărăt cam obosiţi. Iar trecură în odaia de mîncare, unde masa nu se ridica niciodată, şi mîncară din nou zdravăn.

D-aci, zi cu ,zi, Neacşu se obişnuia cu tabieturile boiereşti şi treburile mergeau bine. învăţaseră cum să soarbă cafelele, ca să nu se opărească, şi cum să clocească lenea în pat, ca să scoată pui, aşa cum fac boierii.

Neacşu şi Maria erau însă boieri buni. Rumânii vecini» ce munceau: la ei pe moşie, trăiau bine. Robii şi roabele nu mai fuseseră biciuiţi şi ajunseră nişte obraznici. Robii şi unii proşti au nevoie de bătaie ca să se poarte cum trebuie. Averea lui Neacşu, din ce era multă, se făcea şi mai multă. El nu ştia cum să cheltuiască banii prin străinătăţi, fiindcă nu se ducea nicăieri ; nici să-i piarză stînd în ţară, fiindcă nu făcea chefuri şi nu juca cărţi.

Vremea le trecea liniştită şi plină de bucurii.

*

într-o zi, Maria spuse lui Neacşu o veste nouă : că el o să fie tată.

— Adevărat, Mario ! ? o întrebă şi el bucurat.

— Adevărat, Neacşule... De atunci, de la pădure, cînd ne-am întîlnit cu boierul...

— Acum o să avem cine să ne moştenească palatul, şi moşia ; bănetul şi robii.

— O să avem.

Şi de bucurie se sărutară.

— De acum avem şi noi o nădejde pe lume î mai zise Neacşu.

— Aşa e ; băiat, fată, ce-o fi, el e nădejdea noastră !... adaogă şi ea dar un gînd îi fulgeră prin minte şi tăcu. Dar ca să fie bine, se duseră în biserica palatului şi mulţumiră lui dumnezeu.

·

La nouă luni Maria născu un cocon de băiat, tocmai cum se spune în poveste, adică la soare te puteai uita, dar la el ba ! Cel puţin lor aşa li se părea. Robii şi roabele avură sărbătoare trei zile şi trei nopţi, iar rumânii de pe moşie fură dăruiţi cu bani şi cu vite de prăsilă.

Un boier megieş ce se afla tare şi mare în divanul ţării, cum auzi de norocul nou ce-i lovise, le şi trimise vorbă că el vrea să le boteze băiatul. Neacşu, care de...

boier, boier ajunsese, legături eu boierii nu putuse să îrîn'oade. Prilejul botezului fu dar primit cu bucurie şi trimise vorbă boierului îndărăt oă vrea să se cumetrească cu el. într-o zi, boierul veni cu cocoana lui, cu slugi şi robi şi cu vlădica de la tîrg şi boteză pe copilul lui boier Neacşu. însă şi gustul boierului ăsta fu ciudat, că puse copilului numele Zapis, deşi Neacşu străruise să-i puie numele Nădejde, Astfel că băiatul lui Neacşu şi al Măriei rămase cu numele de botez Zapis.

Cumetria fu mare de tot. Satele vecine şi boierii megieşi petrecură trei zile şi trei nopţi în mîncare şi băutură, în jocuri şi cîntece de lăutarii Toată sărăcimea petrecu şi fu dăruită din nou cu bani, încît toţi, în culmea bucuriei şi ca să-şi arate recunoştinţa, ziseră :

— Să trăiască Zapis, şi de-o fi bun şi drept, şi împărat să-1 facă dumnezeu !

Vlădica şi boierii, care auziră urarea, spuseră că prostimea nu trebuie să ureze astfel, fiindcă aude împăratul, şi ar putea să-i spînzure pe toţi.

Dar vorba se zisese şi numai dumnezeu putea s-o-mplinească ori nu. A patra zi petrecerea s-a sfîrşit.

Ce bucurie acum pe Neacşu şi pe Maria lui î

Zapis creştea frumos şi repede.

La două săptămîni ştia să zîmbească mă-si şi tat-său cînd îi vorbeau.

La o lună ridica mîinile spre ei.

La două luni gongănea cînd îi vedea, cum fac copiii de opt şi nouă luni.

Era în sfîrşit un copil minunat, sănătos şi, după zîmbetele şi gongănenile lui, se arăta c-o să iasă şi cu minte.

— Ţine Doamne sănătos pe Zapis al nostru ! zicea Neacşu cu ochii spre cer.

*— Auzi-1 Doamne şi păzeşte de orice rău pe Zapis al nostru ! complecta şi Maria.

Crescu astfel giugiulit şi răsfăţat şi de părinţii lui şi de toţi care4 vedeau.

La şapte ani Zapis fu dat la şcoală să înveţe carte.

La sfîrşitul anului, dascălii spuseră că Zapis a-ntrecut din carte pe toţi tovarăşii lui.

în al doilea an, îl încărcară toţi de laude că a-ntrecut şi pe cei ce au trei ani de şcoală.

Zapis învăţă şi al treilea an ; dar într-al patrulea, dascălii grăiră că nici nu ştiu ce să-1 mai înveţe, iar despre ce îi mai ispiteşte el, nu ştiu nici ei ce să-i mai . răspundă.

Cînd auzea Neacşu de astea, se mîndrea şi mai tare.

Trimise la oraş pe cel mai deştept slujitor al lui, să-i caute şi să-i tocmească pe cel mai învăţat dascăl şi să i-1 aducă! pentru Zapis.

Cînd sosi dascălul, Neacşu nu fu zgîrcit de bani, ci spuse că îi dă bani oricît, numai din Zapis să facă. cel mai învăţat om din împărăţie.

Dascălul se lăudă că el a învăţat carte şi pe Soare-împărat, ce stăpînea atunci ţara, şi ceru trei dimerlii de galbeni eu zimţi, ca preţ al învăţăturii lui Zapis.

— Dau ! îi răspunse Neacşu, numai Zapis al meu să fie cel mai învăţat om.

Se aşeză dascălul pe treabă.

Zapis îl puse în mirare de la o lună de zile. Cînd îl întrebă Neacşu cum merge copilul, dascălul îi spuse :

— Drept şi lesne se ciopleşte lemnul drept, cînd e drept din pădure ; dar Zapis al d-tale e cioplit de dumnezeu d-a dreptul... E copil cu daruri date de dumnes zeu şi multe lucruri noi o să-nveţe lumea de la el.

Bucuria lui Neacşu nu mai avea acum margini.

Zapis creştea cu părul castaniu şi încîrlionţat, cu ochii de culoarea mugurilor de plop, cu obrajii bălani şi cu privirile liniştite, ca de om mare.

Cînd împlini anul cu noul dascăl, acesta spuse :

— Ce am ştiut l-am. învăţat. Ştie drumul soarelui şi al lunei pe cer ; al luceferilor şi al stelelor. Ştie cită depărtare e de la ele pînă la noi şi între ele, de la unele pînă la altele. Ştie să lecuiască ca doctorii şi să socotească ca dascălii cei mai mari. Ştie legile ca boierii divanului şi să vorbească şi să comande ca împăraţii... Ştie nu numai ce ştiu eu, ci ştie şi alte multe ce nu le ştiu nici eu şi poate nimeni alţii. Am spus : are daruri de la dumnezeu, că el a venit, nu ca să-1 învăţăm noi pe el, ci ca să ne-nveţe el pe noi !...

— Aşa e taică, Zapis ? îl întrebă Neacşu. ,

Copilul îi răspunse :

— Ce mi-a spus dascălul, ştiu tot. Ce nu mi-a spus el, aflu şi singur, gîndindu-mă.

De bucurie, Neacşu dădu dascălulului cele trei dimerlii de galbeni cu zimţi, iar Zapis rămase acum liber să citească ce i-o place, să se plimbe pe unde o vrea, şi să crească în voie.

.

Dascălul a pornit-o îndărăt la oraş. Dar cînd a ajuns acolo, n-a putut să înăbuşească în el uimirea şi a-nceput a spune la toţi ce copil minunat a avut el ca ucenic şi, cum era sfetnic al împăratului, spuse asta şi împăratului. Acesta, care era un om foarte învăţat şi priceput, trimise într-una din zile chiar pe dascăl, cu cei doi copii ai săi, un prinţişor şi o prinţesă, să ia cu ei la curte şi pe Zapis, ca să-1 vadă şi el şi să afle ce ştie copilul-minune.

Neacşu, cînd pricepu ce mare cinste i se făcea băiatului lui, sări în sus de bucurie, iar Maria plîngea de-a binelea ; căci aşa sînt femeile... Ele şi marile bucurii, şi marile dureri şi le arată prin lacrimi.

Prinţul Verdeş, feciorul lui Soare-Impărat, era canide-o seamă cu Zapis.

Prinţesa Linca era mai mică decît frate-său cu vreo patru ani.

Micul Zapis, cum ajunse la curtea împărătească, fu lăsat să locuiască la un loc cu prinţişorii. Cînd veni vremea mesei, fu pus să şadă lîngă dascălul ce-1 învăţase şi care îl lăudase pe de rînd.

După sfîrşitul mesei, împăratul, ca să-i vadă deşteptăciunea, începu să-1 întrebe : întîi lucruri copilăreşti,, apoi şi alte lucruri mai grele. Zapis răspundea cu pricepere la toate întrebările. In cele din urmă, împăratul îl întrebă :

— Ia ascultă micule Zapis, ce socoteşti tu că ar trebui să lipsească dintre oameni şi din *oameni, ca ei* să fie fericiţi ?

— Asta e întrebare grea, luminate împărate, răspunse Zapis, fiindcă fericirea trebuie să fie o stare şi trupească:

şi sufletească, atît de pe placul nostru, încît numai dumnezeu ne-ar putea-o da aşa de desăvîrşit...

Eu, de pildă, ca să mă simt într-adevăr fericit, ar trebui să fiu fără de moarte, să fiu nemuritor. Ar trebui să fiu cu totul liber şi să ştiu că sînt. Nici oamenii să nu-mi stânjenească libertatea şi nici pămîntul să nu mă ţie, cînd eu n-aş mai vrea. Să pot pluti în haos ca norii primăverii. Să pornesc ca fulgerul, unde aş vrea şi încotro aş vrea.

Şi cînd, îndrăgostit de sclipirea stelelor, aş vrea să le cunosc mai de aproape, să pot călători iute ca gîndul.

Astăzi, văd cum ard stelele în fumuriile depărtări ale cerurilor, dar nu-mi pot purta trupul nici pe unde-mi fuge raza ochilor, nici pe unde se duce raza gîndului : mă ţine pămîntul lipit de coaja lui, iar viaţa mi-este aşa de scurtă !

Şi doruri cîte nasc în noi.
Nu sînt frunze în zăvoi,
Iar a le-mplini pe toate
Singur dumnezeu doar poate.

Dar dacă-i vorba de o viaţă mulţumitoare p-aici, ar trebui să ne lipsească — cred eu — răutatea lăuntrică ce o purtăm în inimi, frica de muncă peste puteri şi frica de a muri de foame î...

Împăratul se gîndi mult şi apoi îi răspunse :

— Eu cred că cel mai mare rău în viaţa pămîntească este prostia noastră omenească ; că de-am fi cu toţii pricepuţi, cu scaun la cap şi cu temei la gînd, multe am şti, multe am putea şi o viaţă mulţumitoare ne-am face. ^Răutatea lăuntrică e întuneric sufletesc. Sîntem pe-atît de vițioşi, pe cît sîntem de proşti !... Sufletele cele mici, cele proaste, nu pot să-şi lumineze împrejurul lor şi, neştiind ce le ocolesc, sînt bănuitoare, pizmaşe şi rele. Cînd cu mintea mea străbat toate care mă-nconjoară, văd starea lor lăuntrică, o cunosc şi ştiu ce să fac, ca să nu fiu vătămat. De trebuie să lovesc, lovesc pe cine trebuie lovit: de trebuie să sprijin, sprijin pe cine are drept la sprijin. Proştii sînt sufletele oarbe ce lovesc pe cine se

întîmplă, de frica de-a nu fi loviţi. Lovesc ca o sfîrlează, în toate părţile, căci vor să aibă înconjurul lor de încredere şi de nădejdi. Cred dar că prostia e cel mai mare rău, pentru că ea se preschimbă în răutate lăuntrică în inima proştilor.

Zapis nu rămase pe deplin mulţumit de acest răspuns, ci vorbi :

— Suferinţele oamenilor vin şi din prostia lor, dar mai mult vin din lăcomia şi frica de foame a cîtorva din ei. Oamenii se omor între ei de frica morţei !... Dacă ar şti ei că moartea n-are în ea tăria să ne curme veşnicia, ei nu s-ar teme de moarte şi ar fi mai puţini lacomi.. Cît despre prostie, ea este aceea ce numim lipsă de pricepere, de învăţătură şi de gîndire cu temei. Dar oare prost e copilul ce nu învaţă, ce nu gîndeşte ?... Dacă-I prost, de ce în inima lui nu se preschimbă toată prostia în răutate lăuntrică ? Sînt oameni foarte pricepuţi, foarte învăţaţi, care sînt foarte răi ! Pacoste sînt cei răi la inimă şi pricepuţi la minte î Mai de ales e prostul cu bunătate la inimă, decît cel cu minte, dar negru la suflet, adică rău.

Bunătatea şi răutatea sînt temelii sufleteşti, sînt două seminţe deosebite din care pot creşte felurite fapte.

Învăţătura este cunoaşterea lumei în care trăim. Asta e coprinsul ştiinţei şi altceva, afară de asta, nici nu se poate.

Spun că sînt suflete bune şi rele.

Cele bune, prin învăţătură temeinică se vor face şi mai bune ; cele rele, prin învăţătură se vor face şi mai rele.

Sufletele rele se fac bune, numai prin suferinţe.

Gustînd relele, ajung să cunoască ce-nseamnă suferinţa şi se fac mai bune.

Ştiinţa este putere ! Pe măsura ştiinţei noastre sîntem puternici. Dar ce mare grozăvie este ştiinţa în mîna celor răi !

Răutatea dar trebuie să lipsească, căci răutatea e otravă, otrăveşte vasul în care se ţine şi otrăveşte şi pe cei peste care se varsă ; iar viţiosul, dacă nu poate să facă rău altora, îşi face rău lui însuşi.

Cîţiva sfetnici ce erau de faţă spuseră că si băiatul are dreptate şi povestiră fiecare cîte ceva despre oamenii ce erau învăţaţi, dar erau răi la suflet si cîinosi la inimă.

Zapis rămase la curtea împărătească. Sta de vorbă cu împăratul, cu prinţişorii şi cu marii boieri ai divanului. Ajunsese iubit şi răsfăţat de toţi.

Împăratul, încredinţîndu-se de marea deşteptăciune şi învăţătură a lui, îi încredinţa pe cei doi copii ai săi să-i înveţe el ştiinţă...

Prinţul, ca mai toţi copiii de împăraţi, crescuse pînă aci răsfăţat, făcînd numai ce voia el să facă. Zapis, care ajunsese de 15 ani, se gîndi în ce fel ar putea să facă pe prinţ să-1 asculte.. Prinţul nu suferea să-i poruncească nimeni şi trebuiau toţi să-nceapă cu rugăciuni, iar nu cu vorbe mai aspre.

Zapis începu altfel, punîndu-i întrebări şi făcînd ca singur prinţul să-şi scoată felul de cum trebuie să se poarte.

— Ia ascultă, luminate crăişor, îşi începu el lecţiile, socoti că trebuie să fii om învăţat, ori om prost ?

— Nu vreau să fiu prost, sări prinţul cu gura.

— Foarte bine ; ar fi o ruşine ca prinţul nostru să fie un prost... Dar acum te-ntreb : poţi să înveţi ceva fără caznă ?

— Pot să suflu şi să dorm fără nici o caznă.

Zapis începu să rîdă cu poftă şi-1 întrebă înainte :

— Dar suflînd şi dormind întruna, crezi că vei avea ştiinţa că trăieşti, că te mişti, că afli ceva ce nu ştiai ?

— Nu.

— Atunci pentru a-nvăţa, îţi trebuie caznă, luminate crăişor ! E o datorie dar să vrei să înveţi şi să te căzneşti să înveţi. Să înveţi şi azi şi mîine, timp mult ori puţin, dar pînă vei fi cu totul învăţat. Ajungînd capul ţărei, trebuie să fii cel mai priceput om din împărăţie, ca să ţi se recunoască de toţi dreptul că trebuie să-i stăpîneşti şi să-i povăţuieşti în viaţă. împăraţii proşti sînt şi ei de rîs şi fac de rîs şi ţările ce le stăpînesc şi care se lasă să fie stăpînite. Mai trebuie apoi, luminate cră-

işor, să fii şi cel mai bun şi cel mai milos din toţi. Să ne plecăm povăţuiţilor tale cu încredere şi cu dragoste ; altfel, tu ai vrea să fim ai tăi cu sila, noi te-am urî, şi ne-am pleca ţie numai cu sila...

In sfîrşit, Zapis se pricepea cum să-i ridice ambiţia trebuincioasă unui crăişor, ambiţia de a fi cel mai ştiutor, cel mai milos şi cel mai bun. împăratul, care urmărea toată învăţătura ce o da Zapis copiilor, era mulţumit şi-1 răsfăţa în daruri şi în laude.

Neacşu şi Maria, care fuseseră şi ei chemaţi la curte din cînd în cînd, nu mai puteau de bucurie şi spuneau la toţi :

— Ne-a dat dumnezeu un băiat : să ne trăiască. El e toată mulţumirea şi toată nădejdea noastră!...

Ei uitaseră, sărmanii, de contractul cu boierul Topală, căruia îi vînduse nădejdea lor...

•

Ajunsese Zapis în vîrstă de 18 ani şi sta mai mult la curtea împărătească. Cu prinţii se împrietenise ca şi cu nişte fraţi şi alerga cu ei la vînători şi după alte petreceri.

într-o zi, cum se afla la vînătoare cu ei tocmai pe moşia tatălui lui, se simţi obosit şi într-o răscruce a pădurii, văzînd iarba verde împestriţată cu nişte flori albastre, şezu jos într-o rînă, gîndindu-se la ochii frumoşi ai principesei Linca.

Fără să prindă de veste se pomeni adormit.

I se păru apoi că se deşteaptă, că vede pădurea şi răscrucea drumului, unde chiar se şi afla, şi apoi aude un glas : „Aoleu, ce să mă fac eu, m-aş spînzura şi n-am frînghie !" Se uită şi văzu viind un boier ce-şi frîngea mîinile cu jale. Fără să ştie cînd sosiseră, văzu şi pe tat-său şi mă-sa în haine de ţărani săraci, că încep să vorbească cu boierul. Rămase mirat şi ascultă totul. Apoi auzi că ei vînd nădejdea lor pe palatul şi moşia boierului, şi-i urmă mirat pe toţi, pînă se pomeni acas la ei. Intrigat şi mai mult, se ascunse cum putu şi văzu că un mare logofăt cu grămăticul lui scrie un act, iar părinţii lui iscălesc că dau nădejdea lor pe aceste averi, ce el le ştia că sînt ale părinţilor săi.

Văzu apoi plecarea boierului, pe părinţii lui schimbând hainele sărace cu haine bogate şi văzu ceva şi mai ciudat : pe mă-sa născînd un băiet, ce fu botezat cu numele de Zapis, tocmai ca al său. Se miră şi mai mult, cînd noul frate, urmînd la şcoală, făcea întocmai aceleaşi nebunii şi jocuri ce ştiuse că le făcuse şi el.

Văzu apoi că şi acestui frate i se aduce marele dascăl, ce învăţase carte şi pe Soare-împărat, şi că dascălul învaţă şi pe acesta, întocmai acele învăţături ce i le spusese şi lui.

Apoi auzi că şi Zapis acesta, era numit tot ca şi el, nădejdea lor, că fu chemat la curtea împărătească, că stătu de vorbă cu împăratul şi că i se puse aceeaşi întrebare şi el răspunse în acelaşi fel.

Ajunse şi acesta dascălul copiilor împăratului şi, ce fu mai ciudat de tot, vorbea şi făcea totul ce făcuse şi el. Adică : îndrăgi pe prinţesa Linca şi plecă la vînătoare! Tocmai atunci i se păru că acest Zapis este el, că el a visat trecutul şi se deşteptă neliniştit.

Visul acesta îl puse pe gînduri. Numaidecît voi să se încredinţeze dacă ce a visat pînă acum a fost trecutul părinţilor lui şi al său şi se hotărî să afle numaidecît. De mult bănuise el că părinţii lui au fost oameni săraci, fiindcă îi găsea prea neştiutori ; dar ori de cîte ori îi întrebase despre trecutul lor, ei nu-i spuseseră nimic.

Prinţesa Linca se ivi din desişul pădurii. Privindu-1, îi văzu faţa schimbată şi-1 întrebă ce are de pare aşa turburat.

— Am visat ceva neplăcut, răspunse el.

Ea stărui să-i spună visul ; dar el nu vru deloc, şi cînd sosi şi prinţul, plecară de la vînătoare, el spunîndu-le că vrea să rămîie puţin acasă la ta-său. Se duse acasă la părinţii lui, şi din vorbă în vorbă îi întrebă :

— Cînd aţi cumpărat acest palat, tată ?

— L-am făcut noi, îi răspunse mă-sa.

— Nu spuneţi lucruri neadevărate, căci eu ştiu tot, mai cu seamă acum, cînd un boier e gata să ne dea în judecată.

— Ce boier ?! întrebă tot mă-sa speriată.

— Boierul de la care ați cumpărat și căruia i-ați făgăduit nădejdea voastră.

Tat-său, crezînd că așa este, îi spuse întocmai cum se întâmplase și-i arătă și actul ce făcuse cu boierul Topală. Zapis pricepu că cea visat el, a visat trecutul, și începu să povestească ce visase în pădure. Tat-său rămase mirat, și-n cele din urmă, îi răspunse că așa a fost.

— Și acum, fiindcă s-a petrecut așa, și fiindcă voi v-ați dat nădejdea voastră, o să avem, proces. Cine știe ce-ar pretinde boierul într-o zi ! Voi v-ați dat cuvîntul și cuvîntul e cel mai mare legămînt : așa am învățat eu și așa mi se pare că e drept.

.

Pînă seara băiatul fu neliniștit.

Noaptea visă însă pe boierul ce-1 văzuse în visul de la pădure, că-1 ia de braț și-i spune :

— Un om cinstit, un om întreg, e numai cel ce-și ține cuvîntul dat. Un fiu cinstit este acela ce plătește toate datoriile părinților săi. Tatăl tău și mama ta te-au numit, încă de cînd nu te născuseși, nădejdea lor ; dar nădejdea lor mi-au vîndut-o mie cu zapis în schimbul bogățiilor ce le-am dat. A venit vremea să-mi iau prețul vînzărei, adică nădejdea lor, care ești tu. Gătește-te de drum, că peste trei zile vei pleca cu mine.

— Și unde mă vei duce?, mai întrebă băiatul în vis.

— Acolo unde voiesc eu... Lucrul cumpărat stă acolo unde îl pune stăpînul său.

Băiatul se deșteptă îngrijorat și mai mult de acest vis.

Ziua, plimbîndu-se prin grădina palatului, îi apăru deodată înainte iar boierul ce-1 visase, și-i spuse din nou :

— Cuvîntul e Zapis!... Tu ești nădejdea părinților tăi. Și ei pe tine te-au vîndut mie. Gătește-te de drum, că mai ai mîine și poimîine și trebuie să mergi cu mine.

Și pînă să-1 întrebe băiatul ceva, boierul se și făcu nevăzut. Ce era să mai facă bietul Zapis ?

Alergă la tat-său și la mă-sa numaidecît și le spuse vedenia ce avusese. Acum începură și ei să tremure.

— Ar fi bine sâ spui împăratului, zise mă-sa. Cum el este atît de puternic și de învățat, poate i-ar sta în putere să oprească pe boierul Topală de a te lua al lui.

Băiatul găsi sfatul bun și porni chiar în ziua aceea la curtea împărătească. Dar mergînd pe drum, auzi înaintea lui niște plesnituri dese și o lumină îi luă ochiL Gînd se uită, văzu lîngă el iar pe boier și în mijlocul acestei lumine niște litere de foc, ce scriau : „Cuvîntul e Zapis ! Cuvîntul e contractul care trebuie împlinit cu orice preț !..."

Boierul cu privirea cruntă și gata parcă să-1 lovească, îi vorbi :

— Nu căuta să nesocotești cuvîntul părinților tăi, că tot nu vei putea scăpa de mine. Este scris undeva, chiar de ei, să fii al meu și o să fii ! Pleacă-te dar rînduielii căci, dacă te împotrivești, o să-ți fie mai rău, Te duci la împărat ? du-te ; vrei să-i spui ? spune-i dar tot al meu ești și tot cu mine trebuie să mergi !

Băiatul vru să-i vorbească, dar boierul iar se făcu nevăzut și rămase plutind în aer numai cuvintele de foc, cuvinte ce spuneau : „Cuvîntul e Zapis ! Cuvîntul e cel mai puternic contract".

Ajunse Zapis la curtea împăratului, mai înfiorat câ niciodată.

împăratul, cum îl văzu, pricepu după față-i că suferă de ceva și-1 întrebă :

— Ce ai de ești așa fără sînge în obraji ?...

— Uite și uite !... și Zapis îi spuse tot. Sînt copilul unor oameni ce au fost săraci și care au plecat în lume de groaza sărăciei. în drumul'lor au întâlnit un boier care le-a vîndut moșia unde stăm, pe nădejdea lor. Ei m-au numit la botez, nu știu pentru ce, tocmai cu cuvîntul Zapis, adică contract... în zapisul de vînzare stă scris : „Și la vadea, nădejdea lor va fi a mea". Și tata și mama și toți cu toții, pe mine m-au socotit nădejdea lor...

împăratul, cînd auzi de apariția și dispariția boierului și de cuvintele ‚acelea de foc : „Cuvîntul e Zapis", răspunse și el neliniștit :

— într-adevăr e ceva nemaipomenit. Așa fapte cu știrea numai a lui dumnezeu se pot face !... Cred și eu

că trebuie să ții cuvîntul părinților tăi, întîmplă-se orice .s-ar întîmpla. Pentru un cuvînt dat, trebuie să te duci şi-n foc, că şi acolo dumnezeu nu te va părăsi, dacă eşti bun şi drept. Pe dumnezeu focul nu-1 arde şi nici pe acela cu care ar fi dumnezeu !

Un sfetnic bătrîn zise :

— Dacă am chema pe marele episcop şi i-am cere sfatul, n-ar fi oare mai bine ?

— Să-1 chemăm.

Şi împăratul chemă să vie episcopul.

Boier Neacşu, care venise şi el la curtea împărătească de cîteva ori, îndrăzni de veni şi acum.

împăratul, cum îl văzu îl puse să-i povestească din fir în păr toată viața lui de mai înainte şi zapisul ce-a făcut atunci cu boierul. Boierul Neacşu, om drept, spuse tot, aşa cum se-ntîmplase.

— Şi boierul, nu l-ați mai văzut d-atunci ?

— Nu l-am mai văzut noi, dar băiatul 1-a văzut în vis şi aievea.

Iaca sosi şi marele episcop la curte, în caleaşca aurită şi cu vreo cîțiva vlădici împrejurul lui.

împăratul îl pofti să stea pe un divan de purpură, şi-i povesti tot ce ştia. Episcopul rămase mirat şi el, şi spuse că, nici în cărțile de minuni, nu se mai găseşte aşa ceva.

— Şi care e părerea sfinției tale ? îl întrebă împăratul.

— Părerea mea... Băiatul să nu plece, ci să aştepte ca boierul să tragă în judecată pe boier Neacşu. Atunci chemat în față, poate ar vrea să primească altceva în schimbul lui.

Dar o pîrîitură ca de mici trăsnete se auzi tocmai atunci şi cuvintele de foc se scriseră iar : „Cuvîntul e Zapis". '

îl citiră toți şi apoi totul se stinse şi pieri ca şi cînd n-ar fi fost. Bătrînul dascăl spuse şi el în cele din urmă.

— Să respecți cuvîntul părinților tăi. Să te duci după cum scrie la zapis ! Sfatul drept al Domnului, trebuie,

la urma-urmelor, să fie scris într-un trup de om ; dar omul acela poate nu e p-aci. Să pleci însă, că poate dumnezeu ți l-o scoate în cale.

Prințişorii, care acum ştiau şi ei tot focul ce păştea pe prietenul lor Zapis, nu vrură să se despartă de el. Băiatul, ca o sămînță de viteaz ce era, ceru voie de la tat-său să însoțească pe Zapis în necunoscuta lui călătorie.

O mulțime de tineri de seama lor se strînseră şi spuseră că vor să plece şi ei. Zapis însă nu primi şi le răspunse :

— Rob al cuvîntului dat sînt numai eu ; deci trebuie să mă duc singur. Cred că dumnezeu va fi cu mine, ori numai gîndul lui, şi... o să-mi fie destul î

Boier Neacşu şi Maria lui începură să plîngă. Văzură că hotărîrea ce se luase era ca fiul lor să plece singur acolo unde o vrea boierul Topală.

— Vrem să-i dăm îndărăt averile, strigară ei, numai băiatul să ni-1 lase î...

Nu le răspunse nimeni şi rămase hotărît aşa.

A treia zi Zapis, deşi stătuse în palatul împărăteTc, în mijlocul gărzilor şi într-o cameră bine zăvorită pe dinăuntru şi bine păzită de soldați pe dinafară, se pomeni cu boierul izvorînd parcă din pardoseala odăii.

— Am venit !..., zise el aspru. Azi e termenul! îmbracă-te şi urmează-mă !

— Unde ? îl întrebă Zapis.

— Unde voi voi eu. Pleacă-te poruneei şi nu-ntreba !

Băiatul se găti de drum şi împăratul, şi toată suita lui, fu vestit de plecare.

—Şi unde e boierul ? întrebară toți.

— E lîngă mine, vedeți-1 !...

Dar se uitau toți şi nu-1 vedea nimeni, afară de băiat.

— Noi nu-1 vedem.

— E aci, uite-1 !

— Hai, hai !... mai degrabă, că n-au ei ochii cu care ar putea să mă vadă.

Toți auziră cuvintele şi mulți ziseră că e glasul boierului Topală din zapis, dar de ce nu se vede...

Boier Neacşu şi Maria începură să plîngă acum ca după mort şi a se ruga.

Zapis însă le vorbi :

— Aveţi credinţă în dumnezeu şi răbdaţi încercările lui. Eu sînt. bun şi drept şi deci am credinţă şi nădejde în sprijinul lui. Aşteptaţi-mă un an, şi, dacă nu viu, să-mi faceţi pomenile creştineşti. Odată n-aveaţi nici averi şi nici pe mine şi trăiaţi în ştirea lui dumnezeu. Trăiţi tot aşa şi rugaţi-vă lui de aci înainte...

îi sărută pe obraji, le sărută şi mîinile ; sărută mîna împăratului şi se sărută cu crăişorii ca şi cu nişte fraţi şi plecă urmat de tot alaiul împărătesc şi-n jăletele părinţilor lui, ce se hotărîseră să-1 petreacă pînă la marginile împărăţiei.

Şi merse astfel Zapis urmat de tot alaiul împărătesc şi de mulţi tineri curajoşi pînă la hotar. Boierul Topală rămase pentru toţi un ceva nevăzut, numai Zapis îl vedea şi-i asculta poruncile. Cînd ajunse la hotar, îşi luă rămas bun de la toţi şi plecă urmîndu-şi stăpînul nevăzut.

Boierul, cum rămase singur, puse mîinile la gură, necheză ca un armăsar, veni un cal sălbatec, îl prinse şi-ncălică pe el. Apoi, dintr-o traistă de piele scoase un bici cu sfîrcul de mătase împletită şi spuse restit :

— Am întîrziat din pricina ta şi a alaiului tău. Să mergi de acum mai repede, fiindcă altfel te voi sili cu biciul, şi ca să vezi că nu glumesc şi că biciul doare, iată începutul.

Şi răsuci biciul şi-i plesni lui Zapis o lovitură peste spatele ce era îmbrăcat pe dedesubt cu zale şi solzi de aramă. Nu-1 duru pe băiat, dar fiindcă trebuia să se supună în totul stăpînului, tăcu şi porni în fugă pe lîngă calul pe care călărea boierul.

Pe furiş, însă, făcu o cruce, dar boierul îl şi văzu şi-i plesni alt bici strigîndu-i :

— N-ai voie să faci semnul acela ! Vei face numai ce poruncesc eu !...

— Am înţeles, stăpîne ! Şi Zapis se gîndi şi se rugă lui dumnezeu numai în gîndul lui, ştiind că nimeni şi nici o putere nu poate pune hotar ori barieră gîndului drept şi curat...

După o fugă neîntreruptă de o zi şi o noapte, boierul întrebă :

— Nu cumva ai ostenit ?

— Dumnezeu m-a întărit şi nu mă simt ostenit! îl răspunse băiatul.

Boierul scrîşni din dinţi şi-i răspunse :

— Hai mai iute, de-i aşa î Şi iar îi plesni un bici, iuţind calul să meargă mai tare.

Zapis nu zise nimic, ci se gîndi şi mai mult la dumnezeu şi zori şi el mai mult la fugă.

Mai merse o zi şi o noapte, fără pic de odihnă, şi boierul iar îl întrebă :

— Nu ţi-e foame, nu ţi-e sete ?

— Nu mi-e sete, nu mi-e foame... îi răspunse iar băiatul.

Boierul strînse pumnii, crîşni dinţii şi strigă :

— Hai mai iute, de-i aşa ! Şi iar dădu un bici de se strîmbară zalele după trupul băiatului.

Calul fugea acum cît putea şi Zapis ţinea la fugă cu el, gîndindu-se la dumnezeu să-1 întărească.

Merse iar o zi şi o noapte şi, cînd răsări soarele, calul, albit de spume, se opri în loc, începu să tremure, suflă de i se zvârcoleau coastele şi plesni, căzînd jos mort.

— Ah, tîlharule ! răcni boierul.

— Ce s-a-ntîmplat stăpîne ? întebă Zapis, făcîndu-se că nu pricepe nimic.

— Ai fost mai tare tu ca un dobitoc sălbatic... dar acum am să te fac pe tine cal.

Şi Zapis, pînă să ia seama, se şi pomeni cu boierul ridicat după ceafă-i.

— Pentru ce să mai prind un cal sălbatic, zise boierul, cînd tu eşti mai tare ca el...

Haide mai repede, că am întîrziat !

— Haide, stăpîne.

Şi Zapis porni la drum cu boierul încălicat după ceafă-i.

— Mai repede ! Mai repede !... strigă boierul.

— Mai repede ! răspundea şi Zapis.

Cîmpul părea acum că se sfîrşise, fiindcă se afundară într-o leasă, plină cu fel de fel de mărăcini. Boierul nu mai putu merge călare şi zise :

— Mă mir că s-a schimbat aşa de mult faţa pămîntului p-aici... O ştiam într-altfel!... Opreşte-te să mă dau jos, fiindcă mărăcinii mă lovesc tot peste ochi.

Băiatul se opri şi boierul se dădu jos din cîrca lui Zapis. Cînd îl văzu Zapis, rămase mirat. Atît de mult îl zgîriaseră mărăcinii, că din obraji îi curgeau dîre de sînge.

Porniră pe jos. Dar mărăcinii erau deşi şi hainele li se rupseră, pînă rămase pe Zapis numai îmbrăcămintea de solzi de aramă, iar boierul rămase aproape gol de tot.

— Cum, tu ai avut cămaşă de solzi ? îl întrebă boierul.

—• Aşa am purtat de cînd eram mic... Voia tata să mă obişnuiască cu greutăţi, căci numai cămaşa singură atîrnă o sută de oca.

— Tare om eşti ! zise boierul.

— Cum m-a făcut dumnezeu ! îi răspunse Zapis. Mergînd ei aşa cale lungă să le-ajungă, se pomeniră ajunşi la o pădure de glădiţe ce aveau nişte ghimpi mai mari decît o palmă.

Boierul se opri în loc mirat, nici pădurea asta n-o ştia!

— Ce doriţi stăpîne ? îl întrebă Zapis.

— Ne-am rătăcit. Pădurea asta de spini nici n-o ştiam... Mergi tu înainte !...

Zapis porni înainte ; dar cînd scăpau crăcile îndoite şi izbeau în urmă, loveau pe boier, de-1 găureau.

— încet, Zapis, încet, că spinii ăştia parcă ar fi prieteni ţie şi duşmani mie !

Zapis merse mai încet. Se întîmplă însă altceva şi mai neprevăzut.

începu să tune şi nori negri se iviră pe cer.

Vîntul începu să sufle, să îndoaie şi să frămînte pădurea de glădiţe.

Apoi norii acoperiră tot cerul, încît în pădure se făcu un întuneric ca şi noaptea. Arborii se îndoiu ca nişte arcuri, se plecau şi se mişcau în toate părţile ca nişte spice de grîu sub rotocoalele vîrtejului şi izbeau în Zapis şi-n boier, de boierul începu să răcnească de durere. Băiatul, însă, în cămaşa lui de solzi de aramă n-avea habar, ci cu coiful tras pe ochi mergea înainte gîndind la dumnezeu, că răul acesta nu poate să fie decît bine pentru el.

Fulgerele şi tunetele păreau că au aprins pădurea. Frunzele suflate de vînt şi rupte, crăcile sfărîmate, tunetele, urletele fiarelor făceau un zgomot că nu se mai putea auzi nimic.

Zapis, cu gîndul mereu la dumnezeu merse înainte,, fără să ţie în seamă că boierul a rămas în urmă şi că îl chema şi se văita cît putea de înţepăturile gladiţelor ce le răsucea vîntul aşa de amarnic.

Un potop de grindină colţuroasă şi mare cît ouăle de gîscă începu să fie izbit de sus cu aşa putere, că ponora pădurea şi lovea de moarte tot ce întîlnea.

Zapis se pomeni ajuns tocmai atunci în gîrliciul unui bordei, şi, cînd se uită după boier/nu-1 văzu deloc. Piatra cădea acum de potopea totul.

Uşa bordeiului se deschise şi lîngă băiat apăru un bătrîn slab, îmbrăcat într-o haină neagră, cu o mare barbă albă, cu o cruce atârnată de gît şi cu o carte în mînă. Băiatul înţelese numaidecît că este un pustnic şi că dumnezeu i-o fi îndreptat paşii spre el.

— Vino-ncoa, înăuntru. Vino ! strigă pustnicul cît putu, ca să poată fi auzit din zgomotul furtunei, şi Zapis fu tras de mînă în bordei.

Ce sodom !..., zise pustnicul. Cum de te-ai rătăcit,, tinere, tocmai p-aici ?

Zapis începu să-i spuie tot ce ştim şi noi, încît pustnicul, mirat, zise :

— Cu adevărat dumnezeu a dat furtuna asta peste tine, căci boierul tău — după cum îmi vine să cred — trebuie să fie chiar diavolul, ce te-o fi ducînd la iad.

— Aşa am bănuit şi eu, răspunse şi Zapis, dar ce-ar trebui să fac, ca să scap de puterea lui asupra mea, că simt că are o putere asupră-mi.

Pustnicul se-nchină, se uită în sus şi-ncepu să vorbească :

— Puterea puterilor este dumnezeu. Ca să ai pe dumnezeu cu tine este să crezi în el, în ajutorul lui, fără să te-ndoieşti nici o clipă...

Dar îngenunche jos, fiule, să te spovedesc şi să te împărtăşesc, că poate atunci să-mi vie de la dumnezeu şi gîndurile de mîntuire pentru tine !

Zapis îngenunche jos şi se spovedi şi se împărtăşi cu sfintele taine.

Apoi pustnicul îi zise :

— Îmi vine să-ţi spui ceva, fără să mă gîndesc şi astea sînt sfaturi ce vin de la altcineva decît mine şi trec prin gura mea, numai ca să poată fi auzite de tine. Uite, ia sticla din cuiul acela şi piteşte-o în sîn. Este aiasmă mare de la Bobotează. Mergi cu boierul tău, adică cu diavolul, fără nici o frică. Dumnezeu e cu tine. Pe apă vei pluti ca o nucă. în foc nu vei arde. Să nu te temi de nimic ; căci, dacă vei fi rînduit să faci multe fapte frumoase pe lume, nici o putere rea nu va putea să te piarză. Iar dacă viaţa ta va fi să se încheie aici, se va încheia creştineşte, ţinînd cuvîntul dat. Crede în dumnezeu şi du-te de-ţi caută pe cel ce încă ţi-e stăpîn.

Apoi pustnicul tăcu niţel şi apoi spuse iar :

— Am semn că nu vei muri.., O împărăţie şi o fată de împărat te aşteaptă cu dor.

Zapis îi .sărută mîna cu nădejde şi încredere, iar pustnicul mai rosti :

— în numele sfintei treimi, voiesc să izbîndeşti în toate gîndurile tale cele bune. Nici o putere rea să nu te înfrîngă ori să te vatăme ! Mergi, Zapis, cu tine merge marele stăpîn al totului.

Furtuna se mai potolise puţin, dar el plecă să-şi caute •stăpînul. Zapis ascunse în sîn sticla cu aiasmă şi ieşi afară.

•

îl căută mult pînă îl găsi ciuciulit lîngă nişte buturugi.

— Stăpîne ! strigă el.

— Zapis!...

— De ce ai rămas în urmă ?

— Nu mai mă-ntreba, băiete, căci văd că ţine cineva cu tine... Cum de n-ai murit ?

— Eu nu mor decît atunci cînd dumnezeu va vrea.

— Ba o să mori şi la porunca mea, căci eu am nevoie de sufletul tău, iar nu de corpul tău.

— Cum o vrea dumnezeu, aşa se va întîmpla, îi răspunse băiatul.

Grindina ce căzuse acoperise pămîntul de două palme şi şivoaie de apă rece curgeau prin toate părţile.

— Să mergem, băiete.

— Să mergem, .stăpîne !

Şi dracul, adică boierul, se urcă iar după ceafa băiatului.

Merse Zapis înainte, dar boierul iar îi spuse să se oprească.

— Eşti prea călduros... Solzii tăi leapădă scîntei de foc ce mă ard. Şi sări jos din cîrcă-i.

— Dacă-mi dai voie să-i lapăd, că simt că rnă coc în ei ? întrebă Zapis.

— Nu ! trebuie să mergi cu ei !

Zapis zisese aşa, tocmai ca diavolul să nu-i poruncească să-şi lapede cămaşa.

Porniră iar amîndoi prin pustia ce părea fără margini... cale lungă să le-ajungă, trecînd ape, suind munţi şi scoborînd văi adînci, pînă se pomeniră într-o pădure numai şi numai de brazi.

Boierul, obosit, fiindcă mersese pe jos, se lungi sub un brad, cu faţa în jos, şi porunci lui Zapis să se ducă şi să caute vreun izvor prin partea locului şi, dacă l-o găsi, să vie să-i spuie şi lui.

Zapis, care nu-i pricepu planul, plecă într-o vale adîncă, că doară va găsi acolo vreun izvor. După cum chibzuise, aşa şi găsi, căci dădu de un izvor limpede şi cu o apă dulce, pe care o beai şi nu te mai saturai. Bău apă şi stătu şi el jos să se odihnească.

Cum apa era limpede, iar fundul văii pe care curgea era negru, el se văzu pe de-antregu ca într-o oglindă. Se văzu slab de ajunsese pielea şi osu, şi-ncepu să ofteze singur de mila lui.

„Bietul Zapis, murmură el, ce-ai ajuns ! Chipul tău rumen s-a-ngălbenit. Trupul tău gras ţi-a slăbit.,, Dar

nu e nimic !... porcii sînt graşi, şi ce se mai alege de capetele lor decît piftii ?" Şi ca să uite, scutură capul şi răsuflă adînc.

Se lungi apoi cu faţa în sus, cu mîinile căpătîi sub ceafă, îl furară gîndurile spre domniţa Ilinca şi-l trecură lacrimile.

Ce era el vinovat că se îndrăgise de prinţesă şi că naşterea lui nu se potrivea cu a ei ? El o iubea fără să vrea şi se gîndea de mult că dragostea lui, oricît o fi de sfîntă, faţă de ea şi de împărat, nu e decît obrăznicie. Erau împrejur atîţia feciori de împăraţi puternici, care, deşi n-aveau mintea lui, dar aveau gata la poruncă puterile şi viaţa oamenilor ce-i stăpîneau.

Cei care vin de jos trebuie să aibă mai multă minte ca cei care se nasc de-a gata sus, altfel cei de jos rămîn fără nici o însemnătate.

•

Cum şedea el pierdut în gînduri, aţipi puţin. Un zgomot de frunze mişcate îl trezi, şi, cînd se uită, văzu la capul lui pe un om crunt, cu părul şi barba mare încîlcită, îmbrăcat în piei de urs şi cu un paloş la spinare.

Zapis vru să se scoale în sus, dar omul îi strigă răstit :

— Nu te mişca, că mori !

Zapis rămase lungit jos, cum se afla.

— Ce-ai căutat la izvorul meu ? şi ridică paloşul să-l taie.

— M-a trimis stăpînul meu, domnu dracu, să-i caut un izvor limpede, îi răspunse Zapis.

— Cine zici că e stăpînul tău ? mai întrebă hoţul, fiindcă i se păruse că n-a auzit bine.

— Stăpînul meu e... dracu !

— Dracu, mă ? întrebă hoţul mirat.

— Chiar dracu.

— Păi ce păcate mai mari ai făcut tu decît mine, ca pe tine să te ia aşa de tînăr ?

— Păcate mari de tot n-oi fi făcut, răspunse Zapis, dar tata, care în tinereţea lui fusese sărac, m-a făgăduit unui boier în schimbul unei averi mari.

Au dăruit nădejdea lor, neştiind că numai copiii sînt adevăratele nădejdi ale părinţilor şi neştiind că boierul ce le cerea astfel de preţ nu era altul decît dracul îmbrăcat în haine de boier.

— Şi acum tu unde te duci ?

— După cît îmi dau cu gîndul, mă duce în împărăţia drăcească, adică la iad. Sîntem plecaţi de acum o lună. Şi multe rele şi suferinţi am îndurat şi îndur mergînd pe drum cu dracu. Pentru că, să ştii, că de mîncare nu-mi dă ; de odihnit nu mă odihnesc ; un cal sălbatic, pe care mergea călare, l-a gonit pînă a plesnit, că doar oi muri şi eu de osteneală ! Ce să-ţi mai spui ?... L-am purtat şi în cîrcă şi acum iată-mă aici... trimes, poate, ca dumneata să-mi faci de petrecanie !...

Tîlharul, căci omul acesta groaznic era un tîlhar, lăsă paloşul în jos şi rămase în gînduri. Zapis, care îl pricepuse după uitătură ce poamă este, vorbi înainte :

— Astfel că oboseala nu m-a ucis, n-a vrut să fie o sculă în slujba dracului care îmi vrea moartea. Foamea iar nu m-a ucis, oricît e foamea de grea ; se vede că nici ea n-a vrut să slujească dracului. Nesomnul, căci nici să dorm nu m-a lăsat, nu m-a ucis. Acum, de eşti dumneata o sculă mai bună în slujba stăpînului meu, ucide-mă, că el la iad nu mă poate duce — cred eu — aşa întrupat cum sînt.

— Adică ce tot zici tu, băiete, răspunse tîlharul, că eu coşcogeamite omul, sînt sluga dracului ?

— Nu ştiu eu asta, dar cred că din fapte rele trăieşti dumneata, că-i eşti o sculă ce o întrebuinţează el după plac : şi mai cred că înadins m-a trimis aici şi-nadins te-a făcut să mă găseşti, ca să mă omori.

— Aşa e, mă băiete. Ai ghicit, îi răspunse tîlharul. De cum te-am zărit scoborînd în vale, mi-am zis : „Iată cel de-al sutelea". Eu, băiete, am ucis — poate din porunca dracului— nouăzeci şi nouă de inşi. Ziceam : cu ăsta fac suta. Dar... nu te mai ucid. Iacă, nu mai vreau s-ascult pe dracu, măcar de-o plesni de necaz !... Du-te în pace... Da ştii ce ?... Dacă ajungi la iad şi ţi-o ajuta dumnezeu să scapi din el, întreabă şi de locul tîlharului Roşu, unde e gătit. Şi, de te întorci p-aici, strigă-mă, caută-mă şi să-mi spui şi mie ce mă aşteaptă...

— Dacă voi scăpa, aşa am să fac, îi răspunse Zapis.
— Du-te acum băiete, dar... iar nu spune dracului că m-ai întîlnit şi nu te-am ucis... Căci eu m-am jurat, cînd am fugit de urgia oamenilor, că pe cine oi întîlni, să-1 ucid. Şi ca să întîlnesc cît mai puţini oameni, am venit aici în pustie... Vezi însă, dracul avea grijă să rătăcească cîte zece inşi pe an, aşa că în zece ani fără o lună, am ucis nouăzeci şi ,nouă !... Du-te, că, deşi mi-am călcat jurămîntul, o fi mai bine aşa, fiindcă jurămîntul meu mă ţine în slujba dracului. Poate c-o fi mai drept să nu ţinem jurămintele care ne fac slugile răutăţilor şi diavolilor.

Zapis plecă fără să mai aştepte altfel de îndem şi sui piscul.

Cînd ajunse sus, găsi pe boier dormind şi cu şapca căzută alături din cap. Printre părul negru şi frumos cîr-l'ionţat, văzu două cornite scurte şi groase. „Nu era nevoie să-ţi arăţi coarnele, jupîne, zise el încet, că tot ştiam eu cu cine merg pe drum." Dracul îl auzi, căci sări în sus.

— Ai venit ? ! îl întrebă mirat.
— Am venit, stăpîne.
— Şi moartea n-ai întîlnit-o pe acolo ?
— N-am întîlnit-o.

Dracul puse mîna straşină la ochi şi se uită mult în vale. Fără îndoială îşi căuta scula, pe tîlharul Roşu.

— Ciudat lucru !... îl auzi Zapis zicînd.
— Pornim la drum ?
— Pornim.

Şi porniră iar, tot spre miazănoapte.
Pe drum, boierul, adică dracul, începu să vorbească.

— Ştii tu, Zapis, băiete, cine sînt eu ?
— Ştiu, îi răspunse Zapis.
— Şi cine crezi că sînt ?
— Jupîn dracu.
— Chiar dracul ?
— Chiar el.
*— Şiretule, şiretule... mi-ai văzut coarnele !...
— Te bănuiam mai de mult cine eşti ; de cînd eu te vedeam şi ceilalţi nu te vedeau.

— Şi ştiind cu ce tovarăş ai pornit la drum, nu ţi-a fost frică ?
— Nu mi-a fost.
— Cum nu ţi-a fost, cînd puteam să te ucid, numaidecît, fiindcă, la urma urmelor, mie nu-mi trebuie zdreanţă asta de humă ce o porţi ca trup ?
— Dacă puteai să mă ucizi, mă ucideai îi răspunse Zapis, eu însă cred că n-ai putut şi că nu poţi, de vreme ce, fiind botezat, sînt îmbrăcat în puterea lui Cristos. Dacă ţi s-ar fi dat puterea răului rje-1 gîndeşti şi vrei să-1 faci, ştiu că mult rău ne-ai face !.,.
— Hai la drum, băiete, hai î... nu mai sta la vorbă, zise dracul supărat, şi merseră iar înainte.

Străbătură iar cale lungă să le-ajungă şi se înfundară în nişte munţi unde ningea întruna, iar zăpada nici nu se ştia cît este de adîncă. Vîntul sufla mereu şi zăpada cădea întruna. Cămaşa de solzi de aramă a lui Zapis îi îngheţa acum pe trup si el simţea că, dacă o sta în loc, va îngheţa cu totul. îşi puse în cap însă să nu ţie seamă de răceala zăpezei şi începu să se gîndească la zilele cu soare din împărăţia lui Soare-împărat.

Tot gîndindu-se la soare, la cer albastru şi la eîmpii verzi, uită de ger, pămaşa de solzi se încălzi pe el şi merse înainte. [...]

„Voieşte şi vei putea!" Da, să voiesc ! Să voiesc !...
— Voiesc! zise el tare.
— Ce voieşti, îl întrebă dracul, care-1 auzi vorbind singur.
— Voiesc să merg să vă înfrunt pe toţi în chiar împărăţia voastră, îi răspunse Zapis. Voiesc ! ca puterea mea trupească să fie mare ca şi a lui Cristos, care n-a plîns cînd jidovii i-au bătut piroanele în mîini şi-n picioare. Voiesc ! să nu mă doară trupul nici de spinii ce mă-nţeapă ; să nu mă-nghețe nici zăpada ce mă acoperă şi să nu mă arză nici focul în care mă vei duce ! Voi socoti trupul că e o haină, pe care trebuie s-o apăr de dureri eu, sufletul, iar nu că ea, haina, să apere pe suflet. Şi eu îmi voi apăra trupul prin voinţă !...
— O voinţă de nebun, băiete i îi răspunse dracul.

— O voință într-adevăr de creştin ! îi întoarse vorba Zapis. Creştinul ce voieşte, va putea. Creştinul care va crede, se va mîntui... Hai înainte drace, căci acum nu am nici o frică de tine... Am descoperit adevărul.

— Adevărul ? întrebă dracul mirat.

— Da ! Pentru noi oamenii, adevărul este : credința în voință şi voința în credință... Să cred în puterile mele in chip nemărginit [...]

Voiesc şi cred, iată adevărul, drace î...

— Umblu să mă-nchin de mirare, răspunse dracul înspăimîntat de aşa gînduri. Nu vezi tu răul la orice pas şi nu-i simți puterea lui nemărginită ?

— Nu voiesc să-1 simt şi nu-1 voi simți. Nu cred în nemărginirea lui şi nu va fi nemărginit. Ah, da ! Adevărul e credința şi voința ! Voiesc 3ă-mi fie bine !... Cred !... Voiesc soare pe cer!... strigă Zapis uitîndu-se în sus.

Dracul nu mai zise nimic, dar norii se deteră la o parte şi soarele se văzu strălucind sus într-un haus albastru.

Zapis, cum văzu că şi norii îl ascultară, zise :

— Iată Satano, că prin credință se înseninâ cerul ?... Legea totului ascultă de credința bună şi nemărginită a unui om ce voieşte binele şi crede în el.

Iată creştinul ce crede în Cristos !...

Dracul scrîşni din dinți şi apucă pe o vale, unde se* vedea gura unei peşteri.

Zapis merse în urma lui, păşind mai cu putere şi încredințat că se va întoarce îndărăt şi rle la iad.

*

Intrară în gura peşterei şi începură să scoboare în jos. Aci lumina pieri şi se făcu un întuneric negru ca păcura.

Pe jos erau pietre ascuțite ca nişte țăpuşi.

Unele erau mari cît casa, iar altele subțiri ca nişte suliți şi, pe de rînd, s-auzeau zbîrniituri, fluierături şi. zgomote de ființi ce fugeau .dinaintea lor.

—. Nu ți-e frică, Zapis ? întrebă iar dracul.

— Nu mi-este frică !... Ți-am spus că am descoperit: adevărul şi cine cunoaşte adevăraul nu mai se-nfricoşează de nimic. Adevărul e lumina sufletului, e gîndirea

desăvîrşită, e ştiință, e credință, e voință !... Deci nu mi-e frică !

— Aici (Şerpii sînt mari ca odgoanele şi mulți ca iarba, li spuse diavolul. Ascultă-i cum şuieră şi ,vezi cum le ard ochii, ca nişte steluțe roşcate... ,Şoarecii, dihorii şi viezurii, auzi-i cum chirțăne şi grohăie... Mie mi-e frică !

— Nu este nimic pe pămînt mai puternic şi mai tare ca omul ce crede şi voieşte. ,Nu este nimic care să învingă pe cel ce ştie şi gîndeşte. Şerpii şi toate celelalte vor simți voia mea, şi îngroziți vor pieri din cale-mi !...

— Eşti nebun, băiete ?

— Sînt creştin, drace ! îi răspunse Zapis.

— Am auzit eu că ai făcut minuni cu deşteptăciunea ta la curtea lui Soare-împărat, începu dracul să vorbească, dar nu credeam că deşteptăciunea ta este nebunie curată.

Cum încape în sufletul tău credința, care este o stare sufletească oarbă, căreia nu-i poți pune temei şi ştiința, care e adevărul stabilit prin cele cinci simțuri omeneşti ?... A crede în ştiință şi a crede în dumnezeu conceput de Cristos e ceva cu neputință. Ori eşti creştin şi rămîi un prost, ce crede totul fără nici o judecată făcută de sufletul lui» ori eşti un om de ştiință şi crezi numai ce se poate dovedi. Tu, care crezi şi în ştiință şi în credință ; care voieşti şi pe una şi pe alta, şi care voieşti lucruri ce nu se pot, eşti un nebun !... Noroc că te-am luat din lume, altfel ai fi înnebunit-o ,eu voința ta oarbă şi cu credința ta prostească.

— Nu vorbeşti adevărul, drace, ci voieşti numai să-mi -zdruncini credința şi voința mea. Am puterea să gîndesc cu capul meu şi deci să îți judec şi gîndurile tale.

Credința în Dumnezeu e temelia pe care creşte nemărginită credința în puterile mele. Sînt şi vreau să fiu puternic !...

Voința mea este credința că, voind eu, dumnezeu voieşte cu mine şi deci totul voi putea. Zici de întuneric şi de şerpi... iată... Voiesc ca ochii mei să fie ca două steluțe luminoase, care să-mi lumineze ca nişte reflectoare. Si aşa fu : ochii lui Zapis începură să lumineze şi la lu-

mina lor, şerpii începură să fugă şi jigăniile să urle de spaimă.

— Ceea ce poţi tu să faci, iată fac şi eu, zise dracul, şi ochii lui se măriră şi începură să răspîndească o lumină roşie ca ceea de la felinarele trenului în timpul nopţei.

— Cu atît mai bine ; iată dar cum prin voinţă şi credinţă, cînd acestea intră în noi prin ştiinţă şi gîndire* întunericul piere chiar din fundul peşterilor !... Da... sufletele bune cu voinţă şi credinţă, pot lumina ca stelele, chiar fundurile mărilor. Voinţa e mijlocul prin care s-au creat luminile văzute şi nevăzute... Voiesc^şi cred !...

Dracul începuse să-şi frîngă mîinile de necaz. înţelese singur că nimeni nu poate fi mai puternic ca omul ce gîndeşte mult, ce voieşte mult şi crede şi mai mult. Ca tot să-1 piarză, el încearcă altă înşelăciune.

— Iată, Zapis, zise el, cum te urmează acest şarpe pe care lumina ochilor tăi 1-a fermecat cu totul.

Zapis se uită în urmă, dar dracul odată îi făcu un brînci în adîncul unei prăpăstii foarte adîncă.

Zapis se simţi căzînd în gol şi nu putu decît să gîndească : „Cred că dumnezeu e cu mine !" Se pomeni ajuns în picioare pe un loc tare şi nu simţi nici o durere şi nici o zguduială.

Un vîjîit ca de ghiulea se opri lîngă el, şi dracu, cu ochii roşii, ca două felinare, ajunse lîngă el.

— Tot viu ? îl întrebă dracul.

— Tot, Satano !... Ji răspunse Zapis.

— De la cinci sute de stînjeni înălţime şi să nu ai nimic !... se miră dracul.

Cu ochii lui roşii parcă tivi cu jeratic si cu sînge stîncile colţuroase dimprejur. Cînd se uită şi Zapis* stîncile se înălbeau şi străluceau sub lumina ochilor lui, ca argintul luminat de soare.

— Mă mîndresc cu isprava mea, începu dracul. De trei sute de ani eram vestiţi ică te vei naşte tu cu numele adevărat de Huberung. Ce-am luptat pînă ţi-am schimbat numele în Zapis, numai eu ştiu. Am căutat să te împiedicăm de a te naşte în palatul vreunui împărat. Te-am împiedicat să te naşti copil al vreunui bogat, şi voiam să te împiedic să te naşti în trup de om. Voiam să să te împiedicăm de a te naşte chiar între dobitoace.

Ne-ai înşelat. Ai intrat în nevasta» bietului Neacşu.

Dar norocul, acea binecuvîntare a cerului, era cu tine. Boierului Topală i s-a îmbolnăvit soţia la care ţinea ca la ochii lui din cap. Neacşu şi Maria lui porniseră în lume să scape de sărăcie. Soţia lui Topală însă a murit, iar el, în gîndul lui răzvrătit de durere a luat hotărîrea de a-şi ,lăsa averea celui dintîi sărac ce-1 va întîlni în drum. Era tot binecuvîntarea cerului, care îngrijea de tine.

Văzînd că paşii lui Neacşu vin spre Topală, atunci am făcut pe Topală să ,se spînzure singur, i-am luat sufletul şi l-am încuiat în tolbă, şi, cît îi era trupul încă cald, am intrat eu în trupul lui şi în schimbul averilor ce avea, te-am cerut pe tine la părinţii tăi, pe tine marele credincios Huberung î

Rob al hotărîrei părinteşti, mergi cu mine, unde cu încetul, vei căuta gîndurile şi faptele pentru care hotărîseşi să te naşti. Cînd îţi va fi scîrbă de lumea pămîntului, vei fi liber să pleci aiurea !... dacă marele tartor n-o hotărî într-altfel. Al nostru voim să fie pămîntul, şi trebuie să împiedicăm pe oamenii ca tine de a-şi împlini gîndurile.

Zapis îl ascultă liniştit, dar îl întrebă :

— Şi cam ce aveam eu să fac pe lume ?

— Aceea ce nu trebuie să-ţi spui, căci tot mi-e teamă că te vei întoarce în ea. Oamenii ca tine se descoperă însă singuri cine sînt, ce pot şi ce trebuie să facă. Din zi în zi tu te-ai descoperi ţie însuţi, te-ai fi recunoscut şi atunci scopul pentru care te-ai născut, l-ai fi înţeles singur... Or asta nu trebuia şi nici nu trebuie !...

— Cum pricep eu, aveau dreptate grecii de scrisese pe templul lor : „Cunoaşte-te pe tine însuţi răspunse Zapis.

— Alt nebun, răspunse şi dracul. Vaj ce-am muncit, pînă am întărîtat pe cei mai proşti, ca să-1 otrăvească cu cucută ! ... Aşa nebuni trebuiesc daţi afară de pe pămînt ! ... îmi pare bine că şi pe tine te-am smuls 1 ...

— O să vedem acum cît timp vei putea să mă ţii smuls...

Merseră din nou tăcînd, pînă Zapis văzu că în fundul nepătruns al văiei se zăreau nişte limbi de flăcări roşii, în mijlocul unor nori de fum, negru,

încredințat în dumnezeu merse fără frică.

De ce se apropia insă, de aceea creştea căldura şi trosnetele focului începeau să se auză ca o vijelie depărtată.

Mergînd amîndoi mai grăbiți, începu să se vază o mare de flăcări şi de fum, ce se zbătea amarnic ca sub suflarea unei vijelii. Acum fulgerile şi trăsnetele urlau şi detunau de parcă voiau să facă pămîntul țăndări. Prin norii de fum, negri şi întunecoşi, fulgerele făceau nişte brazde adînci, nişte prăpăstii din care țîşneau flăcări, cu vine negre de fum, se încolăceau, se-mpleticeau şi plesneau ca nişte bice mînuite de uriaşi. Apoi în pilcuri mari se desprindeau din marea de foc, se repezeau în sus dasupra norilor de fum, plesneau cu zgomot şi piereau ca nişte păreri. Mirosul de pucioasă, de smoală neagră, de păcură şi de cărbuni era înăbuşitor. Căldura acum ajunsese dogoare de care se pîrlea părul şi se umfla carnea.

— Cred că eşti cu mine, Doamne ! zise Zapis şi merse înainte.

Se apropie şi mai mult de marea întărîtată de foc ! Nişte ziduri de cremene afumată şi neagră se văzu înainte-le.

Zapis se urcă pe ele şi scoborî după dracul, care se uita în urmă la el, cu ochii sperioşi.

între zidurile acelea se vedeau închise o mulțime de dobitoace, boi, vaci, cai, bivoli, cîini, oi şi măgari. Toate acestea urlau de-ți luau auzul'şi-ntr-un lac, negru şi ăla de scînteile stinse în apa lui şi de păcura ce-i ardeş, pe margini, se înnomoleau toate şi fugeau de colo pînă colo.

— Pentru ce aşa ,chin pe toate aceste dobitoace ? întrebă Zapis îngrozit.

— Aceştia sînt foştii oameni proşti, nebuni şi hoți, îi răspunse dracul. Aici sîntem ajunşi în mahalaua proştilor. Au avut în viața pămîntului trupuri de oameni, dar unii au fost răi cum sînt cîinii ; s-au certat şi s-au încăierat fără pricină, ca ei ; alții au fost proşti ca vacile :

n-au iubit curățenia şi cercetarea cu gîndul a lumei în care trăiau. Spre pedeapsă, au fost dați nouă pe atâția ani cîți au trăit proşti pe pămînt, iar noi le-am dat să poarte p-aici trupurile ce se potriveau cu mintea lor.

— Şi pentru ce faceți voi astea ?

— Că aşa ne place să facem.

— Nu cumva am intrat în iad ? mai întrebă Zapis.

— Ami intrat în mahalaua proştilor, a acelor ce au căzut în puterea noastră prin prostia lor. N-au voit să se cunoască nici pe ei, nici locurile unde se pomeniseră. Ca nişte orbi au aşteptat să le treacă viața pămîntească fără s-o priceapă şi fără s-o cunoască... Uite cela de colo, boul acela marele, e un mare prost, ce a fost bogat, dar care n-a citit o carte şi n-a născocit un gînd. A trăit din munca altora cu trupul, şi din ideile altora cu sufletul ; nimic n-a ieşit din capul lui... *Şi* a trăit nouăzeci si nouă de ani... Acum tot atâția va sta bou, aici, pripindu-se la focul din mahalaua proştilor.

— Atunci şi prostia este un păcat ?

— Cerul pentru proşti e închis !

— Pricep, răspunse Zapis. S-a zis de mult : „învățați, proştilor, minte !" şi apoi ni s-a spus : „Fiți desăvîrşiți, că tatăl ceresc desăvîrşit este !" Desăvîrşirea înseamnă ştiință, voință şi credință.

— înainte, drace, că şi în iadul tău pot învăța ceva ?

— Dar şi pentru cei cuminți iadul are locuri gătite mai în mijlocul lui ! îi spuse dracul.

— Se poate ?

— Vei vedea şi stradele celor plini de ştiință... Chinurile lor sînt mai groaznice, căci ei prin mintea lor au căzut mai jos ca proştii... Ştii tu... „Fericiți cei săraci cu duhul" ...ei nu pot cădea în păcatele mari ale celor bogați cu duhul.

— Aşa cum ați fi voi dracii !

Dracul odată se opri în loc şi se izbi cu palma peste frunte.

— Ce e drace ?

— Mi se pare că şi aici ai dreptate ! ...

— Nu cumva te pătrunde adevărul ce mintea mea îl descoperă ? îl întrebă Zapis.

— Adevărul/adevărul!... cine ştie • care ->este adevărul !

— învaţă-te să gîndeşti, Satano, căci şi în-mintea ta se va pogorî adevărul. Dar atunci nu mai vei fi Satana.

— Dar cine ?

— Vei fi îngerul pocăit, fiul pierdut şi regăsit iarăşi!...

Dracul îşi scutură capul şi spuse:

— Mă doare capul !...

— Pînă te vei învăţă să gîndeşti drept, te va durea capul; de aci încolo, vei simţi cea mai mare plăcere gîndind.

Dracul căscă lung.

— Mi-e şi somn !

— înainte, căci, în iadul tău, cred că vei dormi.

Vorbind astfel se pomeniră cu turmele de oi că-i ocoliseră toate, zbierînd.

— Dar oile, cum de se găsesc aicea, cînd ele au reprezintat pe mielul nevinovat ?

— Sînt proştii din vina altora... N-au avut şcoli, n-au avut dascăli şi' n-au avut cărţi. Dar aceştia nu se chinuiesc ca ceilalţi. Lîna lor cea mare suge apă multă şi pînă se abureşte toată, ei simt răcoare.

Oile veniră însă şi începură să se scuture de apă pe picioarele şi trupul lui Zapis, că-1 umplură de noroi de sus pînă jos. Pe cămaşa lui de solzi de aramă, apa sfîrîia, iar aburii se ridicau ca nişte nori.

— înţelegi?... au încă minţile omeneşti, spuse dracul, vor să te răcorească scuturând apă pe tine !... Ele pricep că focul iadului te dogoreşte groaznic.

— In numele lui dumnezeu, voiesc să fie libere aceste suflete!... zise Zapis.

Cum zise astfel, oile căzură jos, trupurile lor se scrumiră şi nu se mai văzu nimic.

— Ajutor ! Ajutor ! începu să strige dracul.

Turmele celelalte de dobitoace se repeziră şi ele, zbierînd şi urlînd, unele să împingă pe dracu, altele să cadă la picioarele lui Zapis.

îndată micii diavoli îşi scoaseră capetele negre şi cu coarne din norii de fum şi priviră sperioşi. spre Zapis.

— Ajutor! mai strigă /dracul.

— Dar pentru ce strigi, Satano ? întrebă Zapis.

Pînă să-i răspunză dracul, ce încă era în chipul boierului Topală, deodată din toate părţile năvăliră mulţime de diavoli negri, cu coarnele zbîrligate în sus, cu bice şi furci de fier în mîini şi ocoliră pe Zapis. Zapis îi privi crunt şi ei se opriră în loc. Dobitoacele se-nfricoşară.

— Acesta e Zapis, sau Huberung, vorbi dracul ce-1 adusese, puneţi mîna pe el şi duceţi-1 în faţa marelui tartor.

Dracii năvăliră şi-1 apucară unii de mîini,,alţii de picioare, iar alţii de vîrful coifului de aramă.

Zapis zîmbi ^lifi de încredere şi vorbi :

— Aide, să vedem ce puteţi voi să-mi ,faceţi, lăsîndu-mă eu în voia voastră. Puterea mea de a răbda e mai mare ca puterea voastră de a face rău.

Dracii zburară cu el şi se cufundară cu toţii în marea cea de flăcări.

Aci fumul şi flăcările îi intrau pe gît şi păreau că-i ard gîtul şi plămînii. Flăcările jucau pe el şi treceau arzătoare şi puternice căutînd să-1 iscrumească.

De foc şi de fum, nici nu mai văzu, iar de zgomotele, îngrozitoare ce trosneau şi urlau din prăpăstii ce păreau fără fund, nu mai auzi nimic. Un moment uită de diavoli, uită de iad şi pronunţînd cuvîntul : dumnezeu, i se păru că doarme şi visează.

îşi veni însă îii fire — nu se ştie după cît timp — şi se văzu, plutind dasupra unei cetăţi de argint. Aerul dedasupra'ei era răcoros, iar în jos, văzu uliţi drepte şi rîuri de ape limpezi.

Se uită în sus, dincotro ştia că venise, şi văzu flăcările alergînd pe cerul iadului, răsucindu-se şi plesnind înfiorătoare, înţelese că flăcările - era bolta ce acoperea iadul, dar că în 'josul* ei era.. aerul rece, curat, şi locuinţele ascunse *ale* diavolilor.

împrejurul ;lui'-m.er:g^au dracii ce-1 duceau, iar mai în. urmă, boierul ce-1 adusese, preschimbat acum într-un;

diavol foătrîn, cu o barbă de fulgi negri, mergea şi el obosit şi dus pe gînduri.

Gum Zapis era scoborît de sus în jos, văzu în mijlocul unei piețe de argint un palat cu acoperişurile foarte țuguiate şi cu,toate ferestrele şi bolțile în forme unghiularei

Diavolii se scoborîră cu el dinaintea uşilor palatului şi unul din ei îi zise :

— Intrăm, la măria sa tartorul... Ai să te închini în fată-**i.**

Zapis nu-**i** răspunse şi păşiră înăuntru.

In mijlocul unei camere mari şi înaltă, cu pereții, pardoseală şi tavan, cu totul şi cu totul de argint, şedea pe un tron, asemenea de argint, marele tartor. Era un drac mare, gras, roşcovan, cu pielea plină de broboane roşii şi negre, şi cu **o** coroană de vîrfuri de săgeți, pusă între două coarne ca de berbec.

Toți diavolii căzură în genunchi, cu fețele la pămînt, şi rămase numai Zapis în picioare, cu capul puțin aplecat, dar tare în credința şi în hotărîrea lui, să-1 înfrunte fără nici **o** teamă.

Tartorul, încruntat, începu să-1 privească de la picioare în sus şi, cînd ajunse la ochi, începu să clipească des. Apoi închise ochii, puse mîna la frunte, stătu aşa cîteva clipe şi vorbi :

— Tu eşti **Vestitul** Zapis ?

' —r Cu voia lui dumnezeu, eu sînt, ,îi răspunse Zapis.

— Eşti un spirit, îi vorbi tartorul, robit unui alt spirit, care nu e aşa de mare, după cum îl socoti în gîndul tău. Vorbesc de acela ce-1 numiți dumnezeu !... După puterea şi calitățile tale, ce sînt ale tale, dintru ale tale, nu dintre ale lui, ar fi trebuit să te naşti în casa unui împărat, nu în **podoaba** părăsită a boierului Neacşu, Eu însă, dracul, cel urît de tine şi de mulți ca tine, care nu mă cunosc, te-am îngrijit. Un boier rău la ;suflet, care ura toată suflarea omenească, afară de iubita lui, fiindcă făcea fapte de acelea c& voi le puneți în socoteala dracului, l-am luat şi stă în mahalaua ucigaşilor. Averea lui am dat-**o** lui Neacşu, pentru tine. Am voit să ai **o** creştere îfigrijită, **să** te **înalți** în mijlocul unor oameni de seamă, **riU** însă atît de **cil** seamă cît eşti tu. Te-am îngrijit şi te-am luat la mine în puterea cuvîntului * dat de părinții tăi. Şi, dacă te-ntrebi acum pentru ,ce, ori.ca să te chinuiesc ? îți răspund: Nu, pentru că n-ai făcut rele. [...] Te vreau numai tovarăş cu mine. Vreau să fii un spirit răzvrătit, contra unui alt spirit, care s-a suit pe tronul împărătesc al cerurilor, fără nici un drept. Spiritul acela se numeşte cu de la el cuvînt : (Domnul zeilor, dumnezeu, şi trebuie răsturnat!... Te-am luat şi pe tine pentru a lupta cu el. Că vom suferi făcîndu-i război, e foarte adevărat ; dar mîndria suferințelor noastre o să fie mai mare ca mîndria plăcerilor simțite de el.

Fii-mi dar şi prieten şi ostaş, ca să cucerim şi tu şi eu, rangurile ce puterile şi calitățile noastre ne îndreptățesc să le rîvnim !

Şi zicînd acestea, tartorul îi întinse mîna în semn de prietenie. Zapis însă, nu fu încredințat şi-i răspunse : [...]

— Dă-mi libertate, Satano să mă întorc la lume, că mi-e drag şi voiesc să măresc sporul de bine, de adevăr şi de frumos. Şi dă-mi şi /zapisul, chiar dacă n-ai înțelege adevărul asupra puterii şi esenții gîndului.

— Zapisul n-am de unde să ți-1 dau.

— îl ai de unde ^să mi-1 dai. şi vreau să mi-1 dai ! rosti Zapis cu putere.

— Nu-ți trebuie, du-te şi fără el.

— Voiesc şi trebuie să rni-1 dai.

Tartorul însă nu vru. Zapis, dacă văzu că nu poate s-o scoată la cale cu binele, scoase sticluța cu aiasmă din sîn şi-ncepu să boteze.

Se-ntîmplă ceva minunat de tot.

Stropii de aiasmă, pe unde cădeau, se aprindeau şi ardeau de topea pardoseala iadului.

Tartorul, atins şi el d-un strop de aiasmă pe obraz, sări în sus răcnind /şi strigînd :

— Opreşte-te Zapis, că zapisul ți se aduce îndată. Şi făcu semne şi /strigă să-i aducă zapisul.

Diavolii ce o rupseseră la fugă spăimîntați, se opriseră buluc mai departe şi unul mai negru aducea în mîini >un sul de papirus.

Tartorul îl luă şi-1 întinse lui Zapis.

— Acum eşti dezlegat de puterea cuvîntului rostit de părinții tăi şi eşti liber să pleci.

Zâpis, în culmea bucuriei, şe uită în sus, dar văzu în Ide de cer albastru, bolta de foc a flăcărilor iadului. Totuşi gîndi la dumnezeu cu mulţumire şi recunoştinţă şi apoi privi la diavolii ce stau toţi înfricoşaţi, îşi aminti de tîlharul Roşu şi .vorbi tartorului.

— Aveţi un spirit întrupat într-un om ce se numeşte tîlharul Roşu. Acesta v-a împlinit gîndurile ca o unealtă bună de lucru. Spuneţi-mi şi arătaţi-mi unda va fi locul lui, cînd va fi destrupat ?...

Tartorul clipi din ochi, cu mîna la arsura de pe obrazu-i izbit de stropul de aiasmă, şi-i răspunse :

—• Vino să-ţi arăt.

Zapis porni după el afară şi merseră în dosul palatului, de unde ieşea în clocote un rîu mare de catran şi păcură.

— Aici îi e locul gătit.

Şi ca să dovedească grozăvia locului, tartorul scoase un cuţit nou de la brîu şi-1 trase prin clocotul de smoală. Cînd îl scoase în sus, cuţitul se văzu găurit ca ciurul.

— Cine 1-a găurit aşa ? întrebă Zapis minunat.

— Viermii cei neadormiţi! îi răspunse tartorul.

— Dă-mi mie cuţitul !

Tartorul i-1 dete.

Zapis pipăi cuţitul şi înţelese că suferinţa e întrebuinţată de diavoli, fără să priceapă ei, ca mijloace de desăvîrşire. Spiritele proaste prin suferinţi dobîndesc puterea de a ţine minte, de a gîndi şi de a deosebi răul de bine ; cu un euvînt : de a deveni conştiente şi puternice.

— Acum duceţi-mă afară din iad !

— Duceţi-1 ! făcu semn tartorul.

Diavolii îl luară de umeri si zburară ,în sus.

Zapis se gîndi la minunile ce putuse să le facă numai încordîndu-şi voinţa. şi zise : „Voiesc ca flăcările să se dea în lături, să ies neatins de ele ! Voiesc asta, în numele lui dumnezeu tatăl şi al fiului şi al sfîntului duh !...

Dracii începură să răcnească îngrozitor.

— Ce v-a găsit? îi întrebă Zapis

— Ai rostit formula formulelor, de care totul se teme şi căreia totul se supune !

Flăcările ce formau bolta iadului se deteră la o parte plesnind ca împinse de o vijelie şi mai grozavă» iar dracii zburară cu Zapis, neatins de nici o flacără.

îi trecură în zbor pe dasupra oboarelor ce formau mahalaua proştilor şi suiră cu el în peştera întunecoasă.

— Aici te lăsăm ! ziseră ei.

— Şi dacă n-aş vrea ? întrebă Zapis.

Diavolii nu-i răspunseră nimic şi zburară cu el mai departe. Cum în peşteră era întuneric nepătruns, Zapis îşi încorda voinţa, şi ochii lui ee aprinseră ca doi luceferi şi luminară ca un sul de raze hausul dinainte.

Atunci văzu cum diavolii cu aripi ca de liliac şi negri ca păcura zburau împrejuru-i ca roiul iar alţii îl duceau în toată voia lui.

La gura peşterii, unde ninsoarea iar era în putere, diavolii se opriră şi-i spuseră :

— Te-am scos la lume... Acum mergi şi singur. Lasă-ne să ne-ntoarcem !

— Şi dacă vă poruncesc să mergeţi ? zise Zapis încruntat.

Diavolii, muşcîndu-şi buzele de furie, fură siliţi să-1 ducă pe dasupra munţilor şi-a văilor de gheaţă, şi-1 scoaseră la locul unde nu mai era zăpadă, ci numai tufe mici şi ierburi sărăcăcioase.

— Pînă aici e destul ! mai ziseră ei.

— înainte ! le strigă Zapis.

Diavolii iar porniră cu el pe sus şi merseseră cale lungă, pînă cînd Zapis văzu pe dedesubtul lui munţii acoperiţi de brazi, unde îşi aminti că întîlnise pe tîlharul Roşu. Atunci porunci :

— Lăsaţi-mă jos şi duceţi-vă îndărăt la iad...

Diavolii nu mai aşteptară să li se mai zică o dată, ci îl lăsară jos, se înclinară în faţă-i şi porniră prin văzduh de le sfîrîiau aripile.

Zapis rămase cu ochii după ei şi se gîndi că plăcut lucru e să poţi zbura prin înaltul cerului, cum zboară şoimii şi vulturii.

Porni singur pe jos ; dar acum drumul era anevoios ; fiecare rîpă trebuia trecută, fiecare deal urcat, fiece depărtare străbătută cu osteneli si cu sudori.

Ce bine ar fi fost cal oamenii să poată zbura, gîndea el. Cînd fusese adus de diavoli pe sus, văzuse în josul lui, alunecînd într-o ceață albastră, munții şi pădurile, cîmpiile şi apele.

Cum îşi arunca ochii, departe spre cîte un pisc nalt şi golaş, cum piscul se părea că se umflă, că se face mare, creşte, vine întîi încet şi apoi iute, ajunge în drept şi trece în urmă; iar ochii lui însetoşați de zări senine, pline de soare, alergau şi mai departe, țintind alte piscuri şi alte cîmpii, dezvălite ca un covor verde în fața razelor soarelui.

Şi acum se afunda în cărări neumblate de oameni, se amestica în lăstările şi arborii codrilor şi străbătea cu încetul depărtări ce în zbor le-ar fi străbătut în cîteva clipite.

Mergînd aşa, văzu jos o pasăre moartă. Se aplecă şi o ridică. Fără să se oprească din mers, îi luă seama, cum sînt făcuți fulgii, cum sînt aşezați, de ce sînt moi la vîrfuri şi aşa de uşori. Cum ştia carte multă, că doar la dascălul lui Soare-împărat învățase, pricepu zborul păsărilor şi i se înfipse în cap gîndul de a face o maşină de zburat. Lucru nemaipomenit pe atunci, dar de gîndit fusese încă din timpuri şi mai vechi. Ba, Icar, ce n-o fi ştiut carte cît Zapis, se şi apucase să-şi facă aripi. Zapis ştia de încercările acelui făt-frumos şi se hotărî să încerce şi el să facă. Cum era pe drum şi în pustie, văzu ce greu îi este să socotească fără condei şi să faeă aripi fără scule. Luînd seama păsărei moarte din mînă, mai că-şi uitase de tîlharul Roşu, cînd un glas gros îi trezi din gînduri.

— Te-ai întors, băiete ?

Se uită şi văzu la cîțiva paşi de el pe tîlharul Roşu.

— M-am întors, om bun.

Tîlharul veni spre el şi se întîlniră.

— Ce-ai văzut p-acolo ?

— Foc, fum, smoală, miros de puci®asă şi de necurățenii arse. Parcă tot pămîntul acolo îşi arde şi îşi mistuie murdăriile. Iată şi locul tău î

Şi scoase cuțitul şi i-1 dete.

— Cine 1-a găurit aşa ?

Viermii cei neadormiți; viermii ce rod şi oasele şi fierul... Acolo, într-un rîu de smoală incinsă, spuneau diavolii că e locul tău gătit. Dar nu te speria : dumnezeu e mare şi bun. Prin credință dreaptă de aci nainte şi prin pocăință, te vei mîntui. Mergi după mine să căutăm un sfînt pustnic» care m-a sfătuit şi m-a ajutat şi pe mine şi acolo vom găsi sfaturi de mîntuire şi pentru tine.

Tîlharul, cu ochii pe cuțit, îl ascultă pierdut în gînduri.

— Aseultă-mă !, îi zise Zapis, eu nu voiesc să te înşel, ci îți vorbesc adevărul. Prinde cuvintele mele în întregimea lor şi judecă-le cu toată puterea minții tale. Sufletul omenesc e o substanță prea deosebită şi în multe feluri se poate frămînta şi în multe forme se poate turna. La iad am văzut mahalaua proştilor, unde cei ce fusese proşti p-aici, erau întrupați acolo în dobitoace, în boi, în cai, porci şi măgari. Acelaşi suflet silit să îmbrace alte forme, după cum apa, care e substanță grea şi groasă, îmbracă forma vasului în care o punem.

— De-aş fi fost prost !, răspunse tîlharul, nu puteam să fac atîtea rele. Mintea, mintea ar trebui să lipsească celor răi, căci numai fiind proşti, ei n-ar şti să facă tot răul ce-1 voiesc şi n-ar şti să se păzească de a fi prinşi. De-aş ajunge vreodată în harul lui dumnezeu, i-aş cere : Dă Doamne cea mai desăvîrşită minte şi cea mai mare înțelepciune oamenilor care-s buni şi cu inima şi cu sufletul şi cu fapta şi cu gîndul; şi ia toată mintea şi toată înțelepciunea de la cei răi, de la cei ce voiesc şi fac rele.

— N-ai dreptate, îi răspunse Zapis. Prostia e un păcat. S-a zis : „Fiți desăvîrşiți, că tatăl ceresc desăvârşit este !" Că sînt oameni răi care au minte, sînt din pricina că încă n-au minte cît le trebuie ; că încă nu sînt desăvîrşiți.

Dumnezeu ştie faptele şi gîndurile oricui şi le ştie tot cerul ! In ziua cînd se va pomeni destrupat, dezbrăcat de haina trupului şi va vedea plutind în razele de lumină faptele lui, iar în tremurarea tăriei cerului gîndurile lui rele, se va înruşina de părinţii lui, de prietenii lui, de aceia ce a iubit şi el pe lume şi-a fost preţuit de ei şi va fugi şi mai grozav ca hoţul urmărit de poteri. Nu-1 va goni poterile cerului, ci numai vederea faptelor lui în văzul tuturor !

între cei ce văd faptele, nu e numai dumnezeu, pe care cu o minte îngustă n-ai putut să-1 pricepi, ci mai sînt şi părinţii, bătrînii care te legănau pe genunchi şi te numeau îngerul lor. Că între ei e şi mămiţa, care te socotea nevinovat şi în faţa căreia n-ar vrea nimeni să fie ruşinat.

— Aşa e ! aşa e î răspunse tîlharul pocăit. Văd singur că am fost cu mintea rătăcită şi plină de întunericul răului... Spune-mi, spune-mi drept, eu care am ucis nouăzeci şi nouă de inşi, care am furat, care am pîrît, mai găsi-voi iertare la cel atoateştiutor ?

— Dacă te pocăieşti, dacă faci binele ; dacă suferi rele pentru binele ce-1 faci, iertare este. Dumnezeu nu vrea moartea păcătosului, ci numai îndreptarea lui !

Tîlharul, încredinţat din ce în ce mai mult, îl urmă supus şi pe gînduri. Colnicul pe care mergeau acum era plin de fîn uscat, necosit de nimeni. Brazii verzi, mari şi stufoşi, umpleau de întuneric toate văile.

— Ascultă, Roşule, de cînd am fost în iad, am pierdut măsura timpului. Nu ştiu dacă acum sîntem spre primăvară sau spre toamnă...

— Sîntem spre vară. Soarele merge încotro mergem şi noi. Zăpezile s-au luat şi în fînul uscat se ascund colţii celui ce creşte din nou.

Zapis se uită în bînşag şi văzu o puzderie de iarbă verde, ce creştea din rădăcinile celui uscat.

— Ia vin, Roşule, să-ţi arăt ceva...

Roşul se aplecă şi se uită.

— Vezi tu... aceste fire sînt toate uscate sau moarte, cum am zice noi, şi totuşi, rădăcina nu e moartă. Ea îşi

face alt trup verde. Alte flori va clădi şi alte seminţe va coace. Viaţa care este în ea încă n-a părăsit cu totul acest trup. Şi unde pui tu locul vieţii aici?... Să-1 pui numai în rădăcină, spre toamnă îl găseşti şi în seminţe. Să-1 pui în seminţe, pe vară îl găseşte în flori ! Iată cum se deşiră viaţa plantelor, iese din pămînt, se nalţă înflorită în faţa soarelui şi sămînţa purtată de vînturi prin văzduhul cerului se duce să se prindă de pămînt cine ştie unde. Şi asta e o viaţă mai simplă ca a noastră şi, totuşi, cîte feluri de trai duce sub ochii noştri î Dar a noastră care vine de sus ? Viaţa fluturilor ? întîi ou mic, ca şi praful, în care viaţa pare că doarme. Apoi viermuşor, trezit de mîngîierea razelor calde de soare. Apoi, omidă mare şi lacomă. Apoi, se închide într-o gogoaşă şi adoarme... Şi după un timp de nemişcare, iese ca fluture cu aripi, ce se-ndrăgeşte grabnic de flori, de miros, şi de înălţimi albastre. Zboară şi se duce departe, nebănuind că mai acum cîteva zile era un vierme tîrîtor, un vierme scîrbos ce putea fi strivit cu piciorul. Şi d-aci înainte cine poate şti şirul de prefaceri ale vieţei. Unde ne ducem noi după moarte ?... vedem cu ochii ! Iată un nesfîrşit număr de stele, care sînt sori şi pămînturi ca şi al nostru. D-aci vom pleca în altă parte, într-alt pămînt; şi tot aşa mereu, spre desăvârşire, spre mai bine, spre mai frumos, spre rai şi dumnezeu.

De-ai fi avut minte, ai fi priceput că viaţa noastră nu s-a-nceput aici şi că nu se va sfîrşi aici... Că avem în urma noastră un şir de întrupări şi înaintea noastră alt şir. Viaţa e totul şi, dacă e aşa, ea înseamnă nemărginire...

Tot vorbind ei astfel, se pomeniră că dau într-o potecuţă, pe care se zăreau urme de picior omenesc şi de capre.

— Să urmărim potecuţa asta : trebuie să fie a pustnicului.

— De unde ştii ? îl întrebă Roşu.

— Cred că dumnezeu ne poartă spre izbînda bună a gîndurilor noastre. Cred că ceea ce e bine şi dumnezeu ne ajută să facem şi pentru asta vom găsi pe pustnic, mai repede decît am fi căutat alt lucru.

Nu mai merseră mult pe potecă, că se şi pomeniră ajunşi dinaintea bordeiului unde locuia bătrînul pustnic.

O căprioară sălbatică se ivi de partea cealaltă a bordeiului şi, cum puse ochii pe el, o rupse la fugă.

Pustnicul se ivi liniştit de partea încotro fugise căprioara. Puse mîna la ochi straşină şi, în vreme ce Zapis se apropia de el, fu cunoscut şi pustnicul grăi :

— Mari şi minunate sînt faptele tale, Doamne!... Te-ai întors, copile ?...

— Cum mă vezi, prea bunule părinte.

Pustnicul îl luă de gît şi-l sărută, iar Zapis îi sărută mîna.

— Dar creştinul cine e ?

— Mărturiseşte, Roşule, îl îndemnă Zapis.

Roşu începu să spuie :

— Sînt tîlharul Roşu, părinte sfînt...

— Am auzit de tine.

— Am venit să mă pocăiesc. Mă căiesc amarnic de toate relele ce le-am făcut. Băieţelul acesta ştie şi pricepe atît de multe, încît am văzut adevărul curgîndu-i din gură ca un izvor limpede. Viu aici, să-mi spui ce fel de fapte bune să fac pe lume, ca numărul lor să întreacă numărul celor rele !...

— Să rămîneţi o noapte la mine... Eu am nevoie de rugăciune... Mîine, poate îţi voi spune... Dar acum, spune tu, băieţel, ce-ai văzut pe unde ai fost ?... Dar vouă v-o fi foame... Stai niţel... să-mi chem caprele.

Şi pustnicul începu să strige : „Ajutoarele mele dragi, ajutoarele mele dragi" şi un cîrd de capre sălbatice, dar domesticite, se iviră de prin pădure.

— O să vă mulg lapte şi o să vă dau şi brînză şi smîntînă.

Intră în bordei şi se-ntoarse d-acolo cu pîine şi cu nişte vase de pămînt nears, în care era smîntînă şi brînză.

—- Uite, copiii mei, luaţi, mîncaţi, aceea ce Domnul mi-a dat aici în pustiu.

Şi le puse vasele dinainte. Apoi se duse la capre şi într-alt vas mulse de la fiecare cîte puţin, pînă umplu

vasul. Caprele veneau singure, fiecare, şedeau la muls şi apoi plecau înveselite.

Zapis şi Roşu şezură jos şi începură să mănînce.

— Prea bunule părinte... tocmai acum mi-aduc aminte că n-am mai mîncat de cînd am plecat d-aici. Am trăit cu voia lu dumnezeu şi cu cuvîntul lui. Mi-a fost foame pînă la o vreme şi apoi de aci înainte mi-am uitat de ea.

— Dar ai slăbit aşa de grozav, copile, că numai după ochi te-am recunoscut... Spune-mi acum ce-ai văzut şi ce-ai păţit p-acolo ?

Zapis începu să spuie, de rămase pustnicul tare mirat.

— Şi-acum ce-ai de gînd să faci ?

— Mă întorc la lume şi aş vrea să iau şi pe Roşu cu mine... Tata are avere mare şi ar putea să se pocăiască stînd aproape şi de sfaturile mele.

— Te urmez, băietele, îi răspunse Roşu, orişiunde. Nu mă leg de trupul tău, ci mă leg de sufletul tău, care e mare, frumos şi plin de lumina cerului.

Pustnicul se închină şi se uită iar în sus cu bucurie şi cu credinţă.

Zapis cum; mîncă, cum se simţi mai greu şi i se făcu şi somn.

— Trebuie să dormi, copile, trebuie ! îi zise pustnicul... în lumea asta, aşa se poate trăi...

Zapis îi sărută mîna, iar pustnicul le arătă un culcuş de frunze şi ei se culcară.

Soarele apusese de mult şi cerul se umpluse de stele. Zapis adormi numaidecît.

Pustnicul, cînd îi văzu adormiţi, îi binecuvîntă, făcînd peste ei semnul crucii atotpăzitoare de răutăţi şi se duse să se culce.

Roşu îşi puse paloşul căpătîi, căci tot nu se îndurase de el să-l lepede, şi se culcă la picioarele lui Zapis.

*

Dimineaţa se sculară mai înviorati şi mai odihniţi. Zapis, uitîndu-se împrejurul lui, văzu la doi paşi de el o viperă cu capul zdrobit, mai mişcînd. încă din coadă.

— Cine a ucis tîrîtoarea asta ? întrebă el.

Roşu, smerit, îi răspunse :

— Am crezut că fac bine ucigînd-o, fiindcă venea la tine şuierînd. Am socotit-o în slujba dracului, cum eram şi eu o dată, şi am ucis-o, ca să nu te muşte.

— Poate că ai făcut bine, Roşule... Voi fi folositor lumii mai mult ca o tîrîtoare ; între ea şi între mine, ai făcut bine de m-ai păstrat pe mine în viaţă. >

Pustnicul tocmai venea din pădure, căci el se sculase de mult şi plecase s-adune găteje uscate. Văzîndu-i vorbind, se-nveseli şi dădu drumul jos de pe umeri erosniei de lemne.

— Aţi dormit bine, copii ?

— Bine de tot, prea bunule părinte, îi răspunse Zapis. Şi am avut un vis minunat, care, dacă s-ar împlini, aş socoti că a voit dumnezeu să mă bucure pentru durerile şi necazurile ce le-am avut pînă acum.

— Poţi să-mi spui şi mie visul ?

— Bunule părinte... Visul meu e aşa de frumos şi aşa de plin de făgăduieli, că nu-ndrăznesc să-1 povestesc. Dacă s-o împlini întocmai, îl voi spune cu drag tuturor ; dacă nu s-o împlini, voi vedea că a fost amăgirea somnului să mă ţie adormit mai mult. Dumnezeu parcă mi 1-a spus numai mie. Şi, dacă pînă azi speram că nu voi muri fără să fiu folositor, de azi încolo sper şi mai mult. Mă-ntorc la viaţa pămîntească, cu credinţa că am multe de făcut. Sper, sper şi cred şi mai mult în bunătatea lui dumnezeu.

— Crede fiul meu, îi răspunse pustnicul, căci credinţa mîntuieşte. Şi eu am avut visele mele... De pildă, asupra lui Roşu. Va trebui să te urmeze şi să asculte, într-adevăr, ai o datorie de împlinit pe pămînt. Şi dacă Roşu a fost scula diavolului, să fie de azi încolo scula lui dumnezeu în slujba gîndurilor tale. Cît despre tine, fiule, dumnezeu e cu tine. Şi cînd este el cu tine, de cine să te temi şi cine ar putea să-ţi stea împotrivă ? înainte, şi fii pururea drept şi bun. Asta ţi se va cere de aici înainte, căci puterea ţi se va da.

— O preabunule părinte, îi răspunse Zapis, vorbele ce mi le spui întăresc cele visate de mine. Făgăduiesc că voi fi bun, drept şi totdeauna în slujba celor adevărate şi folositoare vieţei.

—Aşa să fii, fiule şi binecuvîntarea lui dumnezeu: peste trupul tău, peste sufletul tău, peste gîndurile tale- şi peste faptele tale !

Zapis şi Roşu se gătiră de plecare.

Pustnicul le dete să bea dintr-o oală lapte dulce şi le mai dete şi cîte o bucată de pîine. Pe urmă sărutară, mîna pustnicului şi plecară la drum.

Mergînd, Roşu începu să spuie :

— De mîncare să nu duci grijă, iubitul meu stăpîn,, căci eu îmi am locurile mele cu provizii pînă departe de aici, cale de treizeci de zile... Meseria de tîlhar cerea să mă mut în calea negustorilor şi să fug din drumul poterilor.

Pentru asta am provizii în tot drumul; cartofi, nuci,, alune, grîu, untdelemn, brînzeturi, peşti şi carne sărată. Şi mai ştiu şi izvoare reci şi peşteri bune de adăpostit. Ştiu drumurile cele mai scurte, aşa că mergînd în partea asta, vom ajunge în cel mult douăzeci de zile în ţara lui Paloş-împărat.

— în ţara lui Paloş-împărat, zici ? îl întrebă Zapis mirat.

— Da, pentru că ţara asta, într-acolo este.

Zapis se-nveseli, se uită în sus la cer şi se închină. Roşu îl privi şi duse şi el mîna la frunte...

— Mi-e frică să mă închin...

— De ce ?

— Mi-e frică că închinăciunea mea o socoti-o dumnezeu îndrăzneală prea mare... Sînt aşa de păcătos că nu-ndrăznesc... Tu-i mulţumeşti pentru că te-a păstrat curat : dar eu, cînd îmi simt viaţa aşa de murdară ?... Eu mi-am murdărit-o, şi d-aia nu-ndrăznesc î

— îndrăzneşte.

Roşu închise ochii, se închină şi vorbi :

— Mulţumesc !... Odată mi-era groază... Visam noaptea cîte grozăvii toate... Mă visam tot plin de sînge ; ba uneori frigeam oameni şi mîncam ! Friptura de om, mi se părea cu un gust aşa de bun, de mă deşteptam de multe ori, lingîndu-mă pe buze... Şi se-ntîmpla lucru gro-

zav; ziua,îmi cădea în gheare cîte un om şi-1 ucideam, potrivit jurămîntului ce făcusem diavolului.

Cînd îl vedeam mort, nişte gînduri îmi năvăleau în cap, să tai o bucățică şi să frig ; dar mi se făcea scîrbă şi fugeam... In fugă ziceam fără să îmi dau seama: ^îl mîncai nefript şi p-ăsta !" Şi îmi venea să mă închin, dar nu-ndrăzneam de groaza ic-o fi păcat !

' Noaptea în vis, nişte fete frumoase, care dormeau cu mine, îmi dau vin roşu să beau, vin ce era sărat, cald şi fără gust şi apoi, după ce beam, îmi spuneau : „E sînge, drăguțule !..."

Dimineața îmi venea gînd să mă-nchin, dar mă-ngrozeam de gîndul că dumnezeu, ştiind că sînt ucigaş, şi văzînd că mă închin, va socoti că vreau să-1 amăgesc şi pe el şi, supărat mai tare, ar porunci sfîntului Ilie să mă trăsnească. Nu mă închinam deloc şi fugeam departe de locul unde făcusem, omorul.

Rătăceam dar din loc în loc, dar visîndu-mă mereu plin de sînge.

Cînd stam în loc să mă odihnesc, mă prindeau gîndurile : pentru ce ucid oamenii, dacă nu-i mănînc ? Pentru ce vărs sînge, dacă nu-1 beau ?... Să mănînc şi să beau ! Dar în fața hoitului îmi venea scîrbă şi iar fugeam... Aşa mi-era viața mea : zguduită ziua de scîrbă şi de groază, iar noaptea de vise şi pofte.

Ce-o fi însemnînd visele, niciodată n-am putut pricepe.

— Roşule» Roşule, începu Zapis să-i vorbească. Multe nu le-ai priceput tu şi de aceea multe ai greşit.

Vreau să-ți desluşesc ție ce sînt gîndurile şi visele noastre. Caută de-mi pricepe fiecare cuvânt; ia seama la înțelesul lui adînc, fii cu cea mai mare băgare de seamă şi ai să înțelegi aceea ce n-ai înțeles pînă acum. Căzneşte-te să ai urechi de auzit şi minte de înțeles ; căci după cum soarele nu caută pe cei ce se ascund de el, tot aşa, cine nu caută înțelepciunea şi adevărul, prost rămîne.

— Dac;ă-i aşa, să ne oprim oleacă colo, să ne odihnim şi apoi, să mergem.

-y-. Să: ne oprim, zise şi Zapis. /

Soarele era aproape la jumătatea cerului, şi ei ar fi trebuit să facă un popas.

Ajunşi la umbra unor fagi înalți, pe coasta unui deal, se opriră.

Roşu adună: în grabă frunze uscate şi le aşternu jos pentru Zapis.

— Acum desluşeşte-mă, stăpîne, zise el.

Zapis şezu jos şi-ncepu să-i spuie căznindu-se să-i explice ce înseamnă eter şi vibrații, înlocuind vorbele astea cu haos, tărie şi altele mai potrivite înțelegerii lui Roşu.

— Iacă-te, Roşule... De la noi, de jur împrejurul mostru, adică în sus, în jos, la dreapta, la stînga, încolo şi încolo, se întinde lumea cea nemărginită.

Lumea asta este atît de întinsă, de mare în toate părțile, că n-are margine. Dacă ai pornit-o să mergi în sus, ai merge, ai trece de soarele acesta, l-ai lăsa în urmă, s-ar micşora, din ce în ce mai mult, pînă nu l-ai mai vedea ; ai vedea altul, şi alți sori, ce s-ar mări de milioane de ori, şi ai trece şi de ei, i-ai vedea micşorîndu-se din pricina depărtării, ajungînd nişte steluțe mici, ar dispare din vedere şi ei, ai vedea alții înainte şi tot aşa, de te-ai duce, milioane de milioane de ani, veşnicia întreagă tot de sori ai da, şi tot de pămînturi ca al nostru, fără ca să dai de vreo margine a lumei. Dacă te-ai opri apoi, după un aşa lung drum şi te-ai întreba cît ai mers, judecata ți-ar spune că puțin de tot, față de nemărginita întindere a lumei ; că şi de acolo înainte cerul e tot plin de sori şi de stele ;• oricît l-ai străbate, de vreo margine n-ai să dai.

Acum caută în mintea ta şi vezi dacă poți să pui cerurilor vreo margine. Te-ai dus, te-ai dus milioane de ani, şi să zic că-ți închipui o margine. Acum întreabă-te de ce ar putea să fie marginea aceea?... De pămînt ?... Copilărească idee. Dincolo de ea, ce-ar putea fi!... Haos! Pînă unde? Pînă la o altă margine. Dar gîndeşte-te... din ce material faci acea margine ce-ți închipui c-ai găsit-o? Şi aceea cît va fi?... Străbate prin materia ei, că şi ea marginea, trebuie să aibă o mar-

gine... Va avea o margine... de unde va-ncepe iar haosul, adică golul !... Iată dar că cerurilor nici în închipuirea minții nu le poți pune margine. Dar dacă, călătorind cu gîndul, ți s-a părut c-ai dat de margini, ia seama că tot cu el le-ai străbătut, şi că chiar soeotindu-le c-au fost, n-au putut fi decît pămînturi, tot ca acesta al nostru!... Vezi dar cum în haosul cerurilor plutesc, în număr necuprins de mintea omenească, stele, sori şi pămînturi, tocmai cum pluteşte praful în aerul unei odăi răscolite. Aceste spuse ale mele nu sînt păreri, ci adevăruri... Ai auzit de uriaşele ocheane cu care oamenii învățați privesc stelele...

— Da, da... am fost şi eu un om de seamă odată !... răspunse Roşu trist,

Zapis urmă :

— Dacă te-ai apropia de pămînturile ce plutesc în acest haos fără margine, şi te-ai uita pe suprafața lor, ai vedea că pe ele trăiesc fel de fel de ființe, întrupate în fel de fel de forme, într-un număr iar aşa de mare, că rămîne necuprins de mintea omenească. Judecata singură ți-ar spune şi aci că, după cum nu *se* poate afla numărul sorilor şi al pămînturilor, tot aşa nu se poate afla nici numărul felurilor de ființe ce umplu acele pămînturi ale cerurilor.

Ai priceput dar că lumea e nemărginită şi că se poate împărți în trei părți ; în corpuri moarte, de diferite mărimi ; în corpuri vii, «sau ființe» şi în haosul sau tăria cerurilor, care le străbate şi pe unele şi pe altele.

Ai auzit că s-a zis cîndva : „Credeți şi nu cercetați". Eu zic : credeți, şi, de puteți cerceta, de vă ajută mintea, cercetați; dar- dacă cercetările voastre nu vâ spun nimic, eu vă spun : tot credeți !... Odată, cine ştie cînd, veți putea cerceta mai bine şi veți şti singuri că drept e să credeți ! Pînă ,atunci, tot credeți !

Astfel şi ție-ți spun : crede !

Eu am dovezi să cred ; tu nu poți să ai altă dovadă decît pe mine ; crede-mă, că adevărul ți-1 spun !

— Te cred, stăpîne. Mă căznesc, dar greu mi-este.

— Nu te speria de greutatea asta, căci, după cum într-un strop de rouă se poate oglindi cerul, cu luna şi cu toate stelele, tot aşa şi în mintea unui om poate să

intre înțelesul lumei. Cunoştința lumei e adevărul, şi ca să ai şi tu parte de adevăr, crede în dumnezeu şi fii pururea bun. într-altă întrupare, vei pricepe mai multe şi vei face şi tu calea spre mai multă cunoştință. Şi acum să luăm vorba noastră despre lume, de unde am lăsat-o.

— Vai, cît de mare mi-ai făcut cerul, stăpîne ! vorbi Roşu. Pînă aci pămîntul era totul. Sus era bolta albastră, poate de un fel de sticlă, şi de care spînzurau stelele, ca nişte candele, iar dasupra acestei bolți, în podul pămîntului, era cîmp verde, flori, ape, palatele din rai şi dumnezeu ! Acum gîndind şi închipuind cerul tot aşa, nu pot să nu pui alt cer albastru dasupra acelei cîmpii din pod, şi dasupra aceleia alta, şi alta, şi alta, tot aşa în număr nesfîrşit. Aşa au făcut şi alții închipuindu-şi şapte ceruri !... Tocmai în al şaptelea cer, spuneau ei că stă dumnezeu !... Pricep acum nemărginirea lumei. Dar, dacă-i aşa, nici dumnezeu nu mai e un om, un moş mic,, cît mine de înalt... Dumnezeu trebuie să fie o putere nemărginită.

— Aşa este, Roşule. In noi nu poate încăpea decît ideea de dumnezeu, dar nu el însuşi. într-un strop de rouă ai văzut că se vede soarele. Ei bine, ar încăpea soarele în bobita asta de rouă ? Dar cum e soarele ce se oglindeşte în ea ?

— Mic ca şi ea, dar tot strălucitor.

— Ai zis bine. Mic se vede soarele în micul strop de rouă, pe cînd el este de un milion de ori mai mare ca tot pămîntul nostru ! Sufletul mic a oglindit în el un dumnezeu mic, un fel de moş Ion, oarecare, cu barbă şi mustăți, cu nevoi şi gînduri omeneşti. în tine nu-1 aveai pe el, ci numai ideea lui, în puterea căreia, îți croiai o închipuire de dumnezeu, ce numai dumnezeu nu era.

Dar poate mintea ta, sufletul tău n-a fost nici clar şi limpede ca bobita rle rouă ; căci ai văzut cum r'îde soarele în limpezimea ei... Sufletul tău a fost picătură de apă turburată, murdărită şi ideea de dumnezeu nu s-a putut oglindi .strălucitoare cum este. Şi iată că a trebuit să vin eu, să te limpezesc, să vezi în mintea ta cît

de nemărginit este dumnezeu. Cît timp sufletul tău era ca o picătură de apă murdară, tu vedeai ori nu vedeai deloc un dumnezeu, şi făceai răul fără teamă. Credeai că ai un suflet fără moarte, ori nu credeai, şi făceai răul, crezînd poate, că va pieri odată cu tine şi binele şi răul, nefiind nici pedeapsă şi nici răsplată. Azi pricepînd nemărginirea cerurilor, bănuieşti şi nemărginirea lui dumnezeu. Aseamănă-te acum nemărginirei, să vedem ce însemni ?... Şi tu atît de mic, ai făcut răul cu toată pornirea, ai ucis, crezînd că ucisul rămîne mort cu totul... O ! dacă dumnezeu n-ar fi hotărît ca sufletul să nu moară, cei ucişi de tine, ucişi rămîneau în veci î... Dar nici ei ucişii şi nici tu ucigaşul nu veţi muri... Nu aci se va sfîrşi drumul tău ca suflet întrupat.

— Aşa e... Nu puteam nici să ştiu ce sînt, de am ori de n-am* suflet : bănuiam şi eu ceva, dar atîta tot. Dar .stăpîne iubit, dacă sînt mărginit ca trup, de ce viaţa nu s-ar sfîrşi şi ea ?...

— Tocmai asta nu încape în mintea omului gînditor. Văzînd că de jur-împrejurul lui se întinde nemărginirea corpurilor moarte, nemărginitul număr al corpurilor vii, sau fiinţele, că haosul sau tăria cerurilor nici ea nu ştii de are margine ; că chiar gîndurile noastre, în forma •şi direcţia lor, au tiparul nemărginirei de ce dar, n-am crede că viaţa noastră, ca suflete, este nemărginită ? O-dată, cine ştie cînd, s-a putut porni ca o scînteie dintr-un mare' foc : spiritul tău. Spiritul, ajutat sau singur, a strîns împrejuru-i materie şi şi-a făcut un corp aparte, cum s-ar zice : s-a făcut foc, nemaifiind scînteie. De atunci eşti tu. Dar cît e de atunci şi pînă azi, cine ştie din noi amîndoi ? Poate ştiai odată, deşi azi ai uitat, tot aşa de straşnic cum ai uitat ce anume mîncare ai mîncat acum zece ani, în ziua de Duminica Floriilor !...

Ţi-am spus că atît faptele noastre cît şi gîndurile noastre sînt văzute şi înţelese de o nemărginită mulţime de spirite. Chiar de am uita ceva din viaţa noastră, prin cer, ca spirite, avem mijloace foarte desăvîrşite ca să ne-o cunoaştem.

In ceruri sînt materiale uşoare în care gîndurile noastre se scriu, se împuntează şi se păstrează, ca apoi să se poată striga cu glas tare, ca să le auzim şi noi, atunci cînd am voi să le cunoaştem. Chipurile noastre, mişcările noastre, se zugrăvesc întocmai cum sîntem şi facem, şi nu numai noi ne putem vedea, ci şi alţii care âr voi să ne vadă. Toate acestea se fac prin mijlocirea haosului sau. tăriei cerurilor în care plutim noi şi totul, prin materia numită eter.

Şi ca să înţelegi acum ce sînt visele şi gîndurile,, ţi-este mai uşor.

Iată doi oameni : tu şi eu. Ca să ne înţelegem, eu îţi fac un semn cu mîna, chemîndu-te la mine. Văzînd semnul mîinei mele, ai înţeles că te chem. *Ţi-am vorbit prin semne* şi ai *înţeles.*

Mai apropiindu-te, ţi-am vorbit împărtăşindu-ţi prin sunetul graiului cîteva gînduri. *Ne-am înţeles dar prin sunete sau grai.*

Venind un al treilea om, căruia noi n-am vrea să-1 facem părtaş al gîndurilor noastre, eu mă uit la tine, poate cu o uşoară încruntare de sprîncene, şi ai înţeles că ţi-am spus să taci. Iată dar un mijloc de *înţelegere prin ochi sau prin privire.*

Dar tu eşti departe de mine şi nu te văd ; totuşi cu gîndul meu, voiesc să-ţi spui ceva, atunci gîndesc la tine, şi-ţi deşir gîndul meu. Dacă mintea ţi-e obişnuită, ţi-e luminată, tu primeşti în ea gîndul meu. înţelegi cele ce aş fi voit eu să-ţi spui, şi iată al patrulea mijloc de înţelegere, căreia i se zice *insuflarea sau inspiraţia. Dacă* atunci cînd eu gîndeam la tine, dormeai, gîndul meu se face închipuire şi mă visezi, sau visezi lucruri ce-ar desluşi şi mai bine cele ce gîndeam eu să-ţi spui. Ai prins dar gîndurile mele sub formă de vise.

Capul omului se poate asemăna cu un soare.

După cum soarele răspândeşte raze în toate părţile, şi ele se pot încrucişa cu alte raze de la alţi sori, tot aşa şi capetele oamenilor răspîndesc gînduri împrejurul lor, gînduri ce sînt un fel de raze nevăzute, ce se încrucişează cu fel de fel de gînduri sub formă de insuflări sau inspiraţii ; că aceste insuflări pot să le primească oamenii de la alţi oameni, sau de la spiritele ce colindă nemărginirea cerurilor. De la spiritele bune, gîndurile insuflate vor fi bune ; iar de la spiritele rele, diavolii,

gîndurile insuflate vor fi rele. Şi cînd ei ne insuflă pe noi, dacă dormim atunci, visăm vise plăcute ori vise grozave ; ne spun adevăruri, ori minciuni. Tu care visai că bei sînge şi mănînci carne friptă de om, visele tale veneau de la cei răi, care-ţi insuflau şi îndemnul de a ucide şi a jefui.

Bietul tău cap era cazarma gîndurilor diavoleşti, de aceea visai şi gîndeai să omori şi să jefuieşti. De azi încolo, fă-ţi Roşule tot sufletul tău biserica cea curată, din nou zugrăvită şi sfinţită, unde chiar dumnezeu să slujească cu drag. Acesta e adevărul asupra gîndurilor, asupra viselor, asupra vieţei. Pricepe că nici aci nu se găseşte mărginire, ci tot nemărginirea se întinde şi în lumea aceasta !...

—Îmi spui să pricep, iubite stăpîne, răspunse Roşu, dar greu este de priceput. Cîte mi-ai spus au fost gînduri nemaivenite în capul meu. Adevărul este în ele, cred asta, dar să nu-mi iei în nume de rău cînd te-oi mai întreba altă dată de cîte ceva...

— Nu, Roşule, nu-ţi va fi nimic luat în nume de rău. îndoieşte-te chiar de cele ce auzi şi vezi, fiindcă îndoiala e începutul cercetărilor, dar atunci cînd te îndoieşti, caută şi cercetează. Şi, dacă vezi că nu poţi să certezi, atunci crede ; crede în nemărginirea vieţei şi a lui -dumnezeu, crede în puterea faptelor şi a gîndurilor bune.

Şi care-s faptele bune ?..: Acelea ce făcîndu-le alţii ţie, ţi-ar face bucurie şi folos. Adică : „Ceea ce ţie nu-ţi place, altora nu face, şi ceea ce ţie îţi place să-ţi facă alţii, fă şi tu lor". Acestea sînt semnele după care se cunosc faptele bune : urmează şi făptuieşte aşa, şi fii ,încredinţat că nu greşeşti.

In vremea asta soarele se apropia de apus şi Zapis, văzînd că au stat de vorbă prea . mult, se sculă în sus ,să pornească la drum.

— Să mergem, Roşule.

—- Să mergem, stăpîne.

Porniră iar nainte, spre miazăzi, încotro spusese Roşu că se -găseşte împărăţia lui Paloş-împărat.

Merseră iar zile întregi, odihnind nopţile prin culcuşurile ce şi le avea Roşu şi ospătîndu-se din belşug. Tot drumul vorbeau şi zilele treceau cu repeziciune. La drum lung, cu tovarăş bun, este ca şi cum l-ai scurta.

într-o seară văzură din piscul unui deal turnurile ascuţite ale unei biserici.

— Ce-o fi acolo ? întrebă Zapis.

— E primul sat din împărăţia lui Paloş-împărat.

— Rogu-te, vorbi Zapis, ştii de ce i s-o fi zicînd împăratului acesta Paloş ?

— Ştiu numai atît că Paloş e cel mai viteaz dintre împăraţi. Supuşii lui îl numesc Paloşul lui dumnezeu ; iar cei bătuţi de el, îl numesc Paloşul lui Scaraoschi. Acum, care au dreptate, nu ştiu. Cei care nu-i sînt nici duşmani, nici supuşi, îi zic : Paloş-împărat.

— în împărăţia lui se găsesc multe biserici ?

— Biserici sînt destule, dar dreaptă-credinţă puţină. Oamenii lui nu trăiesc din munca lor, ci din prada luată de la vecinii cu care se războiesc. Hainele după ei, vitele din oboare, banii din pungi sînt furaţi de la vecini. Steagul lui Paloş-împărat ,are în vîrf un cap de lup, care sfărîmă capul unui miel.

— Roşule, de unde le ştii toate astea ?

— Ei... doară în împărăţia lui am fost şi eu cineva.!... Eu am fost armaş.. şi pentru că îmi alunecase ochii pe o jupîneasă de la curte, marele vornic m-a băgat în beciurile negre. Acolo am sfat trei ani încheiaţi, pînă cînd şi-a adus împăratul aminte de mine şi a întrebat : „Roşu armaşu, unde e, că nu l-am mai văzut de mult ?"

Cineva a spus că sînt închis în beciuri.

— Pentru ce ?

— Pentru că a sărutat mîna jupînesei Leana.

— Numai atît a făcut ?

— Şi pentru că a început să pîingă şi să tremure cînd jupîneasă a zîmbit la un fluture ce se pusese pe moţul chivării lui !

— A făcut mare greşală Roşu armaşul, dar de cît timp stă ?

— De trei ani.

— I-ajunge... Să-i daţi libertate.

Şi m-am pomenit dat afară şi îmbrăcat iar în hainele mele de armaş. M-am dus la curte şi, cînd am văzut pe jupîneasă Leana, am leşinat.

Marele vornic m-a închis numaidecît.

Atunci am jurat să-l omor, în prima zi cînd oi vedea soarele.

Şi-a întrebat împăratul iar :

— Liberatu-s-a Roşu armaşul ?

— Da, luminate.

— Voiesc să-1 văd.

— E închis din nou... A leşinat cînd a văzut pe jupîneasă Leana.

Şi s-a-ncruntat împăratul, dar a zis :

— Aceasta a făcut-o fără voia lui, să-1 liberaţi îndată.

Şi iar m-au dat afară.

Jupîneasă Leana, care auzise totul, a venit la mine şi mi-a întins mîna să i-o sărut.

—• Eşti însurat, Roşule ? mi-a şoptit.

— Nu, lumina soarelui !

Marele vornic, care se topea după ea, s-a apropiat de mine, s-a uitat crunt şi a spus :

— Sînt conducătorul oştilor celui mai puternic împărat. El e capul, eu sînt braţul. Poruncesc armaşului Roşu să plece la moşia sa de la marginea împărăţiei şi să nu mai vie la curte pînă n-o fi chemat. Pleacă !

Şi eu care jurasem că pînă la sfîrşitul soarelui îl voi ucide, i-am zis :

— Fii bun !... Fii bun, mare vornic, şi îngăduie maimicului d-tale să stea lîngă jupîneasă Leana pînă la apusul soarelui... Şi-ţi făgăduiesc să-ţi las aceea ce jurasem să nu-ţi las !...

— Pleacă acum !...

'— Mare vornic... nu mă face să urăsc în d-ta toată lumea ! E soarele în cruce... îngăduie-mi !.

— Pleacă î şi a tras paloşul.

Atunci mi-a venit roşu pe la ochi, am tras paloşul şi eu şi i-am strigat: „Nu vei mai fi !..."

Şi i-am tras una cu atîta sete, că paloşile s-au retezat în bucăţi. M-am repezit la el şi i-am scos *beregăţile cu mîinile...

Jupîneasă răcnea, curtenii alergau toţi, şi, cînd m-a ocolit, a început să mă lovească.

— Fugi !... Fugi !... Roşule ! mi-a strigat jupîneasă şi, la glasul ei, i-am răsturnat pe toţi ca pe nişte snopi şi am fugit.

In ura mea grozavă, am zis jurămîntul groaznic : să ucid pe orice bărbat voi întîlni !... Şi am început meseria de tlîhar !...

Cum vezi, luminate stăpîne, cunosc prea bine împărăţia lui Paloş-împărat. Ştiu bine că acolo dreapta-credinţa nu este. Se fac toţi a crede şi, de faţă cu lumea, toţi se-nchină ; dar cînd sînt singuri şi între ei, îşi bat joc de cruce şi de dumnezeu. în ţară, pe de rînd, se vorbeşte de cinste şi de bună-credinţă; dar cinstit şi de bună-credinţă nu este nici împăratul. Legile pedepsesc aspru pe cei necinstiţi. Pentru un ac furat, aproape să te ducă la spînzurat; dar, pentru banii visteriei, capeţi rangul boieriei. între rioi se vorbea pe faţă ; se pedepseşte nu că a furat, ci că a fost prost de 1-a prins !... Minciuna era iar pedepsită ; dar nu fiindcă ai spus-o, ci fiindcă te-ai dat de gol singur. în sfîrşit, răul era îngăduit, dar acoperit cu vorbe mincinoase şi ipocrite. A ucide un om era ca şi cum ai fi fumat o pipă. Te mînjeai de sînge, te duceai şi te spălai şi stai la masă să mănîhci, să bei şi să chefuieşti. Nouă, la toţi, ni se părea că aşa trebuie să fie, dar acum tare mă mir, pentru ce dumnezeu dă lumea aceea în stăpânirea unor oameni aşa de fărădelege !...

; — Vei vedea că Paloş va pierde împărăţia şi că nu-i va mai răbda dumnezeu, îi răspunse Zapis.

Tainele lui dumnezeu sînt mari, Roşule... toţi cei răi vor pieri într-un groaznic război... De-o fi după visul meu, zilele lui Paloş şi ale puterii lui, numărate sînt...

.

Vorbind astfel, se apropiară de sat şi intrară în el. în sat, casele erau mici şi neîmprejmuite cu garduri, într-o răscruce de drumuri, trei inşi stau de vorbă. Zapis, după obiceiul din ţara lui Soare-împărat, le dete bună seara, dar cei trei abia întoarseră capetele şi pri-

viră crunt la ei. Zapis înțelese cît de multă răutate se găseşte în sufletele acestora, dar zîmbind, zise iar :

— Bună seara, creştini ai lui dumnezeu.

— E bună «de la tine ?• întrebă unul.

— E bună de la dumnezeu... Vă rog pe dv. buni oameni, ce sat e acesta ?

— Un sat, dar ce zor ai tu de întrebi ?

— N-ăi fi vrun spion ? întrebă altul.

— Ba bine că nu ! răspunse al treilea.

— Oameni buni, începu Zapis, eu şi tovarăşul meu sîntem streini şi mergem în trecere p-aici...

— De unde veniți şi cum vă cheamă ?

— Aveți cumva bilet de unde sînteți ?

— Şi unde mergeți ?

— în țara lui Paloş-împărat nu se plimbă oamenii cu mîinile la spate, ca-n țara lui Țipirig-Vodă...

Zapis, văzînd grămădirea aceasta de întrebări, înțelese şi mai mult că aci va trebui să mai sufere şi urgia omenească, se gîndi la dumnezeu, îşi încorda voința şi răspunse :

— Bună ziua v-am dat şi belea mi-am căpătat ; dar fiindcă trebuie să se întîmple cele rînduite, iată răspunsurile mele la întrebările voastre :

Venim din iad, de acolo de unde sufletele rele n-au trupuri şi se numesc draci. Pe mine mă cheamă Zapis, iar pe tovarăş Roşu.

Sîntem din țara lui Soare-împărat şi trecem pe aici, călători cinstiți, cu respect pentru împăratul Paloş ai vostru şi cu frică de dumnezeul nostru.

— Aha... băiatul are colți la răspunsuri ! împăratul nostru are duşmani şi nu poate şti dacă voi sînteți cinstiți călători sau şireți spioni... Să mergeți la casa dregătorului, să vă desluşiți.

— Să mergem.

Şi cei trei porniră unul înaintea lor şi doi în urmă. Roşu şopti lui Zapis :

— De-or afla că sînt tîlharul Roşu mă duc la spînzurătoare.

— Eşti în seama lui dumnezeu, Roşule ; nimeni nu-ți poate face nimic fără voia lui... Crede şi mergi înainte.

Pe drum, unul din cei ce-i ducea, zise :

— Ia ascultați... Dregătorul e şi mai lacom ca noi... El va cere mai mult pentru libertatea voastră.. Şi, dacă nu-i veți da, vă va trimite în beciurile statului şi acolo veți fi uitați... Viața unui om, d-aici are valoarea unei frunze smulsă dintr-un copac... La noi putrezesc mii prin beciuri... O viață de om prețuieşte în ochii slujbaşilor mai puțin ca un fum de țigare... înțelegeți streinilor, că va fi rău de voi, dacă ajungeți la dregător... Dați mai bine jiouă banii ce-i aveți la voi şi mergeți liberi.

— Eu n-am nici un ban, răspunse Zapis.

— Am eu, stăpîne» răspunse Roşu. Şi scoase punga.

— Dar se vede că băiețelul e boier mare, de are slugi...

— Plăteşte Roşule şi te voi despăgubi acasă. Roşul le dete punga.

— Foarte bine, zise unul din cei trei, ai plătit pentru tine, pleacă ; băiețelul să rămîie, dacă nu plăteşti şi pentru el.

— N-am bani la mine, le răspunse Zapis 4ar.

— Trimete sluga sau robul să-ți aducă.

— N-auziți că venim prea de departe ?... Venim de la iad, din țara diavolilor.

— Cu gogoşi d-astea poți încredința copiii !... Noi ştim că nu este iad şi că nu sînt draci... De unde veniți puțin ne pasă, dacă plătiți cinstit. Fiecare om trebuie să fie cinstit, să-şi plătească datoriile de om ! Un strein e un om ce trebuie să plătească paşii ce-i face pe pămîntul unei țări care nu e a lui. El trebuie să plătească fiindcă bea din apa izvoarelor ei, fiindcă răsuflă aerul ei, se-ncălzeşte la soarele ei ; fiindcă mănîncă din roadele ei şi fiindcă spurcă pămîntul ei...

Cel ce nu plăteşte e necinstit şi necinstiții n-au ce căuta în țara noastră. Aici toți sîntem oameni buni, cinstiți şi iubitori ai împăratului nostru. Tu ai plătit, poți pleca ; tu n-ai plătit, mergi cu noi.

— Du-te Roşule nainte, vorbi Zapis. Mergi în împărăția lui Soare-împărat şi .spune chiar împăratului că Zapis a fost oprit în împărăția lui Paloş-împărat... Va plăti împăratul datoriile către aceşti prea cinstiți oameni.

— Dar cine eşti tu aşa grozav, ca chiar un împărat să. plătească pentru tine ?

— Sînt un supus al împăratului şi-i va fi destul asta.

— Tu i-ei fi fecior, dragul nostru ?... Aşa trebuie să fii... Atunci se schimbă pricina... Şi tu şi robul tău veți. merge la marele vornic, ca să vă cerceteze.

Şi ei înfipseră mîinile în el.

— Dar ce e asta?... Cămaşă de zale !... eşti prinț !...- şi căutai să scapi ? !... Nainte !...

— Mai încet, că rnerg, buni oameni, dar o să vedeți că acolo îmi va da drumul, şi punga lui Roşu o s-o dații îndărăt...

— Ce pungă ? întrebă unul.

— Punga ce v-o dete !...

— Ce, eşti nebun ?... Ne-ați dat voi vreo pungă ?... Aveți martori ?

— Sînt eu martor.

— Tu ? !... Ha, ha... cine o să te crează ?

— Un prinț nu minte !

— Ei aşi !... Nouă o spui ?... Prinții mint cînd sînt încolțiți, aşa cum eşti tu. Şi-apoi ați fi proşti d-ați spune aşa ceva... Ați vrut să ne conrupeți credința către țara noastră... să ne mituiți... Pentru faptul de mituire, pedeapsa e de zece ani la beci... Şi apoi o să vedeți cum o să vă aşternem noi moale. „Ne-a-ntrebat de numărul oştilor ; de puterea armelor, de grosimea zidurilor cetăței... Şi cît cerem să ucidem pe luminăția sa... Şi am cerut o- pungă şi ne-a dat-o... iat-o..."

Şi vom fi crezuți, fiindcă vom jura pe cruce» şi fiindcă sintem oameni cinstiți... Mai bine, ca să scăpați mai ieftin, lăsați punga pierdută şi urmați după noi.

— Stăpîne, zise Roşu, îngăduie să-mi dau averea mea acestor oameni şi să ne lase liberi. Vom ocoli apoi cinstita împărăție a lui Paloş-împărat şi vom ajunge cînd o da dumnezeu, acolo unde am plecat.

— Aveți averi şi încă ,mai stați la tocmeală ? Ce tîlhari !... Mai degrabă, că de unde nu, dăm foc cetăței Alba şi spuneam că pe voi v-am văut dîndu-i foc.

— Averea mea este ascunsă, dragii mei... De voiți, aideți cu toții pînă la muntele cela şi vă voi da-o, le răspunse Roşu.

— Şi ai mult bănet?

— Trei dimerlii de galbeni...

— Să rnergem repede...

Zapis zise...

— Roşule, era mai bine să fi mers înainte ca să se intîmple mai degrab cele rînduite...

— Stăpîne, eu cunosc pe oamenii din țara aceasta şi lasă-mă să mă port cinstit cu ei.

— Fie-ți în voie.

Porniră cu toți îndărăt. Cei trei locuitori luară arme la ei şi urmară pe Zapis şi pe Roşu.

Merseră toată noaptea şi în revărsatul zorilor se opriră în gura unei peşteri.

— Intrați şi voi cu mine, ori intru singur ?

— Să intărm.

Ei intrară în peşteră. Pe drum, unul din cei trei şopti la urechea altuia :

— După ce ne-or da banii, să-i ucidem, ca să nu se mai ştie nimic...

— Aşa am plănuit şi eu, răspunse celălalt.

Roşu le auzi şoaptele şi /se opri în loc.

— Stăpîne.

— Ce este Roşule ?

— Să te rogi lui dumnezeu pentru mine.

— Ne vom ruga amîndoi, Roşule.

Un corp se auzi fcăzînd jos.

— Care s-a împiedicat ? întrebă Roşu.

— Tovarăşul meu ! răspunse unul; dar se poticni şi el si căzu jos gemînd.

— Ce s-a-întîmplat ? întrebă cel de-al treilea.

— Cei doi au văzut banii sclipind şi s-au aplecat să-i adune — şi cel de-al treilea căzu şi el jos gemînd.

— Roşule î... strigă Zapis.

— Stăpîne... am făcut o sută doi !... M-o ierta dumnezeu, ori rn-o lăsa dracului, treaba lui !... Eu m-am purtat cinstit cu aceşti prea cinstiți oameni !

Ce era să-i mai facă; Zapis ?

— De ce i-ai .ucis ?

— Fiindcă ei plănuiseră să ne ucidă ,după ce le-om da blănii... Şi acum să-mi dai voie .să mă port aşa cum trebuie. Dumneata ştii de ale lui dumnezeu, eu ştiu de-ale

dracului. Ne vom îmbrăca cu hainele ăstora şi voi spune că sîntem paloşenii, că mi-eşti fiu şi că-ţi sînt tata. Vei lăsa sărăspunz eu în locu-ţi.

Cu hoţii voi fi hoţ şi cu cinstiţii cinstit; altfel nu se poate străbate prin împărăţia lui Paloş-împărat.

— Şi asta fie-ţi în voie.

Roşu scapără în cîrpă şi aprinse o feştilă, muiată în seu, şi la lumina ei, dezbrăcă pe doi din cei ucişi şi dete un rînd de haine lui Zapis.

— Imbracă-te, fiule, şi să mergem.

Zapis se îmbrăcă, cum făcu şi Roşu, Juară bani din ascunzătoare si se-ntoarseră îndărăt în sat.

Se întîlniră cu mulţi oameni. Dar cum nu le da nici „bună ziua" şi nici nu-i întreba de nimic, trecură fără să fie luaţi în seamă. Cînd ieşiră iar în cîmp, Zapis zise :

— Nu ne-ntreabă nimeni...

— Aici aşa e obiceiul, pentru că toţi se urăsc în inimele lor. Copiii : doresc moartea părinţilor, ca să le ră~ mîie lor ce bruma au agonisit din furat. Fraţii : doresc moartea fraţilor lor, ca să nu mai împartă averea rămasă. Verii : se urăsc, pentru că nu vor să aibă vecini în jurul lor. Dar toţi îşi ascund în inimi aceste dorinţi diavoleşti şi vorbesc frumos şi amăgitor. Invidia e îngrozitoare şi, dacă unul pofteşte averea altuia şi acela o păzeşte, otrava începe să lucreze, dacă nu chiar omorul pe faţă, adică : ziua la nămiez !...

— Dar e o ţară îngrozitoare asta, Roşule !

— E ţara lui Paloş-împărat, stăpîne, de care toate ţările tremură.

— Noaptea asta unde o să ne mai culcăm ? întrebă iar Zapis.

— Vom merge în cîmp nainte şi ne vom culca. Cu cît vom fi mai depărtaţi de sate, cu atît vom fi mai feriţi de rele. Dar trebuie să ne pitim bine, să nu ne găsească cineva adormiţi, că ne-ar ucide, ca să ne jefuiască şi de straiele după noi.

Mai merseră apoi pînă la apusul soarelui şi se opriră în nişte mărăcini de care era plin tot cîmpul.

Noaptea o petrecură liniştiţi. Zapis explicînd lui Raşu ce sînt stelele şi ce mari .depărtări sînt între ele şi între pămîntul nostru.

Dimineaţa porniră iar la drum, ocolind satele pe cît puteau.

Merseră astfel vreo cîteva zile în şir, pînă se pomeniră ajunşi în marginea unui oraş.

— Oraşul acesta îl cunoşti, Roşule ?

— îl cunosc, e oraşul oştilor de miazănoapte. Aici e renumitul oraş Sacsu, unde sînt cele mai mari fabrici de arme de război. Colo unde vezi acele coşuri înalte, se topeşte şi se toarnă fierul, cum se toarnă apa.

— în fabricile acelea va trebui să ne oprim mai mult.

— Pentru ce ?

— Ca să cunoaştem bine maşinăriile de război ale acestora. Simt că odată ne vom război cu ei.

— Va trebui dar să intrăm lucrători ?

— Vom intra.

— Rămîne hotărît între noi : dumneata eşti fiul, eu sînt tatăl ; eu mă numesc Nuie, iar dumneata Afost, şi, ca să putem fi primiţi în fabrici, să ne cumpărăm ceva scule ; ele vor fi dovezile noastre de meşteşugari.

— Şi asta fie-ţi în voie, tată Nuie, îi răspunse Zapis.

Roşu merse înainte cu capul ,sus, cu privirea înfiptă, pînă găsi o prăvălie de scule. Acolo intrară, şi Roşu, tot crunt, fără să zică nimic, alese fel de fel de scule.

— Cît costă ? întrebă pe negustor.

— Cinci sute de galbeni.

— Ai cerut prea mult; iei o sută ?

— Cum o sută ?... Ce, eşti nebun ?... O sută nu-mi plăteşti nici vorba.

— Nouăzeci şi nouă iei ?

— Ia ascultă, prietene, întrebă negustorul, vrei să cumperi, ori să mă ţii de vorbă ?

— Nouăzeci şi şapte iei ?

— Patru sute, ţi le dau.

— Nouăzeci şi şase iei ?

r ^ N ^ scule foarte bune?... Oțel de calitatea întîia în toate... Cu trei sute de galbeni abia îmi plătești costul lor. Dar munca mea, chiria casei, cîștigul... Dă trei sute și facem.

— Nouăzeci și cinci te mulțumești ?

. ~rr Frățioare, marfa asta e cea mai bună dintre toate... Nu te grăbi la scoborît, că faci păcat... Două sute cinci zeci e foarte puțin, dar fiindcă ești primul mușteriu...

— Nouăzeci, în cap, ți-ajunge ?

— Tăicuțule, de ce ești așa ciudat? Se vede că ești meșter mare, dar te gîndești că două sute nu e mult... Doar ai cumpărat atîtea scule.

— Optzeci și cinci, nu-ți convine ?

— Măiculiță Doamne, dar dumneata ești ciudat de tot... Pricepi singur că asta e marfă ce face o sută de galbeni cu ochii închiși... Sute de ani nu se strică... Pot fi scule pînă la sfîrșitul veacului.

— Optzeci, ți se cade ?

— Vai de mine, fir-ai al dracului să fii de hoț, haide scoate banii, că te izbesc cu ciocanul ăsta de-ți înmoi oasele !...

— Potolește-te tîlharule, că te satur de negustorie, de zici ce e asta ! îi răspunse și Roșu... Apoi scoase banii, îi ținu în mînă și zise lui Zapis :

— Măi băiete Afost, încarcă sculele în spinare și pornește.

, Zapis le vîrî în dăsagii de păr și le ridică la spinare. Roșu numără banii, bolovani ochii la negustor și-i spuse :

— Mă credeai strein, prietene, de vreai să mă jupoi de atîtea parale ?...

— N-ai grijă, tot te-am păcălit cu zece galbeni... Șaptezeci cuprinde chiria, costu, cîștigul și șmecheria de . negustor...

Roșu își mușcă buza de sus și ieși după Zapis. Negustorul îl întrebă :

— Rogu-te, spune-mi barim cum te numești, că așa om deștept n-am întîlnit.

— Meșterul Nuie.

— Dar băiatul ?

— Băiatul meu, Afost.

Se salutară și plecară: Roșu după Zapis, iar negustorul în fundul prăvăliei. Nevastă-sa, care ascultase tocmeala asta neobișnuită, așteptă să-i mai spuie ceva negustorul. Negustorul zîmbind îi spuse :

— Ăsta fuse hoț sadea, c-a scăzut în loc să dea, și-a dat doar cît trebuia ; ori că e un om deștept și la sufletul lui drept. Nu 3-a lăsat înșelat la vîndut și cumpărat... a dat numai prețul drept, fiindcă-a fost un om deștept !...

La poarta unei fabrici se opriră. Un ostaș încruntat sta de pază.

— Vreau să intru' înăuntru.

— Nu e voie, răspunse soldatul.

— Sîntem meșteri mari și venim să ne angajăm.

— Nu e voie fără bilet.

— Bilete avem amîndoi. Și scoase doi galbeni din pungă. Unul e bilet pentru mine și altul pentru băiat.

— Dar cum vă cheamă ?

— Pe mine : Nuie, pe băiat : Afost.

— Intrați, dar, dacă v-o găsi cineva, să spuneți că ați intrat pe altă poartă, că eu jur că nu v-am văzut:

— N-ai grijă vom spune că sîntem picați din cer și vei scăpa.

.

Intrară în fabrică. Acolo, în toată curtea foiau fel de fel de oameni. Unii lucrau, iar alții dau porunci. Cei ce lucrau însă, îndată ce se simțeau neobservați, stau din muncă și urmăreau cu ochii pe supraveghetori.

Roșu merse la un meșter cu niște fireturi de aur pe mînecă.

— Să avem ascultare, măria ta.

— Ce vrei ?

— Vreau să ne schimbați de unde sîntem la muncă... Să viu sub poruncile d-voastră, fiindcă sînteți cel mai bun dintre stăpîni.

— Ce știi să faci ?

— Orice.

— Orice ? ! Și ce plată vrei ?

— Cît'binevoieşte, măria ta.

—Zece galbeni pe lună... însă şase mie, patru ţie; tu iscăleşti'însă că primeşti zece.

— Primesc, dar-să-i daţi şi băiatului atît...

— îi dau, dar şi el tot aşa : primeşte patru şi iscăleşte pentru zece.

— Iscăleşte, măria ta.

— Cît aveaţi pînă aci ?

— Doisprezece galbeni de om... cinci noi, şapte meşterul.

— Bine, treceţi acolo...

Şi ei trecură la masa ce li se arătă.

— Numele vostru ?

— Al meu : Nuie ; al lui fiu-meu : Afost.

— Treceţi la lucru şi fiţi muţi.

— Am înţeles.

Un meşter mic le azvîrli dinainte nişte fusuri să le pilească. Nişte hîrtii arătau dimensiunile ce trebuiau să aibă fusurile. Roşu nu prea pricepea ; dar Zapis şopti :

— Tată Nuie, aici voi pune la muncă ştiinţa dascălului meu şi puterea mea de pricepere.

Şi el citi planurile şi explică toate măsurile.

începură amîndoi să pilească şi să măsoare ca să nu greşească fusul mai subţire. în sfîrşit, cu mare caznă, cu mare răbdare şi cu mare băgare de seamă săvîrşiră lucrarea.

Cu încetul şi cu şiretenia lui Roşu, care ştia să fie cînd, obraznic, cînd umilit, se învechiră în slujbă şi ajunseră să cunoască tot cuprinsul fabricei.

Rămaseră uimiţi de puterea maşinelor ce se construiau acolo; Erau unele în formă de şerpi monstruoşi. Ca picioare, aveau patruzeci de roate pe-o parte şi patruzeci pe cealaltă. Corpul şarpelui acesta era din căsuţe formate din table de oţel, iar în ele erau aşezate fel de fel de arme omorîtoare în care putea să şeadă soldaţii şi să tragă cu ele. Şarpele acesta de oţel era mînat cu foc, şi putea să meargă pe şosele, peste cîmpuri, şi chiar prin şanţuri.

Ca să fie înfiorător şi şă producă spaimă, capul şarpelui avea o gură mare, căscată, pe care ieşea fum şi scîntei, iar ochii erau făcuţi din două felinare rotunde

şi cu nişte lumini roşii, ce aruncau înainte-i, pe unde ar fi mers, nişte raze sîngerii, ce înfiorau şi ele.

Mai se construiau apoi nişte maşini în formă de*' broaşte ţestoase, înalte ca de un metru şi largi ca de' doi, în care încăpeau doi ostaşi, unul ce conducea rAaşina şi altul care trăgea cu o armă, ce împrăştia gloanţele ca pe grîu cînd îl sameni...

Maşinele acestea se construiau în număr jmâre de zeci şi sute de mii. Prin ajutorul lor, se vedea că împăratul voia să cucerească pămîntul întreg.

De construirea tuturor acestor maşini se îngrijea chiar împăratul Paloş şi unul din slujitorii lui venea zilnic, vedea ce s-a făcut şi cît s-a făcut şi se ducea de spunea împăratului.

Oameni, tare meşteri în făurit de arme ucigătoare, făceau planuri peste planuri, iar turnători, strujitori şi pilitori lucrau de zor, din zi pînă în noapte.

Nişte doftori, vestiţi în ştiinţa otrăvurilor, făceau fel de fel de încercări amestecînd substanţe în oţelul ghiulelelor, că oricine ar fi rănit, oricît de puţin şi de cea mai mică zburătură din ele, ‚să fie otrăvit şi să moară.

împăratul Paloş punea mare preţ şi pe descoperirile acestea.

în toată întinderea fabricei pătrunsese Zapis şi Roşu, văzuseră şi luaseră seama la tot, dar într-o altă curte, împrejmuită cu zid şi cu portiţe străjuite de soldaţi, nu putuseră şă pătrundă.

Roşu încercă prin mijlocul mituirii, nu putu. Zapis voi să pătrundă prin alte mijloace : căuta să se împrietenească cu .soldaţii ce strejuiau. Dar nici aşa nu fu rost; soldaţii se schimbau din oră în oră şi şedeau ca muţi tot timpul. De-i întrebai, nu-ţi răspundea, de le.azvîrleai bani, îi acopereau cu picioarele, dar îndreptau şpanga spre tine, şi, de nu te fereai, te şi înşira pe ea. în sfîrşit, price mijloc ai fi încercat, nu se putea. Lucrătorii de acolo nu se vedeau cînd intră, cînd ies, ci numai meşterii mari-ale căror haine erau ţesute în fire de aur.

2$apiş, însă,. îşi puse în cap să afle şi secretele acelei curţi şi stăruia cu price preţ. Bietul Roşu făgăduia comoara lui aceluia ce i-o face loc să lucreze acolo, dar nimeni nu putea.

într-o zi Zapis se apropie de aghiotantul de pază de la poartă, şi-i zise :

— Măria ta, sînt meşterul Afost, fiul meşterului Nuie. Am crescut aici, de cînd am putut minui ciocanul... Te rog, primeşte-mă lucrător în fabrica armelor îngrozitoare.

Aghiotanul se uită la el crunt şi-i făcu un gest :

— Intră! Şi se dete în lături dinaintea uşuliţei din poartă.

Zapis se miră de aşa reuşită repede şi se repezi la poartă. Aghiotantul îl opri zîmbind :

— Măi băieţel... Stai... Eu nu cred în dumnezeu şi soarta pentru mine este o înlănţuire de întâmplări oarbe... Socotesc că omul este şi dumnezeu şi rob şi drac!...

Pe mine mă socot aici un fel de dumnezeu după cum preaslăvitul, nostru Paloş-împărat este dumnezeul ţării noastre şi al ţărilor ce-i ştiu de frică. Eu pot fi dar soarta pentru unul ca tine... Nu intra !... Mi-e milă, nu ştiu de ce, deşi mila e o pornire de slăbiciune... Nu intra...

— De ce ?... întrebă Zapis.

— De ce?!... pentru că... mi-e milă de tine... Eşti tînăr... frumos... şi nu te-aş uita aşa repede.

Zapis îi răspunse blînd :

* — Vă mulţumesc că sînteţi aşa de bun cu mine ; dar eu sînt un tînăr care vreau să ajung cel mai mare meşter. Vreau ca tot ce e omenesc să pot face mai bine ca oricine. Dacă mă iubiţi, îngăduiţi-mi să lucrez şi eu înăuntru.

:— Pentru încăpăţînarea ta, ar trebui să te las înăuntru, pentru ochii tăi vii şi plini de încredere, nu te las, însă.-Gine intră aci, ştii tu că nu mai iese ?

, — Eu am văzut ieşind... , , ,

.. — Marii generali şi marii ingineri ies, dar meşterii nju i^ş niciodată. Aici se lucrează născocirile cele mai noi-invenţiile necunoscute de restul lumei,.. Un meşter cînd cepe S3 ia^â din. arsenal e dus într-o odaie şl, acolo, i se spune şa aştepte niţel. Pe. nişte ţevi, năvăleşte .peste el, UTÎJ:şep.;otrăvitor; ce-1 adoarne şi-1 omoară, fără ca e^şă priceapă barim ce se întîmplă cu dînsul... El iese cp pi-cioarele înainte, întîris pe 6> ta:rgă' ce-1 tluce şi-1 dizvîrle în cuptoarele maşirielor !..v îritfeiegi* til, tinere drăguţ; de ce nu te las să intri aici ? "":~\ ' :*

— Tot lasă-mă să intru... zise Zapis.

—- Tu eşti nebun, băiatule !... Crezi tu că te mint ?... Se ucid toţi meşterii şi toţi lucrătorii ca să nu iasă M lume şi să spuie "'felul şi secretul maşinelor ! Tu eştr tînăr şi n-o să-ţi poţi trece viaţa în închisoarea asta. Şi apoi, ştii tu cine lucrează aici ?... Mai mult osîridiţii la moarte şi cei care s-au răsculat cîndva contra împăratului sau legitor lui... Tu n-ai făcut nici un rău, pentru ce dar să te osîndeşti la moarte ?...

— Măria ta, vorbi Zapis, viaţa fiecărui om e-n mîna lui dumnezeu, dacă el omul, e bun şi drept. Viaţa mea în mîna lui am încredinţat-o. Lăsaţi-mă să intru în ştirea dumnezeului meu !

— Prost eşti !... Dumnezeul tău !... Bine, intră, dar eşti pierdut.

Tocmai atunci sosea şi Roşu. Zapis îi vorbi :

— Tată, eu intru aici în numele lui dumnezu.

— Intră, copilul meu.

— Nu-1 lăsa, moşule, zise aghiotantul. Băietanul e un zevzec. I-am spus că toţi d-aci nu mai ies niciodată. Nu-1 lăsa, că-1 pierzi.

— Tată... la iad, între draci am fost şi dumnezeu nu m-a lăsat să pier ; între oameni care, oricît or fi de răi, n-o să întreacă pe draci, o să mă lase dumnezeu să pier ?

— Nu te lasă, copilul meu.

— Âştia sînt nebuni... cum e fiul, aşa e şi tatăl, zise aghiotantul.

— Hai tată şi matale.

— Aide.

— Nebunilor, zise aghiotantul, vă pierdeţi!

— în numele tatălui ceresc, intrăm...

— Aide, aide, intraţi, că m-am plictisit. Proştii nu trebuiesc miluiţi.

El le deschise poarta crunt şi ei intrară în, curtea secretă, încuie poarta şi murmură :

— Păcat de tînăr, că era deştept.

Zapis si Roşu, cînd se văzură înăuntru, rămaseră uimiţi de ciudăţenia maşinelor ce se lucrau acolo.

De jur-împrejurul zidului văzură nişte sîrme de aramă, aşezate în formă de scară.

— Uite ce lesne poate ieşi cineva d-aci, zise Roşu, scările gata puse î...

— Să nu crezi asta, îi răspunse Zapis.

— De ce ?

— Pe sîrme poate umbla moartea, adică fulgerul, electricitatea.

— Se poate ?

— Să nu te miri de nimic, tată Nuie.

Un lucrător veni la ei şi-i întrebă :

— In ce condiţii aţi intrat ?

— Nici o condiţie, răspunse Zapis.

— Rău. Eu sînt cel mai dibaci strungar şi ţin la mine toţi inginerii... Şi cu toate astea nu vor să-mi dea drumul acasă, să-mi văz familia... La alţii, cum se cer, cum le dă drumul... Se duc şi nu mai vin ; dar mie nu-mi dă. Şi m-ami jurat că eu viu, că nu fac ca ceilalţi, din care, ce e drept, nici unul nu s-a mai întors.

— Noi n-am pus condiţii.

Lucrătorul plecă supărat. Apoi se uită în toate părţile şi se repezi la sîrme. Cum puse mîna, un fulger ţîşni, se auzi un trosnet, şi el căzu jos mort.

— Stăpîne ! strigă Roşu.

— încet...

— L-a trăsnit !

—- Fă-te că nu vezi şi taci.

— Cum vom ieşi d-aici ?...

— Nu ştiu... Dumnezeu, de va vrea, ne va spune cum... Slavă lui !

— Amin !

Un general veni, văzu lucrătorul mort, puse mîna pe un buton de pe perete şi pămîntul se deschise sub lucrător, şi el pieri înghiţit ca şi cînd n-ar fi fost.

— Stăpîne ! zise iar Roşu.

— Zi-mi Afost...

— Ai văzut?!... întrebă el speriat.

— Fă-te că nu vezi şi taci !

Roşu tăcu. Zapis îi şopti :

— Să nu ceri niciodată să ieşi afară, că atunci eşti pierdut, şi ştii că trebuie să trăieşti ca să te pocăieşti.

— Voi răbda.

Intrară într-o sală mare, al cărei acoperiş era de sticlă. Era atîta lumină acolo, ca şi afară.

Zapis văzu o maşină în chip de pasăre. Roşu zise :

— Parcă-i şoim !

— Asta trebuie să zboare.

Un inginer veni la ei şi-i întrebă :

— Ce ştii tu ?

— Tapiţeria ! răspunse Zapis, şi mă pricep şi la montarea pieselor într-o maşină.

— Dar tu ?

— Eu fasonez lemnele întocmai după plan, răspunse şi Roşu.

— Cum vă cheamă ?

— Pe mine Nuie, pe băiat Afost.

— Tu, tapiţerule, vei îmbrăca maşina asta în pînză, aşa cum este în plan.

Tu vei face piesele să se lovească întocmai.

Le trînti nişte caiete cu planuri pe o masă şi le mai spuse :

— Lucraţi bine, sînteţi ţinuţi în slujbă ; greşiţi, sînteţi daţi afară.

— Am înţeles.

Inginerul plecă într-o cameră unde se auzea o discuţie aprinsă.

Zapis, cum rămase singur cu Roşu, îi vorbi :

— Lucrează Roşule, căci în lucru ne este mîntuirea Şoimul ăsta ne va scoate de aici.

— Cum ?!

— Altfel ajungem scrum în cuptoarele maşinelor.

Zapis luă caietul în mînă şi cercetă maşina în formă de şoim. Se duse apoi lîngă el şi-i luă seama la fiecare piesă şi şurup. Un lucrător veni şi-1 întrebă :

— Vă-ntîlnirăţi cu lucrătorul ce-a lucrat ăsta ?

— Nu-1 cunoaştem.

— Unul ciupit de vărsat, care tot ruga să-1 lase şi pe el p-acasă.. Ei nu-i dau drumul, dar se vede că azi li s-au făcut milă şi l-au lăsat.

— Da, da, cu ăla ciugulitul ne-am întîlnit, i-a dat drumul! zise Zapis...

— Bun meşter !... mai zise lucrătorul.

Zapis se-ncruntă, semn că vrea să fie lăsat în pace, şi lucrătorul plecă.

Acolo, pe o masă, era pusă pînză de.îmbrăcat şoimul.

— Ascultă, tată... caută de vezi ce-i lipseşte din piese, şi pune-le ca în plan.

Eu voi căuta să-1 pricep, să-1 judec, şi să-1. vedem cum ar putea să zboare.

Pînă seara se bonghiniră Zapis pe plan, arătînd şi lui Roşu fiecare piesă unde trebuie aşezată.

Seara se duseră cu toţii, la sunetul unui clopot, într-o altă sală şi mîncară şi băură din sătul.

Lucrătorii d-acolo le spuseră că au fiecare cîte o odaie separată, în care au de toate, căldură, mîncare rece, baie, cărţi, oglinzi şi chiar băuturi.

— Aşternuturile sînt curate ? întrebă Roşu, care ştia el ce se găseşte prin paturile de cazărmi.

— Curăţenie exemplară, le spuse unul. Fiecare cameră e de aramă. îndată ce ieşi din cameră, un aer greu ucide orice purice, orice vietate. Apoi aerul e supt cu pompe şi praful e sorbit de prin toate cutele rufelor. Un miros apoi se răspîndeşte în toată camera şi e gata să te primească să dormi după prînz. Cît stai în ea, nu ţi se întîmplă nimic, dar după ce ieşi şi ai apăsat pe un buton, e vai de cel ce ar fi înăuntru.

— Şi astea trebuiesc cercetate ! şopti Zapis lui Roşu.

Apoi ei se duseră şi îşi aleseră două camere vecine şi se culcară.

A doua zi se apucară de lucru mai cu temei.

Inginerul veni crunt, se uită la ei şi-i întrebă :

— Aţi priceput planurile ?

— Le-am priceput.

— Lucraţi, dar dacă greşiţi, ştiţi condiţia : afară !

— O ştim.

Inginerul plecă iar.

_ Ei lucrară înainte. La prînz, se duseră în sala de mîncare şi mîncară şi băură (lin destul.

După-masă iar îşi urmară lucrul.

Inginerul veni, luă seama la lucrul făcut, bătu pe Zapis pe spinare, şi-i zise.:

— Eşti priceput... Am noroc de oameni buni.

De aci ei lucrară încă o săptămînă şi şoimul era gata.

Inginerul veni, luă lucrarea în primire şi le zise :

— Acum nu vreţi să vă duceţi acasă ?...

— Mai vrem să mai stăm... zise Zapis.

— Mai staţi ; dar eu vă dau altui inginer...

— Cum voiţi.

— Cu toate astea, tare aş vrea să vă duceţi pe la casele voastre, să le mai vedeţi, şi apoi să veniţi...

— Vă mulţumim, dar tata e văduv, iar eu nu sînt însurat. N-avem nici case şi nici familii...

— Bine, atunci rămîneţi... Mă voi gîndi ce să vă dau de lucru luni.

Inginerul plecă. Roşu zise :

— A pus de gînd hoţul să ne omoare !...

— N-ai grijă... Dumnezeu nu ne va pierde !

Ei plecară în sala de mîncare, mîncară şi apoi trecură în şalele de petrecere.

— Trăiesc bine cei d-aici ! zise Roşu.

— Condamnaţilor la moarte, din obicei, nu din idee creştinească, li se fac toate gusturile, îi spuse Zapiş.

— Ştiu şi eu asta.

— De noapte, poate vom zbura...

— Noi ?

— Şi ne vom duce cu şoimul drept la Soare-împărat...

— Ce bine-ar fi !

— O să fie !

— Să ne facem beţi, ca atunci cînd ne-om retrage să nu mai întrebe nimeni de noi.

— Am înţeles.

începură şi ei să bea, să joace şi să cînte cu ceilalţi lucrători. Muzica cînta,' fără să se obosească, căci instrumentele erau minate de maşini, iar nu de oameni.

Pe la noaptea jumătate, Zapis şi Roşu se retraseră de la petrecere, făcîndu-se beţi morţi. Ei nu se duseră în camerele lor, ci merseră în atelierul unde era şoimul. Ascultară în toate părţile şi n-auziră nici un zgomot.

Zapis şopti :

— Am pus azi mîna pe un vas cu apă care arde, şi care va mîna şoimul în zbor. Ai să mergem s-o luam de unde am ascuns-o.

Roşu îl urmă, tăcînd.

Amîndoi ridicară vasul şi-1 duseră pe sus de-1 deşertară în maşina şoimului.

— Acum să scoatem şoimul afară...

Amîndoi începură să împingă de el şi îl scoaseră afară.

Zapis plănuise de cu ziua încotro să-1 îndrepte ca să-şi ia zborul. Il îndreptă cu ciocul într-acolo.

— Sui-te sus î

Roşu se sui. Zapis sări la cîrmă, se închină şi învîrti de o roată. Maşina şoimului începu să urle atît de tare, că lucrătorii cei mai trezi din sălile de petrecere ieşiră afară să vadă ce este.

— Acum î... Doamne nu ne părăsi.

Zapis apăsă pe o cîrmă şi şoimul o rupse la fugă ca o săgeată şi apoi se înalță în aer.

— Aaaaa !... se mirară tare lucrătorii ce văzură bazaconia asta zburînd.

Şoimul se înălță fără nici o zguduire, drept spre luna plină care era la.jumătatea cerului.

— Ce răcoare e sus ! zise Roşu.

— Sus e şi mai răcoare.

— încotro e țara lui Soare-împărat ?

— Nainte spre miazăzi şi apus...

Zapis îndreptă şoimul într-acolo şi zbură necontenit. Soarele răsări, iar ei, plutind prin înaltul cerului, mergeau mereu.

Pe la prînz, şoimul se afundă într-o ceață albă...

Acum nu mai vedeau decît ceața, ca un fum alb, de jur-împrejur.

In sus nu mai vedeau cerul şi soarele ; în jos nu mai vedeau pămîntul.',

— Ne-am rătăcit ! zise Roşu.

— N-ai grijă, Roşule... Zburăm prin nori...

—: Haide, ori pe dasupra lpr, ori pe sub ei.

Zapis înălță.cîrma, şi şoimul ieşi curînd dasupra norilor. Dasupra lor cerul era senin ca sticla. Norii păreau aci o cîmpie de zăpadă, aci nişte munți de zăpadă ce se rostogoleau şi fierbeau într-un mod nespus de plăcut.

— Frumoşi ce sînt norii ! exclamă Roşu. Cît sînt ei de albi şi de strălucitori !...

— Dar să-i vezi ce negri şi-ntunecoşi sînt dedesubt! îi răspunse Zapis. Aşa e şi omul... Cel cu mintea luminată e,;bun, e blînd, e strălucitor prin faptele lui bune şi de folos tuturor. Cel cu mintea întunecată e rău, e aspru, e înfiorător prin gîndurile şi faptele lui rele şi păgubitoare tuturor... Bunătatea omului şi răutatea lui atîrnă de starea minții lui. Cel ce-nțelege binele şi răul, cel ce le judecă astea, va pricepe că e bine şi dator omul să fie bun în toate împrejurările... Vei vedea ce o să pată împărăția şi oamenii lui Paloş-împărat, din pricina prostiei lor, pe care ei o socotesc cumințenie desăvîrşită...

Toate aceste maşini cu care ei vor să robească lumea, vor ajuta la robirea lor...

Zapis vorbea înainte şi Roşu îl asculta uimit de deşteptăciunea acestui băiat minunat.

Să-i lăsăm pe ei să zboare înainte şi să vedem necazul inginerului care născocise şoimul.

El, cum a auzit urletul acela drăcesc, a şi sărit din pat şi a ieşit afară cu o ocheană în mînă.

A pus-o la ochi şi şi-a văzut şoimul înălțîndu-se măreț în albastrul cerului.

— Frumos eşti tu, copil al minței mele !... exclamă el cu ochii plini de lacrimi. Cine o fi cel ce înfruntă norii şi vîntul cu tine ?

întîi socoti că e vreun inginer, căruia avea să-i ceară socoteală dimineața ; dar apoi văzînd că şoimul se duce de nu i se mai aude nici zgomotul, un gînd îl străbătu... Băiatul Afost a făcut isprava !

Se îmbrăcă repede şi porni la arsenal.

Acolo sculă pe toți şi intră în despărțitura maşinelor secrete.

Şoimul lipsea.

— Unde este Afost şi Nuie ? strigă el.

— Care sînt ăia ? întrebau unii şi alții.

— Lucrătorii ceia, tatăl şi fiul, care au lucrat la şoim ?...

— Sînt în camerile lor.

— Aideţi acolo.

Inginerul merse cu tot cîrdul după el. Deschise uşa şi strigă :

— Nuie !

Odaia era goală.

— Aici nu e...

— Nu e!

— Dar a fost ! spuse unul.

— Unde a fost ?

— Afost, fii-său.

— Ala unde e ?

— Nici ăla nu e ?

Daţi-mi pe Nuie, daţi-mi pe Afost ! strigă inginerul, că vă pierd pe toţi !...

— Păi dacă nu e, de unde să-i dăm noi ?...

— Să-i daţi !

— Au fost, acuşi nu sînt...

— Nuie şi Afost !... strigă inginerul.

— Vedem şi noi c-a fost şi acuma nu e î

— Ce tot bîiguiţi voi?!... Unde e Nuie şi Afost?

— A fost, dar acum nu e nici unul !

Un inginer pricepu şi spuse :

— Nu înţelegi, colega, că numele lor sînt nume de păcăleală ?... *a fost*... a fost, şi acuma *nu e l*

— Aşa e ! tîlharii ăia n-au fost oameni proşti... Au fost spioni... Dacă duc şoimul şi-l arată vreunui împărat, apoi pămîntul scapă necucerit de Paloş-împărat...

— Asta nu se poate... ziseră alţii.

— Vor face şi ei şoimi ca noi şi, dacă armele ne sînt egale, izbînda nu se ştie dacă nu o cîştigă ei.

— Cel mai bun lucru de făcut, zise atunci un general, este să declarăm războiul cît de curînd, ca împăraţii nepregătiţi să fie învinşi numaidecît.

— Aşa trebuie...

— Mîine, mîine, să sfătuim împăratul.

Ei plecară sfătuindu-se în felul acesta, în vreme ce Zapis şi Roşu zburau cu nasurile îngheţate de frig spre împărăţia lui Soare-împărat.

— Am ajuns ! strigă Zapis.

— Aici ne oprim? întrebă Roşu.

— Vom merge acas' la tata şi la mama, căci ei se cade a fi văzuţi întîi, dar vom lăsa un bilet în curtea palatului lui Soare-împărat.

Apucă cîrma şi ţine-o aşa.

Roşu apucă cîrma şi Zapis scoase un condei şi scrise pe o foaie cîteva rînduri.

„Dumnezeu m-a sprijinit:
Dus am fost, clar am venit.
Zapis"

Apoi el apucă cîrma şi se lăsă în jos ca un corp ce cade. Lumea din oraş, care nu mai văzuse aşa ceva, şi care auzise zgomotul maşinei, fugea răcnind cînd văzu şoimul căzînd. Aproape de pămînt, Zapis însă schimbă cîrmele şi aparatul se opri aproape în loc.

El oprise maşina şi acum şoimul nu mai făcea nici un zgomot, ci pluteau ca un fulg.

Atunci strigă de sus :

— Nu vă temeţi, sînt eu Zapis.

Azvîrl un bilet pentru măria-sa Soare-împărat. Căutaţi biletul şi daţi-l împăratului.

El azvîrli biletul, care pluti mult pînă să cadă, şi ei îşi luă zborul spre casa părintească.

Glasul lui fusese auzit însă şi de principesa Linca, care deschisese şi ea geamul să asculte cînd auzise neobişnuitul zgomot de pe cer. Cînd îi auzi glasul, voi să-l strige, dar bucuria de a-l şti întors fu. aşa de mare, că nu putu să vorbească. Abia cînd şoimul lui urla din nou prin slava cerului, ceru să i se aducă ei biletul lepădat.

Peste cîteva momente un slujitor suia scările, aducînd scrisoarea. Principesa Linca vestise pe; prinţul Verde şi pe Soare-împărat şi erau toţi uimiţi de o întoarcere aşa ciudată şi nemaipomenită.

Biletul fu adus şi ea citi tare :

„Dumnezeu m-a sprijinit:
Dus am fost, dar am venit.
Zapis"

— El e, el e ! strigă principesa bucurată.

— Ei bine, el a scris, el o fi, dar vine pe nori ca sfîntul Ilie ? întrebă împăratul.

— Da, tată, chiar un nor era trăsura pe care venea î spuse principesa.

— Ciudat om ! zise împăratul.

— Şi învăţat ! adaogă prinţul Verdeş.

— Bine, cînd vine la noi ? mai întrebă împăratul.

— S-o fi lus întîi la tat-său, răspunse prinţul. Dar ştii ce... dă-mi voie tată ca eu să plec cu douăzeci de ofiţeri acasă la el.

— Cînd ?

— Chiar acum.

— Merg şi eu ! zise principesa.

— Nu se poate să te duci şi tu...

— Tată, vorbi ea, închipuie-ţi ce mare bucurie i-aş face !... Un om ca el oare nu merită o aşa cinste ?..

— Nu-ţi închipui, vorbi şi prinţul, că, dacă el o fi descoperit mijlocul să îngheţe norii în partea lor de sus şi apoi să-i mîie ca pe nişte mari cîmpii de sloi prin înaltul cerului, noi am putea pune armatele acolo sus şi am cuceri toată lumea ?

împăratul zise mirat :

— Să fi descoperit el asta ?... Atunci el poate îngheţa apa pe de-a-ntregu şi să trîntească norii peste un oraş sau peste o armată, s-o facă chisăliţă !... Acesta poate cuceri singur pămîntul !

— Ce straşnic om ! răspunse şi principesa mirată. Cînd cade grindină mai mare şi ce stricăciuni face, dar norii pe de-a-ntregul : omoară tot !...

— Duceţi-vă, duceţi-vă copiii mei, zise împăratul, şi-i faceţi toată cinstea .Mîine veniţi cu el aici şi eu vă primesc cu toată armata din oraş.

Prinţul dete ordin ca peste o jumătate de oră să-1 însoţească o suită de 20 ofiţeri şi 20 de domnişoare, ca suită a principesei Linca, că vor merge la boier Neacşu î

Prinţii se gătiră frumos şi, cînd suitele se formaseră aşa după poruncă, plecară călări afară din oraş la moşia lui boier Neacşu.

Zapis şi Roşu ajunseră de mult. Ca să facă o faptă şi mai de mirat, se lăsase cu şoimul pe acoperişul casei, şi d-acolo se didese jos prin pod.

Mă-sa, cum i-a văzut picînd din pod, a rămas cu gura căscată. Apoi a strigat : „Zapis-!" şi apoi :

— Zapis !!!... Ai venit, măicuţule? Şi cît p-aci să leşine de bucurie.

Zapis însă a alergat şi a îmbrăţişat-o.

— Am venit, mamă.

Boier Neacşu veni şi el şi se îmbrăţişară cîtetrei.

Tocmai atunci pică din pod şi Roşu.

— Dar ăla cine mai e ?

— Un om cinstit şi un prieten al meu... Armaşul Roşu...

— Armas ? !

— Da...

— Şi ce caută la noi armaşul ! ? zise Neacşu speriat.

— Vine ca prieten... de altfel armaş a fost odată... acum are altceva de făcut...

Roşu veni şi Zapis îi prezintă pe tat-său şi pe mă-sa.

— Şi cum ai scăpat măicuţule ? îl întrebă mă-sa. El răspunse scurt :

— Cînd te-ajută dumnezeu
Chiar un munte nu ţi-e greu.
Nici o lipsă nu e rea.
Nici o boală nu e grea.

Apoi el merse în camerile unde-şi avea cărţile, în vreme ce mă-sa didese ordin să fie întinsă masă mare şi bogată, că i-a venit feciorul cel pierdut!

— Acum eu, stăpîne ? întrebă Roşu.

— Să bei, să mănînci, să te odihneşti şi să te culci... Apoi, vom vedea.

Zapis arătă camerile unde avea să locuiască Roşu, iar boier Neacşu, căzut în genunche alături de Maria lui, mulţumeau lui dumnezeu că le-a dăruit băiatul.

*

Peste un ceas masa fu întinsă ; dar tocmai atunci, un glas de trîmbiţi sună la porţi şi pe aleele din bătătura caselor, venea prinţul şi prinţesa în fruntea suitelor lor.

— Prinții ! Prinții ! strigară slugile.
Zapis auzi şi alergă pe fugă înaintea lor.

— Cuceritor al norilor, te salutăm de bun venit! strigă prințul Verdeş, descălicînd după cal şi îmbrățişîndu-1.

Prințesa îl îmbrățişa şi ea, iar el îi sărută mîna în semn de mare respect.

în vremea asta suita descălicase şi acum intrară cu toții în casele lui boier Neacşu.

— Masa pentru patruzeci şi cinci de persoane porunci boier Neacşu la slugi.

Slugile începură să alerge prin toate părțile.

Roşu fu prezentat ca fost armaş mare, şi prințul ii oferi acelaşi post, dar Roşu nu-1 primi. Apoi Zapis fu rugat să spuie pățaniile lui.

— Lăsați pe mîine la palat...

— Arată-ne norul pe care ai venit !... se rugă prințesa.

— Ce nor ? întrebă Zapis.

— Norul pe care ai venit.

— Am venit pe o maşină de zburat, pe un şoim de lemn, fier şi pînză. O pasăre mecanică, de care va trebui să fabricăm cît de multe...

— Pentru fiecare om cîte una ? zise un ofițer.

— Da, răspunse şi Zapis, dar n-o să avem atîta timp. Paloş-împărat va face război lumei.

— Pentru ce ?

— Ca s-o cucerească... Dar şi asta v-o spui mîine... Acum să ne bucurăm de revedere, de bună sănătate şi de frumusețea în oare vă găsesc.

— Paloş-împărat a şi trimes soli la tata, vorbi prințul, ca să dăm pe Linca noastră feciorului lui.

— Şi ce-ați hotărît? întrebă Zapis.

— Cu toată stăruința solilor, compusă în partea întîi din rugăminți şi din făgăduieli, iar în partea a doua din obrăznicii şi din amenințări, l-am refuzat. Sora mea va lua pe cel ce l-o socoti vrednic de rangul, de frumusețea şi de iubirea ei !

•— Să ne gătim de război îndată, căci el va găsi în refuzul acesta motiv de a ne încălca țara.

— De unde ştii ?

— Eu din țara lui sosesc... Dar pe mîine, pe mîine.

Nu fu însă lăsat şi trebui să le spuie drumul făcut în tovărăşia boierului Topală ; .chinurile de foame, de frig, de sete şi de osteneală ; purtarea în cîrcă a boierului şi apoi drumul întunecos din peşteră ; credința şi minunea că din ochi a azvîrlit fîşii de raze ce-i luminau în față ; cum a ajuns la iad şi cum a făcut.

Cînd a ajuns cu povestea aci, ,s-a gătit masa şi au trebuit s-o-ntrerupă puțin. Povestea însă li s-a părut la toți aşa de interesantă, că mîncările compuse din răcituri, ca ia o masă preparată la repezeală, aproape nici unul din meseni nu le-a priceput gustul.

După masă povestea a urmat înainte pînă cînd spuse cum azvîrlise biletul în curtea palatului.

— Şi iată-te ! zise prințul.

— Iată-mă ! răspunse el.

— Mîine mergi la noi. Tata te primeşte cu armata.

— La ora 12, scobor în curtea palatului său, pe acoperiş, răspunse el.

— Cu noi ! zise prințesa.

— Cu altețele voastre, răspunse şi el.

Noaptea fiind trecută mai mult de trei sferturi, îi sili să se culce.

Prinților li se dădu două camere, iar suita fu găzduită cîte doi într-o cameră.

A doua zi, după ce mai luară o gustare, suita plecă înainte ca să ducă vestea că la 12 punct, Zapis se va pogorî cu şoimul, împreună cu prinții, în curtea palatului său, pe acoperiş.

Zapis rămase în urmă şi hotărî ca şi părinții lui să sosească la palat la 12 şi jumătate.

— Cîte ore vreți să ne plimbăm prin văzduh ? întrebă pe prinț.

— Două.

— Plecăm la 10 fix.

Se îmbrăcară în nişte haine de piele de urs şi se suiră pe acoperiş. Apoi în cabina şoimului şi puse maşinăria în mişcare. Şoimul porni, căzu în jos, dar îşi luă zborul în înaltul cerului.

— Ce bine e sus ! vorbi principesa.

Ziua era plină de soare.

— Vreau să vă duc pe deasupra norilor, dar uite că nu se zăresc pe cer. El se-nalţă sus mereu şi se uită cu ocheanul. Văzu departe, departe spre miazăzi nişte nori.

— Uite colo nori !

Şi îndreptă şoimul într-acolo.

— Ce bine şi frumos e sus !... vorbi iar principesa. Jos, pierdute în ceaţă albastră, abia mai sticlesc acoperişurile caselor şi suprafaţa apelor în care se oglindea cerul... Ce bine şi ce frumos este !...

— Voi face un şoim mai bun ca acesta, vorbi Zapis, îl voi face să nu mai urle ca bărzăunul cînd scoboară, ci să alunece ca rîndunica, ori ca bufnita în timpul nopţei ! '. ^

— Va trebui însă să-nvingem pe Paloş-împărat, care are oameni foarte dibaci, dar foarte necredincioşi.

— îi veţi învinge.

Norii acum parcă se apropiau, fiindcă şoimul, care mergea şase poşte pe oră, nu se juca cu depărtarea.

Ajunseră dasupra norilor.

•— Sîntem dasupra norilor î zise principesa veselă.

— Lumea ne este ascunsă !... vorbi şi prinţul.

Zapis se uită la ceasornic.

— 11 şi 50... în zece minute sfirşim.

Se roti cu şoimul pe sus şi apoi se lăsă să cadă ca un pietroi. Aproape de pămînt zbură cu el în lung, veni ca la zece stînjeni şi trecu salutînd oştirile ce strigau ura ! în mijlocul ei, Soare-împărat, călare pe un cal alb, cu steagul ţării, cu miniştrii şi generalii, salutară. Muzicile cîntară şi Zapis trecu spre capul celalt. Apoi se sui sus şi-ncepu să se rotească deasupra palatului. împăratul alergă acum în galopul calului să ajungă la palat.

La 12 punct ajunse împăratul.

La 12 şi 1 minut, Zapis cu prinţii scoborî pe acoperişul palatului. Ceasul îi fusese cu un minut în urmă.

Lumea de jos era uimită de minunile şoimului şi de isteţimea acestui băiat, a cărui poveste o aflau toţi de la suita ce o ascultase seara.

Intrară cu toţii în palat.

Soare-împărat îmbrăţişa pe Zapis, şi el îi sărută mîna, în semn de mare respect pentru vîrsta şi capacitatea bătrînului împărat.

— Să trăieşti, fiul meu ! zise împăratul sărutîndu-1 pe obraz.

-— Ura ! Ura ! să trăiască ! strigară cei din suita împăratului.

Cu toţi trecură .din sala tronului în sala de mîncare.

La 12 şi 30 de minute, valeţii anunţară sosirea lui boier Neacşu.

Bucuria fu desăvîrşită, cînd toţi văzură cum se bucură aceşti oameni simpli, de norocul şi isteţimea fiului lor.

Şezură la masă şi-ncepură să petreacă împărăteşte.

Petrecerea ţinu pînă a doua zi, cînd Zapis fu rugat să povestească şi împăratului păţaniile lui.

Le spuse aşa cum le ştiţi.

— Şi ce crezi de Paloş ?

— Paloş va veni să ne bată. Noi vom strînge armatele şi le-om porni la hotare. Eu voi intra la arsenale, să desemnez maşini de război, cu care săi înfruntăm uriaşa lut putere. Să ţie armatele cît or putea, că tot l-om învinge noi la urma urmelor.

— Atunci, de cînd să dăm ordinele ?

— De astăzi ! răspunse el. Prinţul Verdeş i se va împotrivi pînă voi veni cu maşinele. L-o bate, cu atît mai bine, ne rămîn maşinele noi. Ne-o învinge, pînă în capitală e niţică distanţă, şi cu ele i-om opri ,la porţi.

împăratul porunci secretarilor şi miniştrilor să dea ordine în ţară în acest sens.

— Zapis spuse :

— Am un armaş, care vrea să se pocăiască făcînd bine de nişte isprăvi proaste, făcute de el într-o rătăcire a minţei. Vreau să-1 însărcinăm cu aprovizionarea oştirilor. E om cinstit şi nu va fura hrana, îmbrăcămintea şi doctoriile armatei, pentru motivul că nu-i trebuie bani.

— E numit... Trimite-i decretul şi porunca !

— 1-1 voi duce însumi eu, căci, e cel cu care am venit.

După ce puseră totul la cale, Zapis luă pe tat-său de mînă şi-i spuse :

— Tată, de cînd eşti, n-ai zburat...

— Nu, băiatul meu, doar în vis de cîteva ori.

— Haide acasă în zbor... Vreau să te plimb.

— Haide.

Şi Zapis plecă cu el în zbor, lăsînd ca mă-sa să vie acasă cu oameni împărăteşti.

Cît s-o fi minunat bietul Neacşu de zborul lui, cine 1-a întrebat !

Zapis, cum a ajuns, a mers la Roşu :

— Mare armaş !

— Stăpîne !

— Eşti numit ministru al aprovizionării armatelor lui Soare-împărat.

— Vai de mine !... Nu primesc măriri !... Eu vreau umilinţi, batjocore, căci vreau să-mi ispăşesc păcatele !...

— împăratul îţi porunceşte, iar eu te rog să primeşti ! Vei avea ocazia să adapi pe fronturi milioane de însetaţi şi să hrăneşti rmlioane de flămînzi. Vei avea ocazia să îmbraci pe cei ce tremură de frig şi să lecuieşti pe cei răniţi şi bolnavi ! Observă ce mare datorie poţi împlini !... Eşti singurul om care n-are nevoie să fure, ca să se pricopsească !... ,Eşti singurul om care vrei să trăieşti pentru a te pocăi, iar nu pentru a trăi. Primeşte slujba şi pleacă. Orice nevoie ai, mă vei găsi sprijinitor şi sfătuitor. Ştii, tată Nuie, ce bun băiat ai avut în copilul d-tale Afost !...

— Aşa e... Afost a fost al meu şi este încă. Bietul Nuie nu mai e hoţ, este cinstit. Primesc !

.

Pregătirile de război se făceau cît se putea de grabnic. Roşu îşi luă în primire postul, iar Zapis intră în arsenal şi, înconjurat de sute de ingineri şi de meşteri, plănuia şi făurea fel de fel de maşini de război,

Din zi în zi se aştepta năvala oştilor; lui Paloş-împărat... ^ . . . . , , .. „.

Într-O zi sosi un vestitor trimes de prinţul Verdeş, că ostile lui Paloş-împărat au năvălit cîtă frunza şi cîtă iarbă in împărăţie şi că el nu le poate ţine piept. Soare-împărat, tremurînd de mînie, asculta pe vestitor care spunea îngrozit :

— A-nceput năvala într-o seară,' cînd" noi eram la masă. Am auzit un huruit ce se-ntindea în lături, pe sute de postii. Ce să fie ? ne-ntrebam noi. Şi odată se ivesc la hotare un fel de căruţe mari, ce umblau singure şi minate cu foc, pline cu cîte o sută de soldaţi fiecare. Gărzile noastre au fost ucise înt-o clipă şi ne-am pomenit cu ei sărind jos în mijlocul nostru şi sămănînd gloanţe, cum azvîrlă semănătorul grîul. Ghiulelele care le azvîrleau cu mîinile se spărgeau între noi, şi ne azvîrleau în sus ciopîrţiţi. Ne-au ucis de am scăpat prea puţini cu fuga, iar ei vin în căruţele lor, arzînd satele şi oraşele şi ucigînd lumea de la un cap. Toţi fug îngroziţi şi cei ajunşi de pe urmă sînt batjocoriţi, declaraţi robi, trimişi la muncă pentru ei, ori puşi să le sape şanţurile de apărare. Averile tuturor sînt furate, iar proprietarii lor sînt ucişi la cea mai mică vorbă !...

„Cu noi e Paloş, dumnezeul armatelor !" strigă ei, furioşi şi rînjind, plini de sînge ca nişte măcelari. Prinţul nostru nu mai ştie ce să facă...

— Să-i ţie piept cît poate, dar să se retragă, să nu-1 prinză.

Zapis fu vestit şi de asta, dar spuse că nu poate încă să plece înaintea lui Paloş.

Vestitorul se duse» dar sosi altul, care spuse că duşmanul înaintează cu armatele trei postii pe zi şi că în cinci zile va fi ajuns la marginea oraşului.

— Atunci armatele ce se string, hotărî împăratul, să se întărească la marginea oraşului, să nu-i mai iasă înainte.

Prinţului îi spuse să se retragă repede pînă la capitală.

Soare-împărat vorbi cu Zapis. Zapis îi spuse :

— Voiam să-1 desfiinţez dintr-o bătălie ; dar nu-mi dă timp să mă gătesc. Ştie să pe folosească de timp şi de mărea lui putere... Va trebui să-1 batem cu încetul şi în porţii mici. N-aveţi grijă, că chiar dacă pierdem capitala,

avem loc unde să ne mai retragem şi să ne pregătim cum s-a pregătit el. Ştiu bine că îl vom bate odată şi-odată.

în cinci zile putem să facem niţică împotrivire. Am dat ordin ca lucrările maşinilor să se facă în toate fabricile de la marginea cealaltă a împărăţiei şi soldaţii să se înveţe cum să umble cu ele ! Ne bate acum, dar îl vom bate şi-1 vom desfiinţa şi ca împărat.

împăratul se mai potoli şi hotărî să meargă el să reguleze aşezarea şi întărirea oştilor în metereze.

Mai trecură patru zile şi zgomotul năvălirei se auzea acum din oraş. Lumea era îngrozită şi fugea spre marginea cealaltă a împărăţiei.

în dimineaţa zilei a cincea ieşi şi Zapis în fruntea a cinci ,sute de şoimi, din care putea să tragă cu nişte arme noi, şi alte sute de maşini ce se aşezau în metereze şi dau cu ele d-acolo.

La ziua jumătate sosi prinţul Verdeş plin de sînge dintr-o rană ce-o avea la mînă.

împăratul, cînd îşi văzu feciorul rănit aşa, hotărî să ceară pace. Zapis se-mpotrivi sperînd că Paloş tot va fi învins odată.

— Va fi învins, dar dacă ne pierdem noi ?... Mai bine să-ncercăm printr-o pace... Să-i dăm ce vrea şi să plece înapoi... şi noi ne întărim în linişte...

Zapis se-mpotrivi şi acum, gîndindu-se că Paloş o va cere pe principesa Linca pentru fiul său.

Miniştrii pricepură de ce nu vrea Zapis pacea şi sfătuiră pe împărat în ascuns, ca tot să-ncerce prin pace să scape de Paloş.

împăratul hotărî şi trimise soli către Paloş, să ceară pace.

Paloş primi solul şi spuse că numaidecît să trimeată oameni împuterniciţi să iscălească pacea, după condiţiile ce le-o hotărî el; că ostile nu le.opreşte,din năvală, decît cînd o fi iscălită pacea.

Cînd primi Soare-împărat acest răspuns, se umplu şi mai mult de mînie. Zapis zise :

— Trimete-mă pe mine împuternicit şi cu cine mai crezi... Eu voi primi o pace cinstită, dar voi respinge o pace ruşinoasă.

Soare-împărat îi dete însărcinarea şi însoţit de trei sfetnici, porniră înaintea lui Paloş. Armatele lui soseau a doua zi în faţa armatelor lui Soare.

Paloş primi pe Zapis într-un cort. Era înconjurat de generali şi de ingineri.

— împuternicirea î zise el crunt.

— Binevoiţi a o citi.

Paloş o luă.

— Te cheamă ?...

— Zapis.

Un inginer spune :

— Mai ai vreun frate ?

— Da.

— Cum îl cheamă ?

— Afost,

— Unde e ?

— A venit c-o drăcie pe sus, în zbor, dar a doua zi a căzut cu ea şi s-a făcut praf !...

— împărate, fratele acestuia ne-a furat... N-ar fi bine să-1 omorîm pe el în locul fratelui său ?

— Acesta e, ministru al păcei...

— Cine ne poate face învinuiri nouă, cei mai puternici oameni după pămînt ?

— Ai dreptate, dar mare lucru nu e că-1 vom ucide.

Zapis asculta liniştit aceste vorbe.

— Ai venit să iscăleşti pacea în numele împăratului tău ?

— Dar mai întîi să văd condiţiile.

— Condiţiile sînt: ocuparea întregei ţări de către armata mea.

— Şi atunci ?

— Atunci voi face după cum mă.vor povăţui interesele.

— Dacă acesta este scopul măriei voastre, iscălitura noastră e zadarnică...

— De ce ?

— Pentru că e mai bine să fim bătuți de măria-ta stînd şi noi în picioare, ca oamenii, decît să ne bateți culcați jos, ca pe nişte împiedicați.

— Atunci poți pleca.

— Un cuvînt, împărate...

— Care?

— De ce vrei să ne iei țara ?

— Pentru că țara voastră s-a .socotit pînă acum cea dintîi din lume deşi locuitorii ei aii fost lăsați neştiutori şi proşti. La voi ştiința nici nu s-a născut, iar împăratul vostru s-a ,socotit cel întîi !... Pentru cinstea de a fi întîia țara mea, mă lupt cu lumea întreagă.

— Aşa a gîndit şi Satan odată !

— Şi mîndria asta o găseşti tu o calitate mică ? întrebă Paloş.

— Nu e o calitate mică, dar e un /prilej de nespusă vrajbă !

— Pleacă.

— încă un cuvînt, împărate...

— Vorbeşte-1 băiete !

— Mă iertați că stăruiesc să vorbesc aşa de mult cu măria voastră. Poate voi fi ucis în luptele ce se vor mai da şi... nu ne mai vom vedea... în fața marei puteri a măriei voastre puteți pe mine să mă considerați ca şi viu mort... Râdeți de cuvintele mele, dar ascultați-le...

— Ha-ha !... Iacătă am şi rîs !... Eşti un băiat cît un sma-lit... Mă faci să rîd cu adevărat... Te voi asculta cu răbdare, chiar dacă vorbind vei spune vreo nerozie...

— Mulțumesc!... Mulțumesc!... Măria ta... văz atîtea cruci pe haine... Ştiți că pe lume s-a născut odată un Cristos... Acesta a strigat tuturor : „Pace vouă" ! şi a dovedit că numai urmînd pe căile arătate de el, lumea poate fi vie, că altfel moartea ne pîndeşte la toată clipa...

„Eu sînt viața şi-n vierea... Cine merge pe căile mele, viu va fi în veci ; cine caută viața lui, afară, din căile mele, acela o va pierde..."

Care dintre țările noastre caută viața lor, afar din căile Domnului?...

— Tu vrei să zici că tara mea ?

— Da.

— Ei bine, eu nu cred în acel Cristos al vostru !... El a, venit cu o morală bună pentru robi; eu viu cu alta bună pentru stăpîni. E bine peea ce poți să faci; e rău numai ceea ce nu poți să faci. Oamenii mei nu cred ca ai voştri că e păcat a ucide prunci, femei, bătrîni... ori a pârjoli tot ce întîlneşti». Oamenii mei cred că de vreme ce pot să facă astea toate, apoi acesta e binele... Pentru ce să trăiască pe pămînt cei slabi ?... A... vor fi opriți din ei cei voinici trupeşte» ca să robească celor ce-au putut să-i robească. Deci, dacă tu te simți voinic trupeşte şi întâmplarea ar face să scapi viu, cred că n-o să fii ucis... Se va găsi vreunul care să te ție pentru a-i fi rob !... Că marile mulțimi care s-au prăsit ca şi furnicile vor fi ucise este un fapt ce se va întîmpla cu siguranță. Bătălia nu se va mai da între armate, ci între popoare... Poporul învingător va distruge cu totul pe poporul învins, ca să facă loc de trăit poporului lui !... Astea sînt cerințe naturale care trebuiesc înfăptuite ! Şi tu, tinere visător, căci probabil faci şi versuri, vii cu bietul tău Cristos !... De ce nu crutăm copiii, femeile şi uncheşii ?... Pentru că nu crutăm pe nimeni !... Pentru că vrem să ne păstrăm pe noi în viață !... Moară toată omenirea, numai noi să nu murim !

— Grozav !

— Nu e grozav deloc, îi răspunse Paloş, e numai natural. Cîte neamuri de fiare mişunau pe pămînt odată ? Unde mai sînt?... Au fost ucise de altele, care le-au luat locul. Aşa va fi şi între oameni. Popoarele se vor ucide, şi va rămîne în viață cele care vor avea mai multă înțelepciune, mai multă şiretenie şi mai multă ştiință !... Tu trăieşti la curtea lui Soare ?

— Da.

— Ei bine, şi morala stăpînilor n-ai înțeles-o ?... N-ai văzut miniştrii furînd milioane, iar uşierul mergînd la puşcărie că a găsit batista ministrului şi a tăinuit-o ?... N-ai văzut că judecătorii judecă pe cei mici, iar nu pe cei care-i pune judecat >ri ? N-ai priceput că cei mari sînt eroi cînd ucid, iar cei mici sînt ucigaşi cînd ucid unul ?... ,N-ai priceput pentru cine e jandarmul, polițistul, judecătorul, "temnița şi strîngătorul de dăjdii ?...

— N-am priceput

— Dar tu nu eşti, cum văd, din clasă celor care "Au muncesc!... Tu eşti un vîrît«* între cei mari, nu unul cu drepturi... Tu trebuie să fii dintre cei de jos cu mintea şi cu averea, căci tu eşti religios !

— Aşa este ! îi răspunse Zapis.

— Şi nici nu ştii să minţi !...

— Nu pot.

— Prost lucru, băiete

— Măria ia, vine e un bine, care poate dura numai prin bine...

— Greşală, vorbi Paloş, viaţa e un rău, care se poate întreţine numai prin rele... Pînă nu mănînci o sumă de alte vieţuitoare, nu poţi trăi.

— Măria ta, de ce vreţi ca pieirea oamenilor să se facă prin ei însisi, tocmai că nu urmează căile Domnului ?...

— Pentru că ei singuri sînt domrrii şi dumnezeii lor...

— Şi trebuie să-şi facă de cap ?...

— Trebuie, căci altfel nu vor mai avea loc pe pămînt... Nu vor mai avea ce bea şi ce mînca... [...]

— Nu urmăm o viaţa aşa, ne pierdem, împărate, căci oameni sîntem toţi... Ai făcut un tun groaznic, poate şi noi facem altul şi mai groaznic. Puterile de a ne ucide, cum şi cele de a trăi, ne sînt cam deopotrivă. Dacă nici un popor nu poate fi popor de zei, apoi nici unul nu va putea să fie popor de satani... Ne vom amărî viaţa numai, ne vom ucide, dar distrugerea de istov tot nu se va putea înfăptui vreodată... Ş-apoi, dacă popoarelor le-o veni mintea să ucidă pe cei care au stîrnit războiul ?... Pe împărat îl doare carnea ca şi pe orice supus... Şi el poate muri tot aşa de uşor, ca şi un alt biet supus nenorocit!... Daţi-ne pace, măria ta... că poporul nostru e blînd şi credincios !...

— Ha-ha-ha !... Aici ai vrut s-ajungi ?...

— Şi aici...

— Nu!... Dacă iscăleşti pacea fără nici o condiţie, aveţi pace...

— Şi ce veţi face poporului ?

— Poporul ?... Il vom trimete la muncă. Vom pune dăjdii, ca să împlinim cheltuielile războiului. Vom lua pentru ai noştri cîmpiile roditoare şi pădurile pline de arbori. Vom lua pentru noi apele cu peşti şi turmele de vite !... Vom lua pentru ai noştri maşinile şi fabricile voastre ! Vom lua pentru ai noştri averile şi toate agoniselile oamenilor din poporul vostru... Vom aşeza pe pămîntul vostru oamenii poporului nostru, căci pămîntul va fi al nostru... Vom trăi bine, în baza puterilor noastre de a trăi !...

— La revedere, împărate.

— La revedere, băiete... Cum spuseşi că te cheamă ?

— Zapis.

— Voi da ordin să te cruţe, de te voi apuca cu viaţă...

— Mulţumesc... eu însă n-am să fiu aşa generos.

— Ha-ha-ha !...

Zapis plecă prin ostile lui Paloş, escortat, ca să nu i se întîmple ceva.

Ajunse în rîndul oştilor lui Soare.

— Ce-ai făcut ?

— Să spuie însoţitorii, eu mă duc la metereze.

Şi plecă repede.

A doua zi, ostile lui Paloş sosiră la zidurile din faţa capitalei.

Izbitura fu grozavă. Pentru prima oara văzură paloşenii că li se pun in faţă maşini de război cum aveau şi ei. în puterea curajului, în puterea increderei ce dobîndiseră, că ei sînt neînvinşi de nici o oaste pe lume, înaintau spre metereze, picînd morţi, ca frunzele toamna.

însuşi Paloş şi cu feciorul său conduceau ostile şi îmbărbătau soldaţii : „Voi, oare aveţi zece suflete în loc de unul cum au cei din faţă, năvăliţi şi sfărîmaţi totul ! Voi trebuie să muriţi de zece ori, ca să puteţi fi scoşi din luptă, înainte !... Sînteţi întîii dintre oameni !... înainte !"

Şi rîndurile paloşenilor veneau în trîmbe vinete şi ajungeau movile de morţi ce stăvileau zarea.

Pînă seara năvăliră mereu, suindu-se şi trecînd pe dasupra movilelor de morţi. Seara se opriră. Paloş examina ostile şi văzu că un sfert din numărul lor pierise.

Zapis nu-i lăsă însă în pace nici noaptea. Cu o mie de soldați o porni pe cei cinci sute de şoimi şi izbi armatele care se grămădeau pentru năvala de a doua zi. Paloş porunci şi el să intre în luptă şi douăzeci de şoimi ai lui, ce-i construise inginerul lui iubit. Dar ce putea să facă douăzeci de şoimi față de cei cinci sute... Ostile paloşene, zdruncinate în încredere şi în curajul lor, începură să se retragă. Zapis porunci urmărirea grabnică. Acum paloşenii fură aproape puşi pe fugă.

în revărsatul zorilor duşmanii erau împinşi o postie îndărăt.

.

Dimineața, Zapis se întoarse cu şoimii, încărcînd iar maşinile cu apă arzătoare şi continuînd urmărirea pe pămînt cu alți ostaşi, odihniți şi proaspeți.

Pînă seara îi mai duse o poştie. Noaptea porni iar cu şoimii lui şi respingerea fu împinsă o poştie şi jumătate.

Soare-împărat nu mai putea acum de bucurie. în ziua a treia şoimii fură adăpați iar cu apă arzătoare şi respingerea urmă singură pe pămînt. Dar acum abia o jumătate de poştie putu să-i împingă pe paloşeni.

în noaptea a patra, şoimii deteră atacul şi mai grozav Paloşenii însă deveneau aci mai numeroşi, şi ei şi maşinile lor. Abia îi urni un sfert de poştie, pierzînd douăzeci şi cinci de şoimi.

Zapis porunci încetarea năvălirei şi împuternicirea oştilor în metereze, pînă ce vor sosi alte maşini în locul celor sfărîmate în luptă.

Paloşenii. aşteptară să primească lovitura, dar ziua trecu şi ei nu fură supărați în mieterezele lor.

Noaptea aşteptară atacul, dar iar nu pățiră nimic. A doua zi o trecură tot aşa, în aşteptare.

— Ce-or fi plănuind sorenii ? se întrebau paloşenii.

Ei nu mai aveau îndrăzneala să năvălească. Ştiau bine că în dosul oştilor din față se rînduiesc noi maşini de luptă, că năvala va fi mai furioasă şi grozavă, cînd s-o face.

Zapis ceru toți şoimii ce s-au mai făcut şi toate maşinile.

Paloş, în aşteptarea năvălirii, ceru şi el maşinL şi ostaşi.

O lună de zile se pîndiră din metereze şi nu se întîmplă nici o ciocnire.

Paloş gîndea :

„Nu mai sînt în stare sa năvălească ; dar o să-i izbesc eu."

Zapis gîndea :

„Timpul cu cît trece, cu atît e în folosul nostru !... Pot să-1 ajung în maşinării şi să-1 întrec ! De-ar sta mai mult pe loc !..."

La o lună împlinită, Paloş, împuternicit prin noi maşini începu lupta. Zapis încă nu se gătise, ci ar mai fi avut nevoie de încă o lună de linişte.

Lupta începu într-un mod cu totul nou. Din armata lui Paloş porni, suflat pe țevi de oțel, nişte aer otrăvit, care ucidea pe soldații soreni, fără ca cel puțin să dea cu armele.

— îndrăciți oameni ! zise Zapis.

— Ăştia sînt diavoli ! răcneau soldații, ne omoară nu ştim cu ce... parcă e praf de ardei... Ochii ne ustură, beregățile ne ard, ne zăpăcim şi cădem jos... murim !...

Zapis rămase şi el uimit de născocirea asta diavolească şi porunci retragerea pe furiş a oştilor.

Apoi ceru şi el maşini să sufle îndărăt acel aer ; dar nu putu face nimic cu ele. El dete ordin doctorilor şi tutulor învățaților să cerceteze morții şi să afle ce fel de aer otrăvit e acela. învățații găsiră şi leacul chiar.

Paloşenii, crezînd că prin meşteşugul acesta au ucis pe sorenii din fața lor, porniră încet la năvală.

Sorenii, retraşi la un sfert de poştie, îi aşteptau ascunşi. Paloşenii găsiră foarte mulți soreni morți în metereze şi înaintară bucurați, că în fine le-a dat de cap. Cînd deodată se pomeniră izbiți de o vijelie de gloanțe şi de ghiulele ce-i secera ca pe grîu în tarla. Şoimii, opt sute acum la număr, se izbiră cu patru sute de şoimi ai paloşenilor.

Lupta ținu toată ziua şi toată, noaptea, şi paloşenii fură respinşi în primele metereze de la începutul luptei.

— Au devenit tari ! exclamă Paloş.
A doua zi, Paloş nu atacă, dar nici Zapis nu se mişcă El plănuia acum maşini să prinză aerul otrăvit al paloşenilor şi meşterii şi inginerii lucrau de zor.
Paloş ţinu sfat cu inginerii lui şi hotărîră construcţia de maşini care să răspândească aerul omorîtor din căruţele lor, ce mergeau singure şi din ghiulelele lor, ce le azvîiieau cu tunurile.
Pînă să fie gata, tunurile şi ghiulelele, mai trecură ca două săptămîni.
In vremea asta şi Zapis se mai întărise ceva dar încă nu după cum voia.
Paloşenii se folosiră de un vînt ce sufla dinspre ei şi-şi puseră iar maşinile în lucru. Nori de aer otrăvitor veneau iar spre soreni. Aceştia începură unii să fugă iar alţii să moară. Pînă să li se aducă maşinile de prinderea acelui aer, ei fură nevoiţi să se retragă. Paloşenii însă porniră la năvală cu căruţele şi cu tunurile lor aruncătoare de ghiulele şi de aer otrăvitor.
Soldaţii soreni mureau acum ca muştele otrăvite. Se retrăgeau în fuga mare, dar vîntul era mai iute ca fuga lor şi ei erau pierduţi.
Zapis trebui să atace cu o mie de şoimi, ca să mai oprească prăpădul întregei armate.
Paloşenii aveau acum şi ei nouă sute de şoimi.
Lupta fu grozavă pe pămînt şi în aer. Pe pămînt era de partea paloşenilor, în aer izbîndeau sorenii, dar trebuiau să se retragă şi ei cînd rămîneau prea în mijlocul şi dasupra paloşenilor, care căutau să-i sfărîme de jos.
Pînă seara paloşenii înaintară iar o poştie.
— Ce mai e de făcut ? întrebă prinţul Verdeş.
— Să luptăm, cum om putea... Maşinile de prins aerul otrăvit trebuie să ne sosească în două zile.
— Ne mai resping două postii...
— Poate şi trei !...
Paloşenii dobîndiră curaj la loc; dar nu năvăliră noaptea. Zapis se retrase în nişte întăriri în care ar fi înfruntat pe Paloş, dacă n-ar fi fost vîntul, ce nu-şi schimbă direcţia.

Paloşenii veniră şi-ncepură să sufle iar aerul omorîtor.
Sorenii începură iar să moară şi retragerea iar începu.
Atunci Zapis, se ascunse într-o pădure şi îngenunchind înălţă o rugă către dumnezeu :
—: Stăpîne al cerurilor... Pînă cînd îngăduieşti răilor să-şi arate răutatea sufletelor lor ?
M-ai scăpat din iad şi l-am învins în numele tău. Voiesc I Voiesc ! Voiesc ! să înving pe Paloş şi pe paloşeni tot în numele tău.
Poruncesc vîntului în numele tău să sufle dinspre noi înspre paloşeni. Voiesc ca moartea lor să-i secere pe ei.
Şi odată pădurea începu să sufle bătută de vînt. Vîntul porni spre paloşeni şi duse în rîndurile lor aerul omorîtor şi-i omora acum pe ei ca pe imuşte !
Paloşenii o rupseră la fugă îndărăt, dar vîntul avea aceeaşi iuţeală ce o aveau şi ei, şi acum picau, zvîrcolindu-se în chinurile morţei.
— Năvăliţi peste ei, căci n-au aer otrăvit, porunci Paloş.
Ostaşii lui se-ntoarseră îndărăt; dar acum maşinile de război şi şoimii sorenilor îi primiră să le facă de petrec. Paloş văzînd că el însuşi e să moară, porunci retragerea si fugi zburînd pe un soim. Sus aerul nu era otrăvit.
Bătălia fu cîştigată de soreni iar paloşenii se retraseră trei postii şi se întăriră acolo grozav, hotărînd ca ei să nu mai năvălească.
Sorenii îi urmăriră, sosiră în faţa lor, se aşezară în metereze dar nu năvăliră nici ei peste paloşeni.
— Sînt de părere să-i izbim, să nu se împuternicească mai mult pe locul acesta, zise prinţul Verdeş.
— Vom sta şi noi aici, răspunse Zapis, preparîndu-ne pentru o năvală nemaipomenită.
— Cînd se vor simţi tari, iar vor năvăli ei.
— Şi-i vom respinge iar, cu ajutorul lui dumnezeu.
Oştirile rămase faţă în faţă, fără să se mai lupte. Paloş, de astă dată gîndea :
— Se vede că tot i-am speriat... N-au curajul să vie peste noi ! Să ne-mputernicim dar, şi o năvală cu sabia noastră fulgerătoare îi va răpune de istov.

Zapis gîndea :

— Noi ne apărăm familia .şi casa, cu noi e Cristos şi dumnezeu. La urma urmelor tct ei vor fi învinşi.

Ostile statură faţă în faţă, ascunse în vizuini făcute prin pămînt, fără să se ciocnească. în dosul armatelor se grămădeau fel de fel de maşini de omorît oamenii cu miile. Minţile tuturor căutau cele mai groaznice mijloace de a omorî oameni cît mai mulţi deodată şi cît mai de departe.

Zapis sta într-o vizuină săpată în pămînt şi care avea legătură, prin fel de fel de tuneluri, cu vizuinele fiecărui grup de oaste.

în vizuina lui primea veştile aduse de ofiţerii ce zburau pe spatele miilor de şoimi. De câteva ori fusese în pericol să fie ucis de paloşeni : dar muriseră sute şi mii împrejurul lui şi el scăp'ase de o moarte nepotrivită cu sufletul lui curat. Cum ar fi îngăduit dumnezeu ca un nemernic de soldat paloşan să ucidă pe omul cel mai drept şi mai învăţat ?

într-o zi, Zapis se pomeni cu prinţesa Linca intrînd în vizuina lui. Războiul nemaipomenit de grozav, despre care se zicea că, după cum nu scapi neatins de o picătură de apă eînd plouă, tot aşa nu .poţi scăpa neatins de o zburătură de schijă, făcuse ca prinţesa, oprită straşnic de tatăl său, să nu se apropie de front. Liniştea asta însă, care ţinea aproape de un an, îi dăduse îndrăzneală în cele din urmă şi venise.

Bucuria lui Zapis fu mare, căci d-atîta timp n-o mai văzuse.

— Tata nu m-ar fi lăsat să viu nici acum, spuse ea, dar nu l-am mai întrebat.

Zapis nu-i răspunse, ci rămase gînditor.

— Şi crezi că-i vom învinge ?

— îi vom învinge. Speranţa asta nu m-a părăsit niciodată şi o socotesc un fel de şoaptă dumnezeiască ce-mi spune : „Stăruieşte, stăruieşte... că vei izbîndi".

— Ce bine ar fi să izbîndim !... Şi atunci tata va fi întîiul împărat după lume ! Nici un alt împărat şi nici o altă putere lumească nu va fi mai sus ca tata, şi nici nu va fi în stare de a i se împotrivi... împăraţii ceilalţi vor fi miniştrii ai tatălui meu !... Iar eu, fiica iui, voi fi cea mai mandră .dintre principese !...

Zapis încruntă sprîncenile. Deşertăciunea asta îl supără. Ea nu pricepu de ce o priveşte aşa şi zburată în gîndurile ei, că, dacă va fi aşa, şi aşa va fi fiindc-o spunea Zapis, ea de ce să nu aleagă un adevărat prinţ de sînge ca soţ al ei ?... Şi ea gîndi :

„în sîngele unui prinţ, nobleţă, caracterul, firea, gîndul şi viaţa toată e o cristalizare a celor mai înalte calităţi de om. Un întreg şir de moşi şi strămoşi s-au înnobilat din generaţie în generaţie, şi-au lepădat instinctele prime de animal lacom şi crud ; şi-au apropiat ce este mai bun ca gînd, ca instinct şi ca pornire şi a ajuns în el : prinţul, cristalizarea a tot ce poate fi mai sublim în om. Pe ^înd un om de jos, din Neacşu şi din Maria, fie oricît de desăvîrşit prin. pricepere şi dragoste de ştiinţă, fie chiar un om cu totul năzdrăvan, tot nu .poate fi desăvîrşit în toate alcătuirile lui de om, cum poate să fie un prinţ de sînge, şi deci nici Zapis nu poate fi mai de valoare ca cel mai...

Şi aci se încurcă puţin principesa în gîndul ei. Să zică, cel mai frumos, vedea singură că frumuseţea nu poate fi suprema calitate, prima dintre calităţi. Să zică, cuminţenia, Zapis dovedise destulă. Şi simţi principesa un fel de gol în minte şi rămase aşa. Zapis o privise tot timpul şi citise gîndurile ei şi se' întrista. Jumătate din puterea lui parcă se sfărîmă şi se simţi descurajat. încercă să judece purtarea principesei, gîndurile ei ascunse de acum, şi voia, de dragul ei, să i le îndreptăţească :

„Aşa e, gîndi el, începuturile primei tinereţi se pot asemăna cu primăvara. Cîte flori, cîte vînturi şi cîte ploi cu grindină, în acest timp de deşteptare a pămîntului î Parcă nici frunza nu e obosită să şoptească ; nici vîntul să se lupte cu codrii, şi nici cîmpurile să se umple cu flori. Aşa şi în prima tinereţe: toţi ochii tineri plac ; toţi obrajii rumeni ne atrag ; toate glasurile dulci ne farmecă !... Faci şi multe fapte frumoase, dar şi multe nebunii. O tinereţe !... izbucnire de fapte şi de bărbăţie !... N-am avut timp să gîndesc î... Cum e mai bine ? A gîndi mult şi a lucra puţin, ori a gîndi puţin şi a lucra mult ?..,

Dac-am fi zei, am avea timp nemărginit să şi gîndim să şi lucrăm ; dar fiindcă sîntem oameni, toate numărate ne sînt !... Şi-atunci ?... Ceasul de faptă poate valora mai mult ca anul de gînd ! Ce-mi pasă pentru cine făptuiese î... Pentru ea?... Ce copilărie!... Făptuiesc pentru toţi !... Ea, o copilă visătoare, a .putut să viseze şi mai multe decît mine !... Acum însă, cînd copila nu mai e fetiţă şi cînd fetiţa e fată mare ; acum cînd vede depărtarea dintre ranguri, ochii şi mintea ei caută ceva mai potrivit piscului înalt pe care dumnezeu a aşezat-o prin naştere. Are dreptate !..."

Şi el plecă ochii în jos trist.

Speranţele lui multe şi frumoase, care ardeau ziua în veghere şi noaptea în vise ca nişte făclii în biserică, începură să pîlpîie şi să se stingă. D-ar fi ştiut Paloş momentul acesta de slăbiciune sufletească în viaţa lui Zapis, pornea atacul şi Soare-împărat ar fi fost desfiinţat.

Principesa preocupată ,tot de visele ei de mărire, tot de *omul-prinţ,* pe care să-1 aleagă ea ca pe cel mai de valoare dintre toţi, nu-i observă starea lui sufletească.

Şezură mult fără să-şi vorbească, vorbind fiecare cu sine însuşi, adică cu propriile Iui gînduri.

Se petrecu un fenomen ciudat, datorit unor construcţiuni particulare pe care le au unele suflete mari. Cîteva minute Zapis fusese ca mort, dar marea lui voinţă se reaprinse cu furie.

„Hei, gîndi el, ceea ce sînt azi, prin Linca ori prin tatăl ei sînt ?... Nicidecum. Ceea ce sînt şi voi fi se datoreşte numai voinţei lui dumnezeu şi propriilor mele sforţări !... Ea e principesă prin naştere şi dacă va intra în cadrul istoriei va intra ca un simplu nume, ca o figură de umplutură ; pe cînd eu, voi fi figură vie, voi intra prin fapte ! Mă găseşte cu mintea ei mai jos pe mine decît pe ea ; ce-mi pasă de părerea ei care nu mă obligă să fiu aşa cum i se pare ei că sînt !... Eu sînt omul faptelor mele, şi, dacă ea şi ai ei sînt înnobilaţi prin naştere şi prin ungerea ca regi de către înaltul vlădică, eu sînt înnobilat de dumnezeu, prin calităţile pe care mi le-a dat!

Prinţul Verdeş intră înăuntru.

— Tu aici, surioară ?...

— Aici, frate...

— Ai făcut bine că ai venit să mai îmbărbătezi pe fratele nostru...

— Nu prea am nevoie de îmbărbătare venită din afară ; o primesc cu bucurie cînd îmi vine ; dar dacă nu vine, găsesc destulă în mine.

Şi ca să nu-i scape vorbe mai grele, care să vădească ascunsa lui supărare, ieşi afară.

— Ce-aţi vorbit voi ?

— Aproape nimic...

— De ce ?

— Nu ştiu.

— Nu jigni pe acest om, care, oricum, e cel mai de preţ om. Am observat că era palid şi o uşoară dungă îi tăia fruntea... Cred că e nemulţumit de purtarea ta...

Un ofiţer intră înăuntru speriat.

— Ce este ? îl întrebă prinţul.

— Paloşenii se gătesc de atac !

— De unde ştii ?

— Toţi vestitorii spun că au văzut mişcări mari în dosiil şanţurilor.

— Zapis!... Unde este Zapis?.. ,strigă prinţul.

— Dar ce ai cu el ? întrebă prinţesa.

— Cum ce-am cu el ? Doar maşinele lui mai pot ţine piept paloşenilor... Du-te, domnule, şi spune asta lui Zapis.

Ofiţerul ieşi numaidecît.

Zgomotul se auzea acum mai puternic.

— Tu du-te... Paloşenii, cari încep acum atacul, după un an. şi ceva, trebuie să se fi pregătit straşnic... Fugi dar, surioară, nu sta nici o clipă !

Ea ieşi cu frate-său afară, dar se înfiora. Nişte nori mari negri şi grei înaintau încet dinspre paloşeni.

— Ce nori sînt aceştia ? întrebă prinţesa.

— Nori de aere otrăvite.

— Ăştia sînt vestiţii nori ?

—'Aceştia. Şi din calea lor trebuie să fugim...

Lupta începu cu frică din amîndouă părţile. Sorenii descărcară armele în bezna norilor întunecoşi. Paloşenii răspunseră cu armele din nori sau din dosul norilor. Ploaia de zburaturi de fier şi de oţel începu să fluiere pe de rînd. Din întunecoşii nori izbucneau fulgere şi limbi de flăcări, ce înaintau de parcă luase foc pămîntul de la un capăt şi ardea.acum ca o torţă, cu flăcări şi fum.

Sorenii primiră poruncă să se retragă în fugă. Atunci se iviră din norii negri nişte maşini ciudate, în formă de foarfece, cu lame lungi de cîte treizeci de stînjeni, care începură să apuce soldaţii soreni şi să-i turtească şi să-i reteze între ele, ucigînd cu sutele deodată.

Maşini de acestea încă nu mai fuseseră întrebuinţate în luptă pînă acum. Sorenii, văzînd cum înaintează lamele deschise ale foarfecelor în ei, mai repede decît puteau ei să fugă, şi cum apoi se string orizontal să-i zdrobească, răcneau şi leşinau cei mai mulţi mai înainte de a se închide lamele peste dînşii.

— Sînt draci !... Sînt draci !... răcneau sorenii. Aceştia nu sînt oameni !

—Zapis, Zapis ! striga prinţul Verdeş punînd într-o maşină pe soru-sa Linca, leşinată de spaimă. El fugi cu ea prin armata ce acum se retrăgea în fuga cea mai nepomenită.

Nişte nori albi începură să se ridice groşi şi să se înalţe în sus, din spatele celor mai din urmă şanţuri ale sorenilor.

Norii aceia se ridicau în sus, ţinînd de la pămînt pînă la mari înălţimi şi înaintau spre norii negri ai paloşenilor. Zgomote mari începură, şi miile de şoimi ce se construiseră în timpul liniştei de pe front, se ridicară dasupra norilor albi şi înaintau odată cu ei. Zarea se întunecă de stolurile atîtor maşini de zburat ce umpluseră tot cerul de urlete.

Oastea" sorenilor fu învăluită de norii albi şi năprasnicele foarfeci parcă fură şi ele Jnghiţrte.

•— Opriţi-vă în şanţuri, în gropi, şi maşinile lor'nu. vor mai putea să vă ucidă, şi maşinile lor nu vor mai putea să vă secere, porunci Zapis prin toţi comandanţii.

Şi atunci sorenii se opriră prin gropi, şi şanţuri, iar foarfecele clămpăneau acum mai mult în gol, căci ele râdeau suprafaţa pămîntului şi nu puteau prinde pe cei pitulaţi prin fundul săpăturilor.

Norii albi se lipiră cu norii negri şi ceilalţi şe lungiră de dasupra lor şi-i învăluiră. Ceva mai mult, norii negri se ştergeau şi rămîneau numai norii cei albi. Maşinile, ce semănau acum zburaturi de fier, începură să plouă. Paloşenii atacară cu şoimii lor şi lupta era grozavă. Cădeau şoimii sfărîmaţi şi de la unii şi de la alţii, dar izbînda nu se ştia a cui va fi. Norii albi înaintau însă pe deasupra oştilor paloşene şi se siniţea, prin zgomotul ce venea de la ei, că şi acolo sînt şoimi ce zboară.

— Zapis ! Zapis !.. .striga prinţul Verdeş.

Un general îi spuse :

— Generalul Zapis este sus, în trupele din norii albi. A spus să ne retragem cît putem, şi în nici un caz să nu înaintăm peste paloşeni, căci îi va nimici groaznic î

Prinţul se mai linişti cînd aflâ vestea şi hotărî ca un ofiţer să zboare pu un şoim „şi să ducă pe soru-sa acasă.

Cînd o văzu plecată, zbură şi el cu un şoim în cuprinsul norilor albi. ,

Norii cei albi acoperiseră cîmpii întinse şi învăluise aproape toată oştirea paloşenilor. Paloşenii întrebuinţau în luptă toate armele lor şi înaintau, puţin orbiţi de ceaţa, deasă ce topea norii negri. Sorenii se împotriveau şi, cînd se puteau retrage, din pricina groaznicelor foarfece ce clămpăneau mereu, se retrăgeau, cînd nu, stau pe loc.

Norii albi se întindeau însă mereu şi învăluiseră pînă şi corturile de purpură şi de aur ale lui Paloş şi ale celor mai mulţi dintre demnitarii lui.

Atunci începu un fluier puternic, şi după el, începură şi altele, şi apoi un alt zgomot produse după el mii de zgomote la fel, şi din norii albi se ridicară în sus, dasupra lor, două mii de şoimi, ce pluteau acum în albastrul îngheţat, dar plin de soare.

Zapis, într-un şoim albastru unde se vedea înfipt steagul ţării sorenilor, se înălţă mai sus şi, cînd văzu că oastea lui de zburători e suită toată, porunci :

— Azvîrliţi ghiulele cu foc !

Şi din cei două mii de şoimi, fiecare soldat dădu drumul în jos unor corpuri rotunde.

Cînd acele corpuri ajunseră în norii albi, se întîmplă ceva nemaipomenit! Nourii cei albi se aprinseră ca o mare de foc şi un detunet ce zgudui toţi şoimii asurzi pe toată lumea !

Focul rămase să arză ca o mare de flăcări şi arse ca un ceas. Apoi începură nişte vînturi groaznice, ce azvîrleau şoimii în sus.

— Să fugim,! Să fugim în ţara lui Paloş, căci el trebuie să se fi sfârşit. Daţi toată iuţeala maşinilor, căci aerul încălzit ne va ridica cine ştie unde, iar vîrtejurile născute din împotrivirile astea, ar putea să ne facă rău.

Porunca asta fu dată de Zapis iar prin nişte maşini ciudate, ce acopereau urechile fiecărui zburător, şi ei cu toţi porniră spre ţara lui Paloş.

Cerul se limpezi, căci şi norii albi şi norii negri pieriră. Zapis văzu de sus cu ocheanul că toată îngrozitoarea oaste a paloşenilor era făcută scrum : arseră toţi soldaţii, cu Paloş dimpreună !

Cînd simţi că vînturile s-au mai potolit, Zapis porni îndărăt, lăsînd ca şoimii, sub conducerea unui general tînăr şi viteaz, să se ducă să puie stăpînire, în numele lui, pe capitala lui Paloş.

Cînd ajunse Zapis unde fusese mult neînfrînta oaste a paloşenilor» zbură cu şoimul pe aproape de pămînt şi văzu îngrozit sute şi mii de corpuri carbonizate, iar maşinile de luptă arse şi fierăriilor lor strîmbate şi ele de puterea flăcărilor care le învăluise- Zapis se întrista însă, cînd văzu că foarte mulţi şi din oastea lui, a sorenilor, arsese de groaznicele flăcări.

El ajunse la oastea sorenilor şi spuse să vie prinţul Verdeş. Dar toţi cîţi cercetară despre prinţ, nu-1 aflară, şi nu ştiură să spuie decît că a plecat cu un şoim şi nu 1-a mai văzut nimeni.

— Duceţi-vă de vestiţi pe împărat că Paloş şi paloşenii au fost omorîţi cu toţii, iar eu am plecat cu oastea să iau în primire ţara lui Paloş.

Şi el plecă, dînd poruncă oştirilor să înainteze, căci toată oastea paloşenilor e nimicită şi nu vor mai întîlni nici o împotrivire.

Sorenii înaintară şi rămaseră şi ei îngroziţi de lumea multă ce arsese şi care umplusese tot cerul de miros de friptură.

— Cui ai gătit friptura asta, mărite general? întrebau generalii ceilalţi pe Zapis.

— N-am gătit-o decît pentru pasările cerului şi pentru pămînt. Dar vina nu e a mea, ci este a paloşenilor care se făcuseră duşmanii cei mai neîmpăcaţi ai libertăţii popoarelor.

— Grozavă friptură ştie să facă generalul Zapis !...

Sorenii numiră bătălia asta din urmă, care răpusese pe paloşeni „Friptura lui Zapis".

*

într-o lună de zile, ţara paloşenilor fu ocupată, şi Zapis locuia acum în palatul de aur cu acoperiş de sticlă al lui Paloş.

El aştepta pe prinţul Verdeş să sosească din clipă în clipă. Primi însă o veste că Soare-împărat a lăsat scaunul în stăpînirea fiului său, care acum este împărat.

— Cum, zise Zapis, dar era nevoie de graba asta?...

—- Gel mai bun lucru este să te faci împărat aici, îl sfătui altul. Masa e pusă... ,de ce n-ai sta la ea?... Şi apoi, dacă ei au prejudecăţi că li se cuvine a fi împăraţi, de ce n-ai avea la fel ?...

•— Peste ţara celor mai tîlhari oameni, să mă fac eu împărat ?

— E o datorie ! îi răspunseră alţii. Cînd regele e criminal şi supuşii lui se fac la fel. Cînd regele e sfînt, şi supuşii lui se fac cel puţin oameni buni...

Zapis se hotărî, strînse poporul capitalei lui Paloş şi se declară împărat al ţării.

Trimise apoi vestitori la Soare şi la Verdeş să le spuie ce a făcut şi el !

la f?.?ăr^e7eS1tit?rii..:plecară- ZaPis hotărî să puie tara la cale. Gindunle lui îi spuse că popii sînt cei mai vino-

vați de rătăcirea poporului paloşean. Popii nefiind ei înşişi virtoşi şi credincioşi, ajunsese şi poporul necredincios şi criminal. Hotărî dar uciderea popilor !

Chemă la curte pe toți popii din împărăție. Vestitorii şi proclamații spuseră tuturor popilor că toate cheltuielile îl privesc pe el, împăratul, numai să vie cu toții în capitală.

Popii nepricepînd cursa, începură să sosească în capitală şi, după ce se strîhseră toți, iar miniştrii garantară că au venit toți, Zapis îi strînse într-un cîmp pardosit de mai nainte cu un amestec de păcură, de gaz şi de ceară de albine şi împrejmuit cu gard de fier. Ei însă nu pricepură cum e făcută pardoseala .aceea frumoasă.

Popii, cu episcopii şi cu mai-marii lor, fură rugați să şadă pe scaunele şi pe băncile puse, aşteptînd sosirea împăratului în mijlocul lor.

împăratul Zapis sosi urmat de o parte din armata de soreni şi de toți medicii lui militari. Nimeni nu ştia ce are să facă acum împăratul.

Popii începură să-i strige ura, ca să-1 predispuie în bine spre ei.

— Vreau să capăt iubirea voastră, le vorbi Zapis, şi am venit să v-o cer ! Să cer iubirea voastră !... Nu zic să mi-o dați de milă sau de pomană... V-o plătesc !... şi iată cum : veți cere fiecare ce veți vrea de la mine, afară de bani şi de alte slujbe. Veți cere adică orice fel de mîncări, orice fel de băuturi, orice fel de haine !... Voi face în fiecare sat cîte un birt cu de toate care va găti acolo pentru fiecare popă, cît va trăi... în schimb, veți face şi voi ca poporul să fie supus şi ascultător mie !...

— îl vom face, măria ta !... îl vom face ! răspunseră ei. Paloş-împărat a fost totdeauna mulțumit de noi şi de cele ce-am spus noi poporului ! Noi i l-am aplecat sub podul palmelor !

— Cred şi vreau să cred. Dați-mi fiecare cîte o listă de bucatele şi de băuturile pe care le vreți în fiecare zi şi de fiecare cap ! Fiecare să-şi spuie leatul de cînd popeşte, şi tot ce mai vrea.

— Vă dăm, măria ta, vă dăm declarațiile de dorințele noastre....

Se apucară popii şi scriseră liste lungi de mîncări şi trecură peste ele zeci de ocale cu băuturi... „Să fie mîncările udate bine !" glumeau ei sfătuindunse.

Zapis porunci să se strîngă hîrtiile de pe la toți şi apoi le spuse :

— Peste o săptămînă, să veniți toți aici să vă plătesc şi pentru săptămînă asta, şi pentru celelalte, pînă s-or face birturile, şi să vă mai dau şi cîteva sfaturi şi apoi plecați în pace...

— Venim, măria ta ! Venim.

Şi plecară popii. Zapis porunci ofițerilor lui să cerceteze de aproape toate declarațiile şi să fie trecuți pe listă deosebită după numărul ocalelor cerute cu băuturi.

Ofițerii se aşezară pe lucru conştiincios şi sîmbătă seara prezentară listele.

Cincisprezece mii de popi ceruseră fiecare cîte zece oca de țuică pe zi şi de cap.

Nouă mii ceruseră cîte opt oca de cap.

Şase mii cîte cinci oca de dap.

Trei mii două sute unu, cîte trei oca de cap.

Cinci sute, cîte o litră, iar trei popi nu ceruseră băutură deloc !

Zapis observă că în cei 15 mii, ce ceruseră cîte zece oca de cap, nu era nici un popă tînăr.

în cei cinci sute, erau trei bătrîni şi 497 tineri, popiți de doi şi trei ani.

•

Zapis trimese numaidecît să-i aducă pe cei trei popi, care nu ceruseră deloc băutură.

Slujitorii îi aduseră la palat.

Zapis le vorbi :

— Dv. ați greşit listele...

— Cum se poate, măria ta ?

— .Da !... N-ați trecut băutura...

— Noi nu bem decît apă.

— De ce ?

— „Nu se cade conducătorilor a bea băuturi tari. Mintea" lor pururea trebuie să fie trează !" şi de aceea noi bem apă.

— Voi mințiți ! se răsti Zapis la ei.

— Adevărul îl spunem !...

— Dovediți-L

— Dumnezeu, de va vrea, va mărturisi pentru noi, îndemnîndu-vă să ne credeți pe cuvînt!...

— N-aveți pe enoriaşii voştri, să spuie despre voi ?... Vreau martori î

— Enoriaşii noştri sînt nişte bețivi şi nişte hoți. N-avem încredere în ei şi deci nu-i putem pune martori. Cuvîntul nostru este mărturia noastră î

— Ce-ați făcut voi la biserici ?...

— Noi n-am avut biserici !...

— Cum ?! ,se miră Zapis... N-ați avut biserici, şi apoi sînteți popi ?... Ce fel de preoți sînteți voi ?

— Preoți cu darul duhului sfînt, dar lipsiți de darurile Satanei şi ale ascultătorilor lui.

Popii cu biserici se-mbătau aşa de groaznic în ele, că abia mai făceau cîte-o slujbă ! Noi am avut biserici odată, dar cei mari ai noştri înrudiți prin vițiuri cu cei mici, ne-au îndepărtat din ele. Am rămas preoți fără drepturi în stat. «Cînd ne-a chemat însă văduva să-i slujim mortul, ne-am dus şi i l-am slujit. Cînd ne-a cerut orfanul sprijin, ne-am dus şi i l-am dat. Am dat sprijinul creştinesc cui 1-a cerut.

— Şi voi sînteți tot din țara lui Paloş ?

— Da, măria ta.

— Şi nu v-a spînzurat nimeni, pentru aşa fapte rari ?...

— Ne-a închis- de cîteva ori prin puşcărie, ne-au luat averile, dar aşa e datoria apostolilor : să sufere, şi am suferit.

— Spuneți satele voastre !...

Popii spuseră satele unde slujiseră. Zapis chemă pe marele armaş Roşu, care în calitate de ministru al hranei îl urmase pe de rînd, şi-1 trimise să cerceteze pe ascuns despre ei.

Pe preoți îi opri la palat şi le dete hrană şi locuință,, pînă o veni Roşu cu rezultatul cercetării.

Duminică de dimineața, popimea cealaltă veni veselă şi bucurată şi se strînse la locul rînduit, adică în ocolul pardosit.cu smoală. Toți strigau că au ținut predici poporului ca să se supuie noului împărat şi că au făcut ei prin asta cît au făcut şi armatele lui Zapis, şi că ar mai vrea şi cîte o decorație de fiecare...

Zapis veni însă crunt şi strigă pe nume pe cei cinci sute de preoți. Doctorii lui militari îi luară la cercetare, după semnele doftoriceşti, dacă sînt bețivi sau nu.

Pe opt din ei îi găsiră doctorii că sînt bețivi, iar restul de 492 nu fură găsiți. Zapis îi întrebă pe cei opt găsiți bețivi :

— ,De ce ați cerut numai cîte o litră de țuică ?

— Noi avem livezile noastre de pruni ! răspunse unul şi avem țuică d-a noastră din destul.

—• Treceți lîngă cei din piață.

Şi cei opt popi fură băgați iar în piața împrejmuită cu fier şi pardosită cu un fel de ceară, frămîntată în smoală, păcură şi gaz.

Cei trei popi fără biserici aşteptau resemnați. Zapis poruncise marelui armaş Roşu şă (Stea cu ei şi să nu-i lase să intre lîngă ceilalți popi.

Pe la ziua jumătate, poporul, ce fusese vestit prin tobe, ca să vie oricine o vrea, să vază cum împăratui plăteşte popilor, umpluseră toate împrejurimile.

Zapis se sui într-un şoim al lui, care zbura fără zgomot şi se lăsă dasupra popilor... ca la zece stînjeni înălțimei şi fîlfîind şoimul în loc, le vorbi tare, ca s-auză toți.

— Voi popii sînteți sarea lumii de oameni. Voi cînd vă stricați, stricat ajunge şi poporul, pentru că voi le slujiți de modele.

Voi sînteți stricați, aşa v-am dovedit eu, şi ați fost de mult, căci ați stricat şi lumea cu stricăciunea voastră.

Am chibzuit dar, să vă trimet la dumnezeu, ca să vă facă el mai buni. Să vă frămînte sufletul din nou, şi să vă trimeată cînd veți fi vrednici de preoți. Preoții trebuie să fie apostoli, iar nu geambaşi ori slujbaşi de stat. Pe pămînt dar, nu mai aveți loc şi scutur poporul de voi, ca pe un măr de merele cele putrede !... Iar fi-

indică sînteți sfinți, în nimburile de flăcări şi de fum voi să vă pornesc la cer !...

Adio geambaşi... să veniți cinstiți şi curățați de vi-țiuri !

Şi zbură în țsus cu şoimul, comandînd focul.

Atunci se văzu ceva de spaimă ! Ofițerii însărcinați cu uciderea popilor, aprinseră prin fulger pardoseala, şi un fum negru şi nişte limbi de flacără roşii coprinseră pe bieții popi ce acum urlau groaznic, ca nişte fere sălbatice. Tocmai acum înțelesesem ei grozăvia, dar era prea tîrziu.

— Iadul 1... Iadul !... răcneau ei. Iadul î...

Flăcările îi înăbuşiră, şi după o jumătate de ceas,, focul ardea încă, dar fără să se mai auză nici un răcnet,, nici un geamăt, numai plesnituri grozave şi tîşnituri de untură fierbinte, ce sărea departe peste împrejmuirea de fier.

Lumea care aflase grozava veste, rămăsese mută de spaimă.

Zapis le spuse tuturor :

— Acei popi* de mult nu mai erau în slujba lui dumnezeu, ci erau în slujba Satanei ! Ca să vă întorc pe voi la calea lui d-zeu, i-am trimes pe ei în cer, ca să-i frămînte dumnezeu de al doilea şi ;să ni-i redea mai buni. Vă dau acum preoți mai puțini, dar mai buni.

Urmați-i în povețele şi în faptele lor, şi veți cîştiga iubirea mea şi ajutorul lui d-zeu.

Altfel, orice om rău, se va duce după popii ce sînt acum trimişi în cer. Să ştiți că eu nu glumesc !...

Şi el plecă de la lume şi se duse la palat, unde fuseseră duşi cei 492 de preoți.

Armaşul Roşu sosi şi cu cei trei preoți .si spuse cercetările lui.

Preoții cei trei nu mințiseră deloc. Zapis îi chemă şi le vorbi blînd :

— Creştinule, să fii capul bisericei î spuse unuia dintre ei. De tine să asculte toți preoții. Eu îți dau rangul, dumnezeu să-ți dea curățenia şi adevărul... prin acestea vei avea adevărata sfințenie î

— Voi, cei doi creştini, să-i fiți ajutoare drepte, pline de curățenie şi de cinste... Să-i fiți episcopi L..

— Voi, ©ei 492 să fiți preoți, aşa cum zice evanghelia. Să observați că o citesc şi eu des, şi să nu vă găsesc afară din povețele ei, că va fi vai vouă!... Auziți?... Va fi vai vouă !...

Ministrului şcoalelor, care cam tremura, îi vorbi :

— Domnule ministru, vei face şi şcoli de popi, pe lingă celelalte şcoli, în care sfinții episcopi vor preda lecțiile. Pînă atunci vei împărți țara în 492 de județe şi va face fiecare popă ce va putea. Mai bine cîte un popă într-un județ, decît cîte un bețiv în fiecare sat !

Preoții plecară fiecare la casele lor. Lumea plecase îngrozită. Acest împărat nebun nu glumea deloc !

+

Zapis trimise apoi veşti scrise tuturor judecătorilor, ca să judece după dreptate, că altfel prind popii după urmă. Clasa avocaților o desființa. Dreptatea e simplă de tot, spunea Zapis. Orice suflet cinstit o pricepe, şi deci nu e nevoie de o clasă de oameni numiți avocați ca s-o explice. Veşti la fel trimise pe rînd şi dete voie oricărui să vie să-i spuie, să-i reclame, cînd slujbaşii au nedreptățit pe cineva.

Începură slujbaşii să tremure şi să .facă după dreptate, iar oamenilor parcă le turna cineva minte în cap şi bunătate în inimi.

Zapis apoi îşi regulă oastea, înființa şcoli şi plecă să cunoască țara şi locuitorii pe la casele lor.

Armata de soreni ce o păstrase pînă acum, o trimese îndărăt, cu decorații \şi mulțumiri.

Trei luni ținură colindările lui prin țară.

Paloşenii tremurau acum, căci chiar împăratul se putea interesa de reclamațiile lor şi ştiau că pentru cei răi, erau spînzurători, şi pentru cei buni, răsplăți şi laude.

Roşu armaşul era acum primul ministru al împăratului.

—. Ce mai fac eu cu osînda mea, stăpîne ? zise el într-o zi.

— Care, Roşule ?

— Aceea de a mă pocăi !

— Nu sînt popă, dar sînt creştin şi pot să dezleg şi eu de păcate pe un suflet pocăit. Te-ai purtat bine şi cin-

stit ca ministru al aprovizionării. Am avut ştiri că însuţi tu cărai cu sacul alimente la soldaţi. Am ,avut ştiri că dreptatea şi mila ţi-au fost zilnic povăţuitori.

Poartă-te cinstit, drept şi -milos» şi asta va fi osînda ! De altfel, eu am ucis atîţia în război şi atîţia aici. I-am socotit vrednici de moarte, pentru că inrăiseră toată lumea. Pe regi şi pe miniştri îi judecă dumnezeu, cînd ei ceea ce fac socotesc că (fac ,bine, chiar cînd este rău. Te dezleg dar de osîndă în numele sfintei treimi ! Poţi însă să te rogi şi de sfinţii noştri episcopi jsă te dezlege...

Roşu ieşi cu sufletul împăcat.

Tocmai atunci nişte vestitori sosiră să lanunţe că fostul Soare-împărat, vine (cu prinţesa Linca ,în capitala lui Zapis.

Zapis se încruntă şi chemă pe ministrul de război,

— Ai întocmit oastea ţărei ?

— Da, măria ta.

— Cît s-a adunat ?

— Două milioane de soldaţi putem pune pe picior de război.

— Să lucreze arsenalele zi şi noapte.

— Am înţeles.

— Poţi pleca.

Ministrul ieşi şi Zapis căzu pe gînduri lungi. In şovăielile principesei el citise gîndurile ei ascunse şi în inima lui era foarte supărat pe ea.

O dorise de soţie a lui, dar acum voia s-o lase liberă.

Peste trei zile Soare-împărat cu fiica şi suita lui fu întîmpinat la douăzeci de postii de capitală, de către Zapis cu oastea lui zburătoare.

Zapis deveni numaidecît iar copilul răsfăţat şi sărută mîna înpăratului. Pe Linca o îmbrăţişa foarte rece şi foarte ceremonios.

De aci veniră cu toţii la palat.

Cei mai de seamă ingineri şi oameni de ştiinţă din fosta ţară a lui Paloş fură chemaţi la curte ca să formeze suita cea mai aleasă a lui Zapis.

Soare-împărat fu întreţinut despre toate reformele şi măsurile ce a luat, şi între altele Zapis îi jspuse :

— Măriei voastre v-am păstrat ţara în care m-am născut. Cred că mu v-am supărat dacă mi-am păstrat pentru mine p-asta, în care voi domni...

Ospeţele şi plimbările se ţineau lanţ.

Principesa Linca aştepta acum, cuvinte de dragoste din partea lui Zapis ; dar Zapis tăcea de parcă era altul, iar nu cel ce crescuse la curtea lor.

Două săptămîni trecură fără ca Zapis să (Vorbească ceva principesei. Se hotărî atunci să-i /vorbească ea.

Se plimbau amîndoi prin grădina palatului, vorbind despre flori; cînd principesa zise :

— De cînd oare ne /socoteam noi, fiecare în inima sa, că am fi şi logodiţi ?

— Nu ţiu minte de cînd, dar ţiu minte de cînd ne-am dezlogodit! îi răspunse el.

— Da ? ! se miră ea.

— Pe front, odată, ai căzut pe gînduri şi am citit în ochii cu privirile întoarse gîndurile că sînt un biet parvenit, un neam de jos, fun copil al norocului şi al întîmplărei, iar nu un prinţ de <sînge. Gîndeai : Paloş : învins. Nici un împărat mai puternic ca tata ! Eu, fiica lui Soare-împărat ! Să-mi aleg prinţul cel mai, icel mai... şi ai rămas nehotărîtă. Creierii mei cu ai dumitale, prin atingerea mîinilor noastre, prin prietenia noastră îndelungată, erau puşi în acelaşi acord, şi puteam să-ţi citesc gîndurile. De atîtea luni acordul s-a stricat. Nu ştiu ce gîndeşti. Presupui ce ; dar nu sînt încredinţat că e aşa după cum presupui. Am în mine gîndurile tale de atunci. Şi te-am dezlegat de cuvînt. Esti liberă !

— Zapis ? !...

El nu-i răspunse.

— Ce purtare e asta ? mai întrebă ea.

— împărătească ! îi răspunse el. /împăratul vrea să fie iubit pentru că e om, iar nu pentru că e împărat. Acum iubeşti pe împărat, iar nu pe om. Omul nu primeşte aşa ceva şi împăratul îi dă dreptate. Ai dorit prinţi de sînge, alege-ţi dintre ei : eu sînt principe al minţei şi-mi voi alege, de voi găsi ce... de nu, voi aştepta pînă cînd dumnezeu va face o femeie şi pentru mine !

Şi acum, că am sfîrşit şi afacerea asta, să vorbim iar despre flori. !...

Principesa nu mai zise nimic şi înălbită de necaz şi de ciudă că gândurile îi fuseseră citite, ceru să fie dusă in apartamentele ei. Acolo, îndată ce plecă Zapis, spuse să vie tată-său s-o vadă. Soare-împărat veni şi ea îi povesti tot.

— Aşa a vorbit el ?

— Aşa.

— Şi aşa ai gîndit tu ?

— Aşa!

— Să mergem dar că acest om nu mai poate reveni.

Şi peste trei zile, Soare-împărat iscăli un tratat de alianţă cu Zapis-împărat şi plecă spre împărăţia lui. Ţara lui Zapis era bucurată că acum e aliată cu ţara cea mai puternică de pe pămînt; dar -nici Zapis, nici Soare şi nici principesa Linca nu erau mulţumiţi.

Zapis rămase acum în palatul mare şi trimise o suită să-i aducă aci pe părinţii lui. Voia să facă cunoştinţă şi cu alte principese şi poate i s-o părea vreuna mai vrednică de el.

Peste o lună sosi şi tat-său cu mă-sa., El se mai mîn-.gîie puţin de singurătate. Scurtă îi fu însă mîngîierea. Palatul împărătesc, cucerit de la Paloş, era o minune de frumuseţe şi de ştiinţă. Sălile mari, cu pereţii de oglinzi, cu boschete de flori, şi alţi arbori mai mici, păreau cîmpuri întinse, semănate cu flori şi sărutate mereu de soare ; păsări vii, libere să zboare prin cuprinsul sălilor, ciripeau ca afară în crînguri. Muzici, ce singure cîntau cu glasuri de fecioare, te săltau parcă de subţiori să te ducă în lumi şi mai închipuite ca în basme. Cu toate astea, Zapis umbla fără nici o tragere de inimă prin toate sălile. Chipul lui se răsfrîngea în mii de oglinzi. Fiecare slujitor se arăta în mii de slujitori; dar palatul i se părea tot pustiu şi de nelocuit. Parcă-i lipsea ceva palatului.

într-o zi mă-sa îl întrebă :

— Ce ai de ai slăbit ? Pentru ce tînjeşti, copilul meu ?

Zapis o privi cu recunoştinţă şi cu dragoste, şi-i răspunse :

— Mi-e dor !

— De cine ţi-e dor ?... Au nu cumva de principesa Linca ?

— De ea mi-e dor.

— Dacă ţi-e dor, pentru ce nu faceţi nunta ?

— M-a supărat în timpul războiului şi am jignit-o prin refuzul meu... Am crezut c-o să fiu mai tare ca dragostea... Dragostea îmi înmoaie voinţa, m-a făcut s-o iert şi s-o doresc acum cu foc !... Aş cere-o din nou,, dar mi-este că mă va jigni ea acum...

Mă-^sa îi răspunse :

— Dacă cu adevărat te-o fi iubind şi ea, te-a iertat de atunci, şi o să se simtă fericită cerînd-o acum iarăşi. Dacă nu te-o fi iubit, va fi ajuns acum să te şi urască. Fii pe pace. Mă voi duce eu la ea, şi-i voi vorbi cum o mamă se pricepe să vorbească pentru copilul ei şi ţi-o voi aduce...

— Fără însă să mă umileşti !...

— în dragoste n-are pe căuta umilinţa.

Zapis primi propunerea mănsi şi pe un şoim din cei mai noi, o trimise în ţara lui Soare-împărat.

Zapis, ca să-şi treacă vremea mai uşor, hotărî să pornească cu Roşu prin ţară, să vadă dacă poruncile lui se-mplinesc, ori puterea obiceiului în paloşeni a fost mai tare ca frica de asprimea lui şi au început iar viaţa destrăbălată dinainte. Se-mbrăcară în haine de săraci şi porniră pe jos prin ţară.

Meriseră ei cale de două zile şi ajunseră într-un sat. Era tocmai zi de duminică. Intrară în biserică, să vadă credincioşii. Credincioşii lipseau, iar popa se certa cu dascălul, că i-a furat dascălul din brînza ce o ţinea în altar, într-o putinică, ca să nu i-o mănînce copiii.

— Juri tu mă, juri ? zicea popa, că n-ai furat din. brînză ?

— Jur, spunea dascălul.

— Juri, juri, dar cum juri ?

— Că n-am furat din ea...

— Dar că de luat, ai luat ?

— Ei !

— Şi că n-ai gustat ?...

— Că nu...

— Dar c-ai mîncat de sătul ?...

— Ia lasă-mă părinte, ce-ai cătat cu brînză aici... eu jur că nu ştiu !...

— Hai jură, ia crucea.

Dascălul luă crucea şi jură.

— Mă ! făcu popa. Juraşi tu, dar tot nu te cred... Stai ;să te caut...

— Ba aia e vorbă !...

Popa se repezi la dascăl şi, cum era mai voinic, vîrî mîna în buzunarul dascălului şi scoase o felie mare de brînză, înfăşurată în hîrtie.

— Ce e asta dascăle ? Cu brînză de furat în buzunar şi juraşi ca cel mai nevinovat!... Nu ţi-e frică de dumnezeu ?

— Ia opreşte-te părinte, ce tot îi dai cu d-zeu !... Nu spuneai singur că d-zeu nu este ; dar fiindcă prostimea trebuie să crează în ceva te faci şi d-ta că crezi ?

— Bine, mă, asa ti-oi fi spus... dar tu n-ai conştiinţă ?...

— A... haa !... Conştiinţă !... Păi şi asta mi-ai explicat-o ce este... Con... ştiinţă... Ştiinţa din năuntru a mea !... Ce mi-am apropiat din ştiinţă ! „Conscio... Conscivi, conserviturn, conscire !..."

Conştiinţa mea mi-a spus : „Ia brînză popii, că el nu te poate reclama, fiindcă ,a făcut din altarul Domnului, magazia brînzii lui !..." Şi am luatr-o !

— Haide Roşule !... Haide ! şopti Zapis. Ieşiră repede din biserică, tot nezăriţi cum .intraseră şi şezuseră. Notară satul şi plecară mai departe.

•

Multe ticăloşii îl supărau, dar multe îl făceau să rîză şi să uite pentru cîteva ceasuri frumosul chip al principesei Linca.

O lună de zile călători necunoscut prin ţară, notînd fel de fel de slujbaşi şi de fapte.

Apoi se-ntoarse în capitală şi dete poruncă să fie înfăţişaţi în cîmpul judecatei, unde arseseră popii, toţi cei chemaţi. Cîte patru locuitori din fiecare sat fură poftiţi ca să asiste la judecată.

Cei chemaţi umblau să moară de frică de cum se văzură închişi pe acel cîmp ce le amintea groaznica pedeapsă a popilor.

Zapis veni înconjurat de miniştri, de generali, de ofiţeri şi de mitropolitul ţării. El se aşează pe scaunul de judecată şi popa cel cu brînză 0in altar fu chemat întîi.

Popa veni tremurînd. Zapis îl privi mult, iar popa sta cu ochii tot în jos şi, cînd îi ridica, vedea pe împărat tot privindu-1.

— Ascultă, vorbi împăratul, un înger mi-a făcut o reclamaţie contra ta. Spune-mi drept, meriţi, după părerea ta, să fii ori nu preot ?

Popa se gîndi niţel şi-i răspunse :

— Cred că da.

— Prima minciună !...

Care-i cea dintîi datorie a unui slujitor ca să fie ţinut în slujbă de stăpînul său ? îl întrebă Zapis.

— Datoria de a sluji stăpînului.

— Cum ? Furîndu-1, batjocorindu-1, risipindu-i averea ? „

— Ba, nu.

— Ei cum, spune ?

— Să slujească cu credinţă, îngrijind de avutul stăpînului, respectîndu-1, iar nu batjocorindu-1; strîngîndu-i averea.

— Tu al cui slujitor eşti ?

— Al lui dumnezeu.

— L-ai respectat, pri l-ai batjocorit ?

— L-am respectat,

— I-ai strîns averea, ori i-ai risipit-o ?

— I-am strîns-o.

— Minţi !

Popa puse capul în jos.

— îngerul a spus altfel. Pe cine socoteşti tu de dumnezeu al tău ?

— Pe dumnezeu.

— Fă-i definițiunea să cunosc şi eu dumnezeul tău, care îți dă voie să-1 slujeşti pururea beat; care-ți dă voie să ascunzi în altarul lui putini cu brînză ; care te iartă să-i risipeşti averea şi să spui că el : dumnezeu, nu există ?

— Iartă-mă împărate ! strigă popa, căzînd în genunchi.

— Ridică-te şi răspunde la întîia întrebare : meriți, ori nu să fii preot ?

— Nu merit.

— Dacă-i aşa, uite foarfeci, brici şi oglindă. Taie-ți pletele acum în fața mea ; taie-ți barba şi rade-o ; lapădă anteriul şi potcapul şi pune pălăria sau căciulă. Dumnezeu vrea să-i slujească cei ce cred barim în existența dui. Ii e scîrbă de ipocriți, de mincinoşi, de bețivi, fiindcă spurcă altarul.

Despopeşte-te repede !

Popa, tremurînd, îşi tunse părul, îşi tăie barba, şi-o rase, apoi lepădă hainele popeşti şi rămase în aşteptare.

— Ministrul dreptăței să-i ridice toată averea şi s-o verse în fondul săracilor. Du-te !

Popa plecă. Ministrul dreptăței dete cuvenitele ordine şi Zapis începu să judece alt proces.

Judecă astfel multe procese : ba judecători, ba ispravnici ; ba pîrcălabi şi vistiernici de județe ; ba ofițeri şi soldați chiar. Martori nu se aduceau deloc, ci pîrîții rămîneau uimiți de cum ştie chiar împăratul faptele lor. Osîndele nu mai fură aşa aspre ca arderea popilor ; dar totuşi cei vinovați nu mai prămaseră în sliijbele ce le aveau nici o clipită.

Poporul începu să vorbească şi să-şi dea fel de fel de păreri. „Ăsta-i dracu, nu e om î De unde şi cum le ştie el toate ?" „Ăsta-i sfînt, ne vede înăuntru sufletului nostru... Ăstuia îi spun ori dracii ori sfinții cele ce facem noi... Să ne facem buni !" Şi poporul îngrozit ceru prin jălbi sfaturi de cum să se poarte, ca să nu mai greşească şi să cadă în vină de judecată. [...]

Fața țării se schimbă cu totul şi se adeveri proverbul bătrînesc că ,,omul sfinţeşte locul iar nu locul pe om !" Paloşenii deveniră cu încetul oameni harnici şi

cinstiți ; în sufletul lor însă tot nu te puteai încrede, căci stricăciunea din trecut, necredințele şi răutățile se năşteau ca şi pălămizele din semințele aduse de vînt. Legile împăratului orînduise însă dascăli, de aproape supravegheați, ca să dezrădăcineze instinctele rele din sufletul copiilor de paloşeni. Zapis ştia, ca om învățat ce era, că bunătatea ca şi răutatea părinților trece în copii ca instincte. E rău cineva fără să ştie de ce e rău, fiindcă moşteneşte răutatea părinților ; şi e bun cineva, tot pentru acelaşi motiv al ereditatei. Calitățile şi defectele părinților le moştenim ca instincte bune sau rele, ca talente sau imbecilități. Toate însă se pot înlătura sau îmbunătăți prin cultură şi educație, şi Zapis îngrijise să învețe tot poporul carte.

Ocupat cu ridicarea sufletească şi trupească ,a poporului, uita cîteodată de principesă ; dar de mai multe ori se pomenea cu ochii umezi de lacrimi de dorul ei.

Oricît căuta să fie ocupat cu trebile împărăției, tot nu putea s-o uite. Cînd se plimba prin marile săli ale palatului, statura lui frumoasă se reflecta în sute de imagini în oglinzile ce formau pereții, şi el se privea în sute de Zapişi la fel. Arborii din hîrdaie de marmoră sau de faianță, smochinii, portocalii şi rodiile se resfrîngeau în oglinzi şi dau aparența unor păduri.

Muzicile eoliene ce cîntau cu fel de fel de versuri dulci şi încete ar fi fermecat pe oricare altul, dar pe Zapis nu puteau să-1 facă să uite pe Linca.

Gîndindu-se la ea, şi urmărind cîntecul duios al unei harpe, cînta şi el :

în zadar prin săli aleargă,
Cîntece de harpii mii ;
în zadar şi rîs şi eîntec,
Toate, toate, sînt pustii !...
Nu e ea ce-ar umple totul :
Sale, curți şi toată țara ;
Nu e cea cu ochi albaştri
Cum e cerul primăvara !

Vremea i se părea că trece încet şi întristarea îl prindea din ce în ce mai mult.

într-o zi îi veni gîndul că şi pentru asta să se roage lui dumnezeu. Pentru toate se rugase, dar pentru dragoste nu se rugase. Se-nchise într-o cameră, îngenunche şi începu să se gîndească la dumnezeu. El nu rostea nici o vorbă, dar gîndurile îi erau desluşite în cap şi puternice. Ar fi putut să le dea tăria graiului, dar socotea că dumnezeu i le va auzi şi aşa numai gîndite. Sunetul vorbelor l-ar fi făcut sfios şi i-ar fi împiedicat tăria gîndului. Gîndurile lui zburau din capu-i cu o iuţeală nespusă, mult mai repede ca iuţeala razelor de lumină şi .se-nchegau în urechile lui dumnezeu sub formă de spovedanie şi rugăciune curată...

Cînd isprăvi rugăciunea, ieşi din cameră şi d-acolo în sala unde ţinea trei şoimi, hotărîţi numai pentru a zbura el cu ei.

Scoase unul afară, se sui în el şi-i dete drumul în albastrul cerului. Zbură sus în slavă ,şi o luă spre ţara lui Soare-împărat, adică a lui Verdeş-împărat.

•

Zbură ca trei ceasuri, cînd se pomeni cu un şoim de cele mari venind mai pe jos dinspre ţara lui Verdeş. Zapis luă ocheanul şi se uită într-acolo. Obrajii i se albiră, ochii îi deveniră strălucitori şi el începu să tremure. în şoimul ce venea, văzu pe Verdeş-împărat, pe sora lui, principesa Linca, şi pe mama lui, Maria.

— Mi-o aduce mama, biata mama ! şopti el.

împăratul Verdeş îl văzu şi toţi se bucurară. Prin ocheane se văzură cum zîmbeau toţi şi cum bucuria revederei sămăna zîmbetul şi frumuseţea pe feţele lor.

Şoimii se apropiară şi ,îneepură să zboare alături ; călătorii din ei, salutîndu-se şi făcîndu-şi semne.

Zapis opri aripa rotativă ce ducea şoimul şi acum nu , se mai auzea nici un zgomot. împăratul Verdeş făcu la fel şi şoimii alunecau în virtutea iuţelei dobîndite, iar călătorii putură să vorbească şi să se auză foarte bine.

— încotro, împărate ? întrebă Verdeş-împărat.

— Prin aerul împărăţiei, împărate Verdeş, zise Zapis.

— Nu ţi-era dor de mine ? îl întrebă Linca.

— Cîtuşi de puţin ! răspunse Zapis.

— Şi mie la fel ! răspunse hotărît şi Linca.

— Cu toate astea noi vă vom căsători ! vorbi împăratul Verdeş.

— Aşa le trebuie!... Să-i pedepsim, vorbi şi Maria, mama lui Zapis.

Şoimii alunecau în cădere ca nişte săgeţi şi acum zborul lor era cu mult mai repede ca pînă aci.

Cînd se apropiară de pămînt ca la 50 de stînjeni, aripele rotative fură puse din nou în mişcare şi şoimii se suiau acum iar spre ţinuturile îngheţate ale cerului. în sfîrşit, ajunseră şi dasupra capitalei şi se lăsară pe terasa palatului împărătesc, pe care o făcuse Zapis, încă din prima lună a stăpînirei lui:

— Ştiai că venim ? întrebă Verdeş-împărat.

— Ştiam.

— De unde ?

— Gîndurile voastre mă nelinişteau şi-mi venea să zic : mă cheamă ! mă cheamă !... Vin !... Vino la noi, că noi venim la tine !

Şi am plecat şi aşa a fost...

Principesa Linca, adusă de mînă de către Verdeş, zise :

— Mă ierţi de ce am gîndit atunci în şanţurile de război ?

— Te iert ! şi Zapis întinse (braţele.

Verdeş-împărat i-o dete în braţe, îmbrăţişîndu-i peste grumaji pe amîndoi şi vorbi :

— Ţi-o dau ca celui mai de valoare dintre oameni... Primeşte-o şi iubeşte-o pe ea ca pe o soţie şi pe mine ca pe un frate al tău !... Plîngea mereu de dorul tău şi noi hotărîsem să sufere de imîndria ei fără nici un rost.

Zapis îl îmbrăţişa şi ise sărutară cîtetrei. Maria, mama lui Zapis, privea cu ochii în lacrimi bucuria acestor copii nebunatici şi nu zicea nimic.

— Mi-era dor şi m-am jcăit! vorbi principesa Linca. Am căutat cu mintea mea pe omul care ar fi putut să fie mai de valoare decît tine... Şi nu l-am găsit. Tu te-ai ridicat prin isteţimea ta lîngă noi, copiii împăratului. Tu ai mers la iad, ca să respecţi cuvîntul dat de părinţii tăi Satanii ; dar acolo, prin credinţa ta, ai milostivit pe dumnezeu să te ajute şi ai învins iadul. întors în lume, înveţi toate meşteşugurile şi în război cucereşti victoria şi

țara dușmanilor. în țara celor mai stricați oameni faci rînduială și pedepsești ca un dumnezeu, dar reverși, binele tot asemenea lui. Tu, plecat de jos, te sui aici, să stăpînești pămînt, oameni și văzduhul cerului ! Cine. te întrece ? Eu n-am găsit pe acela. Iartă-mă dar, că am avut o ambiție care întru nimic nu mi-a micșorat sufletul : *am vrut pe cel mai de valoare dintre toți !*... N-am vrut să mă dau pe mine, cu ochii închiși, celui mai îndrăzneț, dar fără valoare : celui mai prietenos, dar fără geniu : celui mai frumos, dar mai sec la minte... Te-am judecat mult, te-am priceput și acum te-am ales 1 Primește-mă î

Zapis o luă de mîini și-i vorbi :

— Bine ai făcut că m-ai judecat și ți-ai păstrat voința ta, de a fi numai a aceluia a cui vrei tu să fii.

Viața noastră e acțiunea voinței noastre. Voința trebui să fie mlădioasă, dar fără slăbiciune ; tare, dar fără încăpățînare, ea trebuie să supuie toate împotrivirile din afară, dar și pe cele dinnăuntru, cînd acelea nu sînt găsite bune la lumina gîndului.

Virtutea înfrumusețează și însănătoșește
Vițiurile urîțesc și îmbolnăvesc.
Nu poți fi frumos, dacă nu ești bun,
Și nici sănătos, dacă ești nebun.
Nimic nu poți face dacă n-ai voință ;
Nici vreo faptă miare de n-ai stăruință ;
Și nici bine mare de nu ai credință.

Haideți să facem binele și să-nvățăm și pe ceilalți să-1 facă. Nu l-or făcea de milă, d-om face să-1 facă de silă... Putere ne va da dumnezeu !...

Iar ție, mamă, și ție frate Verdeș, vă mulțumesc. Suferearn mult!...

— Și tu ? ântrebă împăratul Verdeș.

— Și eu.

Zapis apoi îmbrățișa și pe mama sa și scoborîră cu toți în palat. Boier Neacșu, făcut mare vistiernic, îi primi pe toți vesel. Roșu nu mai putea de bucurie.

Stătu împăratul Verdeș la împăratul Zapis săptămîni, în care timp hotărîră nunta și felul cum să se facă. După asta, Zapis lăsă cîrma împărăției în seama Iui

tat-său și a lui Roșu și porni în țara socrului să serbeze nunta. El porni oastea lui de paradă pe zece mii de șoimi. Verdeș-împărat și soru-sa mergeau înainte, iar Zapis și mă-sa veneau în capul oștirei ce călătorea pe șoimi.

— Și cum ai făcut mămică de mi-ai adus-o ? întrebă Zapis pe mă-sa.

— Nu zi așa, să nu te auză. Ea socotește că eu te-am adus ei.

— Și cum ai făcut ?

— Ea plîngea, eu am mîngîiat-o ; ea dorea și eu i-am zis : hai ! Atît, și ea singură a mers...

*

După un drum lung făcut în zbor, ajunseră în capitală, unde împărățise cu înțelepciune bătrînul Soare-împărat. Mare-i fu bucuria cînd își văzu strînși copiii la un loc, cu Zapis între ei, ca odinioară cînd erau mici și se jucau prin grădina palatului.

îi spuseră cele hotărîte și nunta începu peste trei zile.

Sosiră toți împărații și prinții de pe lume ; toate împărătesele și prințesele «— și începură cîntecele, petrecerile, mesele și plimbările pe jos și prin aer.

Șase săptămîni ținu nunta, în care poporul bău și mîncă și fu iertat de biruri pe o jumătate de an. Soldaților li se scurtă termenul de ostășie cu un an, iar osîndiții fură iertați cu toții. Tot poporul sorean află astfel de marea nuntă împărătească.

în aceeași zi cînd se grațiau osîrdiții din țara lui Verdeș-împărat, se grațiau și cei din țara lui Zapis. însuși Roșu, primul ministru, vorbea osîndiților, rugîndu-i să fie buni de aici înainte.

împăratul Verdeș avu prilejul să vadă acum toate prințesele și să-și aleagă dintre ele. Găsi două care-i plăceau : una frumoasă ca o zeiță și una deșteaptă și pricepută ea nici una alta. Frumoasa era minte obișnuită ; înțeleaptă era frumusețe obișnuită.

— Pe cine să iau ? se întreba împăratul.

El consultă pe Zapis, Zapis îi răspunse :

— Caută de le cunoaște pe amîndouă ;cît mai bine și apoi...

Nunta se sfîrşi — şi Zapis îşi luă mireasa, şi o puse într-un şoim din cei mari, care avea 12 camere gătite ca şi cele din palat; îşi luă zece servitori şi douăzeci de ofiţeri piloţi şi porni în capul şoimilor. Patru camere erau oprite pentru ei şi dragostea lor şi drumul li se păru scurt.

Ajunseră cu muzicile cîntînd la marginea împărăţiei lui, unde îi ieşise în întîmpinare foarte mult popor şi acolo făcură popas şi daruri poporului.

Apoi pe Şoimul lui opriră doi servitori şi patru piloţi şi porniră spre capitală, încet, zăbovind printre nori, pe sub nori, ba coborîndu-se şi jos prin păduri şi cîmpii...

Cînd ajunseră, erau obosiţi, şi după ce sărutară mîinile lui boier Neacşu, epitropul împărăţiei, se retraseră în camerele lor, spuinînd că o lună de zile să nu-i supere nimeni cu nici o treabă de-ale împărăţiei.

Aşa se şi întîmplă. însăşi mama lui Zapis veghea ca nimeni să nu turbure dragostea copiilor ei.

Boier Neacşu aflase «şi el toate chinurile ce le îndurase Zapis al lui pentru Linca şi se mira cum Maria lui a fost aşa de isteaţă de a aflat chinul băiatului.

Ea i-a spus :

— Mama moartă chiar de-ar fi,

Cînd copilul ei va plînge, ea va şti!...

De la împlinirea lunei de miere, Zapis-împărat îşi reluă iar trebile împărăţiei, cîrmuind cu dreptate poporul.

AGERUL PĂMÎNTULUI

A fost un împărat tare credincios în dumnezeu şi din pricina credinţei lui era bun şi milos, blînd şi foarte înţelept. Supuşii îl iubeau, cum iubesc copiii pe părinţi. I se supuneau, pentru că vedeau cu toţii că el îi povăţuieşte numai cele bune şi de folos şi că îi cîrmuieşte ca un părinte pe copiii săi. Toţi îl ascultau, şi cei mari şi cei mici, fiindcă se încredinţaseră că numai ascultînd şi făcînd după poveţele lui, viaţă bună au să ducă toţi. Cei bătrîni îl socoteau un trimis al lui dumnezeu, ca să-i călăuzească prin rosturile foarte nepricepute ale vieţii.

Cînd împăratul acesta se socoti ajuns aproape de moarte se-oitristă şi începu să se roage lui dumnezeu, zicînd astfel : „Nu ştiu, Doamne, ce s-ascunde în dosul morţii... Şi dacă pretind mulţi că ştiu, eu mă-ndoiesc şi cred că mai mult se laudă. Aş vrea însă ca şi după moarte să-mi mai pot povăţui — dacă nu poporul — dar cel puţin pe cei trei feciori ai mei. Cu toată lumea m-am purtat bine, ca şi cum toţi ar fi fost feciorii mei !... Aş vrea să le mai pot spune din cînd în cînd ce să facă şi ce să nu facă... Că Doamne, în viaţa fiecărui om vin clipe c?înd nu ştii ce trebuie să faci, ori cum să nu faci ; iar mintea lui nu-i ajunge, şi nici pe alţii mai înţelepţi n-are de unde să-i găsească să-i întrebe... Aş vrea să le mai pot spune cîte ceva Doamne !..." Şi dumnezeu asculta ruga împăratului, şi-i dădu de veste, într-un vis, că va putea şi după moarte să insufle în gînd feciorilor ce să facă şi ce se nu facă, cînd or fi ajunşi aproape să cadă în mari primejdii.

împăratul rămase mulțumit de prevestirea asta şi mulțumi lui dumnezeu.

Cînd căzu bolnav şi simți c-o să moară, lăsă vorbă feciorilor, adică cu limbă de morte, să-1 îngroape în tinda mănăstirii făcută de el.

Mănăstirea asta era făcută între nişte dealuri înalte, iar împrejurul ei se aflau păduri bătrîne de fagi, de stejari şi de brazi. Iar după îngropare, să-i păzească mormîntul trei nopți la rînd ; dar să nu păzească cîte trei odată, nici cîte doi, ci numai cîte unul ; că numai făcînd aşa le va fi bine, altfel le va fi poate rău !

Feciorii îl ascultară trişti şi făgăduiră că au să facă întocmai,

*

Mai trecu ce mai trecu şi împăratul muri. Feciorii făcură după povață, adică îl ingropară în tinda mănăstirii şi hotărîră ca prima noapte să păzească în tinda mănăstirii fratele cel mare.

Dar pe drum spre palat, cel mijlociu vorbi :

— Paza ca paza, n-o să fure nimeni un om mort, că n-are ce face cu el; dar ceea ce e mai de seamă este : cum împărțim împărăția ?

Cel mic, Floreal, răspunde :

— întîi să treacă cele trei zile de pază, şi-apoi ne-om gîndi ©um să facem şi treaba asta.

— Ba hotărîrea trebuie s-o luăm d-acum, vorbi şi cel mare, că țara nu poate să stea fără împărat.

— Aşadar trebuie să fiu eu împărat, răspunse mijlociul, fiindcă pe mine tata mă iubea mai mult... Pe mine m-a sărutat la Crăciun, iar ție ți-a dat o palmă la Paşti !

— Ce-are a face palma cu dreptul meu ca frate mai mare ? !... îi răspunse cel mare. Eu sînt împăratul, după dreptate şi lege I

— Lăsați astea după ce-or trece cele trei nopți de pază, le spuse iar cel mic, Floreal.

— Tu nu te amesteca unde nu-ți fierbe oala ! îi răspunse mijlociul.

— Fireşte, de tine nici vorbă nu poate să fie, adaogă şi cel mare, tu n-ai drept la împărăție.

— Dacă tu ții să fii împărat, ca să nu ne certăm, să împărțim împărăția în două. Iei tu partea dinspre răsărit şi iau eu partea dinspre apus, vorbi mijlociul împăciuitor.

— O țară împărțită în două îşi pierde jumătate din putere !... le răspunse iar cel mic. Luați-o unul toată, şi n-o mai slăbiți prin lăcomia voastră.

— Zice bine el, răspunse cel mijlociu. S-o iau eu!... Ti-am spus : tu ai mîncat o palmă de la tata, nu te iubea.

— Aşa ?... Poftim, mănîncă şi tu una de la mine ! şi fratele cel mare trase o palmă celui mijlociu.

— Cel mijlociu trase sabia.

Cel mic se azvîrli între frați şi le strigă :

— Stați, uite umbra tatii între voi !... îmi spune mie că nu ne e ruşine ?... Vrem să mai moară o dată de ciudă că a rămas în urma lui nişte feciori proşti ? îl scîrbeşte mult lăcomia noastră !...

Frații se uitară sperioşi şi, în timp ce cel mic le arăta, cei mari spuseră că nu văd niniic, dar băgară săbiele în teacă.

— Bine, rămine asta după trei zile.

Se-ntoarseră la palat supărați şi nemaivorbind unul cu altul.

Seara, feciorul cel mare al împăratului se îmbrăcă în haine de război, şi porni la mănăstire să păzească mormîntul lui tată-său.

La mormînt ardeau trei candele, care luminau toată tinda mănăstirii.

Feciorul de împărat se aşeză pe un jilț, aproape de uşă, cu sabia scoasă şi culcată peste genuchi.

Pe aproape de miezul nopții se auzi un zgomot, sus, la clopotnița din dreptul tinzii. Ceva parcă umbla p-acolo, pe sus. Cînd feciorul de împărat se uită, o rază albă scobori d-aeolo şi se opri în dreptul mormîntului. Feciorul de împărat crezu că umblă cineva cu vreun felinar aprins, şi de aceea vine raza aceea în jos. Se sculă şi se uită în sus. Dar raza albă se îndesi, se făcu un fel de cearceaf alb, şi un chip de om, asemenea alb şi nalt pînă la turlă, se întruchipa din ea... O barbă mare, albă, în-

cepu să se cletine uşor, de parcă ar mişca-o yîntu. Nişte ochi blînzi dar luminoşi, ca lumina licuriciului, prinseră să-1 privească. Feciorul de împărat căscă ochii înspăimîntat şi o rupse la fugă, afară pe uşă. Arătarea îi şopti blînd : „Ascultă î" Feciorul de împărat răcni şi fugi mai tare. „Stai şi-ascultă !" auzi el iar. Feciorul răcni, începu să răsucească sabia în jurul lui şi fugi mai tare. Se-mpiedică şi căzu jos. Cînd se uită sperios şi credea că arătarea se găteşte să-1 înghită, nu văzu nimic. împrejurul lui era întuneric beznă. Frunzele fagilor şopteau încet. Nişte bufnițe strigau în păduri, departe. Se sculă în sus, cu inima bătîndu-i, şi tot repede fugi pe cărare.

Ajunse la palat lac de sudoare şi tremurînd din toate oasele. Se gîndi dacă trebuie să spuie fraților ce a văzut el; dar cum se socotea certat cu ei, şi cum era rău la inimă, tăcu, crezînd să strigoiul o mînca vreunul din frați, apoi o să scape de un pretendent la împărăție !... Aşa e gîndul omului rău, socoteşte să-i vie norocul numai prin moartea altuia...

A doua seară, feciorul cel mijlociu se duse să stea de pază. Nu socoti nici acesta că trebuie să întrebe pe frat-său cum a petrecut noaptea. Era şi acesta tot aşa de pornit spre rău.

Se duse înarmat ca de război : cu zale şi platoşe pe el, şi se aşeză pe jilțul pe care se aşezase şi frate-său.

Stătu mult ; dar, cînd se apropie de miezul nopții, i se păru că o arătare, cu barbă albă, venise lîngă el, se aplecase asupra lui şi îl mîngîia pe cap ! Mijlociul se scutură, căci simțise că-1 furase somnul, şi se uită bine. Arătarea nu se topi, cu toți ochii lui căscați asupra ei. Cînd simți un vînt rece şi o mînă în creştetul capului, mijlociul răcni spăimîntat şi o rupse la fugă pe uşă ! Arătarea ieşi după el, şi lumina ei lumina cărarea, de arunca înainte o umbră mare, umbra corpului băiatului care fugea.

Se uită îndărăt, iar arătarea îi spuse : „Nu sînt strigoi. Stai şi ascultă !..."

— Auleo !... auleooo !... răcnea mijlocul. Săriți că mă omoară strigoiul ! Nici n-auzi glasul blînd ce-i spunea : „Vreau să vorbesc cu tine ; stai şi ascultă : împărțiți împărăția în două, decît să vă războiți între voi ; celui mic îi dau eu ajutor, să-şi trăiască viața altfel[64].

El, însă, înspăimîntat de moarte, fugea mereu şi n-auzea nimic.

Ajunse la palat tremurînd şi-i veni să se ducă la fratele cel mare să-i spuie pățania Iui, dar se gîndi c-o afla cel mic şi nu s-o duce de pază şi ar putea să scape neînghițit de strigoi şi-atunci rămîn tot trei pe moştenire.

Se culcă în pat, scuturat de friguri.

·

A treia seară, feciorul cel mic, Floreal, îşi încinse sabia, luă o carte de citit la el şi urcă dealul la mănăstire.

Luna se ivea roşie în răsărit.

Un vînt uşor parcă şoptea printre frunzele fagilor şi ale stejarilor.

Intră în tinda mănăstirii.

Se duse să vadă dacă în candele este untdelemn de ajuns. Deşertă din butoi undelemn şi umplu candelele pînă sus. Preotul făcuse acelaşi lucru ca de obicei, dar lui i se păru că preotul n-a pus îndeajuns.

Căzu în genunchi pe piatra rece a mormîntului şi începu a se ruga încet, gîndindu-se la dumnezeu şi la tată-său.

— Noi nu ştim unde eşti tu tată, tu sufletul, spunea el aproape tare, dar simțim că oriunde ai fi, cînd ne gîndim la tine, tu poți să ne pricepi şi gîndurile ce nu le-am grăi, şi poate c-ai putea să ne şi ajuți.

Tată,tată, frații mei se ceartă pe moştenirea rămasă, iar cearta între frați slăbeşte tăria familiii...

„Tu ce-ai hotărît să faci cu partea ta ?" i se păru lui că-1 întreabă cineva.

— Eu mă lipsesc de ea, fiindcă vreau să fie pace şi în țară, nu numai între noi, frații.

„Am vrut să intru în legătură de gînduri cu ei — i se păru că aude o voce — şi n-am putut. Se spăimîntează de mine şi mă socotesc strigoi !..."

-~ Tu strigoi tată, tu? zise el. Cum s-ar putea, cînd tu ai fost bun, blînd şi milos din cale-afară ? Cum ar

ieşi un strigoi, adică un spirit rău, din sufletul unui om care a fost bun ca un sfînt ?...

„Păi tocmai asta nu înţeleg ei, fiindcă ei nu gîndesc ! Cum nişte oi din tîrlă nu m-ar înţelege, cînd le-aş citi din evanghelie, tot aşa nu înţeleg, n-ascultă şi fug ei de cele ce aş vrea să le spun. Prostia îi desparte de cer."

Floreal se uită în sus cam mirat, căci înţelegea că parcă cineva, în afară de el şi de gîndurile lui, îi răspunde astfel.

Văzu şezînd pe jilţ o arătare albă, pe care o cunoscu că e tată-său !

— Tată, tu eşti ? ! strigă el plin de bucurie.

— Eu sînt fiule, eu sînt, iubitul meu Floreal.

— Tată eşti viu ? ! strigă mirat.

— Da cu sufletul sînt viu ! Din ceea ce dumnezeu a făcut odată, nu se mai poate pierde niciodată. De s-ar fărămiţi în părticele de milioane de ori mai mici ca părţile fumului, pierderea sau topirea cu totul nu se poate atinge ! Ceea ce a apucat să fie odată, niciodată nu mai poate [să piară ; deci nici trupul meu, nici sufletul meu, nici /gîndurile mele nu mai se pot pierde !... Cerul nemărginit le păstrează pe toate.

— Ce-ai spus fraţilor mei ?

— Au fugit înspăimîntaţi. Sînt departe cu sufletul lor de cele ce gîndesc eu cu sufletul jmeu. Ţi-am spus ; legături de gînduri între sufletul meu şi al lor, nnam putut să fac !

—«Mie ce-mi spui ?

— Tu eşti curajos, tu eşti gînditor, tu eşti om ce poţi să fii şi bun ; căci bunătatea cuiva este (fructul unor gînduri multe şi desăvîrşite. Să le laşi împărăţia, ca să nu mai intri şi tu în cearta lor. Fraţii te urăsc, pentru că eşti mai înţelept decît ei. Florile cele mirositoare pe pămînt sînt rupte de cum; îmbobocesc ; pe cînd florile măselariţii şi ale mătrăgunelor fac sămînţă ! Frumuseţea trupului, aici pe pămînt, e aducătoare de nenoroc. Frumuseţea sufletului, cînd ţi-o văd oamenii, îi hotărăşte să te spânzure! Dar tu tot să fii frumos şi la trup şi la suflet. Fii bun, blînd> milos, ştiutor şi foarte înţelept 1 Eu am să te apăr de cei răi pe cît voi putea, fiule, mi-

mai tu să mă chemi cu gîndul cînd t-ei simţi în primejdie !

— Am să te chem, tată.

— Şi acum, fiule, pînă la ziuă mai e timp. Du-te la palat, ia-ţi armele, hainele şi bani de cheltuială şi pleacă spre răsărit... Ei o să creadă că te-a mmeat strigoiul. Altfel, amîndoi plănuiesc uciderea ta, fiindcă se simt mai puţin mintoşi ca tine... Proştii nu iartă cuminţilor înţelepciunea. Proştii nu pot fi prieteni cu înţelepţii chiar cînd sînt fraţi. Numai cine se aseamănă la suflet se-mprieteneşte straşnic.

— Pleacă, fiule, dumnezeu cu tine !

Şi Floreal se simţi sărutat pe frunte, iar în jilţ nu mai văzu pe nimeni...

— Tată ! strigă el.

Bolţile mănăstirii răsunară» dar nu-i răspunse nimeni.

— Tată, mai vreau să stai !

Nimeni nu-i răspunse.

Dacă văzu Floreal, se închină şi porni din mănăstire spre palat, hotărît să nu-1 apuce ziua şi să-1 mai vadă fraţii că este încă viu...

Dimineaţa, în a patra zi, cei doi feciori ai împăratului nu mai văzură pe fratele lor cel mic. Se miră fiecare în sinea lui că unde o fi, dar nu întrebă pe celălalt şi aşteptară. Spre seară cel mare întrebă slugile de el. Spuseră că nu ştie ce s-a făcut de-aseară.

Cel mijlociu întrebă şi el pe ostaşii ce păzeau la porţi şi spuseră şi aceştia că, fiind schimbaţi, nu poate să ştie cine a intrat sau a ieşit din palat.

— Hai să hotărîm noi cum să împărţim ţara, zise cel miare către mijlociu. Iubitul nostru frăţior doarme încă cine ştie unde, obosit de noaptea trecută — şi-i mai bine că doarme...

— Ar trebui să-1 eautarn şi pe el, că s-ar putea să cîrtească boierii... zise cel mijlociu. Ar putea crede că i s-a-ntîmplat ceva din porunca noastră...

— Să-1 căutăm.

Şi4 căutară prin camerile lui şi nu-1 găsiră. îl căutară prin marea grădină a palatului şi nu-1 aflară. Se

duseră la mănăstire şi-i găsiră cartea jos pe lespezi, dar pe el nicăieri.

Il strigară prin păduri şi nimeni nu le răspunse.

Puse .trâmbiţaşi şi buciumaşi să sune şi să-1 strige şi munţii răsunară, dar Floreal nu se ivi.

— Să ştii că 1-a mîncat! vorbi cel mare.

—Strigoiul ? întrebă cellalt.

— Tu ai văzut strigoiul ?

— Dar tu l-ai văzut ?

— Oo... m-am luptat cu el un ceas !...

— Eu două !

— Şi... ?

— Hei... am fugit î

— Eu l-am pus pe fugă î se lăudă mijlociul.

O voce li se păru că vorbeşte, să o auză amîndoi : „Mincinoşi sînt numai cei cu suflete josnice !" Puseră capetele în jos şi tăcură.

— Mîine, dacă de noapte nu vine frăţiorul, ori tragem sorţi, care să fie împărat, ori împărţim ţara în două.

Şi se despărţiră, bucurîndu-se că Floreal s-a făcut nevăzut.

Floreal pornise cu noaptea-n cap, prin munţi şi spre răsărit.

Pe drum, pe la ziua jumătate, simţi că-i e foame. Dar în pustietatea codrilor nu găsea nimic de mîncat.

Adică nimic, nimic să nu fi lăsat dumnezeu prin codri pentru oamenii rătăciţi ? se-ntreabă el.

Şi-aduse aminte de alunii care fac alune; de nucii care fac nuci ; de buturugile care fac bureţi ; de curpenii care fac aguridă, de păsările care pot avea ouă prin cuiburi ; de purcelele mistreţe care au purcei graşi, buni de mîncat; de apele care au peşti numiţi păstrăvi şi de livezele pe care se *prăsesc* melci mari şi gustoşi, *căpşuni* şi mure !... A *lăsat dumnezeu hrană* şi *pentru drumeţi.*

Căută cu ochi băgători de seamă şi găsi bureţi, ouă de găini sălbatice, alune, nuci şi aguridă. Scăpară cu muchea paloşului foc dintr-o cremene, aprinse un foc, coapse ouă, fripse bureţi, sparse nuci şi alune şi se *simţi* sătul, gîndind că dumnezeu nu s-a îndurat să nu lase hrană şi prin păduri.

Scam găsi o peşteră, aprinse iar foc, isi găti cona

Dimineaţa următoare o porni iarăşi. Şi merse astfel zile multe şi se pomeni ajuns la marginea mării.

Acum el ştia din cărţi că pămîntul nu se sfîrşeşte la marginea mării ; că dincolo, peste mări, oricît or fi de late, este tot pămînt. Se gîndi că, dacă vrea să meargă tot înainte, apoi va trebui să treacă marea.

Şezu pe nişte stînci şi privea la valurile care se izbeau mereu de ele.

Auzi un geamăt : aaa !... îîi ! iiii !... oooo!... care venea dintre nişte stînci mai mari, aflate mai spre 'miazănoapte. Apoi răcnete, urlete, huruit de pietre.

Se sculă şi porni într-acolo, cu mare băgare de seamă... Cînd ajunSe între nişte dealuri, văzu jos un ilriaş, cu trupul plin de păr, învăluit de nişte şerpi tot aşa de uriaşi ca el. Sîngele curs din el mînjise stîncile şi umbla să curgă în şivoi la vale.

Uriaşul era lungit pe pămînt şi coprindea vreo două sute de stînjeni lungime. Capul lui era cît o claie de fin ; umerii lui, unul cît faţa unei odăi. Şerpii erau nişte ciudăţenii, jumătate şerpi şi jumătate oameni, cu mîini şi aripi negre ca ale liliecilor, dar mari ca nişte foi de corturi. Un cap de femeie, mare şi despletit, muşca pe uriaş de' ceafă. Floreal înţelese că dihăniile astea sînt zmei şi luă arcul, puse în el o săgeată de oţel, cu vîrfui otrăvit, şi se apropie cu băgare de seamă, cu arcul la ochi.

Văzu capul grozav, cu două pleoape ale ochilor, mari cît nişte funduri de băniţi ; iar şerpii încolăciţi sugeau sînge din uriaşul care îngălbenise.

Ţinti într-un ochi al unui şarpe şi slobozi săgeata. Săgeata se afundă în ochi pînă la coadă şi un răcnet grozav s-auzi.

— M-a lovit în casa sufletului !"...' Nu vă lăsaţi, copiii mei !...

Floreal cînd auzi astea, încorda arcul iar şi trase în al doilea ochi.

— Săriți, că iar m-a lovit în casa sufletului l Două suflete mi-au zburat! Mă duc, copii, la butoiul cu suflete, să mai sorb două, ca să-mputernicesc p-al meu. Duşmanul, cum vedeți şi voi, nu mai este Agerul Pămîntului. ci este flăcăul cu arcul de colo. Repeziți-vă la el şi sfîşiați-1 în mii de fărîme ! Şi-apoi, după ce veți sfîrşi cu el, tăbărîți iar pe Agerul Pământului, că trebuie robit şi dus la noi.

O arătare ca de babă se desprinse dintre şerpi şi o rupse de fugă.

Coada ei de şerpoaică înota prin apa mării, iar trupul de femeie se ținea pe dasupra valurilor, cu mîinile puse la ochii săgetați.

Şerpii se descolăciră de pe picioarele, de pe brațele şi trupul uriaşului şi, ridicați pe coade, veniră şuierînd şi lepădînd flăcări din nări. Floreal înțelese că aceste dihănii vin să-1 prăpădească pe el.

Trase paloşul şi se puse pregătit în picioare, gata să-i izbească. Paloşul lui tăia mai bine ca briciul şi trecea prin orice ca un cuțit prin apă.

Unul din zmei rîse :

— Ha-ha-ha !... Vedeți-1 cu ce vrea el să se lupte cu noi ? Să-1 ocolim şi să-1 frigem de departe, cu flăcările din nările noastre !

— Ba mai bine să-1 prindem, şi să-1 spînzurăm,, fiindcă a ştiut să lovească în ochii mamei ! zise altul.

— Ba mai bine să-1 tragem în țeapă, că pare prea priceput, zise al treilea. Şi pricepuții nu trebuie să locuiască pămîntul! Aici e împărăția proştilor şi-a hoților.

— Mai bine ar fi să-1 jupuim de piele şi sâ-i dăm apoi sare şi ardei, fiindcă e frumos şi la chip !... Chipurile frumoase să stea în cer, iar nu p-aici ! să ne stîrnească necaz.

Tot vorbind zmeii, Floreal văzu că îşi apropiau coadele de el. Coadele lor aveau în Vîrfuri cîte o gheară ca de cîntar, mare ca secera !

El înțelese că zmeii vor să răpează coadele cu ghearele' lor în el şi să-1 sfîşie numaidecît.

Izbi cît putu şi reteză coada unuia şi apoi a altuia. Sîngele țîşni din coadele retezate astfel, şi aceia începură să răcnească şi să se vaite ca oamenii !... Mațele curgeau din ei prin retăzăturile făcute de paldş.

Cinci căngi se repeziră la el. Una îi smulse dăsagii. Alta îi smulse arcul şi îl azvîrli. Floreal tăie o gheară a altuia dar alte patru căngi căutau să-1 apuce !...

— Tată ! strigă el îngrozit.

Atunci uriaşul, sau Agerul Pămîntului, se sculă în sus şi smulse un copac şi-1 azvîrli în capul a doi zmei.

— S-a întîrit Agerul Pămîntului ! strigară ei. Pe el, că, de se împuterniceşte, nu mai avem ce-i face ! Dar Agerul Pămîntului, sculat în sus, cînd suflă aer din el, apa mării fugea în larg, de rămînea nisipul şi scoicile goale pe distanțe de sute de paşi; iar cînd trăgea aer în el, apele mării năvăleau pe uscat, de păreau că sînt munți pe care îi rostogoleşte cine ştie ce uriaşi şi mai grozavi. Pădurile, ce acopereau munții de pe marginea mării, se mişcau şi ele ca de vijelii grozave.

Zmeii se repeziră acum spre Agerul Pământului să-1 învăluiască în uriaşele lor coade.

Dar rămăseseră patru ce mai aveau ghearele din vîrful cozilor, doi mureau şi unul era rănit. Totuşi, două gheare se-nfipiseră în umerii uriaşului, iar şerpii aceştia ce erau jumătate trupuri de oameni, cu gurile şi cu dinții ca secerile, căutau să-1 apuce de ceafă şi de mîini !... Floreal se repezi şi el, şi izbi din nou cu paloşul în capul zmeilor. Agerul Pămîntului apucă un şarpe cu mîinile, îl încovoie la pămînt şi îi repezi piciorul în cap ; capul zmeului fu zdrobit! Floreal tăie şi el un alt zmeu pe din două. Zmeii cei doi se de'sprinseră de pe uriaş şi o rupseră de fugă pe deasupra mării, pierind şi ei în depărtare...

— Ah, fiule ! îți mulțumesc, grăi Agerul, Pămîntului către Floreal. Mă găsise adormit mama zmeilor cu copiii ei, trosnise din biciul care împietreşte orice suflet, care prin răutățile lui nu se află în dragostea lui dumnezeu, şi mă amorțise. Tăbărîseră apoi pe mine ; zgripțuroaica bătrînă mă înhățase de cap şi-mi sugea sîngele de la gît, ca să-mi soarbă puterea, iar cei şapte feciori ai ei, după cum i-ai văzut şi tu : mai mult şerpi decît chipuri de

oameni, se-ncolăciseră peste brațe şi peste picioare, peste piept şi peste spate şi cu nişte guri ce le aveau înşiruite pe burtă, ca pe nişte mărgele, mă sugeau ca nişte groaznice lipitori. Durerea mă trezise, dar ferecat de încolăcirile lor, simțeam cum pierd puterea şi cum s-apropie moartea. Dacă nu soseai tu, erami pierdut. îți mulțumesc, fiule, îți mulțumesc !

Şi Agerul Pămîntului întinse dreapta lui mare şi păroasă şi strînse uşor dreapta mică şi delicată a feciorului de împărat.

— Dar cine eşti dumneata ? îl întrebă Floreal pe uriaş.

— Eu sînt Agerul Pămîntului.

— Şi să te răzbească pe d-ta nişte zmei ?! se miră Floreal.

— Eu n-am atîta minte cît are zmeii. Eu am putere multă, dar am minte puțină. Ei, prin mintea lor, au ajuns să robească trupuri şi suflete de oameni, din care îşi fac slujitori, ostaşi, robi şi tot ce vor. Mama lor a născocit un bici fermecat — nu ştiu cum să-i zic — care împietreşte cu el dobitoace mici şi mari şi pe oamenii care au minte mai puțină decît copiii ei. Are un alt bici cu care despietreşte ce a-mpietrat cu cel dintîi. Armate întregi le ține împietrite astfel, ca să nu rnănînee şi să să nu bea ; ca să nu trăiască şi să-şi prăpădească corpul : să trăiască aşa ; ca nişte vii-morți ; şi ca nişte morți-vii. Pe aceste armate le despietrează cînd vrea să le trimeată la luptă. Şi numai atunci se poate zice că au scăpat sufletele acestea din robie, cînd trupurile lor au fost sfîşiate şi ciopîrțite de duşmanii zmeilor.

— Şi .dumneata, care eşti Agerul Pămîntului, ştii unde locuiesc zmeii ăştia, să mă duc să le fac de petrec ?

!!"."— Ştiu! Sînt într-o insulă mare, care odată fusese a mea. Acolo munții sînt plini de păduri; acolo se găseşte palatul meu, din care m-au gonit aceşti spurcați; acolo este un, munte care varsă foc ! Dar pînă acolo e tare departe, iar apa mării e tare adîncă.

— Vrei să ne prindem frați de cruce? îl întrebă Floreal. . „ , - <, •

— Cum să nu vreau, odată ce am fost frați de luptă !...

Şi îşi dădură mîinile iar. Se uitară apoi în sus şi Floreal grăi :

— In fața lui Dumnezeu, pe care îl rugăm să ne vadă, ne prindem frați de cruce ! Ne vom ajuta ca frații ce se iubesc, şi nu ne vom desparți, decît atunci cînd amîndoi vom vrea despărțirea, fii-i-ne martor, Doamne !

Uriaşul, Agerul Pămîntului, zise şi el la fel, şi cînd îşi desprinseră mîinile, se socotiră frați.

Şezură apoi jos să se odihnească şi să vorbească.

Vorbiră ei mult, mîncară şi băură, căci Agerul Pămîntului avea fel de fel de bunătăți. Hotarîră apoi să plece la zmei şi să scape omenirea de ei.

Agerul Pămîntului ridică în capul lui pe Floreal, îl povățui să-şi facă un culcuş în pădurea lui de păr, şi porni să meargă prin apa mării. Floreal se lungi prin părul uriaşului, ca într-o livadă de fîn, după ce legă dăsagii, paloşul şi merindea de vițele de păr, se puse pe gînduri şi apoi adormi culcat cu fața în sus, şi cu un picior pus peste genunchiul celuilalt. Uriaşul intră în apa mării, care-i era întîi pînă la gleznele uriaşului, apoi s/e făcu pînă la genuchi, apoi pînă la şolduri, apoi la piept, şi cînd ajunse la gît, Agerul spuse :

— Ei, frate, dacă ai adormit, scoală şi ține-te bine că încep să-not; malurile de mult nu se mai' văd.

Porni înot, cu Floreal ascuns prin păr. El înota mult mai repede decît ar fi miers o corabie în pînzele căreia ar fi suflat furtuna.

Merseră aşa şapte zile şi şapte nopți şi în noaptea a şaptea găsiră insula cu munții înalți, cu vîrfurile pline de zăpadă, iar un alt munte, în laturea dispre apus a insulii, care vărsa foc şi fum din vîrful lui.

— E bine c-am ajuns noaptea, vorbi Agerul, fiindcă spurcații de zmei au multe meşteşuguri cu care ne pot simți şi cu care ne pot ucide.

— Ce meşteşuguri au: ?

— Fel de fel de năzdrăvănii ciudate... Atingi, de pildă, o sîrmă, ce *o* crezi că este un curpene de hamei,

şi te pomeneşti deodată zguduit şi fript, de începi să răcneşti ! Atingi o scândură din cărare, nişte clopote încep să sune, în depărtare, tocmai la palat. Mergi mai înainte, nişte ciomege vîrtoase se abat în capu-ţi şi ţi-l dătună. De cîte ori n-am încercat eu să-mi cuceresc insula şi palatul, şi n-am putut. Nu bagi de seamă unde calci, un copac se lasă în jos, şi cazi într-un puţ, în fundul căruia sînt înfipte numai ţăpuşi. Cu cît ne apropiem de palat, cu atît cursele şi primejdiile sînt mai numeroase şi mai grozave. în curte apoi are doi lei, două leoaice, un tigru şi o tigroaică, — le-am auzit răcnetele. La uşă are un şarpe lung de patru stînjeni şi gras cît un butoi, care stă atîrnat de coadă cu capul în jos, gata să învăluiască, să strîngă şi să farîme pe orice vieţuitoare care s-ar apropia de uşă fără ştirea zmeilor.

— Dacă e aşa, să ne oprim în loc, şi să ne gîndim în voie, presupunînd toate cursele şi căutînd cu gîndul toate mijloacele de a le ocoli ori a scăpa de ele. Cei cu gînduri multe în cap, şi care au făcut din ele fapte aşa de gîndite, nu pot fi învinşi cu uşurinţă. Trebuie să gîndim şi noi mai mult ca ei, să ne ferim de cursele lor, şi, dacă avem timp, la fapte să le răspundem cu fapte... flintă la flintă, durdă la durdă şi paloş la paloş. Noaptea nu putem să mai mergem...

— Cum, hotărăşti, aşa trebuie să fie mai bine.

Se culcară sub malul mării şi Floreal îi spuse :

— Ca să nu vie zmeii fără de veste, pune-ţi în gînd hotărîrea asta şi să zici aşa : „Cînd s-o apropia cineva, care ar putea să mă vatăme trupeşte, să-l simt de la trei sute de stînjeni depărtare, să mă deştept din somn, ca să am; timp să gîndesc ce trebuie să fac, ca să mă pot apăra de el!" Zici aşa în gînd de nouă ori, faci apoi cruce pe locul unde te culci şi apoi te-nchini şi te lungeşti jos să dormi.

— Şi ce înseamnă asta ? întrebă Agerul Pămîntului.

— înseamnă că pui să te păzească în somn garda cea mai credincioasă şi mai neadormită pe care cineva poate să şi-o puie singur !

— Nu-nţeleg, răspunse Agerul... Că-mi pui eu în gînd să mă deştept, cînd un duşman s-ar apropia la trei sute de stînjeni, să mă şi deştept într-adevăr ?

— Da, te şi deştepţi într-adevăr cînd s-a apropiat şi a trecut de numai un stînjen, din numărul ce ţi l-ai fixat cu gîndul, te pomeneşti trezit din somn, aşa, fără să ţi se pară că ai vreun motiv, şi, dacă ai fi în stare să masori atunci distanţa de la tine pînă la acel ce vine, ai găsi-o că a fost trecută numai cu un stînjen ori doi, aşa de adevărată este garda aceasta. în primul pas călcat de el din cel hotărît să te deştepţi, te şi vei deştepta !...

— Cum vine asta ? întrebă Agerul mirat.

— Vine aşa, că la capătul acelei distanţe, de jur-împrejur, se fixează un cerc nevăzut, care, atins de duşman şi trecut, te deşteaptă numaidecît. Cu cercul acesta magic şi nevăzut, simţi apropierea duşmanului, fie om, fie cîine, fie şarte, lup, leu, orice, mult mai bine decît l-ai simţi treaz fiind, ascultînd şi cercetînd cu ochii ! Cercul acesta îl pune sufletul nostru şi cu el te aperi adormit de orice, pentru că simţi. Şi cercul acesta nu e o minciună, nu e o poveste, ca să vorbim să n-adormim, ci este un adevăr.

— Să fie adevărat ce spui?! Să fie adevărat?!

— Eu sînt om dintre cei care nu spun minciuni... Eu sînt dintre cei ce nu mint!

— Ăi fi dintre cei cu sufletul făcut nobil de către dumnezeu ?... Ce e tat-tău ?

— Tata a fost împănat!

— Ooo !... Aşadar şi oamenii au făcut pe tat-tău cel mai mare dintre nobili!... Ai împărăţie?... Unde este?

— Am lăsat-o fraţilor, ca să nu ne certăm, şi să omorîm poporul. Ei sînt cu sufletul croit din cei ce zic în ascunsul lor: „Obraznicul mănîncă praznicul!..." Ei nu simt dreptatea şi nu se revoltă de nedreptate.

— Da, da !... îi răspunse şi uriaşul pe gînduri. Tu eşti dintre cei care pot spune : „Noi cei cari nu minţim !..." Cred că o să doborîm pe zmeii, oricît de puternici or fi ei, fiindcă trebuie să fie cu noi şi dumnezeu !... Cu noi va fi dumnezeu.

— Să ne culcăm, ca să fim, odihniţi... Şi mîine-om face ce ne-o-nsufla dumnezeu !...

— Să ne culcăm.» dar pune-ți în gînd cercul la care să te, deştepți cînd s-o apropia răul... Că eu mi l-am pus la patru sute de stînjeni !

— Mi l-am pus şi eu tot la patru sute de stînjeni !

— Bine. Noapte bună !

— Noapte bună.

*•

Peste puțin timp, Agerul Pămîntului adormi. Dar dormitul lui însemna acum o primejdie. El sforăia atît de tare, de nici o mie de fierăstraie, lucrînd toate deodată, n-ar fi făcut zgomotul şi sforăitul lui !

Cu buzele lui mari, ce una măsura doi stînjeni, cînd hîrîia, şi din ele săreau stropi în sus, ca dintr-ian cap de balenă, urla şi pădurea î

— Doamne !, se rugă Floreal. Dă o furtună, întărită marea, ca zgomotul valurilor să acopere sforăiturile fratelui meu de cruce !

Şi dumnezeu, se vede că ascultă rugăciunea feciorului de împărat, că unde se porni un vînt ce ridica valuri cît casa, şi le repezea de stîncile malurilor, de se prăbuşeau cu zgomot şi mai mare şi acopereau zgomotul sforăiturilor. Pînă să se dădea'cu zgomotul acesta Floreal, abia îl fură somnul în revărsatul zorilor.

•

, Agerul Pămîntului se pomeni deştept cînd se ridicase soarele la prînz. Se uită şi văzu cum dormea Floreal, cu capul pe mîna dreaptă, iar cu paloşul la căpătîi.

— Şi gîjgania asta mică, vorbi Agerul, numit om, din care ai face zece numai dintr-o pulpă a mea, are pricepere, pe care şi-o preschimbă în putere, şi are cinste în suflet, care înseamnă drept de a cere de la dumnezeu putere sau vîrtoşenie !.. Nu spune minciuni !... Nu înşeală, nu ia dreptul altuia, nu fură şi iubeşt° dreptatea... Asta înseamnă cinste, iar pe cinstit îl ajută dumnezeu cînd puterea lui nu i-ar mai fi de ajuns. înfrățit cu un om aşa de puternic şi de cu trecere la împăratul cerurilor, voi învinge zmeii.

Se duse la apă, intră în mare şi se lăsă să-1 izbească valurile, ca pe o stîncă, ca să-i spele trupul şi obrajii.

Floreal se deşteptă şi el, se uită la Ager încotro este, şi-1 văzu în mare.

— Ei, frati-meu !, strigă el, ce faci .?

— Am intrat să mă spele marea, răspunse uriaşul.

— Viu şi eu.

Se ridică sprinten, se dezbrăcă şi intră şi el in apă.

După ce se răcoriră, ieşiră pe mal, se-nchinară şi urcară apoi în pădure.

Merseră nițel şi iacă nişte sîrme.

— Stai ! zise Floreal. Uite, astea sînt sîrmele care poartă fulgerul pe ele... Dacă ne atingem de astea, apoi sîntem trăsniți.

— Le ştiu, le ştiu, dar cum să le trecem ?

— Mă iei în palmă şi păşeşti tocmai pe dasupra lor... Crăcii tăi sînt de peste o sută de stînjeni... Ele se ridică în sus numai de cincizeci de stînjeni... Dar ia seama: o atingere numai şi ne pomenim fripți, arşi, scrumiți...

Uriaşul luă în palmă pe Floreal şi cu mare băgare de seamă trecu pe dasupra sîrmelor.

— Acuşi să băgăm de seamă la cursele celelalte : la clapele de vestire, la cine ştie cîte alte născociri mintale, încet, încet, cu băgare de seamă printre primejdii, şi o să ajungem... O să ne insufle dumnezeu ce trebuie să facem.

Merseră încet.

— Stai ! Uite o sîrmă, sub ea... De-o călcăm, clopotele sună alarma !

O păşiră şi merseră nainte tot încet şi cu mare băgare de seamă.

— Ia, ia, ia, !... dar asta ce-or mai fi ! întrebă Floreal.

— Astea sînt măciucile grozave, care cînd treci printre ele, se reped să te lovească, răspunse Agerul Pămîntului.

— Ce măciuci, frate, că astea sînt mai mari şi mai groase decît parii de pod !...

— Apoi sînt, fiindcă sînt croite pentru spinarea mea ! Pe unul ca tine îl turteşte ca pe o prună cînd o calcă

bivolul !... Dar pentru mine trebuia ceva de douăzeci de ori mai mari.

— Să lăsăm cărarea asta, s-o luăm pe altă parte.

Porniră încet pe alături; dar...

— Stai ! şopti Agerul...

— Aa ! Crăcile alea ascund o groapă ?...

— Un puţ cu ţăpuşi !... complectă vorba Agerul.

îl ocoliră şi merseră încet tot înainte. Soarele ajunsese spre seară.

— Trebuie să ne oprim... Trebuie !... Ne trebuie mai multă lumină... Vom: cerceta locul bine, şi vom petrece noaptea aici.

— Şi-om trage şi un pui de somn!...

— Ba o să stai treaz, fiindcă horcăni cînd dormi !... si aici nu mai avem marea care să-ţi întreacă horeăneîile.

— Horcăn eu ?! se miră uriaşul.

— Horcăni ! Şi încă cum !... glas de furtună, nu altceva.

— Mă mir !... Nu mi-a spus nimeni asta, iar eu nu m-am auzit niciodată !

— Te cred... dar aşa este.

— Şi eu te cred, tu doar eşti dintre cei care nu spun minciuni

Se apucară şi luară seama amănunţit locului. După ce se-ncredinţă că nu e nici o cursă ascunsă p-acolea, se aşeză jos să se odihnească şi să mănînce.

Uriaşul scoase din traistă un cerb fript şi începu să-1 ronţăie. Din tot cerbul, Floreal se satură numai cu o bucăţică din ficat.

Se făcu noapte.

Floreal spuse :

— Ca să simţim, primejdia de departe, trebuie ca cel puţin eu să fiu adormit, ca să formez cercul de simţire... Stînd amândoi treji, cu mijloacele de simţire ale trupului, n-o să putem simţi duşmanii, trebuiesc mijloacele de simţire ale sufletului.

— Pune-1 deştept cercul ăla...

— Nu se poate... Numai adormit poţi simţi intrarea în cercul hotărît al vreunei vieţuitoare care te-ar putea vătăma. Numai adormit, şi nici asta nu e minciună !

— Noroc bun, culcă-te !... Că eu, dacă horcăn !...

— Ştii ce ?... Prinsei un gînd din spaţiu !... pune-ţi un proţap între dinţi, să-ţi ţii gura deschisă. Aerul intră mai uşor şi nici buzele nu mai zbîrîie. Te culci apoi pe o parte, iar nu cu faţa în sus. Poate că aşa n-ăi horcăni !...

— Cu proţap !... de unde proţap ? Ce fel de proţap ?...

— Scutul meu... Ba nu, te pomeneşti că mi-1 fărîmi...

— Te pomeneşti că-1 şi înghit ? Oi visa că e vreun peşte fript şi s-a dus, te-am lăsat fără el !... Ah !... Stai ! Rup un copac...

— Aşa e... rupe copacul ăla cu crăci, şi faci un căluş cum trebuie...

— Nu !.. mai bine stau treaz, că te pomeneşti că horcăn şi cu proţapul între dinţi.

— Noapte bună.

— Noapte bună.

Floreal adormi.

Uriaşul, rămas singur, se pomeni picotind.

Mai stătu ce mai stătu şi iar se pomeni adormit.

„Ce e de făcut ? gîndi el. La proţap !" Smulse un copac, îl frînse şi alese din toate crăcile lui o cracă groasă ca omul, şi făcu din ea un căluş. Se culcă pe partea stîngă şi-şi puse căluşul între dinţi, după ce cu brîul petrecut pe după ceafă îi fixă capetele, ca să nu iasă din gură.

Dormi el ce dormi, că se pomeni deştept.

„De ce m-am; deşteptat?... S-o fi apropiind ceva periculos ?" gîndi uriaşul.

Ascultă cu mîinele puse pîlnie la urechi şi i se păru că aude pădurea trosnind.

Se deşteptă şi Floreal.

— Ce e ? întrebă el în şoaptă.

— Nu ştiu, dar parcă aud ceva apropiindu-se.

— Trebuie să fie la o suită nouăzeci şi nouă de paşi de noi, că eu mi-am fixat cercul de simţire la două sute de paşi, răspunse Floreal.

— Eu mi l-am fixat la 150 de stînjeni.

— Să iei copaciul de la vîrf şi, d-o fi şarpele, să dai o dată să-1 faci zob.

Uriaşul luă copaciul de la vîrf, de unde rupsese toate crăcile, ca să-şi aleagă pe cea bună de căluş şi-1 ţinu în mînă, cum ar ţine cineva o nuieluşă.

Trosnetul se apropia.

— E ceva'!...

— Este !

Floreal ridică şi el paloşul lui.

Trosnetul venea mereu. Ceva gîfîind se apropia. Apoi un fel de şopîrlă, mare ca de nouă stînjeni, cu nişte ochi cît străchinile şi cu un bot lung, de aproape un stînjen, se opri în loc. Căscă gura şi se repezi, dar o vîjîială şi tulpina stejarului căzu peste şopîrlă ! Un guiţat şi şopîrlă fu întinsă ca o lipie... Dintr-o lovitură Agerul Pămîntului o şi omorîse !...

— Cred că ne-a simţit cineva, şopti uriaşul, fiindcă şopîrlă asta e lăsată slobodă numai cînd se simte ceva pe insulă. Are o baltă mare, îngrădită cu fier, şi o ţine acolo.

— Pe mine, biet, şopti şi Floreal, bestia asta mă-nghiţea nemestecat. Cum înghite broasca o muscă, hap, aşa păţeam şi eu !... Dar ascultă !... Mi-adusei aminte de un vis !"... Da ce vis... ooo !...

— Spune-1 şi mie, zise Agerul Pămîntului.

— Ţi-l spui, fiindcă trebuie să-1 ştii... Se făcea că a venit tata la noi — şi tata e mort, deci e în stare de spirit. De bucurie s-a făcut că sar în sus şi alerg să-i sărut mîna, şi apoi m-a sărutat şi el pe păr, şi mi-a spus: „Hai cu mine spre palat. Ia seama pe unde mergi, că numai pe unde te-oi duce eu e singurul loc fără pericol, încolo vă va fi cu neputinţă să mergeţi."

Şi a pornit tata cu mine de mînă spre muntele ce varsă foc din creastă-i.

„Ja seama !.... Ia seama, locului, ca să-1 cunoşti."

Şi se făcea că mergem şi luam seama.

Am ajuns la munte.

Un drum negru şi tare pornea şerpuit pe vale.

Am luat-o pe drumul acela.

Am ajuns la un canal, lat ca de o sută de stînjeni, plin cu apă.

Bărci multe erau pe maluri.

„Vezi bărcile, îmi spuse tata, sînt pentru amăgire. Apa din canal e adîncă de zece stînjeni; dar nu e apă de băut, ci e apă tare, e apa care arde şi fierul ! Orice barcă ar fi pusă pe lac, ţine cît te-ai depărta trei stînjeni, că odată ia foc şi arde împreună cu cei din ea. Are în ea un fel de sare albă, care, cînd o udă apa tare, se aprinde ! Ţiţeiul în care e înmuiată, spre amăgire, ca să se creadă că vrea s-o apere să nu putrezească de ploaie, arde cu flacără şi cu mult fum ! Să sari din ea, pînă la fund, ţi se topesc şi oasele, nu numai carnea !... Apa tare te topeşte mai repede ca p-o bucată de slănină pusă pe jărăgai !..."

„Şi ciim trec, dacă e aşa ?" se făcu că am întrebat pe tata.

„Hîţîni în parul ăsta şi vine de dincolo o corabie de sticlă în care vă suiţi şi treceţi. Să băgaţi însă de seamă să nu sară stropi cînd vîsliţi, că vă arde, ori să scuipaţi în apa canalului, că sare în sus stropi şi iarăşi vă arde !..."

Şi s-a făcut c-am împins în parul de fier, şi o corabie de sticlă lungă şi mare a venit de la malul de dincolo.

Ne-am urcat în ea, eu şi tata, şi am lopătat încet şi am trecut dincolo.

Am pornit în sus pe un deal cu totul sterp. Nici fir de iarbă nu se găsea, era piatră sau o zgură neagră.

„De ce e aşa ?" am întrebat pe tata.

„Din canalul cu apă tare se ridică aburi care ard totul. Dacă stai şi răsufli mai mult, îţi ard plămînii."

Merserăm şi iacă o perdea de apă curgea din deal spre vale.

„Dar asta ce-o mai fi ?"

„Asta e apă curată, oare soarbe aburii de apă tare, pe care vîntul i-ar porni încoace ! Apa curge la vale, de jur-împrejurul muntelui, şi trece prin nişte maşini ce aleg apa tare şi o varsă iar în canalul ei. Aici te trece Agerul Pămîntului în palmă, căci s-ar putea pe tine să te arză şi ea !"

Şi se făcu că de data asta mă trecu tata în palmă. Nu era apa adîncă, nici de-o palmă, dar era lată tot ca de o sută de stînjeni.

Am mers nainte şi iacă un zid nalt ca de cincizeci de stînjeni.

> „Dar ăsta ?"

„E canalul cu aer otrăvit!"

„Otrăvit ?!" mă mirai eu.

„Da. Este un aer mai greu ca ăsta ce-1 răsuflaţi. îndată ce intri în el şi tragi în tine, cazi mort ca trăsnit."

Şi găsirăm o scară de piatră ce ducea spre creasta zidului. Dincolo o alta ce scobora.

Ne urcarăm pe scară. Tata mă ţinea de mînă, ca nu cumva să scobor scara de ducea spre fundul canalului.

„Priveşte !" zise el.

Privii. în partea cealaltă era alt zid, la o depărtare de două sute de stînjeni.

„Vezi ?... Nu poţi să străbaţi nici zece stînjeni, că trebuie să răsufli şi îndată cazi mort; iar ei au făcut distanţă de două sute de stînjeni!... Uite colo jos : clape, care se pot deschide, şi dă drumul aerului otrăvit să curgă la vale !... Cum e un canal nalt de treizeci de stînjeni, vezi cît de mult este ! Porneşte la vale nevăzut şi ce-ntîlneşte în cale, ucide totul. Ia seama că în insula asta nu sînt muşte de nici un fel, nu sînt păsări, nu sînt şerpi, nu sînt alte feluri de animale. Toate au fost ucise prin născocirile lor mintale ! Cu zmeii să nu te joci, că ei au pricepere, şi n-au milă ; ei au minte şi n-au suflet bun... şi apoi nimic nu e mai puternic ca vieţuitorul cu minte ! Dumnezeu e atotputernic, numai fiindcă este atoateştiutor ! Prostia şi neştiinţa înseamnă slăbiciune, neputere, este nemernicie !..."

„Dacă e aşa, cum! trecem p-aici ?"

„Este un drum pe sub canal. Vino cu mine !"

Şi pornii cu tata de mînă.

Ocolirăm niţel şi iată o mulţime de pari de fier înfipţi în piatră.

„Dar ăştia ce sînt ?"

„Aici, la vreme de război, parii ăştia atrag spre ei orice săgeată de fier, orice glonţ de fier, orice ar fi azvîrlit din flinte... Săbiile, paloşele, buzduganele, durdcle se lipesc de ei şi nu mai pot fi dezlipite. Ţine minte... numărăm opt aşa, şi doisprezece aşa... Cel de al treisprezecelea, apăsam în el !... Apasă !..."

Se făcui că apăsai.

Un oblon se deschise.

O scară scobora în jos.

Pornirăm pe ea şi trecurăm pe sub canalul cu aer otrăvit.

„Acum, fiule, ai ajuns la palat. Acasă e numai mama zmeilor. Cei trei feciori ce i-au mai rămas sînt duşi în lume... Dacă intri la palat, pe o fereastră din dos, nu pe unde păzeşte şarpele, şi numeri 128 de odăi, în odaia a 129 o găseşti pe zmeoaică dormind. O loveşti în ochi, apoi în picioare, apoi peste mîini şi o ucizi mai nainte de-a ajunge la butia cu suflete ; că, de ajunge acolo, sufletul ei nu iese din trup, ci se împuterniceşte şi te adoarme cu ochii. Are mare putere în privirea ochilor. Nici nu ştii ce lighioană groaznică e zmeoaica. S-o loveşti adormită, în ochii ei să nu te uiţi, cum nu te uiţi nici în soare !"

„Am mai avut odată d-a face cu ea, se făcu că răspunsei tatii, n-am frică mare de ea !..."

„Ştiu şi eram lîngă tine, dar atunci era ocupată cu Agerul Pămîntului şi apoi tot în ochi ai lovit-o. Dacă o ucizi pe ea, iei bicele ei şi, cînd vin zmeii, trosneşti din cel care-i împietreşte. D-or fi mai proşti ca tine, se fac de piatră, de-or fi mai cu minţi, atunci te lupţi cu ei. Cred că Agerul Pămîntului va putea să lupte de cîteva sute de ori mai mult decît tine... Dumnezeu cu tine !"

„Tată !" strigai eu.

Dar zadarnic... m-am pomenit deştept... poate fiindcă venea şopîrla şi intrase în cercul magic.

— Şi crezi că cele arătate în vis or fi adevărate ?

— Morţii care au fost cinstiţi în viaţă, nu mint ! Ba eu cred că şi cei hoţi, după ce au murit şi după ce cunosc mai multe taine, nu mai mint nici ei. Legile adevărului îi pătrunde mai mult şi nu-şi mai îngăduiesc păcate ca p-aici.

— Dacă visul nu e mincinos, zmeii nu sînt pe insulă, ei numai zmeoaica!

— Da, dar totuşi ea este destul de puternică ca să ne adoarmă cu ochii ! Destul de puternică, ca să ne facă de petrecanie.

— Aşa e !.. poate că eu am fost adormit de ochii ei, de aceea m-am pomenit tăbărît de ea şi de feciorii ei. Atunci mă jucam cu nişte pescăruşi... Ei zburau şi eu îi prindeam din aer, cînd odată am văzut două rotocoale negre şi lucioase, şi vrînd să văd ce este, mi-am uitat de mine... M-am deşteptat de usturimele trupului... Apoi, dacă avem şi ajutorul nevăzuţilor e semn de îzbîndă. Să mergem, frate, şi să pornim pe unde ai mers în vis.

Porniră, Floreal nainte, Agerul Pămîntului după el.

.

Merseră spre muntele ce vărsa foc din vîrf, călcînd tot cu mare băgare de seamă.

Urcară apoi pe munte.

De partea cealaltă a muntelui se întindea un drum negru, lucios şi tare ca piatra.

— Uite, uite, şopti Floreal, drumul este întocmai cum l-am văzut în visul meu !

Porniră pe drumul acesta devale.

Tocmai în vale găsiră canalul, lat de o sută de stînjeni.

— Şi apa asta să fie tare ca să arză şi fierul ! ? se miră uriaşul.

— Nu te sfătuiesc s-o-neerci cu degetul !

Uriaşul trase cuţitul de la brîu şi-1 vîrî în apă.

Spume, borboroci şi sfîrîială începu împrejurul cuţitului. Cînd îl scoase afară, cuţitul era ros şi găurit ca ciurul.

— Grozav ! zise uriaşul. Dar să pui o barcă pe apă, s-o vedem de arde.

Luă o barcă, o puse uşor pe apă şi o împinse. Barca luă foc şi arse toată.

— Ah ! Ah ! ... tatăl tău mort nu minte î zise Agerul Pămîntului. Apa asta nu e apă, ci este foc sub formă de apă !..

— Ţi-am spus, fratele meu, că morţii nu mint !

Floreal căută parul de fier visat, îl găsi, împinse în el, se deschise o peşteră pe malul de dincolo, şi o corabie veni la ei. Floreal îi luă seama şi o văzu că e de sticlă toată şi că are trei rînduri de pereţi.

Se urcară în ea şi porniră încet dincolo.

Săriră pe mal. Suiră un deal pe care nu se găsea nici barim un fir de iarbă. Agerul se mira de cele visate şi apoi aflate întocmai.

Dădură de o apă ce curgea prin toate părţile dealului.

— Asta e apa care soarbe aburii de apă tare î şopti Floreal.

— Aici să vedem cum trecem.

Agerul Pămîntului luă în palmă pe Floreal şi porni prin apă. Apa nu era adîncă, ci numai de-o palmă. Trecură şi de ea. Pe malul acesta era iarbă, flori, pomi şi arbori înalţi.

Merseră înainte şi iacă şi zidul.

— Uite şi zidul !... şopti Agerul Pămîntului. Vai, vai, morţii nu mint!... Văd şi eu că morţii cînd vorbesc, apoi nu spun minciuni.

— Chiar şi cei care au minţit toată viaţa, ajunşi în stare de sufle, nu le mai vine să mai mintă. Cum bănuiesc, legile adevărului îi pătrunde într^atît de mult că nu mai pot minţi, fără să răcnească de durere !

Căutară scara de piatră, o găsiră şi se urcară pe ea. Un alt zid se vedea mai departe.

Locul între ziduri era cu totul şi cu totul sterp. Nici un fir de iarbă nu putuse creşte.

— Să ne scoborîm îndărăt, să căutăm parii cei fermecaţi, ca să aflăm şi drumul de pe dedesubtul acestui canal.

Scoborîră şi porniră pe lîngă zid. Dădură de o mulţime de pari de fier înfipţi în piatră...

— Ăştia sînt... De n-ar circula fulgerul acum pe ei, ca să-mi lipească paloşul...

Floreal numără opt pe o margine şi apoi doisprezece în linie curmeziş, şi în cel de al treisprezecelea împinse. Se deschise un oblon şi o scară de piatră se văzu scoborînd în jos.

Scoborîră şi trecură pe dedesupt. De aici încolo împrejmuirea părea a fi rai. Pomi încărcaţi cu fructe. Viţe de vie ridicate în arbori făceau să spânzure de ele ciorchini uriaşi de struguri. Un miros de fel de fel de poame

se simțea pe de rînd... Umbră, verdeață, aer umed, cald, soare, fructe...

Mici fîntîni țîşnitoare erau cele care răcoreau aerul.

Palatul se vedea strălucind în soare ca un munte de argint. O cărare de marmoră, cu trepte albe ca zăpada, ducea în sus spre palat.

— Lăsăm; cărarea asta deoparte.

— De ce ?

— Duce în fața palatului... iar acolo e şarpele I

— Oo !... Mult au schimbat ei!., nu mai cunosc nimic. Altfel mi-au făcut insula mea.

— La urma urmelor, ei ca ei, dar sînt grozavi ochii zmeoaicii !... Ce-om păți cu ea !...

O luară prin grădină.

Era soarele după-prînz.

— Zmeoaica doarme după-masă, doar aşa am visat...

— Ai visat şi asta ? întrebă şoptind uriaşul.

— Fireşte !... Mergem să căutăm fereastra din dos, fereastra pe care mi-a arătat-o tata.

Merseră încet şi ajunseră în spatele palatului.

Se urcară spre el.

— Dar palatul e o minune ! şopti Agerul, nu mai e cel făcut de mine !

— Taci, nu e vreme de vorbit, este vreme de muncit şi încă în cea mai mare tăcere !...

Floreal cunoscu fereastra din vis.

— E-ntocmai după cum> am visat-o.

O deschise încet şi sări năuntru.

— Eu, eu cum intru ? !

— Ah !... a uitat tata să-mi spuie cum ! rămîi afară.

— Palatul e cu totul şi cu totul de sticlă !...

— Dacă vezi că mă bat cu zmeoaica, izbeşte în perete cu ciomagul tău cu care ai ucis şopîrla, îl spargi şi vii să-mi dai ajutor.

— Of ! Of!... mi-e că te pierde spurcata.

— Bagă de seamă, eu merig acolo... In odaia 129, aici doarme ea... Deci mergi cam în dreptu-mi şi, de auzi ceva, loveşti, spargi şi intrî.

— Of ! of ! of !... Aici e aici !

Floreal pieri din vederea uriaşului, în odăi. Rămase însă mirat, fiindcă văzu pe săli bărbați şi femei, nemişcâți, de parca erau făcuți din piatră. îşi aduse aminte de povestea cu biciul ce împietreşte, pipăi un împietrat ii gasi carnea moale, dar rece ca pielea şarpelui Merse meet, mnumărînd odăile.

Agerul Pămîntului, rămas pe lîngă pereți, îşi frămînta mîinile. Se gîndea că, ajuns aici, dacă Floreal e ucis, apoi zmeii o să-1 piardă şi pe el. îi venea să tabăre cu ciomagul lui pe ziduri şi să le facă mici fărîme. Cît era el de nalt, că atingea peste două sute cincizeci de stînjeni, la straşina palatului tot n-ajungea ! Mergînd în partea spre care-i spusese feciorul de împărat să meargă, trăgea cu urechea să prinză cel mai mic zgomot şi n-auzea nimic. Palatul părea pustiu cu totul, căci nici un fel de viețuitoare nu se simțea înăuntru.

Floreal, la rîndul lui, rămînea uimit de cele ce vedea năuntru.

Pe o sală mare şi largă se vedeau fete şi flăcăi împietriți ca nişte statui de marmură. într-un loc, o fată ținea palma lipită de obrazul stîng al unui flăcău, în gestul ce arăta că îi trăsese o palmă. O femeie rămăsese cu capul în sus, cu nasul sumes, cu ochii deschişi, fără să clipească. Alta ținea mîna la frunte. Un bărbat înțepenise c-o falcă în mînă şi cu gura căscată. Un altul zîmbea prosteşte la altul ce se strîmba la el. Amîndoi înțepeniseră aşa. O femeie ținea o ceaşcă la gură şi n-o mai lua deloc de acolo. Un altul cu o mătură, înțepenise cu ea în spinarea altuia, voind parcă să-i şteargă praful de pe haine. în tot lungul sălii se vedeau astfel de împietrați, care păreau statui şi totuşi nu erau statui.

Floreal numără uşile şi la a 129 se opri s-asculte.

Auzi un răsuflat uşor înăuntru.

„Dormi greu ! Dormi tare greu, dormi ca moartă !" gîndi el.

încorda arcul, luă o săgeată cu vîrful otrăvit, şi o puse între dinți. Cit se putu de-ncet deschise uşa...

Pe un pat alb ca laptele şi lat ca o bătătură, se afla întins corpul, zmeoaicii.

Pe o măsuță, lîngă capu-i, se vedeau două bice. Tot lîngă ele, o flintă cu o gură largă cît o căciulă. O astfel

de armă, c-o lovitură ar fi găurit orice vietuitor, în aşa fel că un cîine ar fi putut trece prin rană dincolo. Se turna alicele cu merticul în durda asta.

Floreal începu să tremure. Ce să facă ? Să dea cu arcul lui, ori să-ncerce să ia flinta şi să dea cu ea ?... Puse săgeata în arc şi se apropie încet de măsuţă, gîndind : „Dormi î dormi ! dormi !" întinse mîna şi luă cele două bice şi le băgă codiile în cingătoare. Pricepu că sînt cele două bice fermecate, ori magice, cu care zmeoaica făcea minuni. întinse apoi mîna să ia flinta. Dar flinta era atît de grea, că nu putu s-o ridice c-o mîmă !

Atunci, ce-o fi o fi ; lăsă arcul rezemat de perete şi cu amîndouă mîinile ridică; flinta.

Porni cu ea spre uşă. îngenuehe jos, o propti cu ţeava pe un scaun şi o îndreptă cu gura spre capul zmeiaicei.

Zmeoaica oftă în vis şi zise : „Ţopler !..."

„Cine o mai fi şi Ţopler ăsta ?" gîndi Floreal. „Dormi ! Dormi ! Dormi !" Se uită bine să vadă dacă gura flintei e în dreptul capului zmeoaicei şi trase de trăgaciul cocoşului... Se pomeni căzut pe spate şi o detunătură grozavă îl asurzi, Odaia se umplu de un fum ce mirosea a pucioasă, prin care el nu putu vedea nimic, dar auzi ceva zbătîndu-se.

Se sculă în sus şi trase paloşul.

Zmeoaica, cu capul retezat din dreptul ochilor, venea pe uşă. Ea nu mai avea nici ochi, nici nas, nici urechi, dar tot mergea... Floreal se repezi şi-i trase cu paloşul peste un picior. Paloşul lăsă scîntei, dar piciorul nu-1 reteză. Un geamăt ieşi din trupul zmeoaicii, dar ea tot mergea. Floreal luă arcul şi-i petrecu săgeata prin piept. Zmeoaica o smulse cu o bucată din ficaţi, o azvîrli şi merse tot înainte, izbind pe împietraţii care cădeau şi .rămîneau lungiţi pe marmura de jos.

Floreal luă iar paloşul şi-i trase o altă lovitură, tot în picior, dar acum în faţă. Paloşul nu mai scapără scîntei, ci se înfipse adînc în picior, şi zmeoaica se-mpletici să cadă. Se-ndreptă însă şi porni tot înainte. Floreal îi trase una pe sub barbă şi-i reteză şi crîmpeiul de cap ce-i mai rămăsese. Zmeoaica căzu, dar se ridică şi porni tot nainte, şi aşa fără cap !

— Sai, frate î Sai, frate ! strigă Floreal !, că n-am ce-i face, ajunge zgripţuroaica la butia cu suflete. Gîndeşte acum cu măduva spinării, cu cine ştie ce, că tot merge mereu, merge mereu !

Ii trase cu amîndouă mîinile o lovitură de paloş şi-n piciorul celălalt. Paloşul se afundă în carne, trupul zmeoaicei căzu, dar o porni în mîini, tot spre fundul sălii.

— Frate ! frate !.,. dărîmă şi intră, că ne pierde zmeoaica ! strigă el cît putu.

Trase o altă lovitură în umărul drept.

Mîna rămase moale. Sîngele curgea valuri ; dar ea se rostogolea acum tot nainte !

— Frate, Agerul Pămîntului !... vino, că ajunge zgripţuroaica la butia cu suflete ! Ne prăpădeşte !

Dădu iar cu paloşul în umărul celălalt şi braţul rămase moale, dar ea tot se rostogolea, acum însă mai încet.

Un perete se nărui jos şi Agerul Pămîntului lovea cu măciuca lui să-şi facă loc să intre. Ochii uriaşului păreau că scapără scîntei, atît era de îngrozit şi de mîniat!

— Iute, iute 1, strigă Floreal, că ne pierde !

Zmeoaica împingea cu trupul într-o uşă închisă. Uşa nu se deschidea !

Agerul Pămîntului intră.

— Unde e ?... întrebă el.

— Uite-o !... Turteşte-o î

Agerul Pămîntului puse piciorul pe corpul zmeoaicii, plin de sînge ca un burete, şi apăsă cît putu. Corpul se lăţi cu totul; dar mişcau mereu părţile neacoperite de talpa uriaşului.

— Ţine-o bine, s-o toc cu paloşul !

Şi Floreal începu s-o toace ca pe o varză cînd vrei s-o pui la tavă în cuptor.

După ce o tocă bine, se opri să se odihnească.

— Ai bicele la tine ?

— Uite-le !

— Aşa, de-ncercare... trosneşte dintr-unul.

— Cine ştie ce se mai întîmplă...

— Ce-o să se întîmple ?... Nimic. Nu trosni însă tare.

Floreal apucă biciul roşu şi trosni uşor.

Minune !... Toţi împietnaţii înviară. Fata cu ceaşca, fata ce trăgea o palmă, cel cu mătura, cei ce se jucau porniră să meargă pe sală. începu o mişcare şi forfoteală de oameni, că Floreal şi Agerul Pămîntului rămaseră uimiţi.

— Om ! Om !... Săriţi ! iată un om ! strigă unul din cei ce fusese pietroi !...

— Stăpînă !... Ţopler a rupt lanţurile şi a ieşit ! Sai, stăpînă, c-a scăpat Ţopler !

— Hei, copii, astîmpăraţi-vă ! Zmeoaica, socotită stăpînă voastră, e făcută mici fărîme ! N-o mai strigaţi zadarnic ! vorbi Floreal.

— Zmeoaica? strigă o fată...

— Da, spaima spaimelor, uite-o mici fărîmele.

-— Da nu vezi, băiete prost, cum se-ncheagă la loc ?

Floreal, cînd se uită, bucăţile se lipeau una de alta, se strîngeau ca nişte furnici ce se duceau spre muşuroi.

— S-o ardem ! strigă uriaşul şi începu să joace pe ea.

— Ea înviază şi din cenuşa ei î spuse fata.

— Atunci s-o azvîrlim în lacul cu apă tare ! zise Floreal. Ia-i 1& spinare trupul, şi repede cu el I

Uriaşul înfipse mîna şi apucă trupul zmeoaicii.

— Apa ?... Cum o trec ?

— Prin ea, în fugă. S-azvîrli trupul în. canal dar repede, repede. Vezi de canalul cu aerul otrăvit, ţine capul sus, să nu-ţi ajungă la nas...

— Nu, fugi de lîngă uşa cu suflete, că de soarbe vreunul din ele şi în fiecare unghie îşi vîră cîte unul, şi atunci îşi încheagă corp din orice : din apă, din fier — povăţui fata. Stai aci şi, de vine capul — unde-i e capul ?

în odaia 129...

— Vai !... o să intre în şopîrlă şi te-nghite...

— Am turtit şopîrla.

— O reface la loc î... Ea creează multe lighioni numai cu gîndul. Cum e capul ?

— Sfărîmat de flintă.

•— N-are creierii întregi ?

— Nu-i are î

— Dar măduva spinării ?

— Turtită,, fărîmată..

— Iute, iute, cu trupul la canal! strigă şi fata. Altfel păţiţi ca Ţopler.El a ars-o... şi cenuşa ei s-a-nchegat şi s-a făcut la loc. Pe el, fiindcă era îndrăgostită de el, nu 1-a ucis, dar îl ţine ferecat în lanţuri în odaia cu cărţile, cu sticlăriile, acolo unde lucrează el.

Agerul Pămîntului simţi că braţele zmeoaicii îl dibuie. O rupse la fugă spre canal.

— înviază în braţele mele ! strigă el, ca rîma care, de ce-o tai, d-aia se face mai multe rîme !

Floreal porni spre odaia unde ştia capul zmeoaicii. Fumul pierise. Pe pereţi văzu ca un fel de furnici, care se mişcau.

— Sînt părticelele ei de creier ! spuse fata. Se adună la loc... împrăştii-le !

— Puneţi mîinile, fraţilor, să fărîmiţim şi mai mult aceste părticele, strigă Floreal.

— Aduceţi apă tare din pimniţă şi s-o vărsăm aici, spuse iar fata.

Peste douăzeci de inşi se repeziră să aducă apa cerută. Părticelele însă parcă ştiau, că se mişcau acum şi mai repezi şi veneau la ţeasta care se formase şi se ascunsese în cearceaful patului.

— Uite-o! Uite-o! strigă altul. E ascuns capul în cearceaf... Gîndeşte din nou !...

— împietreşti-ne ! strigă fata, căci poate se-mpietrează şi ea şi poţi s-o pierzi mai uşor. Ne despietrezi mai apoi.

Floreal luă biciul cel alb şi trosni din el.

Toţi încremeniră ca nişte stane de piatră.

Părticelele ce fugeau ca furnicile rămaseră pe loc.

Floreal se socoti iar singur în palat. Se duse şi luă eapul şi porni cu el afară. Agerul Pămîntului venea pe fugă, gîfîind.

— Ai azvîrlit trupul ?

— L-am azvîrlit; dar era să mă tîrască şi pe mine în apă ! Noroc că mi s-a jumulit barba de care se ţinea. Am dat-o cu, barbă cu tot.

— Şi ce-ai mai văzut ?

— S-a zbătut, a început să-noate, dar apoi s-a topit cu totul şi cu totul... A rămas apa limpede.

— Ia capul care s-a-nchegat şi du-1 şi-1 azvîrle şi pe el. E împietrat; dar nu trebuie lăsat aşa...

Uriaşul luă capul zmeoaicei şi porni cu el la canal.

Floreal intră în palat şi-ncepu să adune ciudatele părticele ce mişcaseră pînă aci şi să le puie într-un cearşaf. Părticelele erau reci şi păreau a fi nişte băcăţele de gheaţă.

Cînd mîntui cu strînsul lor, sosi iar Agerul Pămîntului.

— I-ai azvîrlit şi scăfîrlia ?

— Ca pe-o piatră.

— S-a dus la fund şi apoi s-a topit de parcă n-ar fi fost ca de cînd lumea.

— Ia acum astea şi le azvîrle şi pe ele.

Uriaşul le luă şi porni şi cu acestea la canalul cu apă tare ; erau cele din urmă rămăşiţe din zmeoaica...

Agerul Pămîntului veni îndărăt.

— în sfîrşit, scăparăm de un drac, adică de zmeoiacă ! zise el.

— Da, de unul scăparăm ; dar mai sînt feciorii ei : cei trei zmei. Trebuie să întărim insula în aşa fel că şi-n zbor d-ar veni zmeii, tot să rămîie neputincioşi... Hai să ucidem şarpele de la uşă, că şi şarpele este un rău ce trebuie plivit din insulă.

— Haidem.

Porniră prin palat, luînd seama la camere, aşteptîndu-se din clipă în clipă la cine ştie ce năzdrăvănie grozavă.

Cînd ajunseră în sala cea mare în care dau uşile din faţă, văzură şarpele înghiţind un om.

— Cum, ce ? !... Cum a prins pe acela ? E din cei despietraţi adineauri !... Sărmanul !...

Şarpele îl apucase de_cap şi-1 înghiţise jumătate.

Floreal deschise uşa şi trosni cu biciul cel alb. Şarpele rămase nemişcat.

— Turteşte-1 ! Spuse Floreal.

Uriaşul puse picioarele pe şarpe şi-1 lăţi ca pe o blană. Floreal tăie cu paloşul încheietura fălcilor şarpelui şi despică în sus capul dihăniii, pînă unde era capul celui

înghiţit. Capul înghiţitului era mai mult topit, că se vedeau oasele pe multe locuri.

— Ce-nseamnă asta ? întrebă uriaşul, că îi este carnea topită ca de apă tare ?

— în stomacul şarpelui sînt zemuri care topesc mîncarea... şi de aceea, îi explică Floreal. Bietul om s-a simţit ca ars, şi, dacă n-o fi murit de frică mai nainte, apoi tot a murit cînd s-a simţit îmbăiat în apa arzătoare ca focul din stomacul şarpelui.

— Ce-i facem. ?

— I-ai în mînă, pe om şi pe şarpe, şi du-te cu ei la canal. Toate mortăciunele d-aici aşa trebuie să ne scăpăm de ele.

Uriaşul îl luă în mînă şi porni la canal.

Floreal luă seama şi ca să fie încredinţat că nu s-o pomeni cu vreo lighioană că-1 înhaţă, mai trosni din bici o dată.

Porni apoi să ocolească palatul.

într-un obor de drugi de fier, patru lei stau împietriţi, în altă încăpere patru tigri, asemenea ca împietriţi.

Agerul Pămîntului se-ntoarse de la canal.

— Ăştia ? Ai împietrit şi lei... şi tigri ?

— Ia-i şi la canal ! Sînt înfricoşătorii lei şi înfricoşătorii tigri...

Uriaşul îi luă la spinare cu obor cu tot şi porni şi cu ei.

— Aşa om ! mai zic [şi] eu, vorbi Floreal, nici nu ştie cîtă putere are !

Ocoli palatul şi ajunse iar în faţa uşilor.

Aşteptă acolo pe Agerul Pămîntului.

Acesta veni repede, fiindcă un pas d-al lui era cam de cincizeci de stînjeni.

— Hai să cercetăm, frate, odaie cu odaie, să vedem ce se găseşte prin ele... Dar băgare de seamă, să nu sosească zmeii.

— N-ar fi bine să ne gătim de apărare ? căci nu se ştie cînd se vor întoarce feciorii zgripţuroaicii.

— Bine zici!... Ai dreptate, trebuie să facem ceva...

— Hai la canal să găurim corabia de sticlă, să punem în ea praf arzător» ca să ia foc ca şi una din cele de lemn. Dacă s-or sui în ea, ea să ia foc şi să li se facă de

petrec î Dar tot trebuie să cercetăm palatul. Ne trebuie sare care ia foc cînd o atinge apa tare. Ne trebuie spirt de cărbuni care ia foc, şi p-aei trebuie să se găsească spirturi d-astea. Trebuie să aibă ei aşa ceva.

— Dar cum să facem barca de sticlă să ia foc ?... întrebă uriaşul.

— N-ai grije d-asta. îi facem în fund nişte clape care să se deschidă înăuntru bărcii. Acolo turnăm sare aprinzătoare — îi zice, în carte, clorat de potas. Cînd clapele din fund se ridică, atunci se deschid alte clape care lasă să curgă în barcă apă de cărbuni — în carte îi zice ţiţei, petrol, naftă — şi să ia foc. Apa sau spirtul ăsta de cărbuni e pusă între pereţii de sticlă ai bărcii, căci ei au făcut-o cu trei rînduri de pereţi, ca să nu degere în ea, ca să nu se spargă pe undeva şi să se pomenească năvălind peste ei apa tare, căreia în carte îi zice acid sulfuric. Au făcut-o ca nişte adevăraţi ştiutori de carte.

— Dar apa de cărbuni e roşcată!... O s-o cunoască după culoare, după miros ?... Ştiu şi ei ţiţeiul...

— Trebuie să aibă spirt de apă de cărbuni, adică benzină ; dacă nu, căutăm un cazan şi destilăm spirt din apă de cărbuni, facem şi noi benzină !

— Minunat! îi pierdem şi pe cei trei !

— Trebuie apoi pe drumul de sub canalul cu aer otrăvit, să punem altă cursă... Să punem vase cu apă tare, butii de-om găsi, şi clape ascunse, ca în clipa cînd le-o atinge, să se deschidă vasele şi înainte şi în urmă şi să umple drumul de apă tare ce ar veni din două părţi, ca să-i topească cu desăvîrşire ! Pe dasupra acestei ape să curgă apoi aer otrăvit ca să le fie cu neputinţă să mai scape vii, odată ce au intrat pe drumul de pe sub pămînt !

— Minunat!...

Vorbind încet, intrară în palat şi începură să cerceteze odaie cu odaie.

în fiecare se găseau dulapuri pline cu cărţi, mese de sticlă neagră sau colorată, tablouri ce închipuiau munţi, mări, pajişti, frumoase, bărbaţi şi femei frumoase. Duşumeaua era de sticlă peste care erau aşternute preşuri moi ce imitau prin firele lor iarbă şi flori. Divanuri de piele albastră, paturi late, canapele, măsuţe

mici şi fel de fel de statui ce desfătau ochii. Viori, fiauturi, fluturi de aur şi de argint erau ornamente pe cîte un tablou sau instrument de cîntat.

— Dar zmeii ăştia sînt nişte mari iubitori de viaţă şi de ştiinţă, se miră Floreal. Pentru ce or mai fi răi, cînd cunoscînd alcătuirea vieţei, văd cu mintea că nu mai au motive să fie răi !

— Trebuie să fie proşti, cu toată ştiinţa lor, răspunse uriaşul.

— Proşti cu atîta ştiinţă!... Ce vorbeşti, frate? Se poate ?

— Se poate, iubite frate Floreal. Proşti cu cărţi multe, cu afiştate multe de ştiinţă de carte.

— Vrei să zici atestate ?

— Pe vremea mea, cînd tata mă-nvăţa lecţiile, îmi zicea : de nu ştii lecţia băiatule, nu-ţi dau afiştat că ştii să sloveneşti pe carte. Aşa şi ei, or fi avînd afiştat şi totuşi să fie neînţelepţi, adică proşti. Mi se pare mie că una este a şti multe, şi mari, şi mărunte, şi alta este a potrivi cele ştiute în ceva care să fie folositor vieţii. A potrivi foarte bine cele ştiute înseamnă înţelepciune ; a nu le potrivi bine, ca să iasă bine pentru toţi, înseamnă prostie. Or ăştia ştiu multe, dar le potrivesc rău, iese rău şi rele pentru toţi, şi asta înseamnă că sînt proşti. Dar iartă-mă, frate Floreal, că am început să mă fac firoscos.

— Vrei să zici filozof ?

— Pe vremea mea, filozofului i se zicea firoscos...

— Ce de cărţi ! Ce de cărţi !... Nici în palatul nostru nu se găseau atîtea!

Luă o carte legată în piele şi o deschise la jumătate :

— Carte de ştiinţă ! ... drumul stelelor prin ceruri !... Minunat!... dar cum de nu-nţeleg ăştia legile vieţii.

Colindară o mie de camere pînă se făcu noapte, dar îşi dădură seama că n-a văzut din frumuseţile lor aproape nimic.

— Păcat că astfel de fiinţe sînt încă rele !

Deodată tresăriră. Camerile toate se umplură de lumină.

— Dar asta ? !

Văzură becuri electrice în toate părţile.

— Ăştia cunosc şi electricitatea, adică trăsnetul prins şi pus să facă lumină şi căldură, putere şi muncă i

Ajunseră într-o odaie mare, mare nu numai prin înălţimea ei, căci toate aveau o înălţime uriaşă, de 150-200 de stînjeni, sau în măsurile cele noi, de 300, ori 400 de metri ; dar era şi largă, că Agerul Pămîntului se putea lungi în ea în voie.

— Asta era odaia mea de culcare î spuse uriaşul.

— Astea de cine-or fi făcute, camerile astea uriaşe, minunile astea mai presus de grai ?

— Eu rupsesem stînci din munte şi zidisem două văi adînci ; apoi despărţisem văile în camere ; apoi proptisem stînci şi făcusem boltă de piatră pe dasupra acestor văi închise astfel. Lumina venea pe nişte găuri lăsate în acoperiş. Acum găsesc palat uriaş de sticlă, de cristal de munte; găsesc ferestre cu cercevele de aur, găsesc acoperiş şi podini de sticlă, găsesc lumină ce-mi supără ochii 1

— Mari învăţaţi ! şopti Floreal'ca pentru el.

— Ce ziseşi ? îl întrebă uriaşul.

— Zisei că mari învăţaţi sînt fiii zmeoaicii !... Aici, în construcţia acestui palat, sînt întrupate cele mai multe descoperiri numerice şi ştiinţifice. Aici este generaţie aplicată, mecanică aplicată, ştiinţă numerică aplicată, ştiinţa asupra materiei ce formează pămîntul iarăşi aplicată !... De ce-or fi răi, de ce-or fi răi ? ! Că răutatea nu e viaţă ; că facerea de rele nu e bine, că astea nu sînt semnele unei ştiinţe desăvârşite !

— Mie mi-e foame ! spuse uriaşul. Ar fi bine să-nviem slugile, că ele poate ştiu unde sînt puse cele ce se pot mînea. După •mâncare, ne-om mai gîndi la cele ce trebuiesc făcute.

— Să le-nviem, răspunse Floreal, că noi încă nu ştim coprinsul palatului.

— înviază-i !

Floreal luă din cingătoare biciul roşu şi trosni din eL

O larmă începu să se auză pe toate sălile.

Floreal bătu din palme.

O fată intră. Cînd văzu pe Agerul Pămîntului începu să tremure şi căzii jos, albă ca zăpada.

— Fetiţă, îi vorbi Floreal, nu te speria !... E fratele meu de cruce, e vestitul uriaş : Agerul Pămîntului. E bun ca pămîntul ; e blînd ca pămîntul şi e răbdător tot ca el!... Scoali în sus.

Fata se sculă.

Floreal mai bătu din palme.

Un flăcău intră. Zgîi şi ăsta ochii şi-ncepu să tremure şi eh

— Nu vă speriaţi, fraţilor.

— Ce dumnezeu, zise şi uriaşul, doar nu sînt mîncător de oameni !

— Nenorociţii de noi, răspunse altul, tremurînd, şarpele pe fiecare zi înghite cîte doi ! Stăpînă, pe care-1 rînduieşte să fie mîncat, acela se duse singur la clipa hotărâtoare chiar cu ochii legaţi, şi şarpele ii înghite î Şi acum mai ne soseşti şi dumneata, să-nghiţi cine stie cîţi deodată ! . . . ' '

— Eu sînt rânduită să fiu înghiţită după ce stăpâna s-o sătura, răspunse o fată.

— Şi când vă văz şi pe dumneavoastră, trebuie să sfârşim, nenorociţii de noi, intre fălcile dumneavoastră !...

— Bieţi nevinovaţi !... le vorbi Floreal. Ascultaţi... Stăpâna voastră a fost, iar acum nu mai este ! Acum sîntem stăpâni noi, dar sintem nişte stăpâni buni ! O să ne trudim din tot sufletul să fim buni !...

Larma de-afară s-auzea ca făcută de sute de inşi.

— Au ! Au !... Ce gură mare... Ce limbă mare ! strigă fata. Douăzeci ca noi pot juca pe lăţimea şi lungimea limbei ; iar ceriil gurei e tot aşa de nalt ca o boltă de biserică !...

Floreal se uită şi spuse :

— închide gura frate Ager, că sperii toată lumea.

— Dar eu nu mănânc pe nimeni dintre oameni !... Dar ştii bine asta ?

— Ştiu, dar ei nu ştiu.

— De-ar fi cerbi şi căprioare, m-aş duce şi aş prinde, dar ăştia cred c-au stârpit toate vietăţile in insula IOT... Şi bietu Ager închise gura.

— Cum te cheamă pe dumneata ? ântrebă Floreal pe fată.

— Eu sânt numărul 3002...

— Dar altfel cum te cheamă ?

— 3002.

— Nu-nţeleg...

— Gînd ne deşteptăm aici, nişte ochi fioroşi ne privesc şi ne spune la fiecare cîte un număr. Noi nu ne mai aducem aminte de părinţii noştri, de numele noastre, de locurile de unde am venit... Sînt dar numărul 3002.

— Ei bine, 3002, ştii unde sînt magaziile cu de-ale mîncării ?

— Eu nu ştiu.

— Dar voi de cine ascultaţi ?

— De 8462.

— Să vie 8462.

Un tînăr năvăli pe scări în sus.

— Cine esti ?

— 8462.

— Unde sînt alimentele ?

— In magaziele de sub palat...

— Adu-ne ceva de mîncare...

Tînărul porni pe scări în jos, strigînd o mulţime de numere. După puţin timp se-ntoarse cu douăzeci de alţi tineri încărcaţi cu cutii la spinare.

— Ce aveţi în cutii ? întrebă Floreal.

— Avem mîncare pentru dumneata şi pentru uriaş, care ne-a spus că nu mănînea oameni.

— Ce fel de mîncare sînt în culţii ?

— Ce vă place... peşte conservat, cărnuri conservate, unturi de bivoliţe, or de oi, or de vaci, or de măsline... fripturi... se-ncălzese cu electricitate !...

— Cărnuri conservate... or fi bune ?

— Sînt ca şi atunci cînd au fost gătite. Cutiile sînt ermetic închise şi apoi în pimniţi apa e îngheţată... îndată ce apa ar începe să se dezgheţe, cade pe o farfurie de alamă, ce este căutat se lasă jos şi dă drumul frigului, iar farfuria apoi se-ncălzeşte de vaporizează apa şi rămîne iar în stare de a primi apa ce s-ar topi... E frig în pimniţe, de-ar îngheţa orice om silit să stea acolo.

— Şi sînt multe cutii dnastea acolo ? întrebă Floreal cu ochii la Ager, care începuse să se lingă pe buze.

— Sînt aproape cît un munte... Le aduc zmeii în maşini zburătoare.

— Ce ? ! întrebă Floreal mirat.

— Da, au nişte maşini şi vin, cînd vin, în zbor, cum vin cocorii.

— Desfăceţi cutiele... Şi-apoi duceţi-vă afară pe săli.

Cei douăzeci de tineri desfăcură cutiele şi la un semn ieşiră pe săli.

— Ce ne facem ? ! Mi-a pierit şi pofta... Dacă sosesc zmeii în zbor ?

— Da, toate planurile noastre de a-i prăpădi cu barca, cu apa tare, cu gazele otrăvitoare, nu le pot face nimic... Să-mpietrez pe oameni ca să nu le poruncească să ne atace, că atîţi cîţi sînt de mulţi ne poate dovedi...

Floreal ieşi în lărgimea ce închipuia uşa şi trosni din biciul cel alb, şi odată se potoli larma, iar bieţii oameni rămaseră nemişcaţi care pe unde se găsiseră.

— Ar trebui să ţinem palatul în întuneric... Unde o fi butonul aprinderii generale ? Mă duc să-l caut... Hai amîndoi... e mai bine !

Căutară butorul şi găsea numai de cele ce aprindeau şi stingeau lumina dintr-o cameră.

Stinse şi ei cît putură.

La intrarea palatului dădură însă de o manetă.

O apăsă în jos şi toate luminile se stinseră.

Atunci se auzi o voce ce venea dintr-un colţ :

— Pentru ce faceţi întuneric ?

Ei tăcură. Floreal, cu paloşul în mînă, iar uriaşul cu pumnii strînşi.

— Vă-ntreb, de ce faceţi întuneric ?

— Dar cine eşti ?

— Eu sînt Ţopler; dar voi cine sînteţi ?

— Eu sînt Floreal, şi fratele meu de cruce este Agerul Pămîntului.

— V-a robit şi pe voi zgripţa ?

— Nu !... dar dumneata eşti robit?

— De douăzeci şi cinci de ani şi o zi, ziua de astăzi.

— Eşti liber, domnule Ţopler, dar de unde ne vorbeşti ?

— Din laborator.

— Unde e acest laborator ?

— Camera 3000, spre apus, şi la o sută de metri sub pămînt, adică sub stînca vulcanului. Mergeţi pe un cori-

dor, la adînc, şi daţi de laboratorul meu... Dar ce-aţi făcut zgripţii ?

— Am ucis-o !...

— E peste putinţă... Ea e nemuritoare.

— Am ucis-o !

— Neştiutorilor ! Eu am ars-o şi i-am răspîndit cenuşa pe văi şi pe dealuri, şi cenuşa ei s-a strîns şi zgripţa s-a făcut la loc. Cînd dormeam fără grijă — copiii ei erau mici — ea a venit, m-a legat, m-a pălmuit, m-a sărutat şi m-a închis unde mă găsesc şi acum... Deci, vine zgripţa, şi, dacă n-ai fi frumos, băiete, te ucide, cum pe zeci de mii de tineri i-a ucis.

— Credeam c-am distrus-o de istov... pentru că bucăţelele, tăiate mărunt ca cele de cîrnaţi, le-am aruncat în canalul cu acid sulfuric...

— Cred că moleculele ei s-au descompus, şi-apoi nu se pot închega în apa tare...

— Poate ; dar şi eu credeam că făcînd-o fum, gaz şi vapori de apă, scrum şi cenuşă, ea nu vai mai învia, şi totuşi a-nviat...

Aţi dat drumul sufletelor închise de ea în nişte cisterne mari din camera 208 ?

— Nu, asta n-am făcut-o.

— Repede, copii, repede acolo. Spargeţi uşa şi rostiţi aşa : „în numele tatălui, fiului şi sfîntului duh, vă poruncim spirite legate aici de vrăjite zgripţei să plecaţi, că sînteţi în numele lui dumnezeu dezlegate. Plecaţi unde voiţi, or unde spiritele libere vă vor povăţui. Să nu mai ascultaţi spiritul zgripţii... în numele tatălui, fiului şi duhului. Amin !" Repede copii !

— Floreal spuse !

— Ia-mă în palmă şi ştii, uşa de care se trîntea zmeoaica.

Porniră şi în trei paşi fură la uşa camerii 208...

Cu un pumn uşa fu spartă. Două butii mari de sticlă se vedeau de-o parte şi de alta. în ele nu se vedea nimic.

Floreal începu să rostească formula ce i-o spuse Ţopler.

Un trăsnet lumină încăperea şi mai mult.

El tresări, şi se opri un moment; dar apoi începu iar. Atunci auziră foarte desluşit nişte văitături...

— Lăsaţi-mă, lăsaţi-mă, să pui pe ăştia să-mi adune părticelele din apa tare, ca să-mi fac trupul la loc, şi vă făgăduiesc că nu vă mai fac nici un rău...

— Diavolii şi cei ai lor mint, sînt perfizi, n-au credinţă, sînt înşelători... „în numele lui dumnezeu sînteţi dezlegate voi toate spiritele d-aici !... Plecaţi unde voiţi, orunde spiritele libere vă vor povăţui !

— Nu ! Nu ! Nu !... s-auzi un glas... Nu plecaţi ! Nu sînteţi dezlegate... Vă voi urmări ca vultur nevăzut şi vă voi duce tocmai în iad. Urmaţi-mă pe mine !... Pe mine î...

— Nu mai ascultaţi spiritul zgriptei, în numele tatălui.

— Nu ! Nu ! Nu ! s-auzi vocea ! Nu mai rosti formula !

— Şi al fiului şi al sfîntului duh ! Amin.

Cele două butoaie plesniră şi se făcură două purcoaie de făină de sticlă.

Un vînt grozav azvîrli pe Floreal jos şi-ncepu să-1 rostogolească.

— Pune mîna, frate Ager, că m-a luat!...

Agerul îl prinse, dar fu trîntit şi el jos şi rostogolit ca o pălărie de paie cînd o ia vîntul.

— în numele sfintei treimi, i-aţi mîna de pe noi, spirit satanic, şi du-te de pe pămînt. Amin ! zise Floreal.

Vîntul încetă şi ei se opriră din rostogolit gîfîind.

— Şi rămasă în stare de spirit, tot este rea ! spuse Agerul.

— Ba încă şi mai puternică !... De aceea s-o fi zicînd că, de cei morţi să vorbim nufriai de bine ca să nu-i supărăm, că morţii, dacă nu toţi pot vorbi tare să-i auzim, apoi mai toţi ne pot insufla poveţe, care ne pot ajuta, ori care ne îndeamnă să ne ducă la peire... Nevăzuţi fiind ne povăţuieşte, adică ne vine în gînd să facem întocmai cum le e gustul.lor. De ne sînt prieteni, ne-nvaţă de bine ; de ne sînt duşmani, ne-nvaţă ca să ne primejduim,

Se sculară de jos şi porniră în sala de la uşa cea mare a palatului.

— Domnule Ţopler ! strigă Floreal.

— Da, copile...

— Am liberat spiritele, dar ne luase p^amîndoi...

— Vă ducea la canalul cu apă tare.:. Bine că ţi-a venit în gînd să rosteşti formula căreia i se pleacă totul în lume... Altfel eraţi acum spirite, dacă nu închise în butoi, dar orcum, fără trupuri.
— Cum faci de ne auzi şi te auzim ?
— Razele electromagnetice, razele lămpilor se fac curenţi de inducţie şi impresionează telefoanele... Ştiţi şi voi asta... Pe pămîntul vostru i se zice radiofonie...
— Asta este.
— în toate camerile sînt aşezate aparate ce vă arată toate mişcările ce le faceţi şi vă reproduc vocea... Mă mir cum aţi putut destrupa monstrul acesta feminin, plin de geniu şi de putere spirituală... Veţi fi găsit-o poate dormind şi uitînd să-şi puie în jur cercul magic.
— Am găsit-o dormind.
— A uitat să-şi puie cercul magie, că vă era peste putinţă să vă apropiaţi de ea.
— Adică cercul ce l-am pus şi noi cînd am dormit întîi în insulă, şopti Agerul.
— Da, poate, da... Cercul acela e adevărat, iar adevărul asupra a ceva ce există, îl găsesc unii mai curînd alţii mai tîrziu ; îl afirmă fiecare cu vorbele proprii lui şi, de poate să-1 folosească, îl foloseşte, or de nu, îl spune ca să-1 poată folosi alţii, explică Floreal uriaşului.
Apoi tare :
— Am vrea să vii să mîncăm cîtetrei...
— Veniţi de mă liberaţi, auziră vocea * lui Ţopler. Camera trei mii, spre apus, la o sută de metri sub pămînt.

Agerul luă în palmă pe Floreal şi, din cîţiva paşi, foarte mici pentru uriaş, ajunseră la o scară ce ducea în jos.

Scoborîră pe ea şi ajunseră la un zid de fier.

— E poarta, adică uşa, vorbi Ţopler dinnăuntru. Cred că este aproape cristalizată... Izbeşte-o, uriaşule, cu piciorul şi cu pumnii, că poate se va sfărîma.

Agerul o izbi cu piciorul. Poarta nu se clinti. Dădu de patru ori şi se opri.

* în ediţia de bază urmează din greşeală : *Agerului.*

— Loveşte mereu, dar ritmic, adică să se petreacă între lovituri aceeaşi trecere de timp. Cred că e cristalizată... Am făcut, iubite tînăr Floreal, un aparat care izbeşte în ea ritmic, îi produc *fenomenul de rezonanţă,* provoc granularea moleculară sau cristalizarea, iar atunci atracţia între molecule devine foarte mică, şi nişte izbituri mai violente o pot fărîma... De altfel auziţi, aparatul meu ciocăneşte mereu în ea...
Uriaşul izbi cu pumnii şi cu piciorul cît putu şi poarta se sparse ca un geam şi căzu jos. Avea o grosime ca de 20 cm. Cît p-aci era să turtească un ciob din ea pe Floreal.

·

O încăpere uriaşă, ca un fel de peşteră, se văzu naintea lor. Căutară cu ochii să vază pe aşa-numitul Ţopler. Nu văzură nimic, decît mese lungi, încărcate cu fel de fel de sticle, de notiţe, de maşini mici şi mari.
— Unde eşti ? întrebă Floreal.
— Dumnezeu cu toţi şi eu noi î auzi o voce lîngă el.
Floreal se uită. I se păru că vede o formă străvezie.
— Unde eşti, domnule ?
— Uite-mă, tinere, aici. Şi Floreal simţi o mînă caldă apucîndu-1 de dreapta lui. Sînt aproape invizibil...
— Invizibil ? ! întrebă Floreal. Şi se uită sperios. O formă ca animalele acelea de mare, gelatinoase, o pricepu că-i stă în faţă. Cum ai ajuns aşa ? !
—• Haide să mîncăm, şi vă voi spune la masă. Frate Ager, ia-ne în palma ta şi du-ne... Eu sînt foarte obosit de nesomn.
Agerul întinse palma şi Floreal se urcă pe ea cu gelatina aceea în formă de om.
Din cîţiva paşi ajunseră. în sala de mîncare se opriră şi se aşezară la masă.
Floreal şi Ţopler mîncau cum mîncau 6amenii, dar Agerul frîngea cutii, sorbea conţinutul şi făcea lîngă el morman de cutii goale.
Floreal privind, spuse :
— E o nenorocire să ai un corp aşa de mare de hrănit.
— E o pedeapsă ! răspunse Ţopler.

— Pedeapsă ?

— Da. Voi aveţi nişte presupuneri în care credeţi şi sînteţi despărţiţi în două mari grupe... credincioşii şi necredincioşii [...]

Necredincioşii — cum eram şi eu odată — dacă stabilesc formele vechilor vieţuitoare, deduc de acolo că nu există spirite, ci numai vieţuitoare în devenire, vieţuitoare ce se perfecţionează din generaţie în generaţie, dar care ca indivizi sînt toate muritoare în sens absolut.

De exemplu : gîştele... provin din nişte mari şerpi zburători ! Gîsoanii şi acum mai şuieră ca şarpele ! Broasca, pînă lapădă coada, este şi ea de forma unei reptile sau de peşte, şi alte multe d-astea. Aici e un şir ce pare şir de evoluţie, sau de transformare în mai bine. Uriaşul nostru e un fel de Igonodan, de pleziozan întîrziat 1 Presupunerea mea, că am drept să fac şi eu **o** presupunere, este alta, adică asta ce ţi-o spui : spiritele găsesc chiar pe pămîntul acesta un foarte mare număr de forme trupeşti, de trupuri în care se pot îmbrăca sau întrupa, potrivit cu starea lor de desăvârşire. E cineva suflet josnic, tîrîtor, perfid, face supralicitaţie de slugărnicie şi de linguşire, se poate întrupa, dar se poate întrupa în trup de cîine ce se gudură mereu, or în trup de şarpe, ce se tîrăşte, or de altă formă potrivită întocmai cu starea de desăvârşire la care a ajuns. Cleveteşte, spune minciuni, se leagă de toţi, mănînea — cum zice românul — murdării, îi place să ţie numai de acelea în conştiinţa lui, îi colcăie mintea numai de ele, are voie să se întrupeze, dar în cîine de om sărac, iar în starea asta îşi face gusturile : mîrîie mereu, latră cînd vrea, jăvreşte şi la luna după cer, şi-i place murdăriile pe care le găseşte foarte gustoase ! Are deseori momente de amintire de ce a fost şi ce-a ajuns şi atunci are ură pe oameni, pe orice om !... îi latră, îi muşcă !... Intră într-o curte, îi udă cu ce poate doniţa din care bea apă, temelia casii, coşul cu mîncare, ţăruşul pus hotar, căldarea în care găteşte mîncare. Ş-arată invidia, pizma, răutatea către toţi.

Cînd iese din trupul lui de pedeapsă, vede ce-a păţit şi poate îmbrăca **o** formă mai convenabilă, se-ntrupează în alt animal!... Cînd ajunge om şi rămîne vrednic de a

purta trup de om, este ca Floreal, este ca mine, este ca toţi oamenii cei cinstiţi, buni şi miloşi.

— Şi cum ai ajuns aşa străveziu, că văd prin dumneata cărţile din rafturile de la spate ?

— Totul e cu putinţă, pe măsura ştiinţei noastre. Am să vă explic altă dată. Dumnezeu a făcut apa cea limpede... Aerul cel limpede... moluscă de mare cea străvezie, cristalul de munte cel străveziu, diamantul cel dur în care rîde soarele... Avem materie şi moartă care e stăvezie, şi în cea în care sînt întrupate suflete, adică în materia ce-o putem socoti vie, avem forme străvezii !... Formele spirituale, pentru ochii noştri sînt foarte străvezii... Şi nu sînt vreun fel de moluşce ale cerului, ci sînt corpuri vieţuitoare foarte perfecte, forme de corpuri mai fluide ca aerul, mai fluide ca hidrogenul.

La ele pierderea de substanţă prin tocire, prin cheltuială fiziologică, nu este aşa de mare ca la uriaşul nostru ! O jumătate de centigram de cheltuială la unele spirite ; 350 de grame, or şi mai puţină la om ; 50—60 de kilograme la Agerul nostru !

Şi cu toate astea, cele 350—400 de grame de consumaţie fiziologică, ce luptă, ce zarvă, ce nenorocire generală între noi oamenii pămîntului !

Iacă eu mă simt sătul ! Am o pierdere [de] 200 de grame în 24 de ceasuri, şi din bucăţica asta de unt, din peştişorul acesta, din cîteva verdeţuri şi din zeama asta de fructe : 500 de grame cu totul, îmi repar pierderea sau uzajul, pui la loc oe-am păgubit şi echilibrul bugetului fiziolog mi-1 satisfac, adică îmi ţiu corpul nici mai uşure, nici mai greu.

— Ah, domnule Ţopler, cît de multe am eu de aflat de la dumneata ! vorbi Floreal.

— Eu trebuie să mănînc vreo 150 de kilograme ca să mă repar ! spuse şi uriaşul.

— Poate că şi mai mult, îi răspunse Ţopler, fiindcă asimilaţia şi dezasimilaţia nu e aceeaşi la toţi şi-n proporţie cu greutatea corpului, ci funcţiunile astea trupeşti atîrnă de sănătatea stomacului, de sucurile stomacale, de gustul mîncărilor, de felul lor, de substanţele hrănitoare

ce se găsesc în ele... Orcum e o pedeapsă că ai corpul * aşa de mare ; dar o să-1 lapezi cînd ţi-o fi termenul.

— în pustietatea codrilor de peste mare prindeam cocorii din zbor ; dropiile din zbor ; cerbii şi căprioarele din fugă!... O mînă întinsă şi era a mea oricare sălbătăciune fugace... Pe care le frigeam, le mai frigeam ; pe care nu, cînd mi-era foame, le-nghiţeam cu fulgi cu tot!

Şi acum hai să ne rugăm Domnului că ne-am săturat.

Se sculară în picioare. Ţopler pronunţa şi după el Floreal şi Agerul;

„Tatăl nostru care eşti în ceruri, tatăl creator al celor ce există ca văzute şi nevăzute, fie sfinţit şi puternic chiar şi numele tău, că numai dacă l-am rosti noi cu graiul, or numai cu gîndul, tot să devenim puternici şi mîntuiţi de orce rău să fim, ca o viaţă bună să fie şi partea noastră p-aici pe pămînt.

îngăduie Doamne ca şi pămîntul acesta să ajungă una din împărăţiele tale, făcîndu-se şi pe el voia ta cea bună şi sfîntă !...

Precum în nemărginirile cerului se găsesc luni pline de lumină şi locuitori plini de ştiinţă şi de înţelepciune, fă ca şi locuitorii pămîntului să ajungă plini de ştiinţă, de lumina cunoştinţelor şi de înţelepciune !... Dar Doamne, Doamne, ţi-o spunem din experienţă, dă oamenilor ştiinţă numiai pe măsura bunătăţii lor ! Sîntem de părere să tîmpeşti pe oamenii răi, dacă au ajuns să fie periculoşi celorlalţi prin ştiinţa la care au ajuns. Destrupează pe cei răi, că, dacă tu nu ai pagubă, paguba noastră ajunge şi la moarte, ne omoară cu lăcomia şi cu ştiinţa lor. îngăduie-le întruparea cînd vor fi miloşi şi buni, cinstiţi şi drepţi, iertători şi blînzi !...

îngăduie Doamne soarelui să soarbă apă din mări, să o facă nori, să stîrnească vînturi care să ducă norii în toate părţile pămîntului şi pe de rînd să plouă, ca pămîntul să aibă apă destulă, soare destul, să poată înmiit să rodească, ca să avem toţi, oreît am fi de mulţi, mulţi ca frunza codrilor şi nisipul mărilor, să avem hrana pentru toate zilele vieţii noastre de pe aici!

* în ediţia de bază, greşit : *cazul*.

Dă-ne Doamne scutire de ispitele satanice, de amestecul spiritelor rele în viaţa noastră, să nu ne mai insufle gîndurile lor, ca să nu mai facem fapte după poveţele lor.

Destul de cînd sîntem supuşi ifepitelor lor. Au obosit şi ei ispitindu-ne şi am obosit şi noi greşind după îndemnurile lor ! Destul ! Ajunge ! Dă-ne scutire şi du-i pe ei de pe pămînt în alte părţi — tu ştii unde — dar scapă-ne de inspiraţiile lor, de amestecul lor în viaţa noastră, de ei cu totul !

Dă-ne Doamne sănătate, deplină, atît trupului cît şi sufletului. Că al tău vrem să fie pămîntul !

Ai tăi vrem să fim noi pămîntenii !

Fă-ne bine, numai bine, Doamne ! Cîrmuieşte-ne tu, ca să nu mai greşim aşa de groaznic. Amin! Amin, amin !

Cîtetrei se-nchinară şi porniră afară din sala de mîncare.

— Trebuie să căutăm camera de comandă, spuse Ţopler, că numai stăpîni pe camera aceea ne putem considera jumătate stăpîni pe palat.

— Ce cameră ? Cum e camera aceea ?

— în camera aceea sînt centralizate toate secretele palatului, toate mijloacele de apărare ale zmeilor. De la mine, adică din laborator, o văd... este pe acoperiş... unde scoboară zmeii fie din zbor, fie din maşinile lor de zburat.

— Ager, pune-ne acolo sus pe acoperiş, pe amîndoi.

Agerul Pămîntului îi luă în palmă, ieşi cu ei afară din palat şi-i puse sus pe acoperiş.

— Eu ce fac jos ? întrebă el.

— Ne aştepţi, cercetezi zarea cu ochii şi spunem noi ee-om vedea că mai trebuie să fie făcut.

.

Acoperişul palatului era o suprafaţă întinsă, acoperită cu beton, mărginită de un zid tot de beton, de jur-împrejur. Suprafaţa asta cuprindea oa patruzeci de pogoane, iar în centrul ei era o cameră de sticlă, cu acoperişul boltit şi cu o lunetă îndreptată spre cer.

— Ciudat! vorbi Ţopler. Zmeii ăştia cercetează şi cerul. Sînt învăţaţi — şi cu toate astea sînt răi !

— Da, în toate odăile ce le-am colindat am găsit cărţi, mii de cărţi, vorbi şi Floreal. Pentru ce mai vor să fie răi ! ? se-ntrebă şi Floreal... Eu nu-i înţeleg...

Intrară înăuntru.

Camera avea o formă circulară şi se lăsa în interiorul palatului, ca patru metri, iar pe peretele ei circular se vedeau, ca aproape în relief, unele camere ale palatului..,

O masă rotundă în mijloc, circulară şi ea, cu diametrul de 20 de metri, se vedea ocolită de scaune. Pe masă, butoane în grupe şi numerotate toate, de la 1 pînă la 3001. Alte butoane, mai mărunte, în jurul fiecărui buton mai mare.

— Ia să apăsam pe butonul 3001, să vedem ce ni se arată, zise Ţopler.

Apasă, şi pe peretele alb [al] camerei circulare, ce o fi fost poate de marmură ori de sticlă, apăru laboratorul lui Ţopler.

— Ah.!...-e laboratorul unde am stat închis.

Un binoclu răsări dintr-un scob în masa, de lîngă buton, prin sărirea la o parte a unei clape.

Floreal luă binoclu şi se uită prin el pe perete, unde apăruse laboratorul.

— Lasă că nu e nimeni în el, îl vom vizita şi-ţi voi arăta ce fel de cercetări făceam eu acolo.

Ţopler apăsă pe butonul cu nr. 1.

Un clopoţel sună şi un glas se auzi vorbind :

— Luneta e gata, puteţi privi cerul.

— Lasă-mă să văd şi eu ce s-o fi găsind prin stele,. zise Floreal.

— Uită-te ; dar acum n-avem timp, şi-ţi mai spun că n-a ajuns ştiinţa omnească pînă acolo, încît să poată privi într-o stea ca în pagina unei cărţi deschise, îi vorbi Ţopler.

— Ştiu* dar... Oh!... Ce frumos este cerul! Asta e Satîrra ! îi văd inelele ! Ce-or fi ele ?..,

Ţopler ^păsă pe un alt^bin^^

^:£) /încăpere plină de maşini apăru pe perete. Pe uşa ei scria : „Sala maşinilor"

— Ascultă, iubitul meu, vorbi Ţopler, deocamdată lasă cerul, că e prea sus şi înecat de lumină, iar pămîntul acesta e prea jos şi copleşit de întuneric. Nu-i pasă lui de durerile pămîntenilor. Treci aici, că eu scobor în *sala maşinelor.* închipuieşte-ţi groaznica posibilitate de a sosi zmeii care au rămas vii. Ne pierde c-o suflare !... Trebuie să aflăm secretele palatului, căci numai atunci vom fi mai puternici ca zmeii. Mă duc în sala maşinelor, să văd cum le putem mînui. Tu stai aici, sus, şi apasă pe butoane, priveşte interiorul camerilor ce apar pe perete şi caută, că trebuie să fie p-aci planul palatului... Ager ! strigă el.

Ager arătă mîna în partea de miazăzi a palatului, ca semn că este acolea.

— Vreau să mă iei de-aici.

— Sînt gata, prietene, se auzi vocea lui groasă.

O uşă se deschise şi o cutie cu foteluri de jur-împrejur se văzu răsărindu-i în faţă.

— Ce-o mai fi şi asta ? !...

Nimeni nu-i răspunse.

— Trebuie să fie un aparat de suit şi scoborît, un *ascensor, descensor...* care s-a pus în mişcare la sunetul vocii mele... Da, zmeii trebuiau să aibă şi mijloace de astea de a urca şi a scobori repede şi fără să se ostenească. Dar neştiind să umblu cu el, cine ştie ce pot păţi... Frate Agerule, ia-mă tu şi scoboară-mă, fii tu deocamdată descensorul meu.

Agerul făcu palma căuş şi Ţopler urcă în ea. Dispăru în jos.

Floreal căută prin diferitele cutii să găsească planul palatului, şi tocmai cînd umbla să se lipsească de căutat, îl găsi formînd un registru mare, de peste patru mii de foi.

Pe prima pagină a acestui plan-registru era scris : *„Sala maşinelor.* Vezi cartea nr. 5, cu toate explicaţiile. In fiecare cameră se găseşte cîte o asemenea carte ce descrie camera cu toate misterele ei." împrejurul unui buton văzu scris : *„Biblioteca camerei".* Apăsă pe butonul acela şi se ridică în sus nişte dulapuri, cu patru faţade pline de cărţi. Floreal se duse şi luă cartea nr. 5.

O deschise şi citi : „Sala maşinelor e sala mişcărilor. Din ea se dă mişcare şi forţă întregului palat. Pe un canal-tub vin aburii încălziţi în stînca dimprejurul vulcanului, aburi ce sosesc în maşini cu o temperatură de peste 180°, cu aburi ce cîntăresc peste 5 kgr. metrul cub. Capacitatea unui cilindru fiind de zece metri cubi la o mişcare într-un sens, şi de alţi zece metri cubi la mişcarea de întoarcere, cursa fiind de 2 metri, presiunea aburilor pe cîte o faţă a pistonului este de 144000 kgr.

Dacă această forţă de presiune nu este de ajuns, se dă drumul aburului şi pe canalul nr. 2, şi maşina nr. 2 intră şi ea în mişcare.

Sînt zece canale şi zece maşini care pot da forţa mecanică de care avem trebuinţă. De altfel, în stîncile din jurul craterului, acolo unde temperatura lor este de 180°—200°, se mai pot aşeza încă alte tuburi groase de aramă, în care să se fiarbă apă, să se vaporizeze, iar vaporii să fie trimişi, fie de-a dreptul în turbine de vapori, fie în camere de compresiune numite cilindri cu piston. Focul vulcanic — după calculele inginerului Ferver — ne poate da cinci sute de milioane de cai putere pe secundă î Inginerul Ferver poartă nr. 2803 şi, cînd avem nevoie de el, îl putem pune la o muncă productivă..."

Floreal fu trezit din citit de vocea lui Ţopler.

— Fiule, văd că te-ai apucat de citit... Caută, vezi, există vreun capitol : „Apărarea prin raze"... ? căci dau aici de nişte uriaşe lămpi, ce pot topi drugii de fier ca pe nişte luminări de ceară, vîrîte în arcul electric. Te rog, repede, căci maşinile sînt puse în mişcare cam a patra parte din numărul lor. Cine le-a pus, ce-o fi cu ele de umblă fără mecanic, nu ştiu... par a umbla automat... Mişcarea de şine sau automatismul se pare că este aplicat în toate.

Floreal, cînd îşi aruncă ochii pe peretele unde scria sala maşinilor, i se păru că, într-adevăr, unele roate păreau a se învîrti.

Căută iar în marele registru la litera de la început şi găsi că era un capitol : „Apărarea prin raze*". în notiţa explicativă citi : „Un tren de raze, egale în pas, ce s-ar

* în ediţia de bază : *gaze.*

întîlni într-o regiune oarecare a spaţiului cu un alt tren de raze, neegale în pas cu cele de la trenul întîi, venind unele împotriva altora, ciocnirea lor ritmică şi continuă va avea ca efect încălzirea spaţiului unde se ciocnesc, o încălzire ca de cuptor ce s-ar găsi acolo. Se poate face o barieră de foc nevăzut, o barieră care să producă încălzirea animalelor vii aflate acolo, putînd să le fiarbă trupurile în sîngele şi în zemurile trupurilor lor şi să le ucidă fără putinţa de a se apăra.

Razele ultraviolete, din cele trei grupe, pot produce acest efect, fiind trimise printr-un spaţiu ionizat."

— Destul Floreal... Ştiu ce avem de făcut. Caută acum la capitolul „Automatism" sau regulari automate, nu ştiu cum o fi titlul în carte ; bănuiesc că şi ăsta trebuie să fie, şi citeşte tare ca să te aud şi eu.

Floreal căută şi citi tare :

„O rîşniţă globul d-ar fi, şi dumnezeu l-ar învîrti, ce dumnezeu ăst rob ar fi ? Mişcarea în natură este regulată şi se-ntreţine... automată !"

— Asta e ca moto, spuse Floreal.

— Zi nainte.

„Se derivă o părticică dintr-o forţă care provoacă o mişcare a unei piese mecanice oarecare şi, cînd piesa a ajuns într-un punct, se declanşează altă derivaţie din forţă şi duce piesa de unde începuse întîi, ca să urmeze iarăşi drumul făcut.

Regulatoarele automate, ori cum le-am numi, roboţi, servomotori, declanşoare şi altele, trebuie să facă parte din sistemul noilor maşini de mişcare mecanică. Cartea nr. 6 explică automatismul naturei şi mijloacele de a-l introduce şi în maşinile noastre mecanice."

— Destul, Floreal. Uriaşa maşină ce umblă aici mereu are regulator automat. Ah, Ce ?

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Floreal.

— Maşina stă... De ce stă ? ! S-amestecă o mînă străină ?

— Zmeii ?!

— Caută, caută... Întreţinerea maşinelor, mersul, oprirea, cum or fi titlurile, nu ştiu ! Ah ! începe o altă maşină să umble... Caută.

Floreal căută în cartea mare şi găsi iar în notiţa explicativă :

„întreţinerea maşinilor, pe lîngă curăţenia pieselor, unsoarea lor, au nevoie şi de răcirea pieselor, şi de odihna lor şi de încetarea fenomenului de rezonanţă, care le-ar granula şi care le-ar distruge, dacă n-ar avea perioade şi de odihnă. Cartea 7 explică amănunţit".

— Destul ! vorbi Ţopler Motoarele lucrează pe rînd- Un ceasornic, un aparat oarecare, trebuie să oprească automat pe unele şi să pornească automat pe altele. Copile ! Mă urc la tine sus, acolo am priceput că se găseşte inima şi sufletul palatului acesta. Evrica ! strig şi eu ca Arhimed.

Ţopler urcă acum sus cu ascensorul ; pricepuse felul cum trebuie să se folosească de el.

— Am priceput, fiule, unde se găseşte inima şi sufletul acestui palat minunat : aici, în camera asta.

Deschise şi el marele registru, unde scria : „Camera centrală" şi citi uimit, ca o jumătate de oră. Se putea zice că citea de aproape uita să şi sufle.

Apăsă un buton şi, de jur-împrejurul pereţilor albi, apăru o sumedenie de pătrate, în care se reflecta ca şi zugrăvite, interiorul celor trei mii de camere. Se vedeau în ele mesele, scaunele, paturile, dulapurile cu cărţi, tablourile şi toate ce se mai găseau.

— Să aşezăm acum „semnalele prevestitoare", spuse Ţopler, sau antenele palatului.

Apăsă pe un buton roşu şi o lampă se aprinse fci faţă-i.

— E semn că semnalele prevestitoare vor funcţiona numaidecît.

Floreal strigă :

— Iată capitolul ăsta, citeşte-1, iubite maestre !

Ţopel ceti tare :

„Palatul poate fi azvîrlit în aer chiar de la marginea mării. Celei trei mii de butoaie cu dinamită, zidite în temeliile lui, pot fi aprinse din trei puncte : din punctul numait Stînca neagră, din Stînca albă şi din Stînca roşie. Dacă Ţopler se liberează cumva şi ar vrea să facă din pa-

lat o cetate a lui, cu neputinţă de cucerit, el va putea f£ făcut pulbere cu tot palatul, Ţopler liber înseamnă moartea noastră".

— Harta insulei... repede, repede, Floreal !

Floreal căută în cartea mare şi găsi că în cartea 109 se găseşte harta insulei.

— Dar unde, unde, în ce dulap e cartea asta ?

„Mijloacele de transport ale celor dorite", citi Ţopler.... Evrica !

Apăsă un buton albastru. O voce de femeie rosti *i*

— Porunceşte, stăpîne.

— Voiesc cartea 109.

— Numaidecît...

Prin aer venea acum o carte, din camera 109, ce se vedea în pătratul ei. Cartea veni şi se aşeză singură pe masă.

Ţopler o desfăcu şi văzu harta...

— Oh !... dar insula are opt milioane de kilometri pătraţi : adică un miliard şase sute de milioane de pogoane.^ un întreg continent.

— Uite, aici, aici... e însemnată Stînca neagră î

— Şi aici, în partea astălaltă : Stînca albă.

— Ce putem face ?!...

— Rupeţi, tăiaţi, smulgeţi firele... repede, cît se poate de repede !...

O voce s-auzi în aparatul de vestire :

„Stăpînii, preaputernicii zmei, feciorii măriii-tale, luminată împărăteasă, sînt în zbor dasupra mării... Sosesc veseli, sănătoşi şi puternici !"

— Hait! ne-am dus!... Repede, fiule, repede!... Vin zmeii !...

Floreal, luat în palmă de Ager, scoboară în pimniţă...

— La dreapta, ţine la dreapta, spunea Ţopler... Acolo... alea sînt!... smulge... Tu nu poţi ; Ager, smulge tu !... Rupe !...

Ager smulse două fire...

— Nainte spre răsărit, repede... Acolo !... Rupe ! Ager !... Aşa !

— Spre miazănoapte... repede !... Sînt tot două... alea sînt. Smulge! Iute!... Ah!.. S-a făcut... Veniţi sus... ba

nu !... legați firele cu mașinele de electricitate statică... repede !... Floreal,- ce-ai citit în școală de nu le cunoști ?...

„Preaputernicii zmei, feciorii măriei-tale, luminată împărăteasă, au trecut marea !... Vin..." se auzi iar în pîlnia vestitorului.

Țopler vedea interiorul pimniții de parcă l-ar fi avut în față.

— Iute î... Iute !... Iute !... strigă el. Ah, Floreal, alea sînt dinamuri !... Cele de sticlă... sînt mașinele... Acelea î... Iute... Fă contactele bine !... Ah !... Ah !... Veniți sus, că le pun în funcțiune !... Sosesc zmeii !...

Floreal fu aproape azvîrlit pe terasa palatului de către mîna puternică a lui Ager

— Dar eu, eu ce fac ? ce mă fac ? întrebă Agerul.

— Cît timp zmeii ni se vor împotrivi numai cu puterile lor trupești, n-avem de ce să ne temem de ei. Ei sînt puternici numai în mijlocul născocirilor științifice, care le fac puterile de milioane de ori mai mari. Ascunde-te în pimniți !... Vom, mai vedea ce-o fi de făcut. Reduși la puterea lor, vor fi slabi, căci glonțul îi străbate, paloșul îi taie, focul îi arde, funia îi poate strînge de gît!... Numai în mijlocul invențiilor, pe care s-au făcut ei stăpîni, numai în mijlocul lor sînt puternici... în afară de ele sînt carne fragedă, sînt tot așa de supuși morții cum sîntem și noi !... Iute, Ager,, în pimniță, și, de ne auzi strigînd, vino și fă ce ți-om spune, ori ce-i pricepe singur că trebuie să faci.

Floreal citi repede :

„Poți ține pe cineva prins într-o cameră, închizîndu-se ușa printr-o apăsare a presei hidraulice ce va lucra îndată, în orice cameră s-ar găsi, îi poți da aer care să-1 adoarmă, sau aer care să-1 îmbete ca rachiul, sau aer care să-1 ucidă.

Apeși butonul geamăn al camerii, butonul cel mic, de la baza butonului mare și rostești din gură ce vrei să se facă și se va face. Vibrațiile acustice pun în mișcare servomotoarele care vor îndeplini vorbele."

— Floreal... fii gata și cu paloșul, că te pomenești ca vom fi reduși și noi tot la puterile noastre trupești. Dacă...

„Luminată împărăteasă, preaputernicii feciori sosesc !" se auzi în pîlnia vestitorului.

Țopler stinse toate luminile.

— Ce faci ? Aprinde-le î șopti Floreal.

— Așa spune aici. E semn că sînt așteptați. Acuși le aprind.

Palatul tot fu din nou luminat.

Floreal se uită într-o oglindă din față. Trei bărbați, cu trupurile de la jumătate încolo sub formă de șarpe, se văzură coborînd în fața ușilor mari ale palatului. își strînseră aripile negre ca de liliac și intrară în sală zîmbitori.

— Mama noastră ne așteaptă cu masa pusă, da ? se auzi vocea unuia din ei.

— Da ! zise Țopler.

— Dar leii de ce nu răcniră ? ! întrebă unul.

— Și nici șarpele de ce nu șuieră ? Ce-o fi cu el ? Doar hipnotizați sînt, să ne dea de veste dacă s-a-ntîmplat ceva rău. Du-te de vezi, noi mergem la mama.

Țopler apăsă pe butonul sălii mari și ușa se-nchise» dar unul din zmei, cel trimis afară, apucă de ieși afară.

. — Ce e ? întrebară cei doi rămași în sală.

— De cedați închis ușa ? întrebă cel d-afară.

— Noi nu 1

— Țopler ! Să știți c-a scăpat Țopler î răcni cel de afară. Luați-o la camera de comandă, cu ascensorul, că eu zbor sus acolo ! spuse cel d-afară.

— Gazul de adormit, în sala de intare a palatului t zise Țopler.

Se văzu cum zmeii zburau în sus și apoi cum cădeau încet, cu aripile întinse. Căzură apoi jos ca niște cîrpe și rămaseră așa, nemișcați.

Un fîlfîit de aripi se auzi atunci în afara camerei, pe terasa palatului. Floreal așteptă cu paloșul ridicat. Zmeul se uită prin geamlîcul camerei. Văzu pe Țopler, așa puțin străveziu cum era, stând la masa de comandă.

— Ce e cu tine, tată ? Tătucule ? Ți-a dat drumul mama ? V-ați împăcat ? și el se forță să zîmbească.

— Nu, zrneule ! îi răspunse Țopler.

— Atunci ? Ce faci aci ? Dă-mi voie să intru și eu. Am să-ți spui cîteva descoperiri științifice.

— Nu ! Nu-ți dau voie.

— Ha! Ha! Ha!... rîse zmeul. Eu, stăpînul palatului, să n-am voie! Vorb£ d-astea ar putea să mă supere, tătueule.

El izbi cu coada peste geamuri. Geamurile se îndoiră, dar nu se sparseră.

— Degeaba izbeşti, le ştii bine că sînt de oţel străveziu ! îi răspunse Ţopler

— Ştiu, una din invenţiile tale chimice... Dar tot dă-mi drumul ; că îţi jur că nu-ţi fac nimic. Şi ţi-am adus o carte !...

Ţopler nu-i răspunse.

— Nu crezi ?! De ce ?... Jur pe sufletul tău, pe al tinerelului de lîngă tine, pe sufletul meu, chiar şi pe al fraţilor mei, pe dumnezeu chiar !...

— Tu ai suflet, dar crezi că n-ai; şi e ca şi cînd n-ai avea. Tu n-ai dumnezeu, deşi este dumnezeu, fiindcă nu crezi în el. Jurămîntul tău îi dai ca monedă de înşelare şi aş fi un dobitoc de-aş crede în cele ce făgăduieşti tu pe pămînt! Trebuie să ai legături cu cerul ca să pot crede în ce spui, or tu n-ai astfel de legături.

— Cum ? dar dacă e dumnezeu, şi eu calc jurămîntul, nu mă pedepseşte el îndată ?

— Are dumnezeu şi altele de făcut, decît să aştepte pe cei ce jură strîmb şi să le sucească gîtul numaidecît.

— Dar mama ce face ? asta cred că vrei să mi-o spui...

— O fi ajuns în iad, căci a fost descompusă în canalul cu acid sulfuric.

— Aşadar trebuie să căutăm a ne face de petrec unul la altul ?

— Cam aşa.

— Vei cunoaşte mînia mea, Ţopler !

— Am cunoscut-o şi-n trecut şi voi mai cunoaşte-o, dacă te-o mai îngădui dumnezeu,

— N-ai cunoscut-o, că te iubea mama...

— Iar voi îmi speculaţi ştiinţa şi munca ! Vă eram folositor şi de aceea mă păstraţi, altfel îmi făceaţi de petrec.

— Eşti cu tinerelul ăla !... înţeleg !... N-o să vă bucuraţi mult de izbîndă... Am puteri pe care nici nu le bănuiţi.

Zmeul zbură sus, spre un nor ce negrea în slavă.

— Urmăreşte-1 cu luneta, Floreal! spuse Ţopler.

Floreal îndreptă luneta spre el şi spuse :

— Se duce spre vulcan.

— Iute. iute... vezi dacă scrie în cartea mare cew despre vulcan, despre misterele lui, despre...

Floreal şi Ţopler deschiseră cartea la litera V şi. găsiră : „Vulcanul şi Puterile extrase din el. Cartea 1000^

— Cartea cu nr. 1000 să mi se aducă ! strigă Ţopler ui pîlnie.

O carte venea ca în zbor din bibliotecă şi se aşeză pe masă. Ţopler o desfăcu în două şi dădu o parte lui Floreal.

— Citeşte repede... Poate are vreun mijloc de a. opri maşinele, şi atunci rămînem şi noi la puterile noastre trupeşti..,

— Să omorîm zmeii cei doi, că, dacă stau maşinele,, . ei se trezesc din somn, vorbi Floreal.

— în sala de la intrarea mare, acid cianhidric şi fosfogen în cantitate de a omorî cinci sute de oameni, strigă. Ţopler în pîlnie.

în sală zmeii cei doi se vedeau trîntiti jos ca doi balauri ucişi.

Floreal citi repede în carte : „Apa vaporizată de căldura vulcanului poate circula în trei feluri. întîiul fel : mergînd pe tuburi la turbinele de vapori şi punîndu-le în mişcare, sau la camerile de compresiune ; al doilea fel : fiind îndreptate printr-un comutator pe drumurile subterane, ca să fiarbă orice vieţuitoare s-ar găsi p-acolo ; al treilea fel : să fiarbă tot ce s-o găsi în camerile şi pimniţele palatului... Butonul nr. 1000 arată imaginea subteranelor şi a camerilor de vaporizare, iar butoanele mai mici, din jurul lui, pune în funcţiune mersul aburilor din camere..."

Ţopler apăsă pe butonul 1000. Pe perete văzu un uriaş zmeu zburînd printr-un gang subteran...

— Zmeul! se duce la camerile de vaporizare... Iată-ll... El e !

— Butonaşul doi !...

Ţopler apăsă pe butonaş şi o ţîşnire albă de aburi se văzu năvălind pe gang. Zmeul se opri o clipă şi-apoî

zbură îndărăt cu toată repeziciunea. Aburul însă îl prinse şi îl învălui, trecînd de el şi ieşind afară pe gura tunelului în forma unor nori albi şi deşi. O clipă nu-1 mai văzură.

Cu ochii ţintiţi şi fără să clipească, ei se uitau la imaginea tunelului. Văzură ieşind afară şi tîrîndu-se zmeul pe care socoteau că l-au opărit...

— A scăpat!... A scăpat, diavolul !

Văzură însă zmeul căzînd jos. Aburii se urcau în sus şi nu-1 mai ating|eau.

Luminele se stinseră deodată...

— Ce **e?!** Ce e?!...

— Treburie să fie efectul abaterii aburilor pe tunel, ca să opărim zmeul... Maşina, nemaiprimind aburi, a stat, şi electricitatea nu s-a mai produs.

Ţopler apăsă pe un buton şi... luminele se aprinseră, iar pe gura tunelului se văzu aburii ieşind din ce în ce mai puţini. Maşinele se văzură iar mişcînd. Zmeul tîrîndu-se neputincios pe jos.

— Duceţi-vă acum şi legaţi zmeul şi aduceţi-1 încoace... Poate ne vai fi folositor cu ce am putea să aflăm de la el.

Floreal sări în palma Agerului şi plecară.

— O luaţi spre vulcan. E o peşteră şi din peştera aceea porneşte tunelul... La gura tunelului — auziţi ?

„Ah, gîndi Ţopler... Floreal va nemeri el cred, fiindcă a văzut d-aici gura peşterei. Trebuie să citesc... Ah da, cartea 54", strigă în pîlnie :

— Mai la dreapta mult.

Văzu că Agerul o ia spre dreapta.

îi pot conduce d-aici... Mi-ar trebui un reflector, care să-i conducă, ei ţinîndu-se numai în fascicolul lui de lumină.,

Citi în registru la partea vulcanul, şi apăsă pe un buton mai mic. Văzu acum foarte desluşit pe Agerul; văzu toate împrejurimile vulcanului. Ba ceva mai mult, în palma Agerului zări şi pe Floreal. în registru găsi că despre reflectoare vorbeşte tot cartea 54.

— Vreau cartea nr. 54, zise el.

O carte venea în zbor şi se aşeză pe masă. O desfăcu la întîmplare şi citi :

„Razele pot fi cel mai desăvîrşit mijloc de locomoţie. Cele nevăzute de ochi ca şi cele văzute pot transporta obiecte grele şi chiar curentul electric, cînd sînt ionizate O vieţuitoare prinsă în fascicolul de radiaţii, poate fi distrusă printr-o simplă apăsare de buton. Se ionizează fascicolul, se îngrijeşte ca fascicolul să nu atingă decît capul sau partea de sus a vieţuitoarei şi se dă drumul curentului. Mai repede ca într-o clipită de ochi, vieţuitorul e trăsnit, fiindcă el face legătura cu pămîntul, sau e ars şi scrumit, sau este numai paralizat — atîrnă de tăria curentului electric..."

— Doamne ! Doamne, rosti Ţopler, mare noroc au avut prietenii mei Floreal şi Agerul, că, dacă se găsea zmeoaica deşteaptă, or vreunul din feciorii ei, bieţii vieţuitori erau scrumiţi într-o clipă. Se vede că i-a ajutat aci dumnezeu, şi asta a fost *neprevăzutul,* sau *inponderabilul,* de care necredincioşii nu ţin socoteală, şi care îi răstoarnă cu toată uriaşa lor putere !...

Inponderabilul! Inponderabilul !... Şi ăsta e în mîna numai a lui dumnezeu.

Ţopler citi nainte.

„Razele port şi vocea şi în general orice sunet... Pot transmite muzică, tunete, zgomote şi imagini de mişcări, de oameni sau de orce alt vieţuitor..."

„Ei da, gîndi Ţopler, trebuie să le arăt ieşirea tunelului şi locul unde se găseşte zmeul."

Citi cîtva timp în cartea nr. 54 şi-apoi apăsă pe un buton şi vorbi.

— Pînă să vă dau busole de direcţie, dirijată prin raze nevăzute, trebuie să vă dau direcţia prin grai. Abate-te, Floreal, spre dreapta... Unde se vede stanca cea neagră, este intrarea tunelului. La intrarea lui zace zmeul opărit.

— Ne vezi ? întrebă Floreal.

— Vă văd foarte bine. Ţineţi dreapta, dreapta... Intraţi acolo în peşteră... Nainte... Puţin la stînga... Acolo... mormanul acela negru... Ei da, voi nu-1 vedeţi... Alo... Ia-1 frate Agerule, dar pune pe Floreal în păr, pe zmeu ia-1 la spinare... Bravo fraţilor !...

După puțin timp Agerul sosi şi puse pe Floreal pe terasa palatului, iar el trînti jos pe zmeul opărit.

Floreal intră în camera de comandă.

— Cred că sîntem scăpați de zmei.

— Şi eu cred. Va trebui să înecăm în apă toată sala cea mare unde sînt zmeii cei doi. Apa distruge fosgenul şi acidul cianhidric. Scoatem leşurile lor şi le azvîrlim în canalul cu acid sulfuric.

— Cu ăsta ce l-am adus ce facem ?

— Dacă şi-o mai reveni, vom vedea ce putem afla de la el; dacă nu, moarte bună şi fără nici o înviere.

— Pune-1 jos, frate Agerule, şi mai aşteaptă-ne.

Țopler apăsă pe un buton şi pe perete se văzu că în marea sală unde se găseau cei doi zmei ucişi prin gaze otrăvitoare, începu să țîşnească din plafon o ploaie măruntă de apă, ce umplu toată camera de o ceață nepătrunsă. Apoi se văzu apă ca de doi metri strînsă jos şi nişte robinete se deschiseră şi apa începu să curgă pe •canalele de sub palat. Uşile stăteau tot închise. Un ventilator începu să urle şi aerul fu absorbit şi împins pe nişte tuburi, ce-1 silea să iasă apoi în borboroci într-un rezervor 'CU apă...

— Spală aerul de urmele de gaze ce ar mai fi putut rămîne, explică Țopler.

Uşile apoi se deschiseră de perete şi ventilatoarele începură să urle şi mai tare.

— Ce faci ? întrebă Floreal.

— Primenesc aerul din camere... Este trebuință de aşa ceva. In aerul din camere, în pereți, în parchet sau duşumele şi în plafoane sau tavane sînt impregnate substanțe odice şi păcătoase d-ale zmeilor. Aceste Impregnări influențează pe nesimțite, prin vibrațiile lor proprii, asupra nervilor noştri, asupra felului nostru de determinări nervoase şi intelectuale. Ne predispun — cum s-ar zice — să facem fapte de care făceau şi zmeii. Am începe să gîndim ca ei, să dobîndim o logică ca a lor şi apoi să făptuim ca ei. Trebuie să ne scăpăm de aşa-numita influență a mediului sau a locului, ca să putem fi liberi în gîndurile şi în faptele noastre. Vei vedea că voi spăla tot cu acizi şi cu raze ultraviolete. Ne trebuiesc alte vibrații înmagazinate în pereții palatului. Prin reflectoare uriaşe, prin oglinzi segmente de sferă, prin oglinzi parabolice, prin lentile felurite, vom trimete soarele, puternicul soare, să vază tot, să ardă necurățeniile impregnate pe orunde !... Nu vreau să fiți influențați de cele rele.

— De unde ştii aceste adevăruri, iubite maestru ?

— Din observări. Eu, pînă a nu fi robit de zmeoaica, eram un om de lume. Lucram cîte nouă ore în laboratorul meu de chimie ; dar cînd ieşeam din el, porneam prin oraşe, peste cîmpuri, prin păduri, peste mări. Fiecare loc mă influența într-un anumit fel... De pildă : camerile de oțel mă influențau într-un mod, ce l-aş numi... desfrînat. Pădurea într-un fel, muntele în alt fel, iar zările mărilor, cu totul altfel... Departe, departe, nu ştiu unde, să merg, să găsesc țărmuri de basme, colțuri de rai !... Nimicurile vieței nu mai mă preocupau !... Erau vibrațiile mediului care mă puneau la acelaşi acord cu ele...

într-o zi rătăceam cu iahtul meu pe mare... Ah î marea! Ah! muntele. Codrul!... Cîmpul ! Pămîntul tot!... Oamenii lui, pasările lui, toate-mi sînt dragi ! Visam cu ochii întredeschişi şi gîndeam : eu, eu, omul de ştiință, ce rol mi s-a dat între acestea toate ?... Să fiu o forță creatoare, o forță conştientă şi nobilă !... Trebuie să scap omenirea de frica foametei ! Şi — iubiții mei — mi-am fixat scopul de atins : *prepararea alimentelor sintetice !* Dus în gînduri mari şi frumoase, m-am pomenit cu doi ochi mari ca două funduri de băniți, fixați asupra mea... N-am mai ştiut de mine şi mnam trezit în acest palat. Zmeoaica mă hipnotizase şi mă robise !...

Țopler apăsă pe un alt buton şi din nou pompe nevăzute trimeteau stropi de acizi peste pereții de sticlă ai camerilor. Apoi fascicole de raze, ce păreau drum de flăcări, jucau pe pereți, pe tavane şi pe duşumele... Camerile se curățau de impregnările rele.

Soarele răsărea.

Agerul Pămîntului înfăşurase pe zmeul opărit în lanțuri, ca pe un copil în faşă, şi dormea si horcănea de tremureau toate frunzele pomilor.

Zmeul, cu pielea ce se jupuia şi plesnise printre lanţuri, gemea şi gîfîia.

Ţopler şi Floreal, retraşi într-o cameră cu totul întunecoasă, dormeau şi ei. După atîta frământare sufletească, în care nervii le fuseseră încordaţi pînă la plesnire, acum dormeau ; vorba ceea, duşi de pe lumea asta. Tocmai pe seară Ţopler se deşteptă întîi şi aprinse o lumină c-o sucitură de buton. Cum razele de lumină izbiră pleoapele ochilor lui Floreal, se deşteptă şi el.

— Te simţi bine, fiule ?

— Da, mă simt parcă mai puternic acum, decît ca atunci cînd m-am culcat.,. Dar ce-o fi zbîrnîind aşa ?...

Se sculară amîndoi în sus şi ascultară.

— O mai fi vreun zmeu ?...

— Eu ştiam şapte şi cu zmeoaica opt...

— Agerul Pămîntului !... Ei, frate ! strigă Floreal-

Zbîrnîiala era mai tare.

— Sus la camera de comandă.

Amîndoi ieşiră în coridor şi urcară cu ascensarul, sau descensorul, căci ei încă nu aflaseră numele acestor camere de urcat şi scoborît.

— Butonul împrejurimelor !...

Numaidecît pe *o* parte a peretelui apărură împrejurimele. Văzură pe Ager dormind, pe zmeu înfăşurat în . lanţuri şi...

— Âh !... sforăie Agerul, spuse Floreal. Ne-am speriat degeaba...

— Ei, bată-1 norocul... Aşa e î Trebuie să ne gîndim şi la el...

— Eu nu dau de rost ce să-i facem...

— Niei eu nu prea... Mai cu seamă că, după părerea mea, trup mare, sau corp uriaş, înseamnă nenorocire mare, trebuinţă mare de hrană !

— Şi eu, răspunse Floreal, tot aşa gîndesc.

— Uzează sau consumă materie trupească multă, pe care trebuie s-o înlocuiască din hrană — asemenea multă, în împietraţii noştri, sau în adormiţii noştri, trebuie să avem şi doctori şi mari fiziologişti... Ar mări glandele tiroide şi toate celelalte glande, la vreo fată ce s-ar afla încă în creştere, şi ar preschimba-o în fată uriaşă. Dar forma asta a fost odată pe pămînt, şi dumnezeu a stins-o cu încetul... Nu mai e bună pentru pămînt. Totuşi să-i facem o femeie, două, trei, să le sterilizăm, ca să nu se mai prăsească...

— Ce crimă ! murmură Floreal.

— Părerea ta este să-i lăsăm să se prăsească ?

— Da.

— Arată-ţi motivele.

— Noi şi fiecare om în parte, nu poate să-şi păstreze corpul o veşnicie. Cu încetul, încetul, orcît o fi de îngrijit, tot se uzează. O haină, chiar nepurtată, dacă n-o găseşte moliele s-o roază, tot o-mibibă praful, tot o roade peria de şters, tot o descompune cu încetul aerul umed, or uscat, or cu urme de acizi în vaporaţie. Haina, numită trup, se uzează şi ea... şi — pînă nu s-o descoperi înlocuirea desăvîrşită a celulelor uzate cu celule noi-născute, moartea tot va domni pe pămînt. Vom muri şi noi, vor muri şi ei, va muri fiecare om în parte ! Dacă e aşa, de ce să nu le lăsăm şi lor bucuria şi necazurile — zic, dacă s-o putea crea o fată uriaşă pentru el — de a avea şi ei prunci ?... Dacă descoperi alimentele sintetice, orişicîţi uriaşi rriîncăeioşi ar fi pe pămînt, alimentele nu vor lipsi niciodată. Să trăim cît de mulţi sub soare !

— Bine fiule , ai dreptate. Haide să vedem zmeul, să vedem putem să-1 vindecăm, şi căror glande îşi datoreşte el, două cornițe în frunte, şi oasele coccigene, alungite aşa, ca să-1 formeze şarpe de la jumătate încolo.

Scoborîră jos şi se opriră lîngă Ager.

— Să-1 deşteptăm, zise Floreal.

— Cu ce ?'

— Cu strigătele, altfel gîdilîndu-1, ar mişca sau ne-ar izbi adormit... Mai bine...

— Da, ai dreptate, răspunse Ţopler, să-1 deşteptăm cu gîndul...

întinseră mîinele spre el şi Agerul deschise ochii. Se sculă în capul oaselor...

— Da, visam că zmeul va învia, lăpădînd pielea lui de şarpe... Dar uite-1 e tot aci...

— Să deschidem uşile, frate Ager...

— Ah!... avem trupurile moarte ale zmeilor dinăuntru...

împinseră în uşă şi intrară în sală.

— Ia-i, frate Ager, şi du-te cu ei la canalul cu acid sulfuric.

Agerul Pămîntului îi înşfacă cu cîte o mînă şi porni cu leşurile lor.

— Aerul pare foarte curat aici, vorbi Floreal.

— Şi eu cred că trebuie să fie.

— Să dezmorţim acum robii...

— Dar mai întîi să hotărîm ce să facem cu ei... .

— Le vom da întîi şi întîi libertate, şi apoi vom hotărî împreună cu ei.

— Fiule, tu eşti într-adevăr un suflet bun. Foloseşte-te acum de bicele tale.

Floreal scoase biciul alb şi plesni din el.

O larmă începu să se audă prin toate camerile palatului.

— Veniţi aici, în marea sală ! strigă Floreal, Vă cheamă stăpînii !

în sală începură să intre bărbaţi şi femei de toate vîrstele. Veneau toţi cu capetele plecate şi foarte fricoşi.

— Aţi auzit chemarea ?

— Am auzit-o, răspunseră cîteva mii de glasuri.

— Voi mai repeta-o. Veniţi toţi, care de pe unde sînteţi, veniţi în marea sală de la intrare I

Pe uşile ce dau în sala mare veneau mereu cei chemaţi.

— Care a fost numit mai mare peste voi toţi ? întrebă Floreal.

— Eu ! şi un om ca de doi metri şi jumătate, ce era într-adevăr mai înalt ca toţi, ridică o mînă în sus.

— Cum te numeşti ?

—• Numărul o sută.

— Nu vreau numărul ce-1 ai, ci numele tău de botez.

— Nu-mi aduc aminte de el.

Ţopler explică :

— Dac-au fost hipnotizaţi şi li s-a poruncit să-şi uite numele, apoi ei şi l-au uitat.

—• Ascultaţi, fraţilor, zmeoaica şi zmeii sînt răpuşi.. Trupurile lor au fost descompuse în canalul cu apă tare, ce era pentru voi o primejdie de netrecut. Mai există unul singur, legat şi rănit şi ăla. O să vi-1 arătăm. De învăţatul Ţopler, care era închis în pimniţele palatului, cred că ştiţi şi voi. Iată-1 aici, liber şi sănătos. A luptat din răsputeri la pierzania zmeilor şi îi vom păstra toţi recunoştinţă.

Zmeii au fost foarte puternici. Numai cu ajutorul lui dumnezeu i-am biruit; altfel ne-ar fi fost peste putinţă.

Sîntem acum stăpînii palatului şi ai întregei insule. Am hotărît ca tuturor să vă dăm liberatatea ; adică să plecaţi, de vreţi, ori să staţi, dacă vă convine să staţi.

Libertatea este bunul cel mai de valoare. Libertatea e tot aşa de mare ca şi sănătatea desăvîrşită. Libertatea este mare cît şi viaţa. Acest mare şi dumnezeiesc bun vi-1 dăm tuturor cu toată inima. Noi nu voim oameni robi, ci voim oameni liberi şi fraţi.

Veţi construi corăbii, vapoare, maşine de zburat şi veţi pleca spre ţările sau locurile voastre.

Cei care veţi vrea să rămîneţi în insulă, veţi rămînea tot liberi, tot oameni trăind în voia voastră.

Dar să ştiţi fraţilor, că libertatea are legile ei naturale, legile ei dumnezeieşti, oare legi, dacă sînt călcate, libertatea se restrînge, se micşorează şi poate fi luată cu totul; că şi ea are codul ei penal.

Cei mai mulţi dintre oameni nu merită să fie liberi şi nici să fie ajutaţi de alţii fără condiţii. Acestea sînt adevăruri şi eu adevărul îl vorbesc!!

Legile dumnezeieşti ale libertăţii sînt foarte simple. Ascultaţi-le încă o dată din gura mea : „Ceea ce ţie nu-ţi place altora nu face. Ceea ce ţie îţi place să ţi se facă, aceea fă şi tu altora.

Poartă-te cu orice om în aşa fel, că purtarea ta, dacă s-ar generaliza, adică dacă s-^ar purta toţi ca tine, bine să-ţi aducă şi ţie şi altora."

Astea sînt legile care îndeamnă pe oricine să fie o garanţie de viaţă pentru toţi. Dacă eşti, prin purtarea ta, prin lăcomia ta, prin felul tău de a trăi ca om între oameni, o primejdie pentru alţii, şi pentru tine devin ceilalţi o primejdie.

Eşti o nenorocire pentru mulţi, mulţi se vor preschimba în nenorociri pentru tine. Aşa e legea cerului !

Eşti moarte pentru alţii, alţii vor fi moarte pentru tine. Astea sînt sancţiunele ce se aplică celor ce calcă legile libertăţii. Cum vedeţi, codul penal scris de cer este simplu şi potrivit cu faptul,

Credeţi că este aşa, or nu ?

— Da, da, aşa este ; dar noi n-am călcat legile libertăţii şi totuşi robi ai zmeilor am căzut !... vociferară mulţi.

— Fraţilor... Unde mai sînt zmeii ? Ei v-au robit pe voi şi v-au dat hrană leilor, tigrilor, şerpilor. Unde mai sînt ei ? Au fost şi ei robiţi, învinşi adică cu totul şi distruşi. Credeţi voi, că dacă voi trei mii de robi vă temeaţi de ei, oare ei opt zmei nu se temeau de voi, cei trei mii de robi ai lor ? Din frică naşte frică, din groază naşte groază, din suferinţă naşte suferinţă, din moarte naşte moarte !... Aşa e legea cerului î Credeţi voi că îndrăznea vreun zmeu să doarmă liniştit în mijlocul vostru ?... N-^ar fi adormit de frica grozavă că nu ştie care din voi robii îi puneţi capul la picioare ! Dacă viaţa voastră nu putea fi o plăcere, apoi nici a lor nu putea fi o desfătare sigură. Vă ţinea hipnotizaţi, adormiţi şi tot se temea de voi, că un om cu o mare putere morală ar putea să vă deştepte şi să le faceţi război.

Nimeni din cei ce calcă legile libertăţii nu scapă nepedepsit, iar ei le călcau groaznic.

Care vreţi să rămîneţi în insulă veţi rămîne, respectînd legile libertăţii,

— Unde să ne mai ducem ?... Rămînem aici, răspunseră sute de glasuri.

— Bine, rămîneţi care vreţi ; dar iarăşi trebuie să vă mai repet alte cîteva adevăruri.

în insula noastră, *munca va fi socotită virtute, iar nu înjosire, nu pedeapsă, nu ruşine. Vom căuta să ne însutim şi să ne înmiim puterile prin captarea forţelor naturei.* Dacă acum putem zice că un om are putere de un om putere, prin aplicarea maşinelor, ce le vom pune în mişcare, să putem spune mîine că un om de azi are o putere cît un milion de oameni de ieri ! Fără îndoială că ne vom ajuta între noi, ne vom sprijini sau proteja unul pe altul, că legea solidarităţii va fi aplicată ; dar>

fraţii mei, şi *ajutorul* are legile lui naturale şi *protecţia* :sau sprijinirea are legile ei naturale, legea solidarităţii are articolele ei dumnezeieşti, articole ce, dacă sînt încălcate, pedeapsa vine tot aşa de natural.

Cei mai mulţi dintre oameni nu merită să fie ajutaţi, fiindcă se vor preschimba în nişte trîntori sau leneşi, ce vor umbri degeaba pămîntul. Dacă *munca o socotim virtute,* contrariul ei : *lenea, o vom socoti viţiu.*

Protecţia, cum spui, are legile ei naturale, pe care nimeni nu le scrie, dar pe care toţi le simte.

în ţara tatălui meu vedeam pe unii boieri sprijinind sau protejînd pe oameni ce-i numeam mici lichele. Ce se-ntîmpla ? Lichelile se îngîmfau, se obrăzniceau, batjocoreau pe oameni şi făceau rele la adăpostul protectorilor lor. îi observam şi găseam că şi protectorii lichelilor mici erau lichele mari şi se adunau fiindcă se asemănau. Vedeam licheaua mică zbierînd porunci, amenintînd şi nenorocind pe oameni în dreapta şi-n stînga. Legea naturei îi izbea însă şi pe unii şi pe alţii : cădeau lichelele mari, se alegea prăpădul şi de lichelile mici î Nu trebuie, dar, protejat oricine şi fără condiţii, ca să nu-şi satisfacă licheaua pornirile de bestie, la adăpostul protectorului, să nu poată să-şi arate voinţa protivnică dreptăţii şi omeniei. Cei care merită protecţia vor căuta, ca la adăpostul protectorului, să-şi arate bunele calităţi de om, înfăptuirea speranţelor şi a gîndurilor lui de om folositor tuturor oamenilor. Cei răi se fac şi mai răi cînd sînt sprijiniţi, înjosesc pe protector, îl arată deopotrivă la suflet cu ei.

în insula noastră vrem fiecare să avem de toate, adică să avem averi sau bogăţii. Vom avea toţi de toate ; dar şi *avuţia* îşi are legile ei naturale, care legi, dacă sînt călcate, piere avuţia ori numai se micşorează.

Dacă ceea ce socoteşti avere a ta păgubeşte altuia sau altora, averea aceea ori va fi micşorată, ori va fi pierdută sau distrusă.

Ia gîndiţi-vă, are unul o mie de purici ! Care i-aţi respecta averea asta ? E o avere, căci el o are, dar ce avere ? î

Are un mare stol de porumbei, care adună sămînţa de cînepă semănată de alţii să crească... Cine nu-i împuşcă ?

Ai lui sînt porumbeii, dar de unde se hrănesc ? De la alţii ! Şi, dacă e aşa, nu-i mai respectă nimeni.

Are cineva un taur ce împunge şi pe care-l lasă liber ! Cine n-ar căuta să se scape de pericolul acesta ?

Are o turmă de porci ce-i ţine slobozi să se ducă pe oriunde or vrea ei. Se poate respecta o aşa avere ?

Deci fraţilor şi *avuţia* are legile ei naturale.

Acum care rămîneţi şi care plecaţi ? Dar să nu credeţi că vă dăm afară din insulă ! Nu ! Noi vă dăm timp să vă faceţi mijloacele de trecut peste mare. Treceţi cei ce rămîneţi, la dreapta, cei ce vor să plece, la stînga.

O mulţime trecură într-o parte şi alţii în alta.

— Nunărul 2803, inginerul Ferver, în ce parte este trecut ?

— La dreapta, răspunse un glas din mulţime.

— Vino aici, frate. Ştiinţa ta te ridică între noi.

Un om mărunţel, ca de 45 de ani, veni în faţa lor.

— Am găsit în cartea nr. 5, că chiar zmeii te preţuiau. Te preţuim şi noi mai mult, şi cu fraţii ce vor rămîne cu noi, vom preschimba insula noastră în rai...

Din partea dreaptă să se aleagă doctorii, chimiştii, fizicienii, mecanicii, inginerii şi matematicienii... Frate Ferver, notează-i, că vrem să ne folosim de ştiinţa lor.

Inginerul Ferver începu să-i noteze. După ce se întocmi liste de fiecare categorie de învăţaţi, Floreal le vorbi !

— Trebuie să organizăm munca. Vreau să facem din insula noastră un adevărat rai ; să fie precum în cer aşa şi pe pămînt.

Inginerul Ferver va fi ministrul forţelor mecanice. Va studia prinderea sau captarea forţelor naturale şi preschimbarea lor în forţe conduse sau mecanice. De va găsi cu cale să vaporizăm apa în tuburi-sonde, vîrîte la 5—6000 de metri în adîncimea pămîntului, apoi să facem acele sonde şi să obţinem vapori de apă pentru orcît de multe maşini sau motoare am avea ! Vreau ca nici un rîu să nu curgă fără să fie dezbrăcat de forţa de mişcare. Vreau ca din suta în suta de metri, motoare de vînt să scoată apa din subsol, iar nu din rîuri, s-o azvîrle în bazine, s-o frămînte în bolboroci de aer suflaţi, şi din jos, apoi s-o răspîndeacă sub formă de ploaie sintetică sau artificială peste cîmpurile cu bucate, peste livezile cu pomi, peste pădurile cu pasări !...

Vreau să schimbăm clima insulei noastre. La ecuator şi-n zonele închise de soare e nevoie de ploaie zilnică ; la 50°, 45°, 30° e neapărată trebuinţă de o ploaie la 2—3 zile, după felul compoziţiei pămîntului.

Plantelor de orice fel le trebuie pămînt băligărit, aerisit şi udat la 2—3 zile. Să le dăm acestea. Avem trei părţi apă şi două pămînt... avem apă destulă. Să ne folosim, de ea, de aerisirea ei şi a pămîntului ; de îngrăşămintele cu resturi de plante şi animale — aşa-zisele băligaruri — şi vom obţine plante din ce în ce mai viguraose, mai roditoare ; păduri mai înalte şi totul crescînd cu perfecţionarea climei.

Vreau să perfecţionăm clima pămîntului.

Pămîntul e în cer, iar răutăţile după el, clima lui lantîmplare, sărăcia şi războaiele dintre oameni dovedesc celor din alte pămînturi că noi nu prea ne-am depărtat de dobitoace ! Să ne fie ruşine că noi ne certăm pe pămînt, că ne învrăjbim pentru hrană, că ne războim pentru atîtea trebuinţi pe care le-am îndestula cu prisos, dacă am fi ceva mai înţelepţi şi mai ştiutori ; ceva mai blînzi şi mai credincioşi în dumnezeu.

Pe pămînt se găsesc toate putinţele şi de aceea vreau să preschimbăm pămîntul în rai î Ne trebuiesc forţe mecanice uriaşe şi le vom avea, pentru că sînt de jur-împrejurul nostru ; şi le vom smulge din apele ce curg, din vînturile ce suflă, din valurile ce se zbat, din focul vulcanilor şi al pămîntului, din razele soarelui !

Avem pretutindeni forţe naturale în cantităţi uriaşe.

Vreau să captăm forţele naturei şi să le folosim spre îndestularea vieţii noastre, ca să putem preschimba pămîntul în rai.

Acestea sînt condiţiile şi legile naturale sub a căror aplicare vreau să trăim ca oameni.

— Ai vorbit ca un om moral, iubitul meu Floreal, răspunse Ţopler.

— A. vorbit ca un om de ştiinţă morală ! complectă inginerul Ferver.

— Savantul Ţopler, vorbi Floreal va îndeplini slujba de ministru conducător al laboratoarelor de chimie ; va fi

ministrul chimiei ! Va înfiinţa laboratoare de cercetări chimice, cu scopul principal : descoperirea tuturor felurilor de alimente sintetice. Dacă substanţa universală una este, în miile ei de reprezentări sau aspecte, apoi chimia sintetică să creeze orice substanţă cu proprietăţi după voie sau după trebuinţă. Dintr-o piatră să facă o pîine, or un vas de aur, or un glob de aramă, or o bucată de carne grasă, or ce-o vrea !

Iubitul nostru frate, Agerul Pămîntului, va fi, deocamdată, forţă publică, înşfăcînd ca un cleşte uriaş pe orce călcător al legilor.

Cînd ne vom cunoaşte fiecare ce putem, fiecare de ce sîntem buni, atunci vom face repartiţia muneei mai potrivit calităţilor sau aptitudinelor noastre... pînă atunci vom folosi acest provizorat arătat pînă acum. Cunoaşteţi-vă, fraţilor, voi pe voi, fiecare pe sine şi fiecare pe celălalt şi la muncă ! La muncă, pentru noi î

Ţopler spuse :

— Adunarea e sfîrşită ! Putem ieşi să ne facem rost de hrană şi să ne plimbăm. Deocamdată magaziile palatului sînt pline cu toate bunătăţile pămîntului. Luaţi, mîncaţi, săturaţi-vă ; dar nu risipiţi, că încă n-am desăvîrşit mijloacele de a prepara alimente sintetice.

Floreal, Ferver, chimiştii, fizicienii şi mecanicii mă pot însoţi în laborator, să vă arăt ce lucram şi eu acolo şi ce avem să lucrăm cu toţii de acum înainte.

Lumea porni spre ieşire. Cei care se ştiau pricepuţi în vreo ştiinţă se strînseră în jurul lui Floreal şi Ţopler. Porniră apoi pe scările înclinate ce duceau la laborator.

.

Soarele scobora spre seară şi Ţopler tot nu sBrşise explicaţiile lui chimice. El spunea :

„Molecula de ordin mineral, faţă de molecula de ordin vegetal sau animal, se deosibeşte în construcţie şi în aşezarea intimă sau electronică, după cum se deosibeşte o bucată de pămînt de o formă neregulată, un oarecare bolovan, care ar fi ars şi roşit, de o bucată tot de pămînt, dar fasonată în cărămidă, în olan sau ţiglă, sau în tub de apă, sau de canal, fasonate prin tipare sau cioplire. După cum nu poţi zidi bolţi de poduri, arce de case, ziduri înalte cu bolovani arşi şi nepuşi în forme or ciopliţi, ci numai cu cărămizi arse, or cu forme precise, poţi face aşa ceva, tot aşa nu poţi construi o moleculă vie, o celulă vie cu molecule moarte, ce se pot asemăna sau numi : bolovani de substanţă universală. Moleculele vii şi celulele sînt construcţii făcute de viaţă, construcţii făcute de suflete sau spirite, cum îi place să ne spuie iubitul nostru Floreal. Mai uşor fac zahărul din celuloză, decît din cărbune mineral, deşi este şi el de origină organică. Şi mai uşor îl fac din zeamă de sfeclă sau din zeamă de porumb, decît din celuloză sau din cărbunele de petrol. Plantele sînt vieţuitoarele ce sînt silite să-şi construiască trupurile din molecule moarte şi minerale, se trudesc mult de tot să transforme acele molecule în molecule apte pentru viaţă. Dacă găsesc sub ele şi în jurul lor resturi ce au făcut cîndva parte din trupuri de vegetale sau de animale, adică băligar, vieţuitoarele numite plante cresc mai repede, mai viguroase, muncesc mai puţin ca să-şi asimileze substanţa trebuinciasă vieţii şi trupului lor. De aceea băligarul artificial sau sintetic, sau îngrăşămîntul chimic nu poate fi superior băligarului natural, format din resturi sau din trupuri moarte de vegetale şi de animale. Dvs. agricultorii, să folosiţi băligarurile naturale cînd le aveţi şi să nu le ardeţi, căci arderile înseamnă mineralizare, înseamnă o dare înapoi a evoluţiei moleculare şi celulare. Pe cît se poate fiţi specialişti, dar nu unilaterali ; susţineţi-vă părerile, supuneţi-le dezbaterii tuturor, dar nu fiţi obraznici în a le susţine şi nu le impuneţi cu forţa tuturora. Greşalele ne pîndesc în orice clipă şi la orice distanţă ; iar greşalele sînt dare înapoi, sînt regres !

— In fiecare zi să ne povesteşti ca astăzi, strigă Mina, fata ce ajutase cu sfaturile ei de la început pe Floreal şi Ager.

— Vom pune ca pe o masă comună gîndurile noastre, speranţele noastre, dorinţele noastre, închipuirile şi judecăţile noastre, răspunse Ţopler. Vom lua de ele cunoştinţă toţi şi vom munci fiecare în direcţia spre care ne cheamă plăcerea şi dragostea mai mult. Ne vom pricepe adică vocaţia fiecare şi, potrivit ei, ne vom îndruma muncind iar fiecare.

— Dar leneşii ? strigă unul. Vocaţia de a fi leneş ?

— Se vor odihni pînă li s-or înţepeni picioarele ! Natura anchilozează pe leneşi. Deveniţi asemenea pietrelor, îi vom duce noi la canalul ce-i va mineraliza foarte repede !

Foarte mulţi izbucniră în rîs. Era poate primul rîs spontan de la moartea zmeilor.

Spre seară ieşiră din laborator, vorbind ei între ei despre cuburile de pămînt ce le văzuseră în laborator şi pe * care Ţopler voia să le preschimbe în brînză, în unt, în grăsime, în pîine şi în celelalte după voie.

Unul strigă cam, tare :

— Asta nu se poate ! Să facem rachiuri şi vinuri din apă !

Ţopler auzi cuvîntul şi răspunse tare :

— Totul se poate, totul, deci şi a face vin din apă, dar în anumite condiţii. Afar necredinţa din sufletele noastre, afară cuvîntul : „nu se poate" sau „e imposibil", încercaţi şi absurdul, că nu se ştie dacă şi în domeniul socotit al lui nu s-o fi găsind adevărul cel mai adevărat, adică logica absolută. Nu vreau să mai aud cuvîntul : „nu se poate !". Vreau să aud : „totul se poate, dar în anumite condiţii". Căutaţi condiţiile sub care orice lucru gîndit sau dorit se poate.

Toţi tăcură şi mai apoi se răspîndiră şoptind.

De cînd insula intrase în stăpînirea lui Floreal, a lui Ţopler şi a Agerului, înfăţişarea ei se schimbase cu totul. Zmeii, cu toată răutatea lor neînţeleasă, se interesaseră de descoperirile ştiinţifice şi căutaseră, prin toate mijloacele îngăduite şi neîngăduite, să se folosească de cunoştinţele şi de experienţele celor mai de seamă oameni de ştiinţă. Ei îngrămădiseră în insulă fel de fel de maşini, cu care voiau să-i schimbe şi ei înfăţişarea totală. Cînd Floreal orîndui pe cei despietraţi în grupe, după învăţătura şi meşteşugurile lor, şi cînd porni cu ei să cunoască munţii şi văile insulei, apele şi codrii ei, şi trosni din biciul cel alb, ieşeau bărbaţi şi femei din cite o rîpă şi fugeau speriaţi. Trebuia ca ceştilalţi să-i strige şi să le vorbească despre cele ce s-au mai petrecut în insulă şi abia le potolea spaima. Apoi erau întrebaţi, cu mare blîndeţe, de ce erau acolo unde erau, şi ce treburi erau puşi să facă. Din povestirile diferiţilor despietraţi, se încredinţa chiar şi Ţopler, nu numai Floreal, că zmeii erau întrupări de vieţuitoare iubitoare de ştiinţă, dar că erau foarte necredincioşi. Marea lor meteahnă sau infirmitate mintală era necredinţa lor că n-^ar exista un dumnezeu atotştiutor, atotputernic şi nemuritor şi că nici un vieţuitor n-are un suflet sau un spirit nemuritor. Din pricina metehnii ăştia, spiritele bune nu le îngăduiseră trupuri cu totul omeneşti, ci numai trupuri d-astea hidoasele, jumătate oameni, jumătate şerpi. Cu toată răutatea lor, din pricina marei lor iubiri de ştiinţă •dumnezeu îi îngăduise să trăiască întrupaţi şi să chinuiască mii şi mii de oameni ce aveau nenorocul să se găsească în drumul lor. Dar se umplusese şi la ei măsura relelor, cînd ajunseseră să chinuiască cu închisoarea pe un mare învăţat ca Ţopler. Trebuiau dar să fie destrupăţi şi duşi în alte părţi ale cerului, ca să trăiască şi să-şi urmeze drumul spre desăvîrşire.

Ţopler şi Floreal găsiseră dar o lume nouă pusă la cale şi li se părea acum mai uşor să desăvîrşească ei cele începute de zmei.

Insula spre centrul ei era nisipoasă şi deci stearpă. Avea un lanţ de munţi de jur-împrejur, dar mijlocul era cîmpie cu puţine păduri şi cu mult nisip.

Zmeii începuseră să sape puţuri adînci de sute şi mii de metri, ca să găsească straturi de apă subpămîntene, care să ţişnească în sus şi să facă din ele rîuri artificiale.

Apele sărate ale mărilor se filtrau prin pămînt şi apa ţîşnitoare nu mai era sărată : răul era că, în centrul insulei, apa ţîşnitoare se găsea pe la 2800 de metri adîncime şi ieşea caldă de 83°.

Prin mijlocul acesta se creaseră zece rîuri ce-şi vărsau apele într-un mare lac, mereu umbrit de aburii ce se ridicau din el.

Floreal ţinuse însă sfat cu ingineri găsiţi în cei foşti împietraţi şi notarise ca apa să fie scoasă din straturile mai de dasupra şi să creeze rîuri artificiale dar reci. Aşe-

* în ed. de bază : *din*.

zaseră dar motoare pe oare le învîrtea vîntul şi care motoare mişcau pompe şi azvîrleau apă mereu în sus şi o lăsau să curgă pe unde voia. Pe malurile acestor rîuri semănau păduri de măslini şi de smochini; de nuci şi de aluni; de meri şi de peri ; de pruni şi de caişi ; de piersici şi de portocali. Motoarele de vînt le îndeseau mereu şi le puneau să mişte stropitoare care azvîrleau apa în sus şi o lăsau să cadă sub formă de ploaie. Pe sub poala acestor păduri de pomi semănaseră căpşuni, micşunele şi alte multe feluri de flori. în alte părţi semănaseră iarbă moale şi mătăsoasă, iar în jurul livezilor, ca un fel de chenare, semănaseră păduri de stejari şi de ulmi. Dar nici pe aceştia nu-i lăsaseră numai pentru umbră, că sădiseră fel de fel de viţe, ce acum, erau urcate pe înalţi arbori şi erau pline de struguri. Spre centrul insulei, unde era şi mai cald, sădiseră cocotieri, fel de fel de palmieri, de curmali, de arbori de cocos şi arbori de pîine. Pe văile munţilor serrjănaseră păduri de castani şi de roşcovi. Ca să aibă pîine din destul, inginerii muncii pămîntului, prin amestecuri de polen şi altoiri, născociseră un fel de grîu altoit pe pir, care semănat o dată ţinea şi rodea şase ani în şir. Grîul acesta da o pîine gustoasă şi plină de saţiu.

Ca aerul să fie mai răcoros, ce uneori vara devenea prea încins, locuitorii insulei construiau lacuri artificiale, umbrite de păduri, care se legau între ele prin canale mai mici ori mai mari.

în lacuri lăsaseră să se prăsească peşti în voia lor, aşa că oriunde s-ar fi dus omul, găsea în ape peşti, scoici şi raci din destul, foarte uşor de prins, fiindcă erau prea mulţi ; iar pe uscat omul găsea fel de fel de poame, dulci ori acrişoare, după gustul fiecăruia. Pe marginea unor lacuri lăsase eîmpuri de nisip în care castanele sau cartofii puşi pe el se coceau **în** cîteva minute. **în** orice timp al anului se găseau pomi plini de fructe şi curpeni cu struguri, cu pepeni, cu castraveţi, cu zmeură, cu mure şi alte multe feluri de fructe ce pe la noi încă nu se găsesc.

Floreal pusese să se scrie pe pereţii locuinţelor îndemnuri felurite, **în** privinţa îmbunătăţirilor locului, se vedea scris ; **„Cîţi** pomi ai altoit frate luna asta? Cîţi ai **în**grijit ? nu te-nvăţa să-ţi răspunzi nici unul, că răspunsuri d-astea nu-ţi fac nici cinste şi nu-ţi aduc nici folos.

Trei lucruri îţi trebuie omule : hrană, adăpost sau locuinţă şi îmbrăcăminte.

Gîndeşte-te cum să-ţi faci rost de astea, fără să vatămi sau să le răpeşti de la altul..."

Pe toate locurile erau îndemnuri de astea. Se părea însă că aceste sfaturi erau de prisos. Nimeni nu fura, nu răpea de la altul nici un fir de aţă şi nu căuta să facă supărare cuiva. Pămîntul din mijlocul insulei nu mai era sterp ca odată, aşa că era belşug de toate. Poamele putrezeau pe jos, că nu erau atîtea vieţuitoare care să le mănînce pe toate cîte erau. Seminţele lor încolţeau şi creşteau libere, formînd lăstare şi păduri.

Inginerii muncii pămîntului născociseră nişte aparate ce le ziceau ei *udometre,* care, înfipte în pămînt, arătau ce cantitate de apă mai are pămîntul. Cînd se părea că începea uscăciunea şi era gata să se facă crăpături, atunci udometrele atingeau nişte sîrme şi pompele se puneau în mişcare singure şi cîmpurile, pădurile şi livezile erau udate iar cît trebuia, căci udometrele întrerupeau contactele, cînd umezeala voită era atinsă. Bucatele, dar cum era grîul, porumbul şi toate poamele, creşteau, curat, vorba românului : „ca din apă". Apă era destulă la diferite adîncimi. Apa sărată a mărilor se filtra prin pămînt, lăsa sărurile şi ieşea ca apă dulce, bună de udat şi de băut. Seceta ajungea necunoscută.

Inginerii muncii pămîntului mai născociseră şi alte aparate foarte folositoare pentru creşterea şi rodirea plantelor. Făcuseră nişte ţevi cu găuri la partea de jos, în care se înşurupau un vîrf ascuţit şi ceva mai gros ca ţeava, şi pe ţevile astea, ce le înfigeau în pămînt la diferite adîncimi, se putea turna la rădăcina plantelor, acolo, în pămînt, soluţii de băligar natural sau de cel artificial şi se puteau şi aerisi plantele la rădăcină. Aerul pompat pe acele ţevi — cînd se băga aer — era silit să iasă prin pămînt la suprafaţă şi ruginea pămîntul şi îl mărunţea. Motoarele de vînt, cînd rezervoarele de apă erau pline, învîrteau maşini electrice, ce luminau noaptea insula, şi plantele creşteau uneori la lumină. Se observase însă că plantele dorm, şi că au şi ele nevoie de întuneric, ca să nu mai sufere apăsarea razelor luminoase în tot

timpul. Dar inginerii găsiseră şi leacul ăsta. Făceau uneori nori, aşa că nici stelele nu se mai vedeau, şi pe insulă, în locurile unde erau oameni şi plantaţii, se putea spune că dormeau toţi, fiindcă era cel mai adînc întuneric...

.

într-o noapte, cînd toată insula era cufundată în întuneric, locuitorii fură deşteptaţi din somn de nişte zbîrnîituri grozave, care umpluseră tot cerul. Nişte fâşii de lumină veneau de sus în jos şi luminau acoperişurile caselor. Inginerul Ferver se pomeni deşteptat de-o rază de acestea ce-i căzuse tocmai peste pleoape. „Ce să fie ?" se-ntrebă el. Văzînd că pe cer luminele umblau, ieşi la fereastră şi îngrozit strigă : „Ne atacă pămîntenii, oamenii continentelor, în maşini de zbor!"... Apasă pe un buton şi clopotele de alarmă începură să sune pe la toate locuinţele. Floreal se deşteptă şi el, înţelese atacul şi vorbi în pîlnia aparatului de pe masă cu Ţopler, care se mutase iar în laboratorul lui din pimniţele palatului şi-şi continua cercetările în domeniul alimentelor sintetice.

— Oamenii continentelor ne atacă, ia aparatul şi ascultă, îi spuse el.

Nu fu nevoie să-i vorbească mai mult, că detunături grozave începură să se audă mai prin toate părţile.

— Azvîrl bombe de sus ! Zăpăciţii !...

— Ce vor de la noi ? întrebă Ţopler.

— Vor moarte mai nainte de termen ! Li se pare că 50—60 de ani de viaţa sînt prea mulţi şi aşa caută să-i mai scurteze, atît p-ai noştri, cît şi p-ai lor.

— Ce capete seci de înţelepciune... Ce capete seci... murmură Ţopler.

— Fraţilor!.. Oamenii continentelor ne atacă!... intraţi în pimniţe, în drumurile subpămîntene, astupaţi toate ferestrele, uşile şi răsuflătorile şi aşteptaţi ziua... Ei se vor scoborî din maşinile lor cînd vor crede că ne-au ucis, şi atunci vom sta de vorbă cu ei... Nu vreau să-i ucid, fiindcă încă nu ştiu cît sînt de proşti sau de răi... Poate că s-ar putea îndrepta. Dumnezeu nu vrea moartea păcătoşilor, ci îndreptarea lor.

Detunăturile, afară, huruiau întruna. Flăcări cădeau de sus şi dau foc la pădurile de castani, de stejari şi de alţi pomi roditori. Foarte multe locuinţe erau nimerite de bombe şi făcute praf ! Pimniţele însă şi reţeaua de drumuni subterane nu păţeau nimic, iar locuitorii şedeau ascunşi în ele, mai straşnic ca nişte şoareci în găurile lor.

— Ar trebui să le arătăm, că aici se găsesc nişte oameni dibaci în a se apăra şi dibaci în a ataca tot ca ei, spuse Ferver în aparatul lui.

— Nu ! încă nu ! Casele noastre le putem construi cît de repede dacă ei ni le distrug. Camera de comandă e mutată în pimniţă şi deci n-o poate lovi. Mîine la ora opt •— dacă va fi trebuinţă — despietrăm armatele noastre şi le-om pune să se măsoare cu ale lor. Acum, somn odihnitor, fraţilor. Dumnezeu cu noi toţi !

— Asemenea, preşedintele nostru. Amin! Amin !

Nu mai vorbi nimeni. Afară detunăturile se auzeau mereu, şi ei, neobişnuiţi cu zgomotele, cei mai mulţi nu putură să doarmă.

Agerul Pămîntului strigă supărat :

— Da dă-i Satanii, că mi-au stricat şi somnul ; hai să ieşim să le facem de petrec !

— Nu, frate Agerule, dormi în pace. După ce om sta de vorbă cu ei, vom vedea ce trebuie să facem. Poate că ne înţelegem. Astupă-ţi urechile şi căzneşte-te să dormi, că, odihnit mai bine, mintea va fi mai limpede şi judecata mai aproape de desăvîrşire...

.

Pînă la ziuă detunăturile nu încetară.

Soarele răsări vesel şi duios ca de obicei. Razele rîdeau în cioburile de geamuri sparte şi întuneca tăciunii ce ardeau şi flăcările ce mistuiau păduri de pomi şi locuinţe omeneşti. El părea nepăsător.

După un ceas de la răsăritul soarelui, Ţopler, care se ştia aproape nevăzut, ieşi la suprafaţă din laboratorul lui, să vadă ce-a păţit coaja pămîntului, atît de mult înfrumuseţată de ei toţi.

„Mari proşti !" zise el. Puse aparatul la gură şi vorbi :

— Iubite Floreal, scoală şi ieşi de vezi şi tu bubele făcute de lepra numită prostie ! O parte din coaja iubitei noastre insule este foc şi pirjoi.

— Ami ieşit şi eu de un ceas, iubite meştere, de cum au oprit bombele. Văz cum flăcările mistuie munca noastră... Mai văz spre apus... oştirile pămîntenilor că vin, unele în care blindate, altele pe jos, iar altele în zbîrnîitori de alea, zic că observă duşmanul de sus !

— Ah, da, le văd şi eu. Ce fără minte au rămas pămîntenii noştri, Floreal!

— Ei sînt fără credinţă în dumnezeu, iubite meştere, şi de aceea... Temerea de dumnezeu e începutul înţelepciunii, spunea tata.

O voce se pomeni că le răspunde :

— Vă vorbesc eu, insularilor, un continental, fiindcă văd că folosiţi şi voi radiofonia şi difuzoarele ei... Vă auzii că spuneţi că noi n-avem credinţă în dumnezeu. Aşa este, căci noi sîntem cei care am omorît zeii şi dumnezeii... Dar voi aveţi încă nevoie de zei ?... Vă simţiţi slabi şi nemernici şi căutaţi un sprijin împrejur, în jos, în sus, că vă e frică, ori chiar groază de viaţă ! Ca să vă faceţi curaj ca ţiganul ce trece noaptea singur printr-o pădure, născociţi şi voi sprijinitori nevăzuţi, sfinţi, îngeri, zei. Sînteţi rămaşi în urmă de căruţa progresului. Aşa au făcut toate popoarele şi aşa faceţi şi voi. Noi vrem lumină şi-n ungherile astea ale conştiinţei şi de aceea am declarat zeii morţi. Le-am scos acte de moarte ! Vedalele, bibliile, mitologiele le-am declarat pe toate poveşti, tot aşa de neadevărate ca şi basmele ! Unde mai este Amon ? Unde Iehova ? Unde Osiris ? Unde Zoroastru al perşilor, ori Zalmolxe al dacilor ? Unde Ball, al asirienilor ? Unde Mânu cu legile lui ? Unde Jupiter, Zeus, ori frumosul Apolo ? Unde Horus, Isis, ori chiar boul Apis ? Unde vechea trinitate : Brahma, Vişnu, Siva ? Unde Savaot, Cristos, ori Duhul, noua trinitate ? Noi i-am ucis pe toţi în conştiinţa popoarelor noastre ! Dumnezeu să-i ierte !...

Şi voi mai aveţi zei ? ! Bine, întîrziaţilor, vă silim acum şă le cereţi sprijinul în contra armatelor noastre î Deci, chemaţi-vă zeii, că noi am debarcat zece milioane

de oşteni pe insula asta şi o vom face a noastră, vrînd voi, ori nevrînd voi !...

— Treci la comandă, iubite maestre, şi pune bariera. Pînă să sosească la ea, eu voi încerca să le vorbesc, fiindcă ei ne pot auzi.

— Da, vă auzim, vă auzim, foarte bine.

Topler se lăsă în jos şi intră în camera de comandă. Floreal vorbi :

— Iubiţi continentali, văd că putem să vorbim unii cu alţii de la distanţă. S-ar putea să ne şi împăcăm, mai nainte de a răspunde şi noi la război cu război. S-ar putea ca iarăşi să aveţi dreptate să ne faceţi şi război şi să aveţi şi dreptate în a ne distruge şi credinţa sau superstiţia noastră. Recunoaştem că oamenii, în miile de ani ce le-au trăit, s-au simţit, s-au judecat şi s-au găsit slabi, adică fără o putere care să le ajungă sau prin care să poată infringe piedicile ce le întîmpinau în viaţă. Mici şi mari, adică simpli locuitori, ori mari conducători, se simţeau slabi în foarte multe împrejurări ale vieţii. Şi căutau atunci în lături, de jur-împrejurul lor, în sus şi în jos, o putere sau o forţă, pe care s-o cheme în ajutor. Şi dacă vedeau vîntul mişcînd pădurile, îi strigau : O, vîntule, împinge tu barca mea pe apă î Apoi de aci la o altă forţă mai greu de înţeles : O ! nu ştiu cine, vino şi scapă-mă că vine... ursul peste mine !... Şi tot astfel au cerut ajutor şi, cînd li s-a părut că li s-a dat, s-a născut în ei ideea de zei ! Cu-ncetul dar, în gîndul oamenilor, s-au născut zeii !... întîi ca foc, ca vînt, ca val de mare, ca soare, şi apoi ca Brahma, şi ceilalţi zei. Aceştia toţi, cu orice nume ar fi cunoscuţi de noi, au fost reprezentanţii forţei sau ai puterei ce lipsea oamenilor. Erau socotiţi puteri, cum chiar şi erau de fapt: vînt, val, foc, soare, rază...

Epoca zeilor constată lipsa de putere a oamenilor. Şi să ne înţelegem... lipsă de putere trupească şi lipsă de putere de a-şi închipui, de a gîndi, de a judeca, de a voi, sau printr-un cuvînt toate astea : lipsă de putere sufletească.

Un bivol sălbatec are în el atîta putere cîtă îi ajunge să-nfrîngă un leu, ori altă lighioană — şi s-ar putea oa în mintea lui să nu să fi născut imaginea nici a unui

zeu ; dar a omului, oare cu un glonț exploziv îl poate doborî, crez că s-a născut. Omul poate fi socotit zeu pentru bivoli !... Şi el dar vede că nu are toată puterea ce ar avea-o şi care i-ar trebui. Ce vietuitoare de pe pămînt are toată puterea ce-i trebuie la diferite împrejurări sau epoci ?... Eu n-am găsit nici una !....

Trebuința de putere simțită din ce în ce mai mult de către oameni, a prilejuit naşterea zeilor în sufletul lor ; dar oamenii de la zeii cei fizici : vînt, val, foc, soare, au trecut la zeii cei psihici sau sufleteşti : Amon, Isis, Vişnu etc... Este asta o evoluție or nu ?

— O evoluție a ideii despre zei, dar nu a lor, oare n-au existat, i se răspunse. Omenirea şi pe aceşti zei psihici, cum îi numeşti, i-a pus să locuiască în munții Atlas, în Himalaia, în Tibet, în Sinai, ori în Olimp.

Şi cînd s-au urcat acolo şi nu i-au găsit, mare le-a fost dezamăgirea; dar au trebuit.să recunoască, vrînd-nevrînd, că zeii n-au existat şi că oricît i-au fasonat cu gîndul, oricît au crezut în ei, viață sau existență reală tot nu le-a putut da.

— Foarte adevărat, răspunse şi Floreal. Trebuie să ținem seamă de puterea de pricepere şi de judecată a oamenilor trăitori în diferite timpuri. Fără îndoială că în privința puterii de judecată ei erau mai prejos decît cei de azi...

— Foarte adevărat, îți răspund şi eu.

— Că dumnezeu, marele zeu veşnic, adică cel fără de moarte, socotitul de toți oamenii din toate vremurile ca atotştiutor şi atotputernic, nu s-a putut manifesta decît ca *idee,* ca inspirație sau ca insuflare în mintea oamenilor. Ca foc ce nu se atingea, l-ar fi văzut Moise !... Ca fulger orbitor l-ar fi văzut alții... în vise ori altfel de viziuni, l-au văzut unii ca om bătrîn, bun şi blînd... El s-a făcut însă simțit de oameni *ca putere, ca înaltă înțelepciune,* ca blîndețe şi bunătate. Ce i-a izbit pe oameni a fost însă *puterea,* tocmai calitatea ce le lipsesa lor. De aici şi credința că zeii sînt puternici. Erau sute de zei, ori mii, ori numai unul, nu însemna că nu există *o^putere mai mare ca a tuturor oamenilor la un loc.* Se vădea;. în ei că zeii erau *ideea lor cea mai înaltă ce~o pu~* ***UQM*** *făuri ei,* că ei erau principiul de putere absolută şi veşnică, că zeii reprezentau pe un cineva ce există ca stăpîn peste toate şi peste toți. Că pe acest principiu sau idee o exprima fiecare cum putea şi-o numea fiecare cu numele cel mai frumos din limba lor, şi asta nu însemna că-1 tăgăduiau, că-1 fragmentau, că îl pulberizau pînă la nimicire. Apolon îi însemna frumusețea, Neptun, mînia, Brahma, puterea de a crea şi celelalte. Dar foți, toți la un loc, tot nu-i puteau însuma calitățile lui de atotştiutor şi atotputernic. A murit marele zeu fiindc-au murit prototipurile ce i le-au croit oamenii, ca pe cele mai înalte expresii ale dreptății şi puterii concepute de ei ? Eu cred că, dacă s-au învechit hainele, n-a putrezit cel care a fost socotit că le purta !...

— Speculații... nu dovezi.

— Da, sîntem încă în epoca de frămîntări în gînduri, încă nu-1 putem stabili toți ca mare adevăr. Nu poți unui popor simplu — şi popoarele sînt încă simple -— să-i explici noțiunea dumnezeirii, decît în forme simple, necomplecte, dar cît se poate de apropiate de putedea lui de pricepere. Ideea despre dumnezeu a crescut, s-a complectat şi se umple de strălucire potrivit cu creşterea puterii de pricepere a oamenilor. Că au fost o grămadă de zei pe care filosofia şi ştiința le-a răsturnat numele, nu înseamnă că marele zeu fără de moarte nu există, ori n-a existat [...]

Tipul sau prototipul cel mai ideal, cel mai desăvîrşit ce şi l-au putut închipui oamenii într-un anumit timp, l-au reprezentat prin zeul lor cel mai de seamă atunci. Pune pe un copil să facă din humă o statuie a lui Apolon, ori Venus. Şi dacă s-ar apuca s-o cioplească şi dacă i-ar pune numele Apolon ori Venus, lucrarea lui tot nu va însemna arta ce-o reprezintă statuia lui Apolon de Belvedere ! Cere unui pigmeu să-ți spună, prin cuvinte, cum e zeul lui cel nevăzut ? îți va arăta o cioplitură de lemn, de piatră, ori un boț de pămînt ars î iar descripția prin cuvinte despre el va fi tot simplă. Aşa a putut el să reprezinte pe cel ce-1 simțea şi el ca prezent, ca neprevăzut, ca atotştiutor şi atotputernic. Voi, continentalii, cum reprezentați pe dumnezeul vostru ? Ca tun, ca microb, ca aur, ca general, ca rege, ori ca un alt om pe

care îl doare stomacul, ori care e bolnav- de ceva vechi care s-a suit la creier ?

Noi ne ținem de ceea ce simțim ; iar prin o judecată, întemeiată pe multe adevăruri, îi stabilim şi existența 1 Noi simțim pe marele zeu atotştiutor şi atotputernic ; iar cu judecata noastră vedem că există...

Dar să lăsăm vorbirea asta pentru mai tîrziu, căci văd armatele voastre încă înaintînd...

Iacă ce vă spun eu... Mai întîi şi mai întîi, lăsați jos armele cu care puteți ucide, că, dacă trageți cu ele în noi, vom trage cu armele noastre şi noi în voi. Dacă ne socotiți oale fragede de pămînt şi voi, fraților, sînteți asemenea nouă : oale de pămînt şi voi, şi orcît ar fi de ținute în brațe oalele, tot se-ntîmplă să scape jos şi să se spargă !... Un lemn, o aşchie, o țepuşă ne poate găuri trupul, cu atît mai mult un glonț ori o ghiulea — şi tot aşa şi al vostru ! Nu căutați viața voastră în uciderea noastră, aşa spune bunul nostru simț, aşa ne arată, judecata, cînd o facem; la concluzia asta ajungem.

Dar voi vă credeți dumnezei ?... O să vă încredințați că nu sînteți. O să vedeți că sînteți numai oameni !

Vă credeți fără de moarte în aceste trupuri şi că pe la voi nu se poate abate îngerul morții î

O să vedeți că şi îngerul acesta există !

Vă face plăcere să ne ucideți ? Greşiți, fiindcă încă o dată vă mai spunem : în omorîrea noastră nu veți găsi viața voastră. Ea nu e pusă în noi, ci e pusă în pămînt, şi e pusă pentru toți.

Dar v-o fi cumva foame ? Da, asta o credem, că e groaznic, cînd ți-e foame şi n-ai ce mînca.

Noi, insularii, retraşii de lume, iată ce vă spunem şi asupra alimentației...

Pămîntul e... materie. Materia una este, şi se poate transforma în orice, deci şi în alimente. Se cere însă putere sau forță, ca să se facă diferitele transformări ce le voim. Noi ne-am înmulțit, dar creşterea sau însumarea de puteri puse la dispoziția noastră n-a fost în acelaşi raport, egal cu înmulțirea noastră...

Pămîntul, marea masă de materie pusă la dispoziția noastră este bun, este cel mai întrețінător de viață. El rodeşte alimente pentru toți; dar transformarea lui în alimente cere o muncă făcută mai cu ştiință, o frămîntare a lui făcută cu mai multă cantitate de forță, o împărțire a muneei făcută cu mai multă cinste. Toată hrana noastră şi-a voastră şi a altor miliarde de oameni ce s-ar mai înmulți, el, pămîntul, el, materia, ne-o poate da prin transformările la care l-om supune. Prin muncă cinstită, frămîntînd pămîntul cu puteri de sute de ori mai mari ca acum — puteri naturale ce noi le-am descoperit — scăldîndu-1 în apă cu zeamă de băligar, mărunțindu-1 cu aer şi raze de soare, el va produce însutit mai mult ca acum. Putem clădi împrejurul nostru un rai plin cu toate. Dacă ne apucăm de acum de muncă şi ne folosim de puterile venite din razele de soare, de puterile supte din interiorul pămîntului ; de descoperirile ce le îndeplineşte şi le desăvîrşeşte chimia, apoi în anul 1950 putem începe era cea nouă, era cea mai bună de pace, de înfrățire între oameni şi de belşug.

Nu mai încercați să ne stricați raiul nostru, ci veniți mai bine o delegație compusă din oamenii voştri de ştiință, să vedeți la noi cum se lucrează şi ce-am mai pus la cale încă. Vă primim ca oaspeți, căci nu vă suferim ca duşmani ! Nu ne mai otrăviți apele şi aerul, că de acele otrăvuri puteți muri şi voi. Nu mai semănați molima boabelor prin puțuri, rîuri şi cîmpuri, căci molimele nu ştie să aleagă pe socotiții de duşmani şi pe socotiții de prieteni şi veți muri şi voi de ceea ce vreți să murim noi ! Nu ne mai distrugeți înfăptuirile muneei noastre, că noi, fiind sub ocrotirea lui dumnezeu, veți fi înfrînți 1

Avem o altă ştiință ce o putem asemăna ca o pînză... urzeala e din morală, iar bătătura din ştiință. Veniți la noi ca prieteni, că vă vom împărtăşi-o gratis, ca şi soarele lumina !

O voce, răspîndită în miile de răspînditoare de voci, îi răspunse lui Floreal, rîzînd :

— Ne vom îngădui, mai întîi şi întîi, să rîdem !... Ha ! ha ! ha ! Vii tu, vorbitorul, să ne opreşti din mersul nostru istoric, cu poveştile tale despre zei, cu speculațiile tale răsuflate, cu credința ta în dumnezeu şi-n sfinți, cu micile tale nimicuri !

Hei, tinere ! La noi şi pentru noi vorbeşte glasul tunului ! Noi avem o ştiință reală, exactă, grozavă ! Asta

nu se poate opri cu poveşti superstiţioase, scoase din diferitele mitologii. Visele tale, credinţele tale, ţine-le pentru tine şi pentru cei din poporul tău. Sîntem atît de sus prin 'tehnica noastră, atît de sus prin situaţia noastră socială, atît de sus prin ştiinţa noastră, întemeiată pe realităţi, că nu ne putem opri la speculaţiile şi la sfaturile unor bieţi izolaţi, ori insulari ! Voi nu pricepeţi timpul în care trăiţi şi acum încercaţi de opriţi cu morala voastră armatele noastre.

Nainte, camarazi !...

.

Floreal sooborî şi el în camera de comandă şi deschise marea carte unde erau scrise toate instalaţiile din insulă.

Inginerul Ferver şi alţi zece ingineri intrară şi ei.

— Fraţilor, le vorbi Floreal, aţi văzut că vorbele noastre nu sînt pe potriva urechilor lor. Cu vorba, zic ei că nu se face ciorba, ci numai cu tunul. îmi pare rău de tinerii care mînuiesc zbîrnîitoarele lor, acele imperfecte maşini de zburat, că vor pieri, dar ce să le faci Acum vin să azvîrle bombe cu gaze.

— Eu sînt de părere, vorbi Ferver, să trimitem raza A din partea asta, şi raza B, din spatele lor, dinspre mare. Razele să se ciocnească tocmai unde se găsesc ei cu trupele, ca să-i ardem acolo pe loc.

— Nu sînt de părere. Că sînt îngîmfaţi, îi vedem cu toţii, dar aşa sînt toţi cei care nu mînuiesc ştiinţele exacte. Totuşi, să distrugem cît mai puţini din ei !

— Ei se lăudară că au o ştiinţă reală, exactă, grozavă !...

— Cîţiva ingineri d-ai lor o au, cîţiva profesori, de asemenea fac teorie, dar nu o au şi cei ce conduc armatele, ori cei care dau poruncile ! Aceia sînt la ei un fel de muşte la arat, nişte ambiţioşi inconştienţi, care sînt urcaţi ia comandă şi la putere şi d-acolo fac de cap poporului lor !

Ia, ia... uitaţi-vă ! A ajuns aviaţia în cîmpul unde se face ciocnirea vibraţiilor. Ha !

— Au luat foc ! strigă un inginer.

— Hait !.. cad avioanele în flăcări ! strigă altul.

— Prostii!... Si nu se-ntorc îndărăt !...

— Sar cu paraşutele ; dar... iacă, ard şi paraşutele şi hainele după ei !... Grozav !...

— Ah!... se-ntorc cei mai dinspre coadă! spuse şi Ferver.

— Nainte, copiii !... ridicaţi-vă la opt mii de metri ! se auzi o comandă.

—îngîmfatule, bariera e naltă de douăzeci de kilometri !... Fraţilor, faceţi calea întoarsă... Muriţi fără nici un folos !

— Nainte, cei care dau îndărăt vor fi împuşcaţi ! se auzi strigînd.

— Nu vă temeţi, fraţilor, că vor pieri şi aceşti îngîmfaţi. Trimete-i o porţie de trăsnet. E avionul amiral.... Trăsneşte-1 !...

Ţopler apăsă pe un buton. Pe peretele camerei se văzu că avionul a luat foc şi a pornit-o în jos ca o torţă aprinsă.

— Retragerea aviaţiei ! răsună un glas... Aviatori, îndărăt la bazele de operaţii !

— Aşa, mă, fraţilor !... V-a venit niţică înţelepciune ? întrebă Floreal.

Nu-i răspunse însă nimeni.

Floreal vorbi :

— Atacul aviaţiei voastre a fost înfrînt. Cînd vor sosi trupele celelalte vor fi arse la fel... E o încercare zadarnică războiul vostru. Aveţi în bombele voastre strînsă foarte multă putere... N-o mai risipiţi în aer, ca să ne omorîţi pe noi... Nu vă îngăduim gustul acesta de ucigaşi. Treceţi mările îndărăt şi puneţi forţele din ghiulele să lucreze în motoare, iar motoarele să lucreze pămîntul, ca să producă alimente. Vă plîngeţi că vă lipsesc puteri pentru a lucra pămîntul şi a-1 sili să dea hrană ?... E o greşeală de calcul... Miliarde de cai putere aţi strîns în bombele voastre !... Lucraţi pămîntul cu aceşti cai putere !... Duceţi-vă îndărăt acum şi veniţi apoi la noi cîţiva ca prieteni şi ca oaspeţi !... Vă vom arăta mijloace noi de a prinde puterile naturale, de a le face forţe mecanice, sau cai putere !... Veţi fi în stare să răsturnaţi pămîntul... Veţi produce alimente de prisos !...

îndărăt, fraţilor, şi călătorie fără primejdii !

Nu-i răspunse nici acum nimeni.

Pe peretele alb se vedea mereu că, în zarea cîmpului, armatele veneau.

— Bieţii oameni !... O să piară şi din ei cine ştie cîţi...

— N-ar fi mai bine — dacă nu vrei să-i ucizi — să-i adormim?... în 12 ceasuri le luăm armele, îi cărăm pe vapoare şi scăpăm de ei mai uşor, îşi dădu cu părerea şi Ţopler.

— Dacă vrei, fă-o.

Ţopler apăsă pe un buton, ce-1 căută mai întîi pe hartă, şi priviră toţi.

Trupele ce înaintau, răsfirate unele, altele în coloane, se vedeau aşa de bine de parcă ar fi fost la o sută de paşi depărtare. Se văzură apoi împleticindu-se şi eîzînd jos. Comandanţii se vedeau alergînd cu revolverele în mîini, se auzeau strigînd, dar cădeau şi ei.

— Ne-au gazat! îndărăt ! îndărăt!

Dar şirurile cădeau rînd pe rînd.

— Gazul adormitor să iasă şi în urma lor, ca să nu avem de lucru cu cei rămaşi.

Se căutară pe hartă un şir de butoane, fură apăsate, şi coloanele de armată, deşi unele se-ntoarseră, cădeau jos şi rămâneau pe loc, ca nişte buşteni trîntiţi de săcure într-o pădure.

Cînd îi văzură pe toţi jos, Floreal spuse :

— Luaţi din maşinile noastre de zbor, şi tu, frate Ferver, ia biciul acesta. La punctul sau cota 10054 trosneşte din el, şi atunci din peştera d-aoolo are să iasă douăzeci şi cinci de mii de ostaşi de-ai noştri. Sînt într-atît de hipnotizaţi, că le poţi porunci numai gîndind la ei ce o să facă. Poţi de altfel să le şi vorbeşti. Le vei porunci să lege, cu curelele ce le are fiecare soldat, la armă şi la cingătoare, pe soldaţii adormiţi şi să le ia armele la toţi.

Te duci apoi la punctele sau cotele 10001, 10015, 10235 şi de asemenea trosneşti din biciul alb... vor ieşi d-acolo, de la fiecare cotă, cîte 25 000 ostaşi. Faci la fel ca şi cu soldaţii de la 10054...

— Cred că sînt mai mulţi cei adormiţi... răspunse Ferver.

— Fără-ndoială că sînt cu mult mai mulţi ; dar un soldat treaz poate lega într-o oră cel puţin o sută de soldaţi adormiţi.

Ţopler vorbi :

— Iau eu o hartă din astea, un radiovizor şi plecăm cu toţii. Dumneata rămîi aci în camera de comandă şi ce-i vedea că nu facem bine, ne mai spui. Fratele Ager trebuie şi el să meargă cu noi...

— Duceţi-vă ; dar avioanele lor aş vrea să le avem... poate că pierznîdu-le, le-ar mai scădea ambiţia.

— Da, le vom avea... se văd scoborîte pe malul mării.... Atunci adoarme şi pe zburători, şi noi poruncim la soldaţii noştri şi le aduc aici.

— Da, ii trecem şi pe ei la pierderile îndurate de inamici.

Floreal trecu la masa de comandă, căută pe harta de sub geam, punctul unde erau avioanele şi apăsă pe un buton. Pe ţevile ascunse în pămînt, ieşi cu presiune mare gazul sau aerul adormitor şi zburătorii începură să moţăie şi apoi adormiră şi ei.

— Duceţi-vă, dragii mei, şi curăţaţi-ne pămîntul de ei.

Agerul Pămîntului ieşi şi el la suprafaţă. Se uită peste cîmp făcînd mîna straşină, dar nu văzu nimic decît flăcările şi fumurile ce mai ieşau încă din foarte multe locuinţe ce fuseseră aprinse.

— Du-te şi dumneata, frate Ager, cu maestrul Ţopler şi cu ceilalţi miniştri ai noştri şi cară cu armatele noastre pe duşmani în vasele lor şi fă-le vînt pe apă.

— Apoi ce s-a-ntîmplat cu ei ?!

— Au obosit oamenii de atîta drum şi au adormit. îi căraţi pe vase şi, cînd s-or deştepta, le voi vorbi eu.

Dar dacă au tunuri pe vase ? întrebă Ferver.

— Aşa e ! Vai, ce uituc sînt ! Aceia vor trage. Mai bine îi duceţi legaţi spre marginea mării, le luaţi avioanele, suiţi pe zburători d-ai noştri pe ele, după ce fratele Ferver le va explica cum se umblă cu ele, şi pe ei îi veţi lăsa. Cred că n-or fi atît de tîmpiţi să pornească fără arme iarăşi spre centrul insulei.

— Lasă totul în grija mea, răspunse Ţopler.

lan eu hotărîrile potrivit cu situaţia şi cu faptele ce le-oi observa.
Toţi bărbaţii ieşiră din camera de comandă şi urcară sus.
Florei rămase singur. Pe toată întinderea cîmpiilor nu se mai vedeau decît focurile ce încă ardeau. Soldaţii duşmani dormeau duşi.

*

O ciocănitură se auzi în uşă.
Floreal se uită ; pe peretele din faţă văzu că la uşa Iui se oprise Mina.
— Intră, Mina.
Fata care-1 ajutase cu sfaturile ei de cum intrase în palatul zmeilor, intră pe uşă.
— M-am gîndit mult, începu ea, de cînd mi-ai spus vorba cea mare...
— Şi ai hotărît ?
— Să fac ceea ce vrei să fac...
— Să trăieşti, Mina!... Cred că tu, ca doctoriţă, nu mă vei otrăvi, iar ca soţie nu mi-ei amărî zilele.
Se sculă de la masă şi, ţinînd-o de mîini, o aduse şi o aşeză pe un scaun, lîngă el.
— Să crezi... mi-eşti dragă ! Nu te gîndi altfel, mi-eşti dragă, fiindcă eşti fata cea mai frumoasă din cîte au fost aduse şi împietrate aici. Pot să-ţi găsesc însă chiar cusururi... Dar nu că eşti oacheşă, fiindcă văd cum străluceşte în tine sufletul tău alb şi nespus de bun. Bunătatea, Mino, este o frumuseţe între frumuseţi. Mila, Mino, este iarăşi o frumuseţe cu care nu ţi-e ruşine să te înfăţişezi şi la dumnezeu. înţelepciunea, Mino, este însă un drept de a sta de vorbă cu zeii !... Iar tu ai calităţile astea...
— Dar atunci ce defecte îmi găseşti ?
— Că n-ai răspuns, repede la dorinţa mea ; că n-aveai motive să mă faci să aştept atît! Vezi ? Atît defect îţi găsesc : ai vrut să fii rugată ! Eu vreau să fiu răsfăţat, să fiu eu cerut, iar nu eu să cer.
— Ştiu, eşti fiu de-mpărat. Pedepseşte-mă.
Şi ea întinse obrazul spre el. El o apucă de gît şi o sărută.

— Iaca pedeapsa,
în difuzor auzi :
— Iubite Floreal, trimet pe fratele Ager să ia şi biciul cel roşu... dă-i-1.
— Vai, cum am uitat... Crede-mă, iubite maestre, sînt îndrăgostit.
El şopti apoi încet:
— Toţi ai noştri ne pot vedea şi auzi. Trebuie săavem o purtare fără de cusur !
— Te las să isprăveşti cu duşmanii — şi ştii undemă găseşti.
Ea ieşi pe uşă.
Floreal luă biciul cel roşu şi ieşi şi el din camera de comandă.
Agerul Pămîntului sosi gîfîind.
— Ştiu că fugii... Ei în zbor şi eu pe jos. M-au întrecut...
Floreal îi zîmbi şi-i dete biciul.
— S-ar putea s-avem nevoie să-mpietrăm p-ai noştrL
Floreal intră iar în camera de comandă.

Ţopler, Ferver şi ceilalţi, cîte doi în fiecare maşină de zbor, ajunseră deasupra avioanelor arse. Floreal avusese grijă să observe din nou apartele de emisie de raze fierbinţi, ca nu cumva să mai fie emise şi să primejduiască viaţa prietenilor lui.
— Sînt de părere să colindaţi încet şi numai la o* înălţime de trei metri cîmpia celor fripţi... Şi să luaţi poze... vorbi Floreal.
— Chiar şi mie mi-a venit gfîndul acesta, îi răspunse Ţopler.
Floreal văzu cum opt avioane d-ale lor se lăsau drept: în jos şi încet şi apoi porniră la un stat-doi de om înălţime şi dasupra cîmpului de omor. Bietele maşini de zbor ale continentalilor arseseră aproape cu totul. Barele metalice, sub influenţa vibraţiilor felurite, unele din acele vibraţii la maximum, de rezistenţă sub care pot. vibra metalele, făcuseră sfărîmicioase sau casante toate piesele metalice folosite la construirea maşinelor.

Ofițerii ce le conduseseră erau rămaşi ca nişte boțuri megşre arse, ceva ce nu le mai puteai observa dacă au fost; ori nu oameni. Nimic nu putuse scăpa de puterea distrugătoare a radiațiilor: acestea.

— Au fost aproape mistuiți sărmanii, vorbi Țopler, i-am sacrificat fără folos. O, Doamne, de ce nu ne-ai trimes mai nainte gîndul cel bun; de iertare...

— Nu ne iertau ei pe noi, iubite meştere... Poate aparatele lor n-aveau toate aparate care să ne audă ce le vorbim.

Floreal văzu maşinele lor de zbor ridicîndu-se iar la înălțime de cîteva sute de metri şi pornind spre cîmpiile adormiților.

Ajunseră şi acolo şi se dădură jos.

— Colo e dealul şi peştera 10054. Ferver ia biciul şi despietreşte pe cei 25 000 de ostaşi...

Ferver zbură cu maşina acolo, găsi intrarea hrubei, trosni din bici de trei ori şi aşteptă.

O mulțime de oameni, îmbrăcați toți la fel, începură să iasă afară la soare.

Ferver îi privi mirat. Oamenii se clătinau ca nişte trestii bătute de un vînt slab. Sînge începu să curgă din •cei mai mulți.

— Ce e cu voi, drept să-mi spuneți ? le strigă Ferver.

— Nu ştim ce este, abia răspunseră ei.

— Vă poruncesc să spuneți adevărul.

— Sîntem putrezi, putrezi cu totul. Sufletele noastre legate în creieri şi în măduva spinării suferă îngrozitor. Ne-au topit micile vietăți, ne-au dospit apa şi aerul. Trupurile ne sînt moarte de zece ani. Liberați-ne !

Țopler veni şi el, cu maşina lui.

Floreal, care auzi, rămase ca trăsnit. La asta nu se .gîndise...

— Ce-ați pățit fraților ? Ce-ați pățit ? îi întrebă el...

— Nu sînt difuzoare aici, nu te aud, lasă-i pe noi ; dar caută în cartea cea mare, cum îi putem libera...

— Mina! strigă Floreal. Mina, vino aici numaidecît... Este acum mare nevoie de tine şi de ştiința ta doftoricească.

Mina se văzu ieşind dintr-o cameră şi venind în fugă. Ea intră în camera de comandă. Floreal îi spuse în cîteva cuvinte de ce este vorba...

—- Eu n-am ştiut de existența acestor atît de mulți frați împietrați de către zmei... Vai sărmanii, ce chin îndură... Mă duc acolo...

— Du-te, dar ia o sută de difuzoare, aşează-le pe pari înalți, trezeşte-i şi fă ce te-o fi povățuind zeii... Ah... ce fără milă şi nepăsători de suferințele noastre sînt zeii...

Trebuia şă ne vestească în vreun fel oarecare despre descompunerea groaznică a trupurilor acestor frați în care sufletele erau ferecate prin ştiința asta groaznică.

Mina ieşi pe uşă în fugă.

Floreal se închină şi se rugă...

„Sînt aşa de neştiutor, Doamne, că în jurul meu tot suferă oamenii... Ceea ce vreau ei este o viață bună pentru toți... Dar iacă nişte frați au fost ferecați în trupurile lor, pe care nemaiputîndu-le îngriji, trupurile li s-au descompus, ei, sufletele, şezînd încă legate în ele...

Cum să fac să-i liberez ?...

Un gînd îi veni la tat-său.

— Tată, strigă el, nu te-am chemat de mult. De ce n-ai venit şi nechemat ?... Cîteva sute de mii de oameni...

— Ştiu, auzi o voce... Aşteaptă să fie aşezate răspînditoarele de voce. Vorbeşte Minei tale să le puie la puterea glasului de tunet şi apoi îi vei dezlega în numele sfintei treimi, unul dumnezeu, creator al tuturor celor ce se văd şi nu se văd şi aflate în cosmosul fără margini.

— Tată, tu eşti ?

— Am plecat, fiule... Stau foarte departe de aici... O zi pe pămîntul meu este lungă cît şapte ani d-aci... Ştiința voastră astronomică n-a ajuns nici să vază pămîntul nostru şi nici să socotească distanța pămîntului unde stărn noi... Mă duc!... Dumnezeu, printr-ai lui sfinți, să vă călăuzească în întunericul pămîntului ce odată era şi al meu...

— Tată, tată, azvîrl toată ştiința d-aici pentru un pic de ştiință cerească... Stai şi spune-mi...

Nu mai auzi nimic.
— Țață, nu pleca, tata stăi !
Nu-i răspunse nimeni.
Pe perete Mina se văzu pornind cu mașina ei de zbor.
— Iute. Mina mea, iute, strigă el, așezi difuzoarele la glas de tunet și aștepți.
— Te ascult, iubite... Iacă pornesc cu o mie de kilometri iuțeală pe oră.
Aerosfredelul ei se vedea ca o arătare ce părea că lasă în urmă o dîră de ceață albă.
în 37 de minute ajunse la cota 10 654.
Se scoborî în jos ca o stîncă ce caae. Aproape de pămînt își încetini mișcarea. Scoborî jos. Țopler, Ferver și ceilalți o ocoliră.
— Cum ai să-i scapi ?
Soldații cădeau jos și corpurile lor se făcuseră negre ca pămîntul.
— Așezăm difuzoarele... Puneți toți mîinile... Treziți .și pe ceilalți de la cotele celelalte... Iubite maestre, ia-o după hartă. Fraților, unde vedeți punctele însemnate pe hartă, așezați difuzoare și treziți-i...
Țopler, aproape străveziu, vorbi :
— Voi tineretul... iată harta... însemnați cotele cu •soldați... Mina... ia tu biciul și trezește-i... Tu Ferver, așează difuzoarele la glasul tunetului.
Floreal vorbi :
— Voi toți locuitorii insulei noastre... Ieșiți afară la soare. Dușmanii sînt înfrînți... Nu aveți de ce să vă mai temeți. Duceți-vă spre mare, îi veți găsi dormind. Lua•ți-le armele... Plecați fiecare în mașina lui de zbor, ca să -ajungeți cît mai repede cu putință ! Somnul lor nu ține 'decît douăsprezece ore... Dacă se deșteaptă, iau armele și iar se apucă să facă prostii cu ele... Cît se poate de repede, fraților. Miniștrii sînt toți acolo, cu marele nostru "Țopler.
— Ți-am auzit glasul, pastorale de oameni, și ple•căm ! i se răspunse de mii de glasuri...
— Faci bine că îi pui și p-ai noștri la treabă, vorbi Topler...
— Luați, voi locuitorii insulei noastre, luați difuzoare și puneți-le la glasul tunetului...

Veți zbura încet cînd veți fi dasupra lor, ca să ne auză ce le-om vorbi... Repede fraților. Să fim vrednici pentru noi și vrednici și pentru ei !...
— Vom face întocmai. Cuvintele tale sînt legi ! se răspunse iarăși.
— Pentru viața noastră și a tuturor !...
Pe peretele alb al camerei de comandă se vedeau cum zboară la diferite cote cei șaisprezece miniștri plecați ; iar pe peretele din spate se vedeau cum ieșeau ca din pămînt aerosfredele cu locuitori d-ai insulei și cum se urcă în sus cu cea mai mare iuțeală și apoi cum o iau spre malurile mărilor.
în ceva mai mult de o jumătate de ceas, și locuitorii insulei ajunseră dasupra oștirilor adormite.
Difuzoarele fuseseră așezate, iar soldații, cei de zece ani adormiți, ieșeau afară la soare... Toți se clătinau pe picioarele și țineau pleoapele închise, căci erau de mulți ani putrezite.
— I-ați trezit pe toți ? întrebă Floreal.
— Credem că da.
— Soldați ai zmeilor ! vorbi Floreal.
Aceste cuvinte răsunară atît de tare, că cei d-acolea, miniștrii, își astupară urechile...
— Voi ați fost adormiți, ășa este ?
— Așa ! îi răspunseră sutele de mii de voci.
— Vă poruncesc să spuneți adevărul. Ce se petrece cu voi ? în ce stare sînteți acum ?
— Sîrrtem suflete vii ferecate în trupuri moarte.
— Am murit, totul e putred în fostele noastre trupuri !
— Așa este. Ascultați voi suflete... Vă dezleg de trupurile voastre în numele tatălui, cel care a făcut cerul și pămîntul, toate cele văzute și nevăzute și în numele fiului său Isus Cristos, cel care a fost răstignit în zilele lui Pilat din Pont, în numele sfîntului duh, cel care a vorbit profeților, în numele acestei treimi, ce arată aspectele sub care s-a înfățișat dumnezeu, vă dezleg sufletele de trupuri și vă dau libertatea ! Dumnezeu să-și trimeată îngerii lui să vă călăuzească spre lumile de el știute... Amin ! Amin ! Amin !

La sfîrşitul acestor cuvinte, toţi soldaţii căzură jos» iar trupurile lor se făcură un fel de păcură neagră...

Mina se repezi să vază ce s-a petrecut cu ei.

Băgă degetul într-un lichid negru...

— S-au dus ? se miră ea...

— Acum, sînt în drum spre soare... îi răspunse Floreal. Voi, locuitorii insulei, luaţi armele soldaţilor ce dorm... repede...

Cei vreo patru mii de locuitori începură să ia armele şi să lege pe cei adormiţi.

în zece ore abia legaseră jumătate din ei. Soarele apusese.

— Ce facem, că mai sînt încă ?

— Suiţi-vă în maşini la o înălţime de patru kilometri, opriţi maşinile la înălţimea aceea, şi veţi aştepta deşteptarea lor.

Toţi făcură astfel.

Pe la noaptea jumătate, soldaţii începură să se trezească din somn. Cei ce se văzură legaţi începură să se mire şi să strige :

— Ce înseamnă asta ? Cine ne-a legat ?

Cei cu armele la ei se ridicau, se scuturau de praf şl se uitau în toate părţile ca zăpăciţi.

Atunci Floreal le vorbi :

— Aţi venit cu război contra noastră. Ca să nu vă omorîm, fiindcă sînteţi aşa de tineri şi aveţi în sufletul vostru mii de speranţe şi fiindcă oameni sîntem şi noi şi încă creştini şi fiindcă vrem, ca prin bunătatea noastră, să vă facem mai buni decît sînteţi, v-am adormit, numai. Puteam să că facem scrum şi cenuşă. Nu v-am făcut aşa, ci v-am păstrat vii... Sîntem oameni şi creştini, iar noi vrem să facem pe oameni mai buni... Auziţi ?

Duceţi-vă îndărăt pe vasele voastre şi în ţările voastre. Trimeteţi la noi pe cîţiva învăţaţi d-ai voştri, ca să vadă cum trăim noi p-aici şi să vă arate şi vouă, să faceţi şi voi ca noi şi să trăiţi şi voi ca noi.

Voi, şefii soldaţilor, lăsaţi ambiţiile deoparte !... Spuneţi, de vreţi, că ne-aţi distrus cu totul. Noi nu ne supărăm. Nici laudele voastre şi nici ocările voastre. nu ne ating. Spuneţi de noi ce vreţi, numai plecaţi de la noi sănătoşi şi teferi. Avem o altă ştiinţă, avem o altă civilizaţie, avem o altă credinţă. îndărăt, fraţilor, căci dacă nu ne ascultaţi, vă rămîne cenuşa p-aici şi e păcat!

— Bine, dar pe cei legaţi să-i dezlegăm ?

— Dezlegaţi-i... Totul a fost făcut să vă-ncredinţăm pe voi că avem şi noi puteri, că avem arme, şi ştiinţă, înţelepciune şi tot ce se cere oamenilor ca să poată trăi... Duceţi-vă în continentele voastre.

Voi, locuitorii insulei, supravegheaţi-i şi nu le mai luaţi nici avioanele... sînt prea primitiv făcute... Lăsaţi-le jucăriile lor... Mina, tu vino îndărăt. Iubite maestre şi voi, miniştrii mei, veniţi acasă...

Floreal văzu că armatele foste adormite îl ascultau...

Toţi se-ntoarseră îndărăt.

în trei zile abia se îmbarcaseră pe vase năvălitorii. Ce sfaturi ţineau ei, nu se auzeau, căci se vede că nici ei nu voiau.

într-o săptămînă nu mai rămăsese nici unul pe insulă...

*

— în sfîrşit, susţinurăm şi un război !... spuse Ţopler.

— Dacă ei ni l-au făcut...

— Acum, iubite fiule, mai înainte de a mă-ngropa iar în laboratorul meu de chimie, vreau să petrec la nunta ta...

— Aşa e ! ... Aşa e !...

— Dar asta nu e ceva interesant ! spuse Mina.

— Dar ce socoteşti tu interesant ? o întrebă Floreal.

— Stai să-ţi spui la ureche.

Ea veni şi-l luă la sărutat.

— Iată ce socotesc eu, ca femeie, că este foarte interesant !

Toţi rîseră şi bătură din palme.

— Şi eu vă cunun... iar fratele Ager, care citeşte mereu evanghelia, ne va sluji de preot. Tot n-avem noi cu cine să-l însurăm şi pe el.

— Din pricina asta, vorbi şi Agerul, eu sînt cel mai nenorocit om după insulă ! Şi el oftă de se păru tuturor că vine furtuna.

— Voi altoi eu glande endocrine la vreo fetiță şi ți-oi croi o femeie, spuse şi Mina, ca să-1 mîngîie... dar răbdare... Noi trebuie să clădim iar raiul împrejurul nostru...

— Aşa este... Iar să construim motoare de vînt, iar să-ncepem semănatul de seminţe, iar să rezidim raiul. Nunta o serbăm peste o săptămînă... Şi acum fiecare pe la casele lui...

La o săptămînă, în sala cea mare a palatului se făcu nunta.

— Să trăieşti, iubitul nostru păstor... strigau toţi.

Tocmai atunci sosi şi un avion străin şi se scoborî pe acoperişul palatului... Dar se ştia că în el veneau zece învăţaţi continentali, să lege prietenie cu insularii şi să facă şi ei, la ei pe continent, ce vedeau că se face aici pe insulă.

Fură primiţi ca prieteni, luară şi ei parte la nuntă, şi apoi rămaseră să studieze felul de viaţă şi ştiinţa insularilor.

Viaţa îşi urma cursul şi soarele strălucea tot frumos pe cer, trimiţîndu-şi razele binefăcătoare, cu veşnica lui blîndeţe şi veşnica lui căldură.

ION CEPELEAC

A fost odată, ca niciodată,
Cînd tot pămîntul ca o roată,
Da ocol prin lumea toată.

A fost odată un rumân sărac, care mai avea pe cap şi o liotă de copii golăneţi şi mai mult flămînzi. Lumea ce-i ştia traiul, îl poreclise :

Ion Cepeleac,
Ce-şi ţine copiii cu dovleac,
Fiindcă e om sărac !

Avea o casă ascunsă în pădure, aproape de o gîrlă, făcută din jbulumaci necojiţi, iar împrejuru-i făcuse şi el o curte mare, cu iarbă şi pomi, împrejmuită cu gard cu ştaşină.

Era rumân harnic, Ion Cepeleac. Primăvara cînd înmugurea codrul ara şi semăna mei şi ovăz ; toamna, între Sîntămării, ara şi semăna orz şi grîu. Nevasta lui, harnică şi ea* toată vara punea cloşti şi scotea pui : băga pânza în argea şi ţesea pînze de in şi cînepă. Apoi le co-. ceajn. cenuşă şi le înălbea în gîrlă de le făcea albe ca zăpada. Amîndoi erau oameni vrednici; dar parcă era un făcut : sărăcia se ţinea de capul lor şi lumea ce-i vedea ţinmdu-şi copiii cu dovleci copţi, poreclea pe Ion :

Ion Cepeleac,
Ce-şi ţine copiii cu dovleac,
Fiindcă e om sărac î

Că, de ara şi semăna, prea puţine aduna ; iar pasările, de i se prăseau, prea puţine îi rămîneau. Cînd erau

cîmpurile mai bogate în rod, atunci soseau lăcustele şi i le pustia ; şi cînd se umplea bătătura de păsări şi de vite, latunci venea peirea peste ele : lupii îi sfîşiau vitele, şerpii i le muşcau, păsările îi erau furate de vulpi, de ulii şi de dihori. Cînd să adune şi el, n-avea ce aduna ; cînd să-şi hrănească şi el copiii cu carne, atunci nu găsea păsări şi vite. După toate astea, nici el, Ion Cepeleac, nu era lăsat în pace şi toate îi stau împotrivă. Dacă mergea pe un drum, să zicem spre răsărit, vîntul îi sufla în faţa, bătea amarnic dinspre răsărit. Dacă se-ntorcea îndărăt, în loc ca vîntul să bată ca şi pîn aci şi să-1 împingă de la spate, se răsucea numaidecît, începea să bată dinspre apus, şi tot în faţă îi sufla.

Apoi pulberea drumului, numai pe el o azvîiiea, aşa că bietul om, vedea şi el, oricît de nepriceput ar fi fost, că vîntul îi sta numai şi numai împotrivă. Şi nu era numai atît : focul, fumul, vîntul, praful, apa, ţînţarii şi muştele, toate îi erau împotrivă. De sta la foc, scînteile pe el săreau, lui îi aprindeau ţoalele ori îi frigeau pielea.

Fumul : numai în ochii lui îşi căuta loc ; iar ţînţarii şi muştele numai pe el căutau să-1 ciupească : noaptea ţînţarii, furnicile şi puricii; ziua tăunii şi muştele!...

în casă i se prăsise furnici şi gîndaci. Cum se spune şi-n poveste : n-avea stare la mîncare, nici odihnă la culcare. Nici la masă nu-i ticnea : vîntul lua praful şi i-1 azvîrlea în strachină, ori veneau, de cine ştie unde, musculiţe şi viermi seîrboşi şi-n leguma; lui de pe masă căutau să moară ! Apa chiar, ce trecea de mult pe lîngă curtea lui, mînca malul, dărîmase gardul şi venea înspre casă. Ajunsese bietul om să-şi scoată singur cîntec :

Stau în loc să mă gîndesc
Cum să fac s-o mai brodesc,
Că de plec spre răsărit,
Vîntu-n contră-mi cătrănit,
Bate-aşa de furios,
Parcă vrea să mă dea jos.
De mă-ntorc înspre apus,
Vîntu contră-mi iar s-a pus :
Bate atunci spre răsărit,
Furios şi cătrănit
Şi-mi azvîrle făr' de frică,
Prafu-n ochi, care-1 ridică !...
De stau să mă odihnesc,
Nici atuncea n-o brodesc :
Vin în roiuri muştele,
Să-mi ciupească buzele ;
Vin furnicile, ţînţarii
Şi mă-nţeapă ca tîlharii !

Şi mult îşi cînta Ion, dar cîntecul lui era înţeles numai de el şi pe el îl mîngîia mai mult, fiindcă el le simţea toate astea.

într-o zi, Ion se hotărî să plece în lume după dumnezeu, să-1 caute şi să-i spuie păţaniile lui. Să-1 roage cu vorbă bună, să-i schimbe traiul, şi apoi, de n-o vrea, să-1 ia mai cu resteiul; şi ori una, ori alta, să se facă la fel cu el.

Pînă luase el hotărîrea asta, avusese mult de vorbă cu nevastă-sa. Ea zise una, el zisese două ; zisese ea patru, zisese el opt, pînă cînd rămăsese tot vorba lui după urmă :

— Mă duc, făi, după dumnezeu. O să-1 caut, pe rudă, pe sămînţă, şi o să-1 găsesc, din pămînt din iarbă verde ! O să-i spui : „Doamne ! Uitatu-te-ai tu la mine să vezi cum trăiesc ?" „Ba !" o să răspunză el. „Păi ia uită-te acum, şi vezi, îţi place !"

Şi o să-i spui de lăcuste, de vulpi, de lupi, de ţînţari, de muşte, de furnici, de vînt, de praf şi de gîrlă — şi trebuie-trebuie să-şi ia el măsurile în cap şi să mă scap de rele ! N-o vrea, mă iau la bătaie cu el. L-oi răzbi, îl tai ; m-o răzbi, m-o tăia şi-oi isprăvi cu Viaţa.

Şi-a pus dar la şold o traistă mare, cu turtă, săcurea ascuţită bine la spinare, ;scăpafămînţ^ cu amnar, cremene şi iască sub brîu, şi a plecat.

— Fă-ndărăt, bărbate !, i-a mai zis nevasta, dumnezeu e mare şi puternic, iar tu un pitic şi un nemernic ! Nu te pune cu el...

— Să taci, femeie ! i-a răspuns Ion, pentru dreptul meu, mă iau de gît cu dumnezeu şi ori el, ori eu !... Mi

s-a acrit cu viața asta ! De furat, n-am furat; dreptul altuia n-am mîncat; vrun omor n-am săvîrşit !... atunci ce am păcătuit, de sînt astfel chinuit ?... De m-a făcut jucărie, păpuşoi, bîzîitoare... Vreau să-i spui că, dacă bîzîi, apoi bîzîi, că mă doare... Şi, de-i place ca să bîzîi, cînd atîția alții tac, vreau să-i bîzîi la ureche să vedem dacă-i mai plac ! I-o veni vreun gust, vro toană să mă facă fărîmele, m-o făcea şi-oi scăpa şi de viață şi de rele !

Şi a plecat Ion... Încotro ? Spre soare-răsare, că acolo sta cu fața cînd se-nchina şi se ruga de şase ori pe zi. Şi deci tot într-acolo a plecat să caute pe dumnezeu.

Trei zile a mers Ion, ziua şi noaptea neîntrerupt. La urmă 1-a prins oboseala în marginea unei păduri, unde a şezut jos, a mai îmbucat rămăşița de turtă şi s-a culcat să doarmă.

Cînd s-a deşteptat, i s-a părut că a ajuns în marginea altei păduri, dar n-a mai avut ce face, a mîncat şi restul de turtă şi a pornit-o în adîncul pădurii.

A mers mereu prin întunecoasa şi nalta pădure. Pînă seara n-a dat decît de copaci din ce în ce mai deşi şi mai groşi.

Hățişurile, curpenii de aguridă, astupau cărările, iar jigănii şi fel de fel de păsări umblau şi strigau pe de rînd.

Cu săcurea gata la mînă, să se apere de orice şi oricine, Ion mergea înainte, tot spre soare-răsare.

Seara, obosit şi flămînd, a început a sparge alune, de care se găseau destule, a mîncat şi s-a culcat să doarmă sus pe crăcile unui stejar bătrîn, în care îşi făcuse la repezeală un adăpost cu crăci tăiate şi aşezate potrivit. Văzuse că o secure tăioasă, la drum lung, prinde bine unui om priceput.

Cît a dormit, iar n-a ştiut, că s-a pomenit într-o zi pe la prînz, într-o cărare plină de frunze uscate. S-a uitat să vadă copacul lui, dar nici pomeneală de el. în vis însă i se păruse că a venit un flăcău, că 1-a luat de mînă şi a plecat cu el tot înainte... Şi, cînd s-a deşteptat atunci pe la prînz, s-a văzut aci unde nu cunoştea locul. Se miră nițel de părerea sau întâmplarea asta, se-nchină şi plecă iar la drum, hotărît şi zicînd în sinea lui : dacă dumnezu ne-a lăsat pe pămînt ca sprijin şi ca bun tovarăş în necazurile vieței, numai crucea, apoi tot prin cruce o să te găsesc, Doamne, şi tot prin ea o să te hotărăsc să faci la un fel cu mine !...

Merse pînă seara şi văzu înaintea lui un bordei, după coşul căruia ieşea fum alb şi gros. Se hotărî să mîie aci noaptea şi să ceară ceva mîncare. Bătu în uşă şi strigă r

— Bucuros de oaspete ?

O voce îi răspunse :

— Bucuros, bucuros !...

Ion Cepeleac intră şi văzu un om cam de vîrsta lui, suflînd în foc s-aprindă nişte lemne verzi.

— Bună seara, om al lui dumnezeu, zise Ion.

— Mulțumesc dumitale, om al nimului, îi răspunse gazda.

Ion se miră în gîndul lui de ce îl numeşte gazda om al nimului, dar ca să nu-1 supere şi să nu care cumva să-1 gonească afară, tăcu şi binişor se aşeză pe vatră.

— Ostenit cum eşti, ți-e foame, zise gazda, şezi şi mănîncă... ce-a dat dumnezeu ! Şi omul dezveli dinaintea lui Ion un paner, în care erau felii de pîine şi o strachină de unt alb, proaspăt.

— Dumnezeu ți-a dat bine ție ; pîine şi unt.

— Ție nu ți-a dat ? îl întrebă gazda.

— Mie ? Umblă să-mi sufle şi cenuşa din vatră ! dar, haida-haida !...

— împotriva lui să nu cîrteşti, că cel mai mare rău ce-1 suferi e plin de cel mai mare bine ce poate el să-i facă unui om ca tine. După faptă ai şi plată !...

— Palavre, bunule prieten ! răspunse Ion. Sînt om bun şi credincios ; sînt om drept şi om milos ; dar mi-a dat atîta rău, că e vai de capul meu !

— Nu cîrti, că mă superi !

— Dacă te superi, tac ; pentru că ştiu eu bine că sătulul nu crede flămîndului ! Şi mai ştiu că nu simți dumneata unde mă strînge opinca miea !...

Şi Ion tăcu. Gazda lui zîmbi uşor, apoi se încruntă şi începu să sufle în foc. Ion oiîncă, şi simțindu-se sătul, se sculă în sus şi zise :

— îți mulțumesc ție, bunule om.

— Mie ? !... şi numai mie ?... dar pentru ce ?

— Pentru mîncarea ce mi-ai dat, că eram tare flămînd.

— Mulțumește şi lui dumnezeu, că mi-a dat şi mie atît cît să găsească 'să mănînce la casa mea şi un om al nimului!..: Mulțumeşte lui întîi, iar nu mie, care n-am nimic de la mine, ci totul ce am sînt de la el.

— Ai cuvînt să-1 lauzi, prietene, fiindcă ți-a dat; şi eu am cuvînt să te laud pe tine, fiindcă mi-ai dat; şi pentru ca să fac plăcerea ta, iaca îi mulțumesc şi lui... îți mulțumesc, Doamne!...

Gazda iar zîmbi, dar se ținu, se încruntă şi începu iar să sufle în foc.

— De ce arzi lemne verzi, cînd împrejuru-ți sînt atîtea uscături ? îl mai întrebă Ion.

— Ai putea tu să-mi spui de ce moartea ia copilaşi, nu numai uncheşi ?

— N-aş putea, căci poate moartea e o taină...

— Tot astfel nu trebuie să-ți spui şi eu de ce arz lemne verzi, cînd în juru-mi sînt atîtea uscături.

Ion tăcu, dar mai apoi întrebă :

— Dar mă găzduieşti la tine, ori trebuie să-mi caut adăpost prin copaci ?...

— Culcă-te fără grijă şi dormi aci sub paza lui dumnezeu, căci fătul meu, fără ajutorul lui, chiar şi la mine ai fi ca şi-n culcuşul urşilor !

Ion se gîndi şi, ca să nu supere gazda, tăcu şi, cînd se culcă, se-nchină ca după obicei.

— Te închini ? îl întrebă gazda.

— Da.

— Cui?

— Hei !... Aceluia care de toți a îngrijit, dar pe mine m-a uitat şi m-a părăsit.

Gazda rîse acum şi, privindu-1 în față, îl întrebă :

— Şi unde te duci ?

— După dumnezeu ! Vreau să-1 caut, să-1 găsesc şi să-i spui cîte pătesc... Ei... dar dumitale ce-ți pasă, cînd nu-mi poți cunoaşte viața... Tot mie o să-mi găseşti vină !...

— Aşa e !... Culcă-te şi te odihneşte, că, de-ai plecat după el, mai va răbdare încă...

Ion se întinse pe lîngă foc. Puse săcurea căpătîi şi se culcă, închizînd ochii. Somnul îl fură ca la poruncă...

Dimineața cînd se deşteptă, se pomeni într-un drum, iar împrejurul lui nici un bordei, şi nici o pădure, traista îi era plină însă de pîine şi de unt.

Se freacă la ochi, se uită în toate părțile şi se miră mai mult, cum de a putut să vie aci adormit... îşi aduse aminte că iar a visat, cum gazda l-ar fi deşteptat şi cum a plecat la drum cu el. Se vede treaba, gîndi el, că dumnezeu vrea să fie găsit de acei care-1 caută cu stăruință şi cu hotărîre.

Porni iar înainte.

*

Finul era mare, înflorit, şi coasă de om, ori urma de vită părea că nu-1 călcase. Fluturi şi albine zburau pe de rînd şi aerul mirosea tot, aşa de plăcut, că Ion socoti că s-a apropiat de dumnezeu, fiindcă fînul i se părea mai înflorit, mai mirositor si mai plin de albine ca nicăieri altul.

Merse toată ziua.

Seara observă ceva ciudat : luna ce se pusese cînd plecase d-acasă, acum, cinci zile, ajunsese plină şi pornită în ciupit. După cum ştia el, trebuia cam 13—14 zile ca să înceapă ciupitul lunei, iar nu numai cinci zile. Mirat şi de asta, se culcă în fîn şi, cu ochii la lună, adormi. Cînd se deşteptă, soarele se ridicase, şi el se văzu în marginea unei păduri. „Doamne !... dar eu şi adormit călătoresc spre tine ! ?"... Se miră mult, dar îşi aduse aminte că acelaşi tînăr visat pînă aci, venise în somn iar, îl luase de mînă şi pornise cu el tot înainte!... Dibui în traistă, scoase o felie de pîine, întinse pe ea unt alb, îi dete un praf de sare şi plecă mîncînd prin pădure.

Se ridicase soarele la ziua jumătate, cînd văzu înaintea lui un alt bordei, iar dinaintea bordeiului un unchiaş cioplind un lemn. Barba unchiaşului era mare şi albă, părul lung şi alb, fața subțire, încutată uşor, dar plină de vine albastre. Se părea că e o față închegată din zăpadă şi din viorele fragede de primăvară. îmbrăcămin-

tea moşului era simplă : cămaşă şi izmene, brîu roşu şi desculț; Ion se opri dinaintea lui.

— Bună ziua, om al lui dumnezeu !

— Bună ziua, om al nimului, îi răspunse moşul ridicînd ochii la el.

Ion se gîndi iar : ce să însemne asta, de îl numeşte şi moşul acesta tot om al nimului, ca şi moşul întîlnit înainte.

— Ia ascultă, moşieule. Toate ca toate, te-oi întreba mai pe urmă ; dar te întreb de asta ; de ce-mi zici şi dumneata om al nimului, căci mi-a mai zis unul; cînd eu ți-am zis : om al lui dumnezeu ?

— Păi al cui esti tu ? îl întrebă moşul.

— Eu?

— Tu.

— Stai să mă gîndesc !... Şi se gîndi Ion, zicîndu-şi :

„Să zic că sînt al lui dumnezeu ? ... dar văzut-a dumnezeu de mine ?... Lupilor le-a dat păr din belşug... astfel că pe ei cojocul creşte întruna şi nu se mai rupe ca al meu... Case ?... lor le-a dat cîmpul şi codrii cei pustii ; mie o căsuță plină de furnici. Hrană ?... lor le-a dat oile mele şi p-ale altora ; mie, şi ce agonisesc eu se duce ca praful în vînt ! Ce mi-a dat ?... piele fără păr ; picioare fără copite ; gură fără colți ; mîini fără gheare !... Ei, ei... dar, m-a făcut după chipul şi asemănarea lui ? î Bine ! Oi fi mai frumos aşa... Dar... noroc, parte pe lume, binecuvîntare, de ce nu mi-a dat ?..."

— Ei, te-ai gîndit ? îl întrebă moşul iar, văzînd că Ion nu e gata să-i răspunză.

— încă nu, moşule, încă nu !... Dacă ai vrea să gîndim amîndoi, poate că am da mai uşor de rostul adevărat !... Că odată credeam şi eu că sînt al lui dumnezeu. Dar fiindcă traiul meu e un chin şi o durere de care am luat nebun lumea în cap, cred că diavolii au sădit iadul primprejurul meu şi-au trimis slugile lor să mă chinuiască şi... deci, nu mai ştiu al cui sînt !... al lui dumnezeu, al dracului, ori aşa cum zici dumneata : al nimului.

— Cum omule, te-ai lepădat tu de dumnezeu ? se miră moşul.

— Nu m-am lepădat eu de el, eu cel slab, ci poate s-a lepădat el de mine, el, cel puternic !... Cine are aşa

puzderie de suflete, că nu le mai dă de rost, îşi poate îngădui să piardă pe foarte multe din grija lui !... şi poate mai cu seamă dacă ele rămîn de cîrd!... Că, ce sîntem noi pentru el ?... Nimic !... pe cînd el, pentru noi, este totul, totul !... Eu bănuiesc că el m-a uitat pe mine !...

— Cum aşa ?

— Uite aşa ; căci ascultă dacă vrei şi dumneata viața mea. Şi el povesti îndelete moşului cum munceşte, cum aleargă şi cum toate se duc ca apa pe vad, cum toate îi sînt numai şi numai împotrivă.

— Şi acum unde te duci ?

— Am plecat după el, adică după dumnezeu, să-1 caut, să-1 găsesc şi să-1 rog la față. N-o vrea, mă iau de piept cu el, şi-i spui : „Ori tu, ori eu ! Ți-am cerut' să mă faci om eu ? Nu ! Păi de ce m-ai făcut ?...

— Aşa am vrut, o să zică el.

— Păi, dacă ai vrut asa, de ce nu m-ai lăsat să trăiesc bine ?

— Păi fiindcă eşti prost! o să zică el.

— Prost?

— Prost!...

— Păi de ce m-ai făcut să fiu prost ?... Te-am pus eu?... Te-am învățat eu?.... Nu!... Acum pros-neprost, vezi de mine, că nu-i rost să scapi teafăr !... Ori îmi dai noroc şi scapi ori nu-mi dai şi... te pierz, dac-oi putea !... Ce sînt eu vinovat ?... M-ai făcut ca să auzi cînd je-^ lese ?... Mi-ai dat viață ? dar astfel trebuia să mi-o dai ? Ia-o ! De-aşa viață, de aşa dar, plin de țînțari, de dureri, de cîte şi mai cîte rele, mă lipsesc !..." Şi, dacă i^ovrea să facă cum l-oi ruga, ce-o fi o fi : mă iau la/Omorani^ cu el, căci mi se pare că eu am dreptate ! ~

— Tu ? Şi cu ce să te iei la omoranie cu el ?... îl mai întrebă moşul zîmbind.

— Uite ! Şi el arătă săcurea. Moşul zîmbi şi-i răspunse' :

— Crezi c-o să poți cu asta să te bați cu el ?...

— Oi putea, n-oi putea, eu îmi fac datoria : mă lupt pentru dreptul meu şi am să fac totul ce-oi putea. întîi am să-1 rog cu binişorul; apoi să-1 iau mai cu resteul, şi apoi, de n-o vrea şi n-o vrea, cu lupta!... Şi trebue-trebuie ! De m-o pierde! noroc bun!... scap de toate!

— Eu te sfătuiesc să te-ntorci îndărăt. Dumnezeu e *t>un şi n-o fi el de vină pentru traiul tău.

— Dar cine ar putea' să fie ?

— Singur tu şi poate şi ursitoarea ta. Ia seama că dumnezeu a avut o grijă mai deosebită pentru tine !... în locul părului, ce creşte belşug pe dobitoace, şi care se umple de gunoaie cu picioare, ţi-a dat mintea ! în loc să-ţi dea copite ca la boi, ca să te socoteşti mereu încălţat, dumnezeu ţi-a dat mintea ! în loc să te lase a te hrăni cu ce-i găsi, resturi, hoituri, ca unii cîini, şi ca unele fiare, dumnezeu ţi-a dat mintea !... Şi ştii tu ce e mintea ?...

Ion Cepeleac se uită înciudat la unchiaş şi-i răspunse :

— Vai moşule, moşule, şi ce să fac numai cu mintea ?

— Să-ţi faci tot ce-ti trebuie să trăieşti bine, omule !...

— Moşul, moşule... ai uitat vorba aia : decît un car de minte, mai bine un dram de noroc ! ?... Moşule, şi dracu are minte, căci se arată foarte dibaci în a-şi bate joc de oameni, dar tot în iad se prăjeşte cu mintea lui. Şi minte am şi eu... dar ţînţarii, muştele şi furnicile, tot pe mine mă ciupesc !... Şi minte am, că mă pricep cum să-mi fac cojoc, cum să-mi înşir opinci, cum să-mi zidesc casă şi cum să ar pămîntul... Dar dacă nu vrea sfîntul, şoarecii îmi rod cojocul, cîinii îmi rod opincile, lăcustele îmi mănîncă sămănăturile, iar apa vine să-mi dea casa jos. Vezi dar, că eu ani nevoie de binecuvîntarea lui, ca să nu mai aibă putere relele asupra mea. Am plecat să-1 găsesc şi să-i spui tot răul, aşa cum ţi-1 spusei şi dumitale, şi să-1 hotărăsc să facă la un fel cu mine. De n-o vrea, şi n-o vrea, mă iau la bătaie cu el, că el e vinovatul ! îmi trebuie norocul, adică binecuvîntarea lui, că, numai cu mintea singură, mă prăpădesc!...

Moşul păru că se întristează şi începu să se roage.

— Vai de mine, tăicuţă ! Zi, cu bună seamă vrei să cauţi pe dumnezeu şi să-1 tai ?

— Da, moşule, ăsta mi-e gîndul. Sînt sătul de suferinţe şi de rele. Pricina vieţei mele aspre nu o găsesc nicăieri în viaţa mea. El trebuie să fie vinovatul, numai el

— Tăiculiţă, dar dacă o fi şi ursitoarea de vină ! ? zise moşul.

— Ce-mi pasă dacă ar fi ursitoarea de vină ! ?... De ce lasă femeia de capul ei ?... Nu ştie el ce e femeia fără stăpîn ?... Femeia fără bărbat e ca şi un cal despiedieat! Pe socoteala femeii trebuia să mă lase el pe mine ?...

— Nu vorbi rău de femeie... ea, ca mamă, ţi-a dat viaţă trupului ; ea ca nevastă îţi dă linişte sufletului, şi ea ca ursitoare, poate să-ţi dea şi viaţă veşnică !... îi răspunse moşul.

— O fi şi aşa !... Dar nu pot să nu mă răzvrătesc împotriva regulei aceleia, de a sădi un cais într-o groapă cu băligar, şi de a sădi veşnicia unui suflet într-o prăpastie plină de răutăţi, de ispite şi de dureri !... Au pus-a dumnezeu nemurirea în coarnele satanei şi ne-a pretins s-o luăm şi s-o avem numai dacă vom putea s-o smulgem d-acolo ?... Nu-nţeleg ! Cît despre femeie, dacă ea ne sădeşte viaţa, dacă ea ne-o greşeşte, tot nu e ea vinovată, aşa rău, ci este tot el!... Femeie!... Ursitoarea aia, cu poale lungi şi minte scurtă, ce face cum o taie capul, ori el, care e duh cu minte, şi care 1-a dat slobod, să-ncurce lumea după placul ei ?...

— Măi om ciudat, începu moşul mai blînd, viaţa după pămînt este o durere mai tare ori mai domoală, dar este o durere. Şi durerea e o taină ce nu ţi-e dat s-o pricepi acum, şi nici mie să ţi-o explic, ca să nu mai fie taină !

— Pentru ce să n-o pricep ?... Pentru ce taină, cînd gîndul meu se deşteaptă şi poate privi adevărul în faţă ?... Nu m-aş plînge de cele ce ar trebui să pătesc pentru îndreptarea mea şi poate nu m-aş plînge cunoseînd taina.

— Şi totuşi, prea te plîngi !... Tu nu ştii că taină e şi viaţa după acest pămînt! Uită-te însă şi vezi că pe de rînd pe el e semănată durerea, şi-n bordei ca şi-n palat. De te-ai duce încolo spre miazăzi, o să dai de cald, din ce în ce mai cald. N-o să ai nevoie de haine groase, o să gîndeşti tu. Fructele d-acolo sînt dulci şi săţioase... O să mai zici: iată raiul!... aici e de trai!... Dar nu e aşa omule ! Acolo sînt ţînţarii frigurilor galbene, muştele cele mai omorîtoare ! Vampirii cei mai lacomi ! Fiarele cele mai crude şi mai însetoşate de sînge ; iar ierburile

chiar, sînt şi ele pline de spini, de aspide otrăvitoare, de scorpii şi "Se şerpi !...

Şi, de ai fi acolo, ai gîndi încolo, spre miazănoapte, o să fie mai bine, că o să dau de ţînţari mai puţini, de muşte mai puţine, de şerpi mai fără otravă... Dar de te-ai duce şi acolo, spre miazănoapte, o să vezi alte răutăţi !... Acolo : gerul mare. Nevoia de haine groase îţi va răsări în minte, iar hrana o vei găsi şi cu mai mare trudă !... Şi oriunde te-i duce astfel pe pămînt, vei găsi viaţa pusă în şcoala suferinţii, tocmai ca să se desăvîrşească, iar nu ca să se piarză ! înţelegi tu durerea ? O suferi, dar n-o înţelegi, pentru că eşti făcut aşa să n-o-nţelegi cît vei trăi pe pămînt. întoarce-te dar îndărăt, lîngă nevasta şi lîngă copiii tăi şi lasă în pace pe dumnezeu ! El e bun, e cel mai bun dintre toate bunurile, şi tot el a rînduit ca binele să-1 simtă cineva după măsura faptelor lui bune. îndură-ţi ursita cu gînd bun spre el şi fă îndărăt, căci multe ai suferit şi cu multe are să te bucure el !...

— Eu moşule, să mă întorc îndărăt ?... întrebă Ion.

— Tu, omule.

— Ehe-hei, moşule, cu vorba nu se face ciorba !... Şi numai cu povaţa nu se ţine viaţa !... N-am plecat de vrun trai bun, şi-am plecat de trai ne-bun. N-am plecat de bogăţie, ci-am plecat de sărăcie. Am muncit şi-am răbdat tot, dar acuşia nu mai pot! Am copii şi am inimă !... Trebuie să-mi hrănesc copiii... şi cu munca mea văd bine că nu pot !

— Ţi-a murit vreunul ?

— Nu mi-a murit!... dar cum îi cresc?... Mi-e milă de obrajii lor galbeni !... Dacă el nu i-a văzut, ca să-i îndrăgească şi să-i milească, eu îi văd, îmi sînt dragi şi mă duc la el, pentru ei !... Văz că-i ţii partea... Spune-mi mai bine, dacă ştii, mai e mult pînă la el, că am să-1 judic...

— întoarce-te, fiule, îndărăt !... Gîndul ăsta al tău poate îl supără, zise moşul.

— Supere-1... Eu destul m-am supărat.

Moşul se descheie la gît, îşi arătă gîtul slab, şi zise :

— Fiule, de vrei să nu te întorci îndărăt fără nici o ispravă, uite, taie-mă pe miiie !...

— Pe dumneata, moşule ? se miră Ion.

— Pe mine, fiule.

— Dar ce crezi, moşule, că eu sînt măcelar de oameni ? Crezi dumneata că am secure şi mîini, ca să mă fac ucigaş de oameni ?

— Păi dacă tu vrei să tai pe dumnezeu, dar încă pe
* oameni, zise moşul.

— Păi pe dumnezeu e altceva. El m-a făcut pe mine fără de noroc... Cu dumneata n-am a împărţi nimic !

— Fiule, pentru ca să scape dumnezeu, vreau să mor eu în locu-i...

— Ai fi vrînd, dar nu sînt eu prostul ăla ce-1 socoti dumneata. Nu tai eu pe Neacşu pentru Vladu, şi nici pe un hodorog de unchiaş, pentru un coşgogeamite dumnezeu !... Hmî !... I-auzi ce uncheaş !... Să se dea el jertfă pentru dumnezeu !... Foarte frumos din parte-ţi... Dar eu nu caut răzbunare pe oricine ci caut dreptate de la cel ce poate să mi-o dea Asta vreau !... Rămîi sănătos, moşule !... Rămîi sănătos.

Şi Ion porni înainte. Moşul însă se ţinu după el şi începu să-i spuie :

— Măi fiule, fă-ndărăt !... Taie-mă pe mkie, că eu sînt... dumnezeu !

Ion Cepeleac se opri în loc, se miră, se închină şi porni înainte, zicînd :

— Fie, că şi eu n-oi fi tocmai zdravăn, fiindcă am plecat să-1 găsesc şi să-1 tai, de n-o vrea să-mi schimbe ^viaţa ; dar nici dumneata, moşule, nu eşti botezat în apa toată, de spui aşa tronc că eşti dumnezeu !... Parcă dumnezeu ar sta în bordei şi-ar ciopli la lemne ! Pricep eu că vrei să mă-nşeli, ca să scapi pe dumnezeu ! Rămîi sănătos, că nu cu palavre d-astea o să mă înşeli pe mine !

Plecă cu capul pe sus, iar moşul rămase pe loc, dus în gînduri.

Merse Ion înainte.

Seara căzu jos, ostenit, în marginea pădurei.

înaintea lui începea un cîmp pustiu, fără de iarbă, fără de pomi, ci numai plin de nisip uscat, mărunt şi -arzător.

ion se uită în toate părțile, scoase pîinea şi untul din traistă, mîncă, se gîndi să se închine ori nu, şi, nu se mai închină.

Adormi apoi cu ochii la stele...

Dimineața Ion se deşteptă tîrzior, dar acum era tot pe locul pe care se culcase seara. Tînărul ce venea obişnuit în vis şi mergea cu el, nu mai venise. Ion Cepeleac căzu pe gînduri, pricepu că a rămas pe loc, fiindcă nu s-a închinat, dar apoi zise : „şi cu crucea lui şi fără crucea lui, omul hotărît tot ajunge unde şi-a pus în gînd". Se sculă şi porni tot înainte. Merse el greu prin pustia nisipoasă, şi plină de dogoare. Pe la prînz, iacă zări înaintea lui un țigănuş, cu dinții albi în gură, cu pielea neagră, cu ochii sticloşi în cap şi cu un păr creț şi negru ce-i umplea aproape tot trupul...

Ion se crezu ajuns iar în preajma lumei şi zori să sosească pe țigănuş, care se făcea că merge înainte, dar alene.

— Ei hei, măi țigănico... bun noroc ! zise Ion Cepeleac.

Țiganul se uită îndărăt, se opri şi răspunse :

— Noroc, rumânico, noroc.

— Da-ncotro mergi, coțofană ?

— Iaca la dracu, rumânico.

Ion se puse pe rîs, şi țiganul rîse şi el.

— Dar adică, dracu se găseşte şi p-aici, mă ? întrebă Ion în batjocură.

— Se găseşte, rumânico, se găseşte... din ce bucate lipseşte sarea şi din ce loc jupîn Cornea ?...

— Şi la ce ai plecat tu la dracu î...

— Am plecat, iacata, să-1 tai !... Cînd am sare, n-am mălai ; cînd am şi mălai şi sare, n-am nici foc şi nici căldare. Ca să am şi eu de toate, ori ce-aş face, nu se poate !...

— Te cam loveşti cu mine, răspunse Ion...

— Dar tu unde mergi, rumânico ? întrebă țigănaşul, mergînd acum la umăr cu Ion.

— Merg şi eu tot încoace.

— Adică tot la dracu?... Tiii... da ce bine !... Atunci să mergem amîndoi tovarăşi... Amîndoi o să-1 găsim numaidecît şi o să-1 facem mici fărîme !...

— Să mergem ; dar eu nu merg la dracu...

— Da unde, mă, rumânico ?...

— Eu merg la... dumnezeu !

— Adalee !... făcu țiganul... Da ce să caute ala pe pămînt, mă ?... Nu ştii tu că ala este în ceartă cu dracu pentru stăpînirea pămîntului ?... Se judică amîndoi de la Adam şi tot n-au sfîrşit!... Aici este stăpîn dracu !... Şi, de ai ceva de lăcrămat, apoi la dracu trebuie făcută lăcrăma... Eu barim ştiu bine şi la el mă duc.

— Nu se poate, mă țigane... Pămîntul e al lui dumnezeu... Şi dumnezeu trebuie să fie şi p-aici !

— Iaca, găseşti-1 tu!... se strîmbă țiganul la Ion!

— Mai bine, mă țigănico, dacă cunoşti drumul pe aici, hai să mergem pe unde o fi mai d-a dreptul... ori zici aşa, şi mergi şi tu tot ca mine, în bobote ?

— Cunosc drumul... dar că ăla să fie p-aici, nici pomeneală.

— Şi-ncotro stă dracu, mă țigănico, mai întrebă Ion mirat.

— încolo... şi arătă cu un deget spre apus şi cu altul spre răsărit.

— Nu se poate mă, zise Ion. Dinspre apus viu eu şi, deşi e rău al dracului p-acolo, dar tot n-am găsit pe dracu... O fi stînd încolo... şi arătă spre răsărit.

— Asta nici eu n-o ştiu, răspunse țiganul. Se poate să fie şi aşa... Dar tu faci rău de nu mergi la dracu !

— Eu merg la dumnezeu.

— Şi ai plecat încoace ?

— Am plecat.

— Şi ai semne că o fi încoace ? rîse țiganul.

— Am văzut pînă aci fața pămîntului mai frumoasă, iar oamenii, cîțiva ce i-am întîlnit, au fost mai buni.

— Ha !... Ha, ha !... Atunci dracul meu stă cu hăla al tău vecini !... Că eu ştiu bine că şi nenea dracu tot p-aici îşi cîntăreşte coada... Cît despre hălălalt, nici nu l-am văzut.

— Hai la drum, țigănico.

— Hai de tovarăşi, rumânico !

Şi merseră amîndoi vorbind şi povestind despre viaţa lor.

La prînzul cel mare, Ion băgă mîna în traistă să scoată pîine şi unt, dar nu mai găsi nimic ; îi pieriseră.. El se uită bănuitor la ţigan. Ţiganul mergea nainte fiuierînd.

— Ia ascultă, mă ţigănico... adică nici p-aici nu ţi-ai pierdut năravul ?

— Cum să-l pierz, rumânico ?... Nu ştii că năravul din fine n-are lecuire ?

— Ştiu, dar trebuia să-mi furi toată pîinea ?

— Eu să-ţi fur pîinea !... se miră ţiganul.

— Tu, că eu nu mai găsesc nici fărîmitură.

— Eu nu ţi-am furat nimic, rumânico.

— Măi, dar pîinea mea unde e ?

— Nă-i fi avut-o.

— Eu mă, ţigane ?

— Tu mă, rumâne !

— Măi ţigane, bagă de seamă, că nu prea ştiu mult de glumă... Scoate pîinea, că nu e bine să furi, îi zise Ion cam, res tit.

— Aşi, nu e bine să furi... Ce-a muncit altul o vară, tu îi poţi lua într-o seară !... E bine, mă, e bine, da, numai să nu te prinză hoţu de păgubaş !

— Măi ţigane !...

— Ce măi, române ?...

— Scoate pîinea, că mi-e foame şi-ţi dau şi ţie din ea.

— Rumânico, fii cuminte, ca nainte, nu fi prost pe cum ai fost! Mă faci hoţ, aşa din gînd, fără să mă prinzi furînd ?...

— Iată cioroiul cum s-a apucat să mă judece !... Ce mă, nu ştiu eu ce-am avut în traistă ?

— Şi, dacă îi fi ştiut, trebuie să-ţi împlinesc eu ce-i fi pierdut din ea ? răspunse ţiganul.

— Dar traista mea nu e spartă ; tu nu vezi că e bună ?

— Şi, dacă văd că ţi-e traista bună, trebuie să-mplinesc eu ce ţi-a pierit din ea ?

— Stai să te caut.

— Traista mea e goală, uite-o !...

Ion se uită şi nu văzu nimic în traista ţiganului.

— Mi-ai mîncat pîinea, cioară !...

— Ha-ha-ha !... Crezi că eu fac parte din numărul celor care nu muncesc nimic, dar cu dibăcie se-ngraşă de plesnesc din munca tutulor !... Ha-ha-ha...

Hoţu neprins e negustor cinstit, rumânico !...

— Mă, adică merge pe furate ?

— Zău dacă nu e pe furate !... dar eu n-am furat !...

Ion se gîndi şi apoi zise :

— Ţi-o fi fost foame, îţi crez ; dar trebuia să-mi ceri ! Acum, fiindcă tot trebuie să mergem tovarăşi, te rog, să mergi ceva mai departe de mine... Uite, mai pe colo... Şi-i arătă cu mîna ca o trăsură de loc.

— Merg şi p-acolo ! Şi ţiganul se depărta.

Ion mergea cu capul în jos, flămînd, însetat şi dus pe gînduri, că de ce se mai întîlni şi cu pacostea asta de ţigan, cu care nu se ştie ce o să pată la noapte, cînd o trebui să doarmă. L-o omorî, ori numai l-o fura ; şi într-un fel şi într-altul, tovărăşia cu el la drum nu e lucru bun, se gîndea Ion.

Merseră pînă după nimiez. Ion era cu trupul leoarcă de sudoare, cu gîtul uscat de sete, cu limba încleiată şi ajunsă ca o aşchie în gură. într-o vîlcea, Ion dădu de un izvor. Pe unde mergea ţiganul, Ion mai văzu şi un pomişor, cu frunzele late şi stufoase.

Se aplecă Ion şi bău apă, să-şi umezească limba, să-şi ude gîtul, să-şi potolească setea şi foamea. Cînd se ridică, văzu pe ţigan făcîndu-i semne cu mîna, să fie încet şi cu băgare de seamă.

— Ce e? îl întrebă Ion.

Ţiganul îi făcu iar semne.

Ion plecă într-acolo şi care nu-i fu mirarea cînd văzu la umbra copacului, dormind un om gras, bine îmbrăcat, şi lîngă el, o cămilă însămărată, ce mînca frunze din pom.

— încet, şopti ţiganul. Hai să dăm o muche de săcure stăpânului şi să luăm noi cămila, cu toate bogăţiile.

— Ce, eşti nebun ? zise Ion.

— Nu sînt nebun deloc, răspunse ţiganul... în samar... uite aici, are numai aur!... Aici numai mătăsuri şi purpură !... dincoace, pîine, unt, poame şi vin negru !... Şi ţiganul arătă pe rînd cele ce spunea. Tu ai săcurea... Eu sînt cu mîinile goale... Apropiete-te încet, şi... dă-i cu săcurea peste gît, ori drept în cap!... Toată averea asta, rămîne a noastră ! Scăpăm de sărăcie. Nimeni nu ne vede!... Cîmpul e pustiu!... Haide!... Apropie-te şi dă zdravăn !

— Să omor eu om ?... întrebă Ion mirat.

— Ah, ce prost eşti ! scrîşni ţiganul... Nu e vreme de vorbă lungă, dă-i iute şi tare !...

— Nu dau mă... nu pot... îi răspunse Ion înciudat.

— De ce ?

— Mi-e milă !...

— Ah ! tîmpitule !... Ad săcurea să dau eu !...

— Săcurea mea !?... Nu dau eu săcurea mea, ca să faci tu omor cu ea !...

— Nu vezi, zăpăcitule, că are bani, bani mulţi 1... E un trîntor bogat, unul ce din furtişaguri şi-a îngrăşat burta şi din sudoarea altora şi-a strîns aurul !... Acesta e din clasa celor care nu muncesc, dar care prin dibăcie, prin reguli hoţeşti, face aşa, ca munca tutulor, a celor din gloată, să intre în punga lui. Gloata geme, gloata piere, el se-ngraşă de şedere, pînă cînd de îmbuibare îl ia dracu la spinare !...

— Nu ştiu de unde şi-a strîns starea ; o fi ştiind dracul, o fi ştiind dumnezeu, săcurea mea n-o dau să-1 omori !...

Şi Ion se depărta fricos.

Negustorul dormea cu horcăneli şi cu faţa în sus.

Ţiganul se gîndi, se-neruntă şi apoi deodată dezlegă cămila.

— Atunci tot să furăm cămila. împărţim totul. Pînă într-un ceas, ajungem la pădurea dinspre apus, că merge iute cămila pe nisip.

— Dar dacă ne prinde ? întrebă Ion încet.

— Cum o să ne prinză ? El pe jos şi noi călări !

— Şi trebuie să fiu şi eu tovarăş la furat cu tine, ţigane ?

— Ah, prost ce eşti... Vin încoa şi ţine !

Cînd mişcă ţiganul cămila din loc, un pachet se desprinde şi căzu jos.

— A căzut un pachet cu aur, zise ţiganul. Ia-1 şi sui-te sus... Ia-1, ia-1 !...

Ion luă pachetul de jos cu mare caznă, fiindcă pachetul era greu. Tocmai atunci negustorul deschise ochii şi începu să strige :

— Săriţi, hoţii !...

Ion azvîrli pachetul jos, dar ţiganul fu lîngă el să-1 îndemne :

— Dă-i, dă-i, dă-i cu săcurea !... că face gură şi-1 aude cineva !... Izbeşte-1 cu tăişul !.... izbeşte-1 !...

Ion nu-1 ascultă si o rupse la fugă cu ţiganul după el.

— Ad săcurea să-1 omor eu, că uite-1, vine după noi! mai zise ţiganul.

— Fugi, aoleo!... Cin mă puse! se vaită Ion. Pălăria îi sări din cap şi el se lipsi de ea şi o lăsă jos, şi fugea cît putea, ţinînd săcurea în mînă. Ţiganul fugea în urma lui spunîndu-i mereu :

— Auzi-1 cum strigă, auzi-1 !... Acum, călare pe cămilă, ne urmăreşte !... Vezi ce-ai făcut, prostule ?

Suiră dealul vîlcelei şi începură să fugă pe cîmp. Negustorul acum alerga pe alături de ei, strigînd : „hoţii, săriţi, hoţii !"

Odată se pomeniră ajunşi în faţa altei vîlcele, iar pe coasta ei o trupă de soldaţi făcea instrucţie aproape de nişte corturi albe.

— Am păţit-o ! zise ţiganul. Acum ne prind !...

•— Vai de mine ! se vaită Ion.

Negustorul striga :

— Puneţi mîna pe aceia, oameni buni, că mi-au furat o pungă cu nestimate !...

— Auzi cum minte ! se vaită Ion. Vai de noi şi de noi !...

— Nu minte, îi răspunse ţiganul, căci punga cu nestimate uite-o, am azvîrlit-o eu în traista ta pe cînd fugeai ! Eu n-aveam unde-o pune.

Ion, cum auzi, lepădă traista jos şi fugi mereu. Soldaţii, însă, puseră armele la ochi, iar căpitanul lor strigă :

— Staţi pe loc, ori tragem !

Ion se opri tremurînd. Ţiganul îi şoptea :

— Ţine-ţi firea... Şi să mă laşi pe mine să vorbesc întîi. Că-n lume dreptatea nu e a dreptului, ci a celui hoţ şi dibaci !...

Căpitanul veni cu cîţiva soldaţi lîngă el. Negustorul cu cămila, descălică şi el.

— Uite, domnule căpitan, începu negustorul, aceşti oameni au încercat să-mi fure cămila, iar de sub cingătoare mi-au furat punga cu pietre scumpe ! Am strigat la ei să mi-o lase, şi ei fugeau de zor.

Căpitanul se-ncruntă şi întrebă :

— Care crezi că ţi-a furat punga ?

— Punga mi-au furat-o adormit, dar, cînd m-am deşteptat, am văzut^pe cel negru ţinînd cămila de frîu, iar pe cel alb, în braţe cu un pachet de aur...

— Nu e adevărat, începu ţiganul. Negustorul acesta nu e negustor, ci e bucătar al boierului meu, d-aia este aşa de gras : mănîncă el bunul bucatelor. Eu şi cu stăpînul meu ne odihneam la izvorul din valea cealaltă.

Cămila stăpînului meu, era legată de pom. Stăpînul meu, acesta, dormea la umbră, iar eu, încolăcit la picioarele-i, ca un rob nemernic ce-i sînt. Hainele stăpînului meu erau puse la cap, fiindcă de arşiţă, i se făcuse tare zăduf. Acest bucătar al nostru, om din satul nostru şi luat în serviciul stăpînului meu, a făcut în capul lui drăcescul plan, să jefuiască pe stăpînul meu, aici în pustie. A îmbrăcat hainele stăpînului meu, iar apoi s-a dat la plan cu mine, să omorîm stăpînul. Eu, deşi-s ţigan, dar sînt rob cinstit şi n-am primit să-mi ucid stăpînul. Atunci bucătarul, de teamă, sau simţindu-vă pe d-voastră aici, a încercat întîi să ne ucidă cu baltagul cela de la coburii cămilei. Stăpînul meu, mai nevoiaş, deşi i-am zis să se apere cu săcurea ce i-am dat-o eu din mînă-mi, el n-a vrut, şi spăimîntat a rupt-o la fugă, iar tîlharul de bucătar a început să facă el pe stăpînul şi să strige ca să-1 auziţi : „hoţii", fiindcă vă vedea pe dumneavoastră. Vedeţi, domnule căpitan, ce noroc pe noi, că altfel, tîlharul ăsta, cine ştie se ne-ar fi făcut; mie şi stăpînului meu, aici în pustie !...

Negustorul rămase cu gura căscată la asemenea vorbe şi, după ce-şi veni în fire, răspunse :

— Mint, domnule căpitan, mint, mint ca nişte neruşinaţi... Eu sînt negustor şi cămila este a mea, ce tot îmi zic ei bucătar ?...

— Crezi c-o să-ţi creează obrăznicia domnul căpitan ?... Păi ce e boieresc ori negustoresc în tine ?... Oare nu din bucăţi eşti tu aşa de gras ?... Apoi, cum nu eşti bucătar ?... Dar frica ta, îngălbeneala aceea, nu spune îndeajuns că ai vrut să fii hoţ, dar ai feştelit-o ?... Dezbracă-te, nemernice, şi ia pildă de cinste de la un ţigan !... Nu vezi cît de mult mi-ai îngrozit stăpînul, de nici nu. mai poate să vorbească !...

Căpitanul se uită crunt la negustor.

— Ce-nseamnă îndrăzneala asta ? îi zise căpitanul.

— Dar nu sînt bucătar, domnule căpitan... Cămila este a mea ! se apără negustorul.

— Minte, domnule căpitan ! strigă ţiganul. Cu ce dovedeşte el că este a lui cămila şi nu a stăpînului meu?... Şi, adică, ce zor aş avea eu să mint ?... îmi dă libertate stăpînul meu ?... Atît ar mai lipsi, să credeţi cinstit pe o slugă hoaţă, care a vrut să-şi ucidă şi stăpînul!....

— Dezbracă-te, îi porunci căpitanul.

— Dar sînt hainele mele, domnule căpitan ! Se poate !... Cel negru e hoţ şi minte şi pentru cel alb. Nu credeţi hoţi... Eu sînt negustor neam de neamul meu \

— Credeţi-1 pe el, domnule căpitan, şi porunciţi stăpînului meu să-1 urmeze ca rob, atît ar mai lipsi... că tîlharul ăsta de bucătar, are atîta îndrăzneală, de-mi vine să-i crap capul, ori să mă string de gît singur.

— Dezbracă-te, îi reptă iar căpitanul.

— Domnule căpitan...

— Nici o vorbă !

— Sînt negustor... Ei sînt hoţii !...

— De stăruieşti în hoţia ta, pui de te împuşcă ! se resti căpitanul. Dezbracă-te !...

Negustorul începu să se dezbrace de haine.

Ion venit în fire din spaimă, cu mîna dreaptă în sus şi tremurînd, începu plin de sfială :

— Nu e drept, domnule căpitan, ce faci...

— Vrei să-i laşi lui hainele ?... Treaba dumitale, lasă-i-le ! zise ţiganul.

— Cum nu e drept ? îi laşi hainele ? îl întrebă şi căpitanul.
— Păi dacă sînt ale lui, domnule căpitan'?... Negustorul e negustor sadea... Cămila este a lui, hainele ale lui şi toată bogăţia tot a lui, spuse Ion mai cu îndrăzneală.
— Atunci voi sînteţi hoţii ? întrebă iar căpitanul.
— Ai nebunit stăpîne ? îl întreabă ţiganul zguduiridu-1 de umeri. Vrei să-ţi crează nebunia şi domnul căpitan şi să dai de dracu ? Eu, ca eu, sînt învăţat cu bătaia, rabd şi douăzeci şi cinci, dar tu, cum ai rămas «slab din boală, p-aici rămîi, te sluţeşte !...
Ion vorbi iar, cu mîinile amîndouă ridicate.
— Ţiganul e hoţ; eu sînt om cinstit. M-am găsit pe drum cu el şi am pornit de tovarăş...
—Nu e adevărat!.. Vai! iar mi-a înnebunit stăpînul ! se vaită ţiganul. Boala tot nu* i-a trecut !...
— N-am înnebunit, domnule căpitan... Am pornit de tovarăşi, şi pe drum mi-a furat pîinea din traistă... Aşa om cinstit e idolul ăsta de cioroi ! spuse Ion.
— Dar nu e toată întreagă pe cămilă ?... Uitaţi-vă, domnule căpitan, vorbi iar ţiganul.
— Taci, se răsti căpitanul.
— Şi, dacă mi-a furat pîinea, l-am gonit de lîngă mine. A întâlnit negustorul şi mi-a făcut semn să viu unde era el. Nu ştiam ce e acolo şi m-am dus. Acolo am văzut negustorul, iar el îmi spunea să omorîm negustorul şi să-i luăm banii, dar eu n-am'.vrut.
— Săracul meu stăpân, tare s-a prostit ! oftă ţiganul.
Căpitanul iar se răsti să tacă ţiganul.
Ion urmă :
— El a dezlegat cămila şi, fiindcă picase jos un pachet, mi-a zis să-1 ridic. Ideea de hoţie nu ştiu încă dacă mi se înfipsese în cap. Atunci negustorul a deschis ochii şi ne-a văzut. A început să strige, iar noi să fugim. Să stau în loc mi-a fost frică, că pînă să-nţeleagă că nu sînt hoţ, îmi dă una în cap şi mă omoară. Ţiganul însă îi furase mai înainte punga cu pietre scumpe şi o azvîrlise fără să prind de veste, în traista mea. Acesta este adevărul în tot lucrul ăsta ciudat...
— Aşa este, aşa este, spuse şi negustorul.

— Domnule căpitan, începu ţiganul. Văd că am ajuns să apăr drepturile unui stăpîn mai înnebunit şi de spaimă!... Stăpînul meu e nebun!... Bucătarul acesta e un tâlhar şi jumătate ; eu, un biet rob cinstit şi în primejdie să mă tulnicesc şi eu... Ia întrebaţi pe stăpînul meu, dacă este zdravăn, dacă s-a vindicat de tot de nebunie, unde a plecat, dacă mai ţine minte barem acest lucru ?...
— Unde ai plecat ? îl întrebă căpitanul pe Ion Cepeleac.
— Domnule căpitan, zău de mă simt nebun, ori hoţ,, mă simt zdravăn şi cinstit. Ţiganul, ca să-şi scape pielea de bătaie, minte atît de cu îndrăzneală, de face pe negustor tîlhar, şi pe mine nebun !... Aşa e, cum spunem noi, nu cum spune el.
—Ce înseamnă asta, ţigane ? întrebă căpitanul.
— Păcatele mele, domnule căpitan, că eu n-am mal văzut aşa nebun, care să pară aşa de zdravăn !... Da nu spui stăpîne că eşti hoţ încai ?...
— Păi nu sînt, dar aş spune !.. răspunse.Ion.
— Păi ştiu eu că nu eşti hoţ, dar zăpăceala asta ce-nseamnă ? întrebaţi-l, domnule căpitan, unde se duce,, mai ţine minte ?...
— Unde te duci, domnule ? îl întrebă căpitanul pe Ion.
— Dar nu mai mă domni, domnule căpitan, că eu sînt Ion Cepeleac, că-şi ţine copiii cu dovleac, fiindcă sînt om sărac... Am plecat să găsesc pe dumnezeu !... Traiul meu e greu de tot. Muncesc pînă nu mai pot, şi sărac tot mă găsesc... Apoi multe alte rele vin să-mi facă zile grele... Vreau să caut pe dumnezeu, să-i vorbesc şi să-i cer un trai mai bun. Dacă o vrea, atuncea bine, dacă nu, mă iau la bătaie cu el şi l-oi răzbi : îl tai, m-o răzbi : mă taie !....
— Auziţi, domnule căpitan ?... începu ţiganul. Minte de om zdravăn mai e asta ? Să taie el pe dumnezeu ?... în loc să spuie că merge acasă ; că vine de la tîrg, unde a desfăcut marfa, i se năzăreşte prin cap că e om sărac, că mănîncă dovleac şi că a plecat să taie pe dumnezeu !... Şi se mai găsi şi sluga asta necredincioasă, să-1 des-

poaie acum de toate, ba să ceară şi ajutorul dumneavoastră, făcîndu-vă să-i daţi dreptate !... Eu nu mai am ce face... Cu nebunu nu e de-nţeles !

— Măi omule, începu căpitanul... unde mergi tu cu bună seamă ?...

— La dumnezeu, răspunse Ion.

— Şi ce să-i faci ?

— Am spus gîndul meu ; de nu mi-o schimba traiul, să-l tai !...

Căpitanul rîse şi zise :

— Zdravăn nu mai eşti, omule !...

— Sînt zdravăn, domnule căpitan !...

— Ai fi, dar nu crez eu !

— E zdravăn, domnule căpitan, zise negustorul, numai ţiganul e hoţul.

— Tu taci !... Soldaţi !... Puneţi bucătarul jos, şi daţi-i la tălpi, cincizeci de lovituri ! Şi de mai vorbeşte, încă cincizeci.

Soldaţii se repeziră şi puseră mîna pe negustor şi-l trîntiră jos.

— Domnule căpitan, nu bateţi negustorul degeaba !... Eu sînt hoţ; da el, săracu, n-are nici o vină! zise Ion.

Căpitanul rîse şi spuse :

— Eşti hoţ mare !... te şi cunoşti !... Băiete cum te cheamă ?

— Asmodie, domnule căpitan, răspunse ţiganul.

— Ei bine, Asmodie, băiete, suie-ţi stăpînul sus, ia cămila de frîu, şi du-ţi-l acasă. Şi pe hoţul ăsta nu-l mai îngădui lîngă tine.

— Prea bine, domnule căpitan, zise ţiganul.

— Să iau eu cămila omului, domnule căpitan ? întrebă Ion.

— S-o iei.

— Păi asta dreptate este ?

— Dreptate !

— Păi nu e a mea, domnule căpitan, eu sînt Ion Cepeleac !... nu negustorul!... începu Ion din nou...

— Lasă, lasă, că o să-ţi treacă acasă !...

Negustorul, cu picioarele prinse între două lemne, trîntit pe spate, era bătut la tălpi de către soldaţi şi se văita ca în gura şarpelui.

— Domnule căpitan, dacă bateţi un om nevinovat,, bateţi-mă şi pe mine.

— Nebunii nu se bat ! răspune căpitanul.

— Asta e adevărul, domnule căpitan ?

— Asta e !

— Nu e, domnule, nu e !... Adevărul îl faci cum crezi dumneata, el, însă, e cum îţi spui eu !

— Suie-l, suie-l sus, Asmodie băiete... Şi îngrijeşte cinstit de bietul om ! Se-ntîmplă şi zăpăceli d-astea ! Omul nebun toţi îl văd, numai el nu se vede şi nu se cunoaşte!...

— Datoria mea, domnule căpitan ! răspunse ţiganul şi se duse lîngă Ion ; dar Ion se uită în sus la cer şi apoi la ţigan...

— Dă-te la o parte, cioară, că hoţ cu sila nu mă poţi face ! Dă-te la o parte, că apoi îmi fac eu dreptate singur ! şi ridică securea.

— Mă taie, domnule căpitan !...

— Fereşte-te, că nebunul nu ştie, dar i-al cu binişorul, Asmodie... Soldaţi, mai daţi zece bucătarului, să se ducă, şi, îndărăt la treabă... Aşa Asmodie, băiete, vezi de el, cu binişoru... Poartă-te cinstit şi bravo ţie !

— Să trăiţi, domnule căpitan ! zise ţiganul.

Căpitanul plecă cu soldaţii spre corturi.

Ion rămase cu negustorul şi cu ţiganul.

— Ce e asta ? cioară spurcată, îl întrebă Ion.

— Dibăcie rumânico ! îi răspunse ţiganul.

— Ah, ah !... mă ustură inima de loviturile la tălpi f se vaită negustorul.

— Păi de, dracu te punea să strigi hoţii... Acuşi şterge-te pe bot, că a noastră e cămila ! îi răspunse ţiganul chicotind de rîs.

Ion făcu semn negustorului să-i urmeze.

Porniră cîteştrei spre soare răsare.

•

Merseră ei o bucată bună de drum. Negustorul oftînd de durere şi de pierderea averei, iar Ion dus pe gînduri.

— Acuşi, că judecata ţi-a dat dreptate, tot nu iei cămila s-o împărţim ? îi zise ţiganul.

— Ştiu eu, făcu Ion, uitîndu-se să vadă dacă s-a depărtat mult de căpitan.

Suiră pe un deal şi porniră pe cîmp.

Soarele se apropia de apus. Căpitanul rămăsese în vale departe cu soldaţii. Ion vorbi :

— Na-ţi, măi omule, cămila !... Şi apără-te de omul .ăsta, ori mai bine, hai amîndoi pe el... Şi Ion se repezi «cu săcurea să-1 taie ; dar ţiganul o rupse la fugă rîzînd :

— Vrei să te faci ucigaş ?... ucigaş ? î...

— Păi bine, cioară, trăsnite-ar dumnezeu, ucigă-te «crucea şi te-ar bate sfinţii !... dar Ion se opri mirat : ţiganul pierise de parcă îl înghiţise pămîntul.

— Domnule negustor, vezi dumneata ţiganul ?

— Nu-1 văd deloc. A pierit ca visul!...

— Tiii !... exclamă Ion ducînd mîna la frunte. Diavolul a fost, spurcatul !... Diavolul!...

— Aşi, diavolul... zise negustorul. Dacă zici că este diavol, apoi ar trebui să zici că este şi dumnezeu. Ori dumnezeu e dovedit că nu e !... O credinţă aşa e o prostie !

— Unde e ţiganul dar ?

— Sna pitit.

— Unde ?

— P-aci.

— Aşa de bine ?

— Aşa de bine !

— Ce fel de om eşti dumneata, dacă zici că nu e nici dracul şi nici dumnezeu ? întrebă Ion.

— Ovrei, negustor ovrei sînt !

— Păi de unde ştii tu că nu e dumnezeu ? îl mai Întrebă Ion, mirat de aşa vorbe nemaiauzite.

— La noi sînt toate cărţile vechi... Şi ele spun în ce fel de dumnezeu credeau cei vechi... Singurul dumnezeu adevărat e aurul şi singurul diavol adevărat e sărăcia !...

— Nici tovărăşia cu tine nu e bună!... Ia-ţi cămila, ia-ţi pietrele scumpe şi du-te din calea mea ! Doamne !... cu cine să mai stau eu pe lume ?... Dacă pămîntul a ajuns în stăpânirea dracilor şi a oamenilor care sînt hoţi, leneşi şi răi, de ce nu mă plivești pe mine dintre ei ?...

Ion se-nchină iar, îşi puse săcurea la spinare şi porni singur înainte. Negustorul zîmbi vesel, încălică pe cămilă şi porni spre miazănoapte.

Ion, văzîndu-se singur, şopti :

— Mulţumesc Doamne, că mă scăpaşi de ispită... Fereşte-mă pînă la moarte d-aci înainte, de tovărăşia celor răi !...

Soarele apuse şi el se opri pe loc să petreacă noaptea. Foamea începu să-1 chinuiască şi maţele să-i chiorăie... Cu mare chin se pomeni adormit...

Somnul îi fu plin de vise ciudate şi grozave. Cînd se deşteptă, zise boodaproste că nu a fost ca în vis şi se închină. Căută să-şi aducă aminte visele : nu putu. Dibui în traistă să mai găsească ceva, nu mai găsi nimic. Stătu niţel pe gînduri şi zise :

— Doamne ! Doamne !... cum m-ai lăsat !....

îşi puse traista şi săcufea la spinare şi porni iar flămînd. Pe cîmpie nu era decît nisip şi nici un fir de iarbă.

Merse Ion pînă se ridică soarele la jumătatea orizontului.

înaintea lui se deschidea o vale plină de verdeaţă şi de pomi.

„Uite, uite, poame !" zise el şi o rupse la fugă în grădină. Dar un flăcău voinic şi frumos se ivi în faţă-L

— Stai pe loc, omule.

Ion, speriat de ivirea lui neaşteptată, se opri în loc.

— înainte nu mai e voie ! îi spuse flăcăul.

— De ce ? întrebă Ion.

— D-aici încolo locul e sfînt. Picior de om păcătos nu 1-a călcat şi umbră de duh necurat nu a trecut pe deasupra lui.

— Dar cine stă aici ?

— Aici stă dumnezeu !

— Ah !... în sfîrşit, dădui de el ! zise Ion, şi şezu. jos, ştergîndu-se de sudoare.

Flăcăul veni lîngă el,

— Unde ai plecat ?

— La dumnezeu, flăcăule !

— Pentru ce ?

— Pentru că am o cotoarbă cu el. Ah, şi de cînd îl caut!... de cînd... Dar, în sfîrşit!...

— Glumeşti, omule ?

— Nu-mi arde de glume deloc, băiatule î... Bine c-am ajuns în ograda lui !... Fii bun flăcăiaş, culege cîteva poame şi dă-mi că mor de foame.

— Poamele sînt sfinte şi nu se cade... Ion se uită mirat la flăcău.

— Ce tot îmi spui tu de sfinţenii, măi băiete ? eu, care am îndurat fel de fel de rele, crezi că nu sînt tot atît de sfînt ca ele ?

— Nu stau să judec, îi răspunse flăcăul. Eu ştiu că locul e sfînt, iar tu soseşti aici cu trupul frămîntat din tină. Aici numai sufletele vin singure, iar pe albul lor, îngeri scriu faptele bune ce le-au făcut!... Cum vii tu, *cu* trupul, nu te pot primi !...

Ion se ridică în sus şi răspunse cu putere :

— Scrisul sufletului meu mi-este trupul, măi flăcău !... Trupul ăsta l-am purtat lumea toată, dar curat ! Că-i aşa de prăpădit, ars de soare şi pîrlit, e că multe a pătimit; dar cît l-am purtat pe lume, eu purtatu-l-am cinstit! Uite ! şi Ion se desfăcu repede la piept — pri-"veşte-1 ! Vezi în el lacrămile orfanilor ori ale văduvelor ? Vezi în muşchii ăştia sudoarea şi munca altora ? Vezi că asta, carnea asta e închegată din minciună, din nedreptate, din fapte şi gînduri rele ?... Uită-te... Aici în el e chinul îndurat de mine, sufletul... Aici, pe carnea asta mîrşolită, sînt semnele de jaf ce le-am suferit ! Şi sîngele şi munca mea de toate zilele şi liniştea şi odihna mi-au fost jefuite în lume şi de oameni şi de alte viţuitoare. Dă-te în lături, flăcău, că vreau să merg nainte !

— Nainte stă dumnezeu, ţi-am spus.

— Tocmai ! La el vreau s-ajung ! Pe el vreau să-1 Întreb de viaţa mea. Cu el am să stau de vorbă !

— Nu e voie, ţi-am spus, zise flăcăul.

— Să fie voie! Vreau!... Dă-te la o parte. N-am Mtut atîta drum, ca să viu pînă aici şi aici să-mi spui tu că nu e voie. Ei he, aşa ceva îmi spusese şi nevasta de-acasă şi n-am ascultat-o. Ştiu că am drept şi, pentru •dreptul meu, mă iau de piept cu dumnezeu... Dă-te la o parte!

— E locul sfînt! îi strigă flăcăul.

— Sfînt sînt şi eu ! O lume de vieţuitoare au trăit din munca şi din sîngele trupului meu ! Am hrănit atîtea suflete păcătoase, proaste, leneşe şi hoaţe !...

— Eu sînt pus să-mplinesc porunca, iar nu să văz de ai ori n-ai dreptate ! zise flăcăul.

— Atunci, pieri tu ! şi Ion ridică securea să dea. Flăcăul sări în lături şi Ion, crunt, păşi mai nainte.

— Stai omule ! îi zise iar flăcăul. Eu trebuie să îmi fac datoria. Hai la luptă dreaptă şi-nţeleaptă, că-i de la dumnezeu lăsată. Mă trînteşti, mergi nainte, te trîntesc, pleci napoi !... Puterea mea o pui în paza gradinei.

Ion se opri în loc.

— Măi ! da şiret mai e dumnezeu !... Şi mulţi voinici d-ăştia ca tine are el pe-aici ?

— Mulţi, abia le ştie numărul.

— Şi cu toţi trebuie să mă lupt eu ?...

— Cine ştie, cu mine trebuie însă.

— Bine, băiete, să ne luptăm, Eşti şi tînăr şi odihnit, eu şi bătrîn şi ostenit; tu şi mîncat şi adăpat, eu şi flămînd şi însetat !... dar tot mă iau la luptă cu tine.

— Ţi-e frică ? îl întrebă flăcăul.

— Nu sîntem potriviţi, răspunde Ion. Tu ai tinereţea şi porunca de partea ta ; eu am bătrâneţea, osteneala, flămînzeala, dar am şi dreptatea de partea mea !... Haide, ce-o fi să fie ? Dreptatea fiind cu mine, primesc lupta şi cu tine ! Tu eşti tînăr, eu bătrîn, dar tot am să te rămîn !...

Ion Cepeleac lăsă securea jos, se-ncinse mai bine cu brîul şi se apucă la luptă cu flăcăul...

Se opinti flăcăul să răstoarne pe Ion, dar nu putu ; se opinti şi Ion să trîntească pe flăcău dar nici el nu izbuti. Şi se luptară, se-nvîrtiră, făcură fel de fel de meşteşuguri, dar nu se putură dovedi. Soarele ajunse spre seară şi ei nici gînd n-aveau să se-nmoaie, adică să se obosească. Pe locul unde se luptau, iarba se smulse, pămîntul se răscolise şi o groapă largă cît o arie începea să se sape de opintirile picioarelor lor. Flăcăul ***zise :***

— Seara, uite-o a venit şi noi tot nu ne-am trîntit!

Ion crezu că flăcăul se simte obosit şi răspunse dîrz ;

— Noaptea însă e prea mare, şi-i mai bine pe răcoare !...

Şi soarele apuse, stelele se iviră pe cer. Luna nouă se pusese iar, şi ei se luptau nainte, fără să slăbească vreunul din puteri. Toată noaptea se luptară vîrtos. Cînd răsări soarele, flăcăul zise iar :

— Soarele a răsărit şi noi tot nu ne-am trîntit.

Groapa se adîncise de picioarele lor ca de două palme.

— Bine face că răsare, să vedem care pe care ! răspunse iar Ion.

Se luptară înainte.

Soarele se ridică pe cer şi părea că azvîrle peste ei văpăi de foc. Năduşelile curgeau după amîndoi ca ploaia după straşini. Nici unul nu se înmuia de luptă ori de zăduf. Pe seară, flăcăul zise :

— Mi-e şi foame, ba şi sete !...

— Hai nainte, hai băiete... că, de-aş şti că pier şi mor, jos tot am să te dobor ! Tinereţea ta e tare, dar dreptatea mea e mare... Să vedem care pe care !....

Flăcăul nu-i răspunse şi se luptă înainte. Soarele sfinţi iar, stelele se iviră, luna mai crescuse, şi ei duseră lupta înainte. Groapa se adîncise de patru palme în jos.

— Noaptea uite-o iar s-a pus, şi noi tot nu ne-am supus ! vorbi flăcăul.

— Hai nainte, voiniceşte, luptă ai vrut, luptă primeşte ! Tu te lupţi de gustul tău, eu mă lupt pe dreptul meu... ! îi răspunse iar Ion.

Trecu noaptea şi iar răsări soarele. .

— Nu socoti lupta prea lungă şi-ndestulă să ne ajungă ? întrebă iar flăcăul.

— Dacă te simţi ostenit, socoteşte-te trîntit.

— Eu pot să mă lupt cît vrei, dar de tine mi-e că piei !

Groapa le trecuse în sus de brîne.

— Nu e cerul strîmbătate, ca să pier cînd am dreptate... Dumnezeu nu este rău, ca să-ncalce dreptul meu... El putere îmi va da, să-mi susţin dreptatea mea... răspunse Ion.

— A ta să fie dreptatea, că mie mi s-a făcut milă *l* îi răspunse şi flăcăul.

— Te găsi mila de mine ?... întrebă Ion batjocoritor.

— De mult am eu milă de tine ! îi răspunse flăcăul.

— Ei, batjocura asta n-o primesc ! Ce vrei să spui, că n-ai vrut să mă trînteşti de milă, dar altfel mă făceai mici fărîme ?

— Omule !...

— Trînteşte-mă, băiete, ori de nu, ţin-te bine, că eu n-am venit să mă joc !

Şi Ion începu lupta mai furios. Flăcăul se ţinu bine şi-i răspunse zîmbind :

— îmi place hotărîrea ta neclintită de nimic sub cer. Trupul tău una face cu ea. Eşti un suflet curat, ca un gînd drept î

Cit de mult îmi place acum şi trupul ăsta al tău truditul... înţeleg cu cîtă cinste şi cu cîtă greutate l-ai purtat în lume. Şi Ion se pomeni sărutat de flăcău pe frunte.

—Ce faci !? întrebă Ion mirat. O, nu !... nu cu sărutări o să mă înfrîngi pe mine... Nu cu ele o să-mi stingi focul meu după dreptate ! Vreau să merg la dumnezeu, voi merge !... Ţin-te bine, băiete, ori lasă-mă să merg nainte...

— Nu încă., luptă-te să mergi nainte !

Şi Ion se luptă, iar flăcăul nu da semne deloc că o să obosească Groapa largă cît aria se adîncise acum pînă la piepturi. Flăcăul îi zise cam pe la nimez :

— Şi cu mine ce ai tu ?

— Cu tine ?... Păi n-am nimic cu tine ; dar fiindcă nu mă laşi să trec la dumnezeu, mă lupt ca să te răzbesc, după cum ne-am învoit.

— Dar cu dumnezeu ce ai ?

— Hei, hee !... cu el am de furcă !

— Păi, eu sînt dumnezeu.

— Tu, mă!?

Ion se mai domoli din luptă şi se uită la flăcău mirat.

— Adică nu mă şegui ? îl întrebă el.

— Nu.

— Spui tu adevărul ?

— Adevărul.

— Păi bine verişcane treabă-i asta ?... O, ho, stai, că acum nu mai îm scapi din mînă : te-am prins î Ştii tu la ce am venit eu aici, dacă tu esti dumnezeu ?

— Ştiu.

— Păi dacă ştii, ee-nseamnă lupta asta, chinul ăsta, de mă doare băierile inimei luptîndu-mă să te trîntesc ?...

— Tu ai vrut.

— Eu am vrut ?... N-ai zis tu singur să ne luptăm, că altfel nu mă laşi să trec nainte ?...

Flăcăul nu-i răspunse, şi Ion se uită mult la el, oprindu-se din luptă. Ce i se păru lui, că odată izbucni în rîs.

— De ce rîzi ?

— Nu semeni a dumnezeu, cum nu samăn eu a diavol ! răspunse Ion, şi se căzni să-1 trîntească fără veste.

— Dacă nu crezi, luptă-te !

Şi Ion începu lupta.

•

Soarele apuse iar şi noaptea luminată mai mult de lună îi învălui. Groapa se adîncea mai repede şi le ajunsese la gît.

Ion, muncit de gînduri, aştepta acum să mai zică flăcăul ceva. Flăcăul, însă, nepăsător, se lupta înainte cu putere, dar cu privirile pline de blîndețe şi de bunătate.

Trecu noaptea şi răsări soarele. Acum groapa era mai adîncă decît ei. Ion frămîntat de îndoieli, zise :

— Ia ascultă... Zici că esti dumnezeu, ai ?

— El sînt.

— Ştii că eu am venit să te tai ?

— Ştiu.

— Dar dacă îmi schimbi viața de pînă acum cu alta mai bună, ştii că nu te tai.

— Ştiu şi asta.

— Ştii de lăcustele mele ?

— Le saturi foarte bine.

— De vacile mele ?

— Lupii sînt foarte graşi din carnea lor.

— De găinile mele ?

— Hereții, ulii, dihorii şi vulpile le prînzesc regulat.

— De țînțarii mei, puricii mei, furnicile mele, muştele mele ?

— Pe toate le hrăneşti cu sîngele tău !

— Că şi apa, chiar, vine să-mi dărîme casa ?

— A şi dărîmat-o !

— Cînd ? întrebă Ion mirat.

— Acum cinci zile.

— Da copiii ?

— Sînt sănătoşi toți ; apoi a dărîmat-o ziua, cînd ei erau afară.

— Vai de mine şi de mine. Şi casa mi se duse !

— Ți se duse, răspunse flăcăul.

— Ei bine, tu cel bun, astfel de bunătăți faci ? Nu-ți ajunge de cînd mă chinuiesc ? Unde-i bine, făr de mine, unde-i rău, hop şi eu !

— Nu ți-ai urmat ursita ?

— Ursita ? Dar cum mi-este ursita ?

— Cum ai simțit îndemnul să faci.

— Nu-nțeleg.

— Dacă vrei să mă-nțelegi, urmează-mă.

Ion îşi desprinde mîinile din brîul flăcăului şi se uită iar lung.

— Dar milă o să ai de mine ?

— De mult mi-e milă de tine !

•— Merg.

Flăcăul ieşi din groapă şi dete mîna şi lui Ion să se ridice.

Porni flăcăul înainte şi Ion după el prin iarba verde, plină de flori şi umbrită ici şi colo de pomi încărcați de roade...

într-un pîlc de brazi văzu un palat învelit cu țigle roşii. Ion se gîndea, dacă flăcăul n-o fi făcînd tot ca moşul din pădure, să se dea el drept dumnezeu, ca să-1 amăgească. Mai nainte de a ajunge la palat, Ion vorbi :

— Şi zău, nu mă legi la gard cu vorba, dumnezeu eşti ?

— Dumnezeu.

— Parc-ai fi rumân ca mine.

— Dar cum ai vrea tu să fie dumnezeu ? îl întrebă flăcăul.

— Ştiu şi eu.

— Dacă nici în forma ta nu mă pricepi, atunci cum vrei să fiu eu pe priceperea ta ?

— Păi, poţi să te arăţi în fel de fel de chipuri ? întrebă Ion.

— îmbrac forma ce o voiesc, ce o gîndesc, ce o socotesc mai potrivită pentru a fi înţeles de vieţuitoarele mele. M-am arătat ţie ca moş, colo în pădure, unde ciopleam ; nu m-ai crezut. M-am arătat flăcău şi tot nu mă crezi. De m-aş arăta ca suflet, n-ai putea să mă vezi. Să mă arăt ca trăsnet, n-o să mă pricepi... în forme negîndite de tine, nu poţi tu să mă cunoşti. Ce formă vrei, omule, s-o-mbrac pentru tine, ca să poţi crede şi înţelege ?

Ion nu mai zise nimic şi ajunseră la palat.

Flăcăul bătu în uşă de trei ori.

—Eşti Preaînaltul ?

— Eu.

— Vai de mine, intră Doamne !

Uşa se deschise repede şi o babă zbîrcită şi cocoşată îi ieşi nainte tremurînd.

— Bună să fie lumea, ursitoare.

— Cu voia ta, bună să fie, Doamne !

Flăcăul intră urmat de Ion într-o sală de mamoră. Ion se miră cum de a putut el să se lupte cu dumnezeu atîtea zile şi nemînoat şi nebăut. în urma lor intră şi ursitoarea.

— Ia ascultă, ursitoare... Ştii pe Ion Cepeleac, ce-şi ţine copiii cu dovleac, fiindcă e om sărac ?

— îl ştiu.

— Ţi^aduci aminte ce soartă i-ai dat ?

— Am cam pierdut ţinerea de minte, Doamne, dar să caut la catastif !... De, bătrîneţele !

— Caută.

Ursitoarea ridică capacul unei lăzi pline de condici şi scoase ochelarii din buzunarul şorţului, îi şterse, îi puse la ochi, şi începu să caute născuţii după leaturi.

— E de treizeci şi opt de ani, ursitoare.

— Mulţumesc, stăpîne î

Şi ea căută condica leatului d-atunci trizeci şi opt de ani în urmă.

— Ion, Ion, Ion, Ion, Ion... Cepeleac. L-am găsit, îîîî... făcu ursitoarea. E un suflet pedepsit.

— Pentru ?

— A fost mare şi bogat, dar a fost un neîndurat. Deşi avea prea multă stare, nimănui nu da mîncare. Un vecin, Ion Colgeac, îi furase un dovleac. Pentru el, a *fost în* stare d-a pus omul la-nchisoare, că de ce-a luat dovleacul !...

Atunci eu i-am găsit leacul ; murind iar, ca orişicare, şi sosind la întrupare, supărată i-am urat, să trăiască din furat î Pînă cind nu va fura, să nu aibă ce mînca !...

— Osînda e nepotrivită cu faptul şi deci e nedreaptă, zise dumnezeu.

— Iartă-mă, Doamne, c-aşa m-am priceput. L-am lăsat sărac şi firei întregi i-am dat poruncă să-i stea împotrivă. De altfel l-am ursit să fure numai de la bogaţii cei ciupiţi şi calici, cum fusese şi el în întruparea din urmă. De felul lui, ştii bine cîţi se găsesc pe lume. Am chibzuit că, dacă mai trimet pedesiţi de ăştia să le mai ia din bani, fac bine şi altor săraci... că hoţul golăneţ, de scapă de coteţ, se poartă mai măreţ ; dă şi de dăruială, da pentru pomeneală ! Banii cei furaţi, cu alţii sînt mîncaţi, fie cîrciumari, fie avocaţi... Lesne-i dobîndeşte, lesne-i risipeşte !... Iar de-1 dovedeşte, cu pielea plăteşte !... Soarta hoţului ca şi-a lupului !

— Atunci tu să-i porţi păcatul ! zise dumnezeu.

Ursitoarea vru să zică ceva, Ion tot aşa, dar dumnezeu zise : Fiindcă ne e foame tare, dă-ne ceva de mîncare.

— îndată, stăpîne.

Şi ursitoarea se duse într-o odaie şi aduse unt, miere şi pîine. Aşezară toate pe o măsuţă mică şi dumnezeu şezu să mănînce.

Ion crezînd că soarta lui o să rămînă tot aspră că o sa trebuiască să fure, ca să poată trăi, se hotărî să-si împlinească gîndul. Se aşeză dar la usă, scoase amnarul dm chisea şi se apucă să ascuţă securea de zor, ca să taie

bine. El gîndea : acuşi, mi-i am la mînă pe amîndoi, nu mai îmi scapă. Se alege cu mine la un fel.

— Urstitoare !

— Poruncă, Preaînalte !

— Fiindcă sîntem flămînzi şi-nsetaţi şi osteniţi, să ne dai şi vinişor, dacă poţi, mai bunişor...

— Atotputernicule, vinul îmi lipseşte.

— Repezi-te pînă la mine şi adu-ne.

Urstitoarea se închină şi trecu pe lîngă Ion, care o fulgeră ou privirea.

în bătătură se ridică în sus şi începu să fugă prin văzduh. Dumnezeu zise :

— Aide Ioane, şezi de mănîncă şi tu.

— Nu mi-e foame ! răspunse Ion îmbufnat.

— Adineaori spuneai că ţi-e foame !...

— Acum mi-a perit foamea şi setea.

— De ce ?

— Pentru că sînt necăjit şi nedreptăţit chiar de tine !

— Nedreptatea nu ţi-am făcut-o eu.

— Ba tu ! zise Ion sculîndu-se în sus. Tu aî lăsat femeia să-şi facă de cap, bătîndu-şi joc de mine.

— Tu n-ai văzut ce calic ai fost în altă întrupare ?... Ai fost neîndurat şi nemilostiv, Ioane 1

— Oi fi fost, dar nu vezi că pentru o aşa greşală a zis să fur ?

— Da, aşa te-a ursit...

— Şi trebuie să fur ? Zici tu să fur ?...

— Eşti liber să faci după capul tău ! Calci legea mea, eşti pedepsit după ea ; urmezi legea mea, vei fi răsplătit după ea. Şi legea mea o ştii... ceea ce ţie nu-ţi place, nici altuia nu face !... Vei fura sau nu, acum n-am amestec... Dar lasă astea... îţi vei îndura soarta cum vei crede că trebuie. Cît timp eşti cu mine, fă ce-ţi zic eu...

-— Ce-mi zici ?

— Caută prin odăile ursitoarei şi vezi dacă nu se găseşte ceva vin... Ştiu eu că are un fel de vin vechi, ce-1 păstrează numai pentru ea.

— Doamne, să nu fugi, ca să scapi de mine.

— Eu ?... Pentru ce ?

— Pentru că n-o să scapi de mine cu una cu două ! N-o să mă înec eu tocmai la mal ca ţiganul. Ei-he, nu ştii cu cine ai d-a-face ! Pentru dreptate mă iau de gît cu tine !...

— Treaba ta, soarta singur ţi-o cunoşti acum, du-te şi caută vrn.

— Ce vrei să fac ?

— Aceea ce te povăţuieşte mintea.

Ion plecă şi intră prin odăi.

Acolo începu să caute prin dulapuri.

Găsi două sticle astupate bine. Le luă şi veni îndărăt.

— N-ai fugit, Doamnei

— De nimeni nu fug, Ioane, si tocmai de tine să fug ?...

— Uite aici... ce-o fi ?

— Gustă şi vezi...

Ion gustă şi începu să se lingă pe buze.

— Ce este'?

— O dulceaţă mai dulce ca mierea... ceva bun de tot, ceva ce mă-mbată de miros !

— Este apa fericirei. De dincolo nu mai gusta.

— De ce ?

— Pentru că este amarul morţii...

— îţi mulţumesc că nu vruseşi s-o sfîrşeşti eu mine!...

— Du-le îndărăt şi tot mai caută.

Ion plecă cu sticlele şi începu să caute prin alte dulapuri.

într-unui se dete însă la o parte îngrozit. Pietre scumpe şi bani de aur, străluceau de-i lua ochii. Ce de bănet are cotoroanţa !... zise el. Un gînd îi fulgeră prin minte. Dacă ar fura bogăţia chiar a ursitoarei ?... Ea 1-a rînduit să trăiască din hoţie, pe ea s-o fure. Se uită în toate părţile.

O uşă da afară, cam în dosul casei.

„Aşa m-ai rînduit tîlhăroaico, aşa o să-ţi fac tocmai ţie !" Se uită şi văzu un sac de pînză albă plin cu lînă. îl deşertă şi puse în el pietre scumpe şi aur, cît putu să le ridice. Deschise uşa, se uită iar în toate părţile şi o

rupse la fugă spre apus. Nici nu ştiu sînd ajunse la marginea gradinei, că se pomeni fugind prin nisip.

Foamea însă odată îl prinse.

Se gîndi că, de-o fugi nainte, o să cadă de foame. Lăsă sacul jos şi se-ntoarse în grădină. Luă piersici, caise şi alte poame, umplu sînul şi traista şi se-ntoarse la sac. îl luă şi porni iar cu el, fugind şi *mîncind* poame...

•

Peste puţin se-ntoarse şi ursitoarea şi găsi pe dumnezeu dormind, cu capul rezemat de măsuţă.

— Doamne, *Doamne !...*

— Ce e ursitoare ?

— Am adus vinul.

— Pune-1 aci.

— Dar tovarăşul unde este ?...

— Nu e aici ?

— Nu e.

— Unde s-o fi dus bietul Ion Cepeleac ?

— Cum, ăla a fost Ion Cepeleac, Doamne !

— Da, ursitoare.

— Dacă mi-o fi furat ceva, fiindcă l-am rînduit hoţ ?

— Nu ştiu, dar mai nainte de a-1 face hoţ, strigă-1!

Ursitoarea ieşi afară şi-ncepu să strige :

— Măi, Ion Cepeleac, fii al lui dumnezeu şi vin îndărăt... Nu te face al dracului !

Ion auzi, îi înţelese gura, dar fugi mai repede. Pînă de trei ori îl strigă ursitoarea, şi el nu se-ntoarse.

— Doamne, a furat ce-a furat, d-aia nu răspunde ; că mort să fi fost, Ia strigătul meu tot îi venea sufletul !...

Ursitoarea pieri în odăi şi se auzi pe urmă văicărindu-se :

— Mi-a furat averea, Doamne î Mi-a furat-o, hoţul !

Dumnezeu zîmbi şi o aşteptă. Ursitoarea veni pe fugă.

— M-a jefuit, hoţul ! m-a furat, m-a furat î... Ce să-i fac eu ?

— Ce să-i faci ?... Tu l-ai rînduit astfel... Nici o faptă

— Că am greşit, Doamne, am greşit î se vaită ursitoarea... Şi el m-a lăsat săracă !

—- învaţă-te să nu mai dai hotărîri strîmbe !

— Tu m-ai pedepsit I

— Tu singură, ursitoare. Pămîntenii lăsaţi în seama ta, o sută de ani fiecare, trebuiau mai bine rînduiţi.

— Vreau să se isprăvească cu hoţii !... Ursesc !

Cine-o face vreo hoţie, să intre în puşcărie. Banii furaţi să fie blestemaţi! Să se cheltuiască făr să folosească. De i-o da mîncare, să-i vie aplecare : nimic să nu-i ţie şi tot sărac să fie !

—-Aşa să fie!... Dar întîi trebuie dreptate!... dreptate... pentru toţi oamenii !...

Dumnezeu începu să mănînce, şi ursitoarea să plîngă înăbuşit, de paguba bogăţiei.

Trecu atîta timp, cînd dumnezeu mîncă, că uşa se deschise şi Ion, năduşit şi cu sacul la spinare, intră pe uşă.

•— Na-ţi banii, cotoroanţă, nu te mai boci de focul lor, şi trînti sacul jos.

— Cum Ionică, mi i-ai adus îndărăt ? începu ursitoarea să strige alergînd la sac.

— Tu o femeie bătrînă şi strîngi bani, şi eu om cu copii, nu !? M-am gîndit să fiu hoţ pentru tine, numai pentru tine, fiindcă m-ai rînduit prost; dar nu vreau să fiu hot nici pentru tine, fii tu hoaţă, dacă-ţi place să fii.

N-ai vrut să-mi dai noroc, ţi-ei da şi tu seama de păcatul ăsta !... Şi apoi, nu strici tu, cît strică ăsta L.

— Eu, Ioane ?

— Tu, Doamne ! Tu strici !

Dumnezeu zîmbi şi-1 privi în ochi. Ion îi susţinu privirea şi-i răspunse :

— Nu trebuia să iei frîul din capul femeii. Dar fiindcă vreau să fac la un fel, îţi spun una şi bună ; îmi schimbi viaţa ?

— Nu ţi-ai auzit soarta ?

— Soartă, nesoartă, eu te-ntreb pe tine: o schimbi, ori ba ?

— Nu vrei să fii hoț ? îl întrebă ursitoarea.

— Nu vreau.

— Nici eu nu pot să-ți ridic ursita !... De vrei tu, Doamne !?... zise ursitoarea...

— Da tu, mă, Doamne, nu poți să faci nimic ?

— Ioane, în grija ei ești lăsat !

— Așa ? Aruncați unul p-altul. Bine ! Fie ! Ca să-mi faceți capul fără gînd, inima fără cinste și fără milă, nu puteți nici voi, căci ar însemna să tăgăduiți cinstea, mila și gîndurile voastre... Oho, n-o să mai fie mult ! O să lapăd odată trupul ăsta, dar îl lapăd cinstit!... Și, dacă nu vreți voi, n-am zor de voi ! Puterea o simt în mine, numai în mine !... Și nici pe tine nu te mai tai, pentru că ești dus de nas de o femeie !...

Ion își apucă săcurea de jos, o puse la spinare și ieși pe ușă.

— îți place, ursitoare ?

— A crescut suflet mare, Doamne!... Nu l-am cunoscut bine...

Dumnezeu ridică dreapta în sus și rosti :

, — Fii .binecuvîntat Ion Cepeleac... De astăzi înainte, pămîntul să te primească de stăpîn, lumea de drept sfătuitor. Jigăniile; să se supuie ție și cele rele din cale să-ți fugă. Ce-i gîndi de bine să ți se-mplinească. Cin' te-p dușmăni fără dreptate, gîndul tău drept să fie osîndă și palmă pentru ei; iar cine împotrivă ți-o sta, să se zdrobească în picioare-ți. Binecuvîntarea asta pentru tine și pentru neamul tău.;!...

Ursitoarea căzuse în genunchi și asculta. Arhanghelul Mihail sosise; ca fulgerul și sta drept cu sabia de flăcări Jn mină. . * .

— Trei îngeri să fie de pază pe lîrigă Ion Cepeleac. Du-te șl poruncește asta.

Arhanghelul dispăru.

Ion dispăruse și el pe drum.

•

Cînd apuse soarele se culcă și Ion să doarmă pe cîmpul plin de nisip, împăcat acum cu gîndul că a fost la; dumnezeu, 1-a văzut dar că și el, cît e de mare, e dus de nas, tot de femeie !... Cînd se trezi a doua zi, se pomeni în marginea pădurei lui. Se miră mult, dar își aduse aminte că în vis veniră trei tineri cu aripi, îl luaseră pe sus și zburaseră cu el. înțelese că îng'erii l-au adus, că ce s-a întîmplat cu el a fost minune dumnezeiască.

Se sculă în sus, se închină și porni acasă gîndind că, dacă viața asta reaua nu poate să-1 facă să lepede cinstea și inima lui bună, apoi nici moartea în sărăcie n-o să aibă în ea tăria ca să-i curme veșnicia sufletului... O să moară sărac, dar. cinstit, cum a-nvățat să fie!...

Văzu în locul unde fusese casa lui un bent adînc. Copiii și nevasta își făcuseră un bordei în partea cealaltă. ' [

Se duse la bordei.

Nevasta îl văzu :

— Ioane !!...

— Tată !... strigară copiii.

începură copiii să strige și să alerge la el și nevastă-sa.

—De 99 de zile de cînd lipsești ! Și-i eșiră înainte.

— Nu e nimic, m-am întors !

— Bine ai făcut, tăticule... bine ai făcut... Iată ce am găsit noi.

— Ce ați găsit ?

— Apa mîncînd malul, a dat la iveală o ladă de fier plină ou bani de aur. Uite-i ! Și copiii îl băgară în bordei.

Ion se minună și stătu pe gînduri : adică să-și fi luat seama dumnezeu ?...

— Dacă nu venea apa, banii ăștia nimeni nu-i mai găsea, zise nevasta lui Ion. în cel mai mare rîu a stat ascuns și cel mai mare bine !...

— Așa e !... și rămase iar pe gînduri.

în cele din urmă pricepu el că a întors norocul nasul și n-a adus anul ce-a adus ceasul; se închină și mulțumi lui dumnezeu că nu degeaba a căutat el dreptul lui pînă la palatul ursitoarei !...

D-aci Ion s-a așezat pe muncă cu rost.

Bani avea acum din destul. Pămîntul a început să rodească ca niciodată pînă aci.

Lăcustele nu mai veniră nici ele.

Vacile şi păsările se prăsiră de umplură tot cîmpul şi tot codrul.

Lupii şi jigăniile nu mai sfîşiară din ele. Ţînţarii, muştele, ori purecii nu se mai pomeniră în casa ce şi-o făcuse din nou. Moşii întinse cumpără şi slugi multe trăiau pe lîngă casa lui.

Ion se făcuse om bun şi milos.

Sîmbăta făcea totdeauna pomană săracilor. Vestea se dusese pe de rînd despre el, că e bogat, fericit şi plin de milă.

Copiii lui învăţau carte şi erau buni şi blînzi. Ion Cepeleac le povesti călătoria lui la dumnezeu, iar ei îl ascultau.

Şi astfel trăia împăcat cu viaţa şi cu lumea.

•

Aproape de moarte, la bătrîneţe, a chemat satul şi a spus la toţi :

— Fiţi cinstiţi şi drepţi pînă la capătul vieţei.

Faceţi bine fără speranţa vreunei răsplăţi î

Nu vă temeţi de durere, căci taină ei mare este.

Eu uite, cum am înfruntat durerea, nevoile şi împotrivirea lumei întregi î... Am rămas cinstit în orice clipă şi sufletul meu a ridicat acest trup, ca pe un steag falnic dasupra nevoilor şi a ispitelor. Purtaţi-vă povara trupului cu cinste şi cu dreptate. Asta e singurul mijloc de a ne apropia de dumnezeu şi de viaţa fericită.

Apoi spuse tuturor povestea minunată a lui, şi lumea o asculta minunîndu-se.

Intre ascultători am fost şi eu, şi iaca luai un condei, şi povestea o scrisei. Pe urmă, Ion a murit ca orice om, dar amintirea lui a rămas de chiar astăzi e vorbă-n sat, că :

Ion Cepeleac
îşi ţine copii cu dovleac,
Fiindcă e om sărac !...

NOTE

Al doilea volum de *Scrieri alese* adună cele mai reprezentative *basme* ale lui I. C. Vissarion. Această direcţie a scrisului său se dezvoltă paralel cu proza propriu-zisă, încă din 1893—1894, de la vîrsta de 14—15 ani. Dar dacă „romanul" *Copii din flori* din care i-a citit cîteva pagini lui Barbu Delavrancea nu se mai păstrează în forma iniţială ci rescris pe la începutul anilor '30 sub titlul *Cartea omului neînţeles,* variantă care, totuşi, nu 1-a mulţumit pe scriitor şi n-a publicat-o, rămînînd în manuscris, cele dintîi *legende fantastice* se află în prima sa broşură, *Draci şi strigoi,* Editura Steinberg, Bucureşti, 1899.

Cel dintîi mic basm pe care-1 realizează scriitorul, pornind de la tradiţia folclorică este *Miaza-Nopţii* apărut în *Draci şi strigoi,* pe care îl transcriem, în continuare, atît întrucît este prima lucrare păstrată a scriitorului cît şi pentru a se observa tehnica elaborării şi modalităţile expresive folosite :

MIAZA-NOPTII

Pe aproape de miezul nopţii, cînd se pregătesc cocoşii să cînte, cînd nu s-aude decît murmurul apelor pe vaduri, cînd pînă şi cucuvăile s-au ascuns în scorburi şi cînd luna-i acoperită de nori, în umbra pomilor apare o femeie înaltă cît plopii, care se lungeşte şi se-ntinde pînă trece cu capul de vîrful celor mai înalţi arbori. Faţa-i e albă ca zăpada, dar hainele-i sînt negre ca pana corbului. Cu părul negru şi împletit

frumos, ea se strecoară binişor prin umbra gardurilor şi merge la biserică. Ajunsă acolo, citeşte inscripţiunile de pe crucile înfipte pe morminte, apoi se aruncă pe crucile cele mici şi uitate, şi plînge, asemănîndu-şi suspinul murmului apei şi freamătului frunzelor.

Această femelie este Miaza-Nopţii.

Ea e măiastră din alt tărîm. Pămîntul acela e foarte depărtat şi mult mai mare ca al nostru. Acolo-i întuneric şi frig, ziua clar-obscură, cum sînt nopţile cu lună la noi ; nopţile negre şi-ntunecoase, parcă-ar fi acoperite de o manta neagră. Cîmpurile sînt de culoarea cafelei prăjite, florile fumurii şi cenuşii. Apele sînt negre ca păcura şi de-abia curg. Sînt ierburi şi pe-acolo, dar nu verzi ca la noi, ci cafenii şi galbene. Oamenii sînt înalţi, mai-nalţi ca cei de-aci, mai albi şi mai vîrtoşi. La ei nu sînt boale ca la noi, nu sînt muşte,viermi, şi fluturi. Cele mai mici vieţuitoare sînt de mărimea unui dine ciobănesc. Cele mai mari, cu mult mai mari de cît bivolii şi elefanţii noştri. Ciinii de-acolo, sînt ca bivolii cei mari de-aci. Pădurile imense, cu arbori înalţi şi groşi. Păsările cele mai mici sînt ca vulturii şi ca cocorii de pe la noi. Cînd cîntă, se aude cale de două posti. Cînd rage leul de pe tărîmul acela, se aude peste nouă mări şi peste nouă ţări.

Miaza-Nopţii e fata împănatului de-acolo.

Demult, de cînd era fetişcană de 14 ani — d-ai tărîmului aceluia — şedea într-o zi într-un chioşc din grădina palatului. Nişte pasări de soiul privighetoarelor noastre, dar de mărimea cocorilor, se ascundeau prin frunzele arborilor şi cîntau de zor.

împărăţiţă Umbra — căci aşa e numele adevărat al Miezei-Nopţii — împletea la ciorap şi asculta păsărelele. Gîndul ei zbura către un Făt-Frumos viteaz şi mîndru. Dornică, începu să cînte :

Făt-Frumos vin' mai curînd
Că te-aştept şi eu cîntînd.
Nu lăsa timpul să curgă,
Bătrîneţea să ne-ajungă. w
Vezi prin stufuri păsărele,
Negre, albe, tinerele,
Cum cîntă, se-nveselesc
îşi fac cuib şi se-nsoţesc.

Făt-Frumos vin mai curînd
Că te-aştept şi eu cîntînd.

După ce isprăvi de cîntat, auzi o voce :

Iată-mă că am sosit
După cum tu ai dorit.
Viteaz, mîndru, sprîncenat,
în haine scumpe-mbrăcat.

împărăţiţă 'Umbra se sperie şi era să fugă ; dar în pragul chioşcului apăru un tînăr înalt, de talia oamenilor de la noi, cu obrajii rumeni ca trandafirii, cu ochii negri, sprîncenat şi-narmat din tălpi pînă-n creştet.

Am sosit, împărăţiţă
Mîndră ca o garofiţă.
Ţi-am adus cununi şi flori
Tocmai de prin cele mări.
Micşunele, merişor,
Pune-le în perişor ;
Să-ţi văd părul plin de ele
Ca cerul spuzit de stele.,

împărăţiţă Umbra nu mai avu ce face — stătu pe scaun şi primi cununile de flori pe care i le adusese Făt-Frumos. Deşi n-avea decît 14 ani, era însă-naltă cît un brad de 25. începură să vorbească şi amîndoi erau isteţi la minte şi buni la vorbe.

Dintr-una, dintr-alta, Făt-Frumos fu înfăţişat împăratului şi bine primit. Ştiţi că împăraţii şi regii au urîtul obicei a se ocoli de străji ca să nu lase pe toţi hoinarii să ajungă pînă la dînşii, mai cu seamă cînd au musafiri, aşa că nici eu nu putui intra să ascult ce-o fi vorbit ei. Ştiu numai atît că după vreo două săptămîni lungi, de-ale lor, citesc un anunţ, tipărit cu litere roşii, că dumineca viitoare are loc la. curtea imperială nunta împărăţiţei Umbra cu Făt-Frumos din poveşti.

Cum văd publicaţiunile, încep a-mi cîrpi condomenica în coate, ca să fiu gata de nuntă, şi duminecă dimineaţa cel dintîi sosit sînt eu. Cînd s-au deschis porţile : Uraaa ! toţi înăuntru. Apoi, ce să vezi ? Nuntă nu glumă î Muzicile ne spărgeau urechile. Ostaşii şi generalii, numai în fireturi şi pietre scumpe, jucau .de se cutremura curtea palatului. Cuconiţe frumoase, tinere şi zglobii ca nişte rîndunele, şedeau pe scaune de aur. îm-

părătese venite de departe, care de care miai mîndre, priveau de-asemenea ; ce m-a mirat la ele mai mult erau nişte rochii lungi ale căror poale de-abia le țineau doisprezece valeți. Cum priveam aşa, mă gîndeam că dacă valeții ar pune popas şi nu ar mai vrea să lupte cu rochiile, împărătesele ar rămîne pironite pe scaun, căci îmi dădeam eu socoteala că o singură femeie nu poate să ridice o greutate pe care de-abia o tîrăşte doisprezece inşi.

Cînd am zărit pe Făt-Frumos, am crezut că văd soarele, aşa de strălucitor era îmbrăcat. împărătița Umbra părea lună nu altceva.

De multe m-am mirat eu, dar mi-a bătut la ochi mai mult zgîrcenia împărătească : nu ne-a cinstit nici măcar pe unul cu un păhăruț de vin : au băut numai ei ! De necaz, am plecat. împărații au jucat şi au chefuit cît au vrut.

După nuntă, împăratul cel bătrîn se dete jos din jețu-i şi sui pe Făt-Frumos.

Acesta împărați bine şi înțelepțeşte, iubindu-şi supuşii şi îngrijindu-i. Cînd întîlnea pe undeva vreun om plîngînd, îl întreba de ce plînge şi-i ştergea lacrămile chiar cu batista lui, dîndu-i şi cîte o pungă cu bani.

Locuitorii trăiau fericiți. Rar se văita cineva de sărăcie. împărătița Umbra îşi iubea soțul şi cu greu ar fi răbdat să nu-1 vadă o zi. Făt-Frumos nu mai putea de mulțumire ; în fiecare zi făcea cîte o milostenie" în țară. Ierta pînă şi pe condamnații de prin temnițe, spunîndu-le ca pe viitor să se poarte bine.

La nouă luni împărătița născu un puişor. Fu botezat Isidor. Creştea iute şi se făcea voinic şi frumos. Cînd avea şapte ani era aşa de vîrtos că nu.se găsea om aşa de puternic ca să-1 trîntească. Cînd era de 14, dezrădăcina arborii. Cînd era de 18, nu numai că-i dezrădăcina, da-i aducea aşa de sus că le trebuia cîteva zile ca să cadă la pămînt.

într-o zi Isidor zise :

— Tată, fă-mi un buzdugan mare cit toate zilele şi dă-mî drumul să mă duc în țara luminii.

— Tată, să nu te duci în țara luminii, c-acolo-i cald ; soarele-i prea aproape şi-o să mori deocheat.

— Nu se poate, răspunse Isidor.

împăratul una, Isidor alta, dacă văzu şi văzu tatăl că copilul nu-i dă răgaz, porunci la 99 de fierari să-i facă un buzdugan greu de 99 de oca. în trei săptămîni, buzduganul fu

gata. Cînd îl văzu Isidor, nu mai putu de bucurie ; intr-un avînt se repezi la talanțu de boi, îl răsuci odată şi-1 azvîrli în văzduh. Sparse norii cu el. Cînd căzu, turti un munte de-acolo, cum ai turti o pălărie cu pumnul.

Isidor se pregăti să plece. împăratul îi zise :

— Flăcăule, taică dacă vei ajunge cu bine în țara luminii, ține minte povața mea : cînd te va durea capul, fugi de-acolo, că te deoache soarele şi te pierzi.

— Las pe mine, răspunse Isidor.

împăratul şi împărăteasa îşi sărutară odorul şi îi urară drum bun.

Isidor luă buzduganul în mînă şi porni spre răsărit. Soarele, roşu şi depărtat, se vedea în mărimea unui măr domnesc. Se duse Isidor, se duse, cale lungă să-i ajungă, pînă ajunse în vîrful unui munte înalt, care se pierdea în nori. Se odihni nițel, scoase un berbec fript din desagă şi o pîine mare cît roata carului şi începu să mănînce.

După ce mîncă şi se închină văzu un norişor alburiu. Strigă la el :

— Hei, norule, stăi pe loc !

—• Nu se poate, am treabă, răspunse norul.

— Te sfărîm cu buzduganul dacă nu vii !

— Da cine eşti tu, grozavule, ca să mă sfărîmi ? întrebă norul.

— Cine sînt ? Uite cine sînt ! Şi cînd aruncă buzduganul în nor, îl făcu bucăți.

Isidor mai stătu puțin şi zări alt nor.

— Norule, pogoară-te ! îi porunci dînsul.

Norul nu vroi şi fu şi el sfărîmat.

Iată alt nor.

— Norule, norişorule, vino-ncoa să mîncăm un berbec fript, îl rugă Isidor.

— Numaidecît, răspunse norul, şi se lăsă jos.

Isidor scoase din dăsag alt berbec şi-1 mîncă cu norul. Apoi zise :

— Mă norişoruule, fii bun şi zboară cu mine, pe tărîmu ăla depărtatu, să fiu mai la lumină

Norul îl luă în brațe şi porni cu el. Sînul şi brațele lui erau mai reci ca gheața. De ce s-apropia de tărîmul nostru d-a-ia-1 treceau năduşelile.

• —Isidor, mă topeşte soarele; ridică buzduganul în sus" şi fă-mi umbră, striga norul.

Isidor ridică buzduganul şi făcu unibră. Tărîmul nostru se vedea mare cît aria. Apoi se mărea din ce în ce. Văzduhul se lumina, cerul începea să devie vînăt, apoi albastru. Norul iar se încălzise.

— Isidoraş, mă topesc ; stăi pe loc, să mergem în umbra tărîmului.

Acesta nu mai putea de necaz ; îi era frică să nu-1 înşele norul.

Merseră, merseră-nainte. Tărîmul se mărise de nu i se mai vedeau marginile. Norul începu a se topi ; lui Isidor îi venea năclăială. Iată că văd un om suflînd spre el răcoreală.

— Cine eşti tu, de ne faci atîta bine ? întrebă Isidor.

— Sînt vîntul turbat ; şi am de gînd să vă turbez şi pe voi.

— Grăbeşte iute spre tărîm, cît ne mai răcoreşte nebunul ăsta !

— Da, Isidor, da.

Şi norul o tuli. Peste puţin se topi şi se transformă în zăpada. Făt-Frumos se încălzise şi el. Deodată începură să se certe.

— Du-mă norule mai iute, strigă Isidor.

— Nu vreau !

— Te sfărîm 1

— Da eu nu te fac praf, cînd te-»i trînti d-aci ?

Vîntul turbat începu să rîză şi să bată-n palme.

— Ha ! Ha! Ha! v-am turbat ! Acum să vă văz !

Isidor se necăji şi azvîrli în el cu buzduganul. Vîntul se dete la o parte şi buzduganul căzu în fundul mării.

— Sîc ! zise vîntul.

— Sîc ! repetă norul.

— Şi tu ?

Şi Isidor tăbărî cu pumnii pe nor. El începu şă se scuture, ca să-1 trîntească, dar Isidor se încleştase bine într-o mînă şi cu cealaltă îi căra. Norul se clătina mereu, iar vîntul turbat leşinase de rîs. Apoi, ce-i veni vîntului, se trase la o parte. Soarele năvăli fierbinte.

— Aoleo, răcni norul.

— Mă doare capul !-se văita Isidor.

— Pune buzduganul în dreptul lui, îl sfătui norul.

— Nu-1 am, l-am azvîrlit jos.

Norul începu să se prefacă în abur şi Isidor a aluneca în jos. Scăpă de-a binelea şi veni de-a rostogolu. Cînd căzu, se cutremură tot pămîntul. Praf se făcu. Vîntul turbat rîse şi-şi văzu de drum. Oamenii, care au găsit corpul nenorocitului, l-au înmormîntat.

împărătiţa Umbra şi cu împăratul vorbeau într-o zi despre fiul lor şi se întrebau ce s-o fi făcut, cînd iată că vine la ei un unchiaş cocoşat care le spune că el poate să citească toate celea în stele.

— Dacă eşti Horoscop, zise împăratul, atunci ia spune-mi despre Isidor al meu.

Horoscopul se uită prin ochean şi spuse :

— împărate, să nu te superi că-ţi spun drept: Isidor e mort şi îngropat de locuitori pe un tărîm depărtat.

— Poate să invieze din nou ?

— Se poate, dar tîrziu, cînd vor învia toţi morţii de pe tărîmul acela.

— Zi, acum nu-i nici o nădejde ?

— Nici una.

împăratul căzu şi muri pe loc. împărătiţa plînse şi ordonă ghicitorului că-n trei zile să fugă din împărăţia ei. Horoscopul fugi. împărătiţa Umbra adună sfatul împărăţiei şi întrebă ce e de făcut.

— A murit, a murit! pace şi sănătate, răspundeau sfetnicii.

Văzînd ea că nici unul nu-i dă un sfat buh, spuse tatălui ei că se duce după fiu-său.

— Eşti nebună să te primejduieşti şi tu ? Stai pe loc ; te vei mărita a doua oară şi poate vei avea alt copil.

— Eu să mă mai mărit a doua oară ? Ai-da-de ! Nu mă cunoşti cine sînt. Rămîi împărat, că eu mă duc !

Cu toată stăruinţa tatălui, împărătiţa Umbra rămase neînduplecată, îşi luă rămas bun de la bătrînul ei părinte şi plecă spre un munte înalt. Ajungînd în vîrful lui, stătu să se odihnească. Acolo văzu sfărîmăturile unui nor. Se aplecă şi luă o bucată.

— împărătiţa, împărătiţa, zise o voce, fii bună şi adună la un loc toate sfărămăturile şi te voi duce pe tărîmul unde a plecat fiul tău.

Umbra adună bucățelele și norul se întrupa la loc.

— Cine te-a sfărîmat ? întrebă Umbra.

— Isidor al măriei tale.

— Iartă-1, norișorule, că e copil fără minte, iar tu haide cu mine !

— împărătiță, împărătiță, sînt prea slab eu, dar să mergem ia regele nostru și să te rogi de el, că el are un uriaș de nor cît hotarele împărăției tale. E neînchipuit de puternic.

— Să mergem ! zise Umbra.

Și norul zbură cu ea în slavă. Apoi se lăsă la porțile unui palat de gheață.

„Cioc ! Cioc !" în poartă :

— Stăpîne, deschide !

— Cine e?

— Eu, Bălanei și împărăteasa Umbra.

— Porțile se deschiseră și ieși afară un flăcău alb ca zăpada și îmbrăcat în haine roșii. Cum văzu pe împărătiță, se închină înaintea ei și-i ură bun sosit. O luă de mînă și intră cu ea în palaturile lui de gheață. împărătiță îi spuse la ce-a venit și regele norilor îi zise :

—• Strălucită stăpînă, îmi spui că ești văduvă și lipsită de unicul copil. Află că și eu sînt trist de nenorocirile măriei tale, dar cum cred că toate lucrurile au un început și un sfîrșit, tot așa cred că relele se vor îndrepta. Sînt gata să vă dau pe cel mai mare dintre norii mei, dar vă sfătuiesc să rămîneți mai bine aci. Voi fi robul măriei tale. Sînteți împărătiță și eu rege. Sînt tînăr și v-aș purta cu capul pînă-n nori, pe unde rătăcesc vulturii.

— Nu se poate, rege. Dacă ești bun dă-mi norul și nu te voi uita niciodată ; de voi găsi pe Isidor, atunci voi veni cu el și vom vedea ce-o mai fi.

Regele scoase un strigăt de se cutremură toți pereții palatului și numaidecît se văzu înaintînd un nor mare, negru, ce părea că nu se mai sfîrșește. La poartă, stătu. Regele luă pe Umbra de mînă șirO sui pe nor. Apoi porunci acestuia s-o ducă pe tărîmul celalt. Norul se ridică și începu călătoria. Cînd se apropia de pămîntul nostru, începu să se topească. Dar înainta mereu, cu o iuțeală nespusă. Cînd ajunse la vîntul turbat, acesta începu să sufle ca să-1 turbeze ; dar norul năvăli buzna în el și vîntul o

luă la fugă. Ajunseră la marginea mării. Aci norul se topi, iar Umbra se uită împrejur, mirată de mărimea soarelui și de micimea pasărilor și a pomilor. Soarele fiind spre apus o porni spre munte.

Dete de un sat și se miră iar de micimea oaselor ; crezu că acolo locuiesc muște; riu-i veni să creadă ochilor cînd zări oameni, începu să întrebe de Isidor. Oamenii pe care îi întreba, erau niște vînători.

Aceștia începură să rîză, zicînd :

— Da de unde dracu a mai ieșit și lighioana asta, bună de făcut felinar la marginea pădurii !

Dînsa nu-i pricepea, dar cînd îi văzu rîzînd o luă la fugă zicînd :

— Aoleu ! ăștia sînt mici și ai dracului !

în munte a găsit o peșteră și și-a ales locuința acolo.

Ziua, cînd soarele aruncă raze calde și luminoase, ea șade și azi acolo ; dar noaptea iese și începe a căut pe Isidor. Unde vede un stejar singuratic pe cîmp, aleargă înspre dînsul, crezînd că-i fiu-său. Apoi, bănuind că l-o fi omorît cineva, rătăcește prin curțile bisericilor și se jelește deasupra mormintelor, asemănîndu-și suspinele cu murmurul apelor și cu freamătul frunzelor.

Vîntul îi duce suspinul departe și-1 va duce cît va fi lume.

Eu v-am sus ce-am auzit
Și povestea mi-am sfîrșit.

DE CITIT NAINTEA BASMELOR

Era prevăzut de autor să devină prefață la volumul *Agerul Pămîntului.* A renunțat apoi, scriind pentru acest volum un amplu cuvînt înainte, *Explicații pentru cititori.* Aflînd-o printre manuscrise, am publicat-o mai întîi în ediția *Ber Căciulă* apărută la Editura Ion Creangă, în 1970, și o reproducem și aici, întrucît socotim că rezumă, cu mare concizie, opiniile lui I. C Vissarion despre basmul modern.

BER-CACIULA

Volumul cu acest titlu a apărut mai întîi la Editura Cartea Românească, în 1920, avînd 336 p. şi cuprinzînd: *Ber-Căciulă, Ion Cepeleac, Viţeii Domnului, Mătuşa Dana, Zapis-împărat, Ion Isteţul.* Bucurîndu-se de mare succes, se reeditează astfel :

Ediţia a Il-a, 1923, VIII + 343 p.

Ediţia a III-a, 1927, 381 p.

Ediţia a iV-a, 1943, 387 p. Aici este inclusă şi povestirea *Cum s-a mîntuit Sarsailă,* în schimb se renunţă la *Ion Isteţul.*

A fost reprodus în ediţia din 1970, Editura Ion Creangă, Bucureşti, 280 p., cu un cuvînt înainte, *De citit naintea basmelor,* scris de I. C. Vissarion pentru basmul *Agerul Pămîntului,* dar rămas inedit. Ilustraţia : Marcela Cordeseu. Cuvînt înainte de Victor Crăciun.

A fost transcris după ediţia din 1943, revăzută de scriitor.

Ber-Căciulă, scris în 1913-1914, a apărut în mai multe numere din *Revista copiilor,* din 1915 iar celelalte povestiri au fost publicate mai întîi în *Flacăra, Rampa, Viaţa românească.*

Prefaţa scriitorului, *Vorbe către cititorii mei,* apărută la ediţia a III-a şi reluată la cea de a IV, explică întru totul acesta latură a creaţiei sale : „Povestirile mele sînt bune pentru copii, dar sînt şi mai bune pentru cei care încep să nu mai fie copii. Dacă vechile basme cultivau numai imaginaţia, desprinzînd-o cu totul de ce ar fi fost cu putinţă, eu am îmbinat imaginaţie cea mai neobişnuită cu imaginaţia creatoare de noi fapte, adică cu imaginaţia inventivă/

BER-CACIULA-IMPARAT

Volumul cu acest titlu a apărut la Editura Cartea Românească, Bucureşti, MCMXXVIII, 192 p., cuprinzînd, pe lîngă basmul care îi dă titlul, şi : *Aşa i s-a pornit, Binecuvîntarea, Scărăbuţă, Ciocîrlia, Sacul cu păcate, O luare pe garanţie, Recunoştinţa, Alţi prieteni, Greşeală de slujbaşi, Moş Timofte, De ce a fugit baba Iordăchioaia din Bucureşti, Liberuş al lui moş Matei.*

Iată cuvîtntul înainte, *Către cititori,* al scriitorului :

„în basmele noastre se vorbeşte de împăraţi, de zmei, de zîne, de feţi-frumoşi şi povestirea se deşiră pînă cînd împăratul, sau îşi mărită fata sau bate duşmanii, sau Făt-Frumos i-a ajuns ginere. Ajunsă aici, povestea se încheie cam aşa : «şi i-am lăsat bînd şi mîncînd, să împărătească în pace, şi-o fi împărăţind şi-acuşi, dacă n-or fi murit». Domnul H. Steinberg, librarul meu editor, mi-a pretins însă o urmare nouă a povestirii, adică ce face fătul-frumos în timpul împărăţirii lui.

— Bine, domnule, mi-a spus domnia sa, am citit pe *Ber-Căciulă* al dumitale. L-am văut isteţ şi om de treabă. Mi l-ai povestit însă pînă ce se arată tuturor cine este şi face nunta cu fata împăratului, iar ajuns aici, te-ai oprit. Adică viaţa feţilor-frumoşi este interesantă numai pînă la însurătoare şi de aici încolo nu mai este ?... Eu vreau să-mi povesteşti ce mai face Ber-Căciulă de la însurătoare înainte, *ce face el ca împărat.*

Socotind că povestea ce face un Făt-Frumos ajuns împărat e tot aşa de lesne de povestit ca pînă ce se însoară, i-am spus c-o scriu.

Ne-am învoit din preţ şi-a rămas să scriu.

Dar ca să scriu povestea ce face un *Făt-Frumos ca împărat,* am văzut că nu e deloc uşor, şi mai cu seamă faţă de un Făt-Frumos ca Ber-Căciulă al meu. Cu cine să-1 pui să se bată ? Să fac ca cei care au pus pe Alexandru Macedon să se bată şi cu furnicile ?... Am găsit leacul : să-1 pun să se bată cu prostia, cu sărăcia, cu cele ce le îndură popoarele din aceste pricini. Şi socotesc eu că am făcut întocmai ce trebuia să facă orice Făt-Frumos cînd ajunge împărat şi pune ţara la cale."

La sfîrşitul cărţii se află această notă :

„Cititorii lui *Ber-Căciulă* de acum 12—13 ani cînd a apărut el în *Revista copiilor* şi apoi în volum, azi sînt oameni formaţi.

Ber-Căciulă cel d-atunci n-a stat însă nici el pe loc ci s-a ridicat, ca împărat. Isprăvile lui de Făt-Frumos ajuns împărat şi pe care le povestesc aici sînt altele şi cu mult mai mari ca acelea ce le-am povestit atunci. Şi ca să fie înţelese bine, chiar de cei care nu mai sînt copii, isprăvile lui trebuiesc citite cu creionul în mînă şi pe îndelete. Copiii vor găsi însă şi ei bucăţi pe înţelesul lor, care să le placă şi să le formeze un suflet frumos."

„Se ştie — aprecia Lazăr Şăineanu volumul *Ber-Câciulă-Impărat* — că în basmele noastre eroii sînt împăraţi, zmei zîne

şi feţi-frumoşi şi că ele sfîrşesc rriai întatdeauna cu nunta acestora din urmă cu vreo fată de împărat, după o seamă de isprăvi împlinite. Ce s-a întîmplat mai tîrziu, adică cum au împărăţit şi ce isprăvi au mai făcut după nunta lor aceşti feţi-frumoşi, basmele nu ne-o spun. I. C. Vissarion, nuvelistul bine cunoscut al lumii de la ţară şi-a propus să umple această lacună. Eroul volumului său Ber-Căciulă-împărat, cum ajunge pe tron, departe de-a sta cu mîinile în sîn, va duce o luptă continuă pentru propăşirea împărăţiei sale şi a neamului său. Se va îndeletnici să introducă în ţara sa toate binefacerile civilizaţiei să alunge mizeria, ignoranţa, suferinţa şi toate metehnele de care sufăr noroadele."

ZAPIS-lMPARAT

„Basm scris în 1914" precizează scriitorul într-o notă la subsolul ediţiei a 111-a şi a lV-a a volumului *Ber-Căciulă,* pentru a deveni limpede faptul că a fost creat sub imboldul realităţilor istorice ale vremii şi a primejdiilor care ameninţau ţara noastră.

Textul a fost reprodus după *Ber-Căciulă,* ediţia a IV-a, 1943.

AGERUL PĂMÎNTULUI

„Roman fantastic", cum îl subintitulează scriitorul, apărut la Editura şi tipografia „Muscelul" din Bucureşti, în MCMXXXIX, 152 p. . Pe coperta interioară „povestire" şi cu amplele *Explicaţii pentru cititori,* din care se desprinde categorica atitudine antirăzboinică a lui I. C. Vissarion, exprimată limpede în preziua izbucnirii celui de-al doilea război mondial şi credinţa în pace şi în viaţa îndestulată a oamenilor în viitorul apropiat. Este tocmai ceea ce a demonstrat şi în canavaua basmului :

„Vreme de criză !... adică : vreme de frămîntare sufletească. Şi pe o vreme aşa să mai apară cărţi ?

în Orientul depărtat este război şi se varsă mult sînge omenesc. Trei ani aproape fu război în Spania, la capul apusean al Europei, şi sute de mii de oameni au murit sfîrtecaţi de ghiulele, de gloanţe şi gaze.

în Europa, mai aproape acum şi de noi, este pericol de război !

Trăind tineri şi bătrîni sub astfel de *ameninţări de moarte,* numai viaţă liniştită nu putem duce.

Cei tineri — în caz de război — se vor duce să omoare şi să se aştepte din clipă în clipă să fie omorîţi, avînd cel puţin nişte arme în mîini ; cei bătrîni vor duce grija celor tineri — doar rupţi din sufletul lor sînt cei tineri — şi vor aştepta şi ei — ca oile supuse înjunghierii — aceeaşi moarte, dar o moarte fără putinţă de apărare... bombe din aeroplane, gaze toxice, microbi, jafuri şi crime, săvîrşite de soldaţi feluriţi, plecaţi să omoare pe oricine ! în vremea războaielor de astăzi nimeni nu se poate socoti mai ferit de moarte. Chiar conducătorii, dacă se vor travesti în simpli cetăţeni, dacă se vor ascunde în subterane ori în mulţimea fără glas şi fără nume cunoscut, tot vor împărtăşi şi ei aceeaşi soartă [...]

Iubite cititor... poate te-ndeamnă zeii să-ţi arunci ochii în prefaţă şi poate ţi-ar veni gîndul să afli şi ce gîndesc eu, scriitorul Vissarion, acum pe vremea asta de criză.

«De ce ai pus aşa ceva în basmul dumitale ? ! In basme !...»

Iubite cititor, în basme s-au pus cele mai înalte idealuri omeneşti !... Românul a pus în doine dorul şi jalea lui„ şi în basme a pus idealul lui înalt. Gîndeşte un pic... Făt-Frumos ce mergea cu calul pe dasupra florilor, pe potriva norilor ; calul lui mînca foc, calul lui îl ducea, nu ca gîndul, că 1-^ar fi prăpădit, ci ca vîntul... Calul lui ce-nseamnă astăzi ?...

Făt-Frumos se luptă apoi cu zmeii, care sugeau sînge de oameni, şi ajutait de păsări, de vînt, de apă, de nori, de cîte un şoarece chiar, înfrîngea pe zmei, pentru că erau cu el *condiţiele de viaţă bună pentru toţi,* iar cu zmeii erau *împotrivirile vieţii, condiţiele ce produc moartea.*

lată *ideal vechi,* şi acum gîndiţi la aeroplane, la telefonia fără fir, la atîtea şi atîtea minuni de azi, tot închipuiri zugrăvite în povestirile din trecut.

Gîndiţi la Jules Verne, la cîte a scris, la basmele lui ştiinţifice, ce azi sînt *realităţi mecanice.*

Iată *idealul unui scriitor,* împărțit cititorilor și realizat de cititorii din urmă, ideal semănat în sufletl lor cînd erau copii și realizat de ei mai tîrziu, cînd au ajuns bărbați în putere.

Azi, gîndindu-ne, găsim oare nefolositoare basmele ori povestirile închipuite ?... Nu este de mare folos acest fel de sămînță azvîrlită în sufletul copiilor? Trebuie să renunțăm de a mai cultiva imaginația creatoare a celor ce mîine vor fi bărbați în putere ?

Eu cred și susțin că oricum ar fi vremea noastră de potrivnică, noi tot trebuie să facem opera sămănatului sufletesc, că trebuie să preparăm niște condiții de viață mai bune mîine ca cele de astăzi.

Ei bine, dacă basmele sau povestirile fantastice descriu sub o formă închipuită ori alegorică, descriu înaltele dorinți sau idealuri omenești, crede cineva că eu, în povestirile mele n-aș urmări sau n-aș descrie așa ceva ?...

Cei care au citit povestirile mele *Ber-Căciulă și Ber-Căciulă-lmpărat* — două volume deosebite — au înțeles cele ce am spus acolo. Am semănat respectul cuvîntului dat, tăria de caracter, istețimea, urmărirea de a înfăptui cele mai înalte dorinți omenești.

In povestirea aceasta pui iarăși o dorință generală, un ideal înalt al tuturor; *pacea și înfrățirea între oameni, pacea obținută prin îndestularea cu hrană și cu de toate ale tuturor oamenilor.*

Ideal vechi de cînd lumea, ideal greu de îndeplinit, *foarte cu putință astăzi,* ținînd seama de progresele științei.

înțelege oricine că nu pot cuprinde într-o frază de prefață ceea ce am putut să spui într-o sută de pagini de povestire. Se va vedea de oricine, însă, că și în povestirea asta croiesc tiparul zilelor de mîine, dar care zile le putem începe chiar de astăzi, materialul — cum s-ar zice — fiind strîns, planurile și devizele sfîrșite, rămînînd numai să-ncepem înfăptuirea lor.

Cred, și prin gîndire am ajuns la concluzia că *pacea între oameni* se va putea obține, ca o urmare *firească,* numai printr-o *cinste absolută,* aplicată în tote relațiile noastre omenești [...] printr-o aplicație, iar în toate, a științei, dar a științei care să nu primejduiască viața nimănui, o știință pusă în slujba vieței, iar nu în slujba morței.

în povestirea din această broșurică, arăt cum pămîntul poate* deveni încărcat • cu toate bunătățile, asemănat raiului biblic. Oricît este el socotit de vale a plîngerei, se poate totuși preschimba în adevărat rai, fiindcă pe el se găsesc toate posibilitățile unei vieți bune din cale-afară. Cum am susținut mereu, în multe din scrierile mele, *aplicînd cinste absolută și știință, ce n-ar primejdui viața nimănui, cel mai fericit trai omenesc se poate înfăptui și aici pe pămînt.*

Gîndesc dar că potențații de azi, oamenii ce conduc popoare, fac o mare greșală dacă încep vreun război. *Acum se poate ce odată nu se putea : acum se poate* îndestula oamenii cu tot. ce le trebuie pentru hrană, pentru îmbrăcăminte, pentru adăpost, distracție, plimbări, cu o muncă mai puțină. Teoria lui Malthus a fost 6 părere greșită adică teama că oamenii vor muri de foame, din pricina prea marei lor înmulțiri.

Ceea ce am pus în povestirea aceasta, *Agerul Pămîntului,,* toate sînt cu putință, absolut tdate !

De acum treizeci de ani am afirmat în scris, cum afirm și acum în această prefață, că se pot strînge sau capta forțe mecanice, din forțele naturale< și neregulate ce se găsesc pretutindeni de jur-împrejurul nostru ; că adică, nu numai petrolul cu derivatele lui, **ice** reprezintă energie condensată, nu numai lemnele sau substanțele ce încorporează în ele carbonul, ne pot da,, prin arderea lor, forțe mecanice ; ci că, putem dobîndi, sau trage forțe mecanice și din alte substanțe ; că fiecare om, oriunde s-ar găsi statornic, poate, prin ajutorul unor mașini, sau unor sisteme de instalații, să aibă forțe mecanice prin care să-și facă toate felurile de muncă ce le-ar voi. Cel de la marginea mărilor va trage forțe mecanice de acolo, din zbaterea valurilor, ori din temperatura lor. Cel de lîngă rîuri mici, în care chiar nu s-ar putea așeza vreo roată hidraulică oarecare, tot va putea, **cu un** sistem nou, să soarbă forța mecanică, fără să cheltuiască și apa ce curge, o forță care s-o folosească la diferitele lui munci. Cel de lîngă rîuri mai mari sau fluvii, prin sisteme noi, poate obține uriașe forțe, cu care să nu mai găsească ce anume să mai facă. Cel din cîmp, ori de pe dealuri, ori de pe munți, ori din codri, ori din ținuturi aride, va găsi și el în jurul lui forțele naturei, din care va lua cît îi trebuie și cît nu-i trebuie.

Se pot tace fel de fel de maşini captatoare de energii naturale, sau de transformatoare ia forţelor naturale în forţe mecanice, care să ne dea mereu-mereu lucru mecanic. Se pot face foarte multe maşini de-astea, din care eu am descoperit cîteva, le-am calculat, şi care, dacă ar fi înfăptuite, altfel se va schimba faţa pămîntului !

Au căutat mulţi oameni motorul perpetuu, motorul care să umble şi să producă forţă mecanică cu cea mai mică cheltuială cu putinţă, cheltuiala cu unsoarea pieselor în joc şi uzajul lor. Cei mai mulţi au căutat preschimbarea forţei gravităţii din •starea ei de echilibru, într-o mişcare dinamică — pîrghii, apă etc. — şi n-au reuşit. Dar poate că nu era nevoie nici de atîta strădanie din partea lor, dar nici eh? atîta batjocură şi tăgăduire a putinţei de a se realiza motorul, care să umble mereu, şi care să nu ceară decît unsoarea pieselor şi înlocuirea lor cînd s-au tocit. Motorul acesta este foarte cu putinţă, fie că l-o numi cineva motor perpetuu, fie că i-o zice captator de energie naturală sau transformator, cum îi zic eu. Motorul acesta nu creează forţă prin nimic, cum s-a pretins în mod absurd, ci strînge, absoarbe, captează din energiile naturale aflate în mediul ambiant, şi apoi le redă, pe măsura absorbţiei, ca forţe dirijate, forţe mecanice, capabile de a executa sau de a produce lucru mecanic. Hrana motorului acesta nu e nimicul, utopia, părerea absurdă, ci este forţa naturală ce ni se înfăţişează pretutindeni, şi căreia noi i-am dat diferite numiri... Nu creează forţă din nimic, ci adună, prelucrează şi ne dă ce-a prelucrat, sub formă de forţă mecanică. Asta e afirmarea mea. în povestirea de faţă, dacă nu descriu acele transformatoare — fiindcă întîi le voi breveta şi apoi le voi descrie în broşuri aparte — arăt totuşi ce se poate face cu ele, cum pot schimba clima, condiţiile de viaţă, sufletul oamenilor, aspectul general al pămîntului.

Dar nu obţin încrederea nimănui şi după cum n-am ajuns să fiu citit mult ca scriitor, s-ar putea să n-ajung nici la putinţa unor realizări mecanice ale descoperirilor mele...

' S-ar putea, nu ştiu ; eu însă îmi voi face datoria pînă la capăt.

în privinţa literature! scrisă de mine, între alte multe, multe ce aş avea de spus cititorilor mei, spun în această prefaţă numai următoarele, iar cititorii să observe dacă sînt adevărate.

Este un fenomen sufletesc ce-1 socotesc adevăr psihologic, care poate o fi fost observat de mulţi, dar care n-a fost scos în «evidenţă, ca să-şi dea bunele sale urmări. Acest adevăr se poate defini astfel : omul, cu mici excepţii, nu poate să citească mult şi de toate decît în anii tinereţii sale. în copilărie şi în tinereţe se simte flămînd de cunoştinţe, de senzaţii sufleteşti, le caută pretutindeni şi deci şi în cărţi. Atunci el citeşte şi-i place poate şi 80% din ce citeşte. Apoi — potrivit firii sale, sau capacităţii sale de saturaţie — ajuns la o vîrstă, începe să-i placă ceva mai puţin din cele ce citeşte şi poate nici 50%- Cu anii ce-i însumează în vîrsta sa, fenomenul de saturaţie se manifestă mai mult, iar, cînd porneşte în bătrîneţe, citeşte şi mai puţin şi, dacă, din ce citeşte îi place 20% este semn de sănătate spirituală. Celor bătrîni nu mai le plac nici mîncările, nici petrecerile, dar încă cele ce mai citesc, ca să le treacă timpul ce-1 simt ca oboseală chiar şezînd !... Este fenomenul de saturaţie, care se manifestă potrivit cu capacitatea de saturaţie a fiecărui individ.

Fenomenul acesta de saturaţie a făcut şi face ca un scriitor să nu prea fie apreciat de contimporanii săi decît numai după moarte. Contimporanii sînt saturaţi cu literatura scrisă înaintea lor. Şi dacă au mulţi cărţi noi, dacă vreunui roman nou i se face vreo reclamă americană că viaţa descrisă acolo nu e o schilodire a naturei, nu e o înfrumuseţare nelogică, ci că este o „creaţie genială", — adică o minciună frumoasă — apoi şi sătulul de senzaţii, saturatul, mai citeşte şi el. Dacă scriitorul cărţii sau al romanului 1-a dus pe cititor într-o lume dorită de el cîndva şi neîntîlnită, atunci cartea îi place ; dacă nu : «tinerii ăştia nu scriu deloc cum scriau clasicii noştri şi clasicii străini !»

Autorii contimporani sînt neglijaţi, nerecunoscuţi, tocmai de cei care trăiesc în timpul lor, cum spusei, fiindcă bărbaţii vîrstnici sînt saturaţi cu literatura scrisă înaintea lor şi citită de ei atunci în copilărie sau în tinereţe. Autorii de azi nu sînt cetiţi mult de ei, ci încep a fi cetiţi de copii, de copiii de azi, ori de cei care se vor naşte mîine şi de tineretul care se ridică azi ori care se va ridica mîine. Copiii şi tineretul citesc pe foştii scriitori şi pe cei ne-nţeleşi ori nepreţuiţi pe vremea cînd trăiau. Tineretul dar reabilitează pe scriitorii de ieri şi tot aceştia, dacă

vor, le ridică şi statui ! Dar contimporanii lor ce pățesc?... Sînt tot aşa de neglijați, pentru că se manifestă şi față de ei fenomentul de saturație şi-i lasă să aştepte reabilitarea ca scriitori tot după moarte, şi făcută tot de către alți copii şi de către alt tineret !...

Am scris această povestire cu scopul de a arăta ce se poate înfăptui azi în domeniul vieții sociale.

N-am putut să spui tot, căci totul este aşa de mare şi de necuprins. Voi forma o serie de publicații, cel următor tratînd subiectul ştiințific : căldura, tratat practic, care va îngădui oricui să înțeleagă şi să calculeze ce înseamnă căldura din punct de vedere fizic sau ştiințific.

Căldura va fi carte de ştiință exactă, iar nu povestire ştiințifică. De la scopul ce mi l-am propus de mult *nu* mă abat nici astăzi. în povestirile mele voi zugrăvi idealul cel mai cu putință, iar în broşurile ştiințifice voi arăta posibilitățile de a înfăptui acel ideal. Acțiunea mea este ca şi a fierului de la plug care croieşte brazda pe care o va răsturna bîrța şi eormana ; dar mai vreau, ca şi eu însumi, să răstorn cîteva brazde noi : adică să construiesc motoarele care să preschimbe cantități din energiile naturale în energii sau forțe mecanice. Şi dacă şansele n-ar fi numaidecît uriaşe — cum eu le prevăd — apoi nici dintr-un ou nu poți pretinde, în aceeaşi zi, pui de găină fript gata!... în zece ani însă, aplicîndu-se motoarele prevăzute de mine, preschimbarea pămîntului ca şi într-un rai biblic va fi cu putință. Vom extrage atîta forță din mediul ambiant, că toate muncile le vom face prin acea forță. Socotesc că şi deserturile, cum sînt Sahara, Arabia, Tibetul, Gobi şi Australia, vor deveni pline de vegetație şi de rîuri limpezi şi multe, atîtea cîte le vom vrea. Apa oceanelor, din care-i vom scoate sărurile,, o vom azvîrli peste uscaturi, ca să hrănească vegetale, iar vegetalele miliarde de viețuitoare. Foamea, revoluția şi războiul nu se vor mai produce — aşa cred eu.

I. C. Vissarion"

Aces basm trebuia să se intituleze inițial, aşa cum este în manuscris, *Motoarele celor din urmă zmei,* de unde aflăm de altfel că este dedicat „Domnului profesor universitor Dimitrie

Guşti, omagiu din partea autorului", întrucît, aşa cum rezultă din *prefață,* la îndemnul marelui nostru sociolog a fost realizată această creație.

ION CEPELEAC

Textul a fost reprodus după volumul *Ber-Căciulă,* ediția IV-a, 1943.

CUPRINSUL

Prefață . . . .

DIN VOLUME

De citit naintea basmelor . . .

Ber-Căciulă . . . . . .

Ber-Căciulă-Impărat

Zapis-Impărat . . . . .

Agerul Pămîntului . . . . .

Ion Cepeleac . . . . . .

Note . . . .